T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

TÜRK HUKUKUNDA YARGI MENSUPLARININ DİSİPLİN SORUMLULUĞU

Yunus ERASLAN

DOKTORA TEZİ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül ÇOBAN ATİK

Konya – 2018

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER ..... **İİİ**

ÖZET ..... **Xİİ**

ABSTRACT ..... **Xİİİ**

KISALTMALAR ..... **XİV**

GİRİŞ **16**

BİRİNCİ BÖLÜM

YARGI MENSUPLARININ DİSİPLİN SORUMLULUĞUNA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR

I. GENEL OLARAK **19**

A. SORUMLULUK KAVRAMI 19

1. Hukuki Sorumluluk 20

2. Cezai Sorumluluk 21

3. Disiplin Sorumluluğu 21

B. DİSİPLİN VE DİSİPLİN SUÇU KAVRAMI 23

C. DİSİPLİN SUÇUNUN UNSURLARI 26

1. Maddi Unsur 26

2. Manevi Unsur 28

3. Kanunilik Unsuru 30

4. Hukuka Aykırılık Unsuru 31

D. DİSİPLİN CEZASI KAVRAMI 33

II. DİSİPLİN HUKUKUNA HÂKİM OLAN GENEL İLKELER **34**

A. KANUNİLİK İLKESİ 35

B. ÖLÇÜLÜLÜK İLKESİ 46

C. SAVUNMASIZ CEZA OLMAZ İLKESİ 48

D. LEHE OLAN NORMUN UYGULANMASI İLKESİ 53

E. ŞÜPHEDEN SANIK YARARLANIR İLKESİ 55

F. AYNI EYLEMDEN DOLAYI BİRDEN FAZLA CEZA VERİLEMEMESİ İLKESİ . 58

G. KANUNU BİLMEMEK MAZERET SAYILMAZ İLKESİ 61
H. GEÇMİŞE YÜRÜMEZLİK İLKESİ 62
İ. GİZLİLİK İLKESİ 63

İKİNCİ BÖLÜM

YARGI MENSUPLARI VE DİSİPLİN SORUMLULUĞU

I. GENEL OLARAK YARGI MENSUPLARI 66

A. HÂKİMLİK VE SAVCILIK MESLEĞİNİN TARİHÇESİ 66
B. HÂKİMLİK VE VASIFLARI 68
C. HÂKİMLERİN TARAFSIZLIĞI VE BAĞIMSIZLIĞI, HÂKİMLİK TEMİNATI 71
1. Hâkimin Bağımsızlığı 72
2. Hâkimin Tarafsızlığı 76
D. HÂKİMLERİN TARAFSIZLIĞININ GÜVENCELERİ 79
1. Genel Olarak 79
2. Hâkimin Yasaklanması 80
3. Hâkimin Reddi 82
E. TÜRKİYE'DE GÖREV YAPAN HÂKİM VE SAVCILARIN TASNİFİ 83
1. 2802 sayılı Hâkim ve Savcılar Kanununa Tabi Hâkim ve Savcılar 83
a. Hâkim ve Savcılığa Giriş Şartları 83
b. Hâkim ve Savcı Adaylarında Aranan Nitelikler 84
c. Hâkim ve Savcı Adaylığına Atanma 85
2. Anayasa Mahkemesinde Görev Yapan Hâkimler 86
3. Yargıtay'da Görev Yapan Hâkim ve Savcılar 87
4. Danıştay'da Görev Yapan Hâkim ve Savcılar 89

II. YARGI MENSUPLARININ DİSİPLİN SORUMLULUĞU 90

A. GENEL OLARAK YARGI MENSUPLARININ SORUMLULUĞU 90
1. Hukuki Sorumluluk 90
2. Cezai Sorumluluk 93
3. Disiplin Sorumluluğu 94
B. MUKAYESELİ HUKUKTA YARGI MENSUPLARININ DİSİPLİN SORUMLULUĞU 96

1. İtalyan Hukukunda 96
2. Alman Hukukunda 98
3. Fransız Hukukunda 100
4. İngiliz Hukukunda 101
5. Amerikan Hukukunda 103
C. YARGI MENSUPLARI HAKKINDA ÖNGÖRÜLEN DİSİPLİN SUÇU VE CEZALARI 104
1. 2802 Sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununda Öngörülen Disiplin Suçu ve Cezaları 104
a. Uyarma Cezası 105
aa. Kayıtsızlık ve Düzensizlik Göstermek 105
bb. Kırıcı Davranışta Bulunmak 106
cc. Göreve Geç Gelme ve Erken Ayrılma 106
dd. İşi Uzatma ve Yazıları Cevaplandırmama 108
ee. Benzeri Eylemlerde Bulunmak 110
b. Aylıktan Kesme 112
c. Kınama Cezası 113
aa. Saygınlık ve Güven Duygusunu Sarsmak 114
bb. Kılık ve Kıyafetinde Mesleğin Gerektirdiği Saygınlığı Gözetmemek 116
cc. Devlete Ait Araç ve Gereçleri Özel İşlerde Kullanmak 118
dd. Kötü Muamelede Bulunmak 119
ee. Kazanç Faaliyetini Bildirmemek 120
ff. Talimata Uymama ve Kalem Denetimini İhmal 121
gg. Görevin İşbirliğiyle Yapılmasını Engellemek 122
hh. Kesintisiz Üç Gün Göreve Gelmemek 123
ii. Nitelik ve Ağırlıkları İtibariyle Benzeri Eylemlerde Bulunmak 123
d. Kademe İlerlemesini Durdurma Cezası 125
aa. Göreve Geç Gelme ve Erken Ayrılmayı Alışkanlık Yapmak. 125
bb. Aşırı Borçlanmak ve Kasten Borcu Ödememek 127
cc. Mal Beyanında Bulunmamak 129

dd. Kesintisiz 4 – 9 gün göreve gelmemek 131
ee. Nitelik ve Ağırlıkları İtibariyle Benzeri Eylemlerde Bulunmak 132
e. Derece Yükselmesini Durdurma Cezası 133
aa. Bir Takvim Yılı İçinde Toplam Onbeş Gün Göreve Gelmemek 133
bb. Kazanç Getirici Faaliyetlerde Bulunmak 134
f. Yer Değiştirme Cezası 138
aa. Mesleğin Şeref ve Nüfuzunu veya Şahsi Onur ve Saygınlığını Yitirmek 138
bb. Doğru ve Tarafsız Olamayacağı Kanısını Uyandırmak 140
cc. Kişisel Duygu, Hatır Gönüle Bakarak İşlem Yapmak 142
dd. Meslektaşlarıyla Geçimsiz Olmak 144
ee. Rüşvet Aldığı veya İrtikâpta Bulunduğu Kanısını Uyandırmak 145
ff. Hediye Kabul ve Borçlanma Yasağı 148
g. Meslekten Çıkarma Cezası 150
aa. Birden Fazla Disiplin Cezası Almak 151
bb. Hapis Cezası Alma 154
cc. İşlenen Suçun Mesleğin Şeref ve Onurunu Bozması 163
dd. Suç Teşkil Etmeyen Eylemin Mesleğin ve Memuriyetin İtibarını Bozması 165
2. Anayasa Mahkemesi Kanununda Öngörülen Disiplin Suç ve Cezaları 173
a. Uyarma 173
b. Kınama 174
c. Üyelikten Çekilmeye Davet 174
3. Yargıtay Kanununda Öngörülen Disiplin Suç ve Cezaları 175
a. Uyarma 175
b. Görevden Çekilmeye Davet 176
4. Danıştay Kanununda Öngörülen Disiplin Suç ve Cezaları 177
a. Uyarma 177

b. Görevden Çekilmeye Davet 178

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YARGI MENSUPLARININ DİSİPLİN SORUŞTURMA USULÜ

I. DİSİPLİN SORUŞTURMASI KAVRAMI 180

II. 2802 SAYILI KANUN UYARINCA YAPILACAK DİSİPLİN SORUŞTURMASI 182

A. GENEL OLARAK 182

B. 2802 SAYILI KANUNA TABİ YARGI MENSUPLARININ DİSİPLİN SORUŞTURMASINDA YETKİLİ MAKAM 184

1. Hâkimler ve Savcılar Kurulunun Oluşumu 185

a. 2010-2017 Döneminde Geçerli Oluşum 185

b. 2017 Anayasa Değişikliği Sonrası Oluşum 185

2. Hâkimler ve Savcılar Kurulunun Görevleri 188

a. Genel Kurulun Görevleri 188

b. Dairelerin Görevleri 188

aa. Birinci Dairenin Görevleri 188

bb. İkinci Dairenin Görevleri 189

c. Hâkimlerin Disiplin İşlerine Yardımcı Büroların Görevleri 189

aa. Hâkim ve Savcı Şikâyet Bürosu 189

bb. Disiplin Bürosu 190

cc. Denetim Bürosu 191

dd. İnceleme ve Soruşturma Bürosu 191

C. 2802 SAYILI KANUNA TABİ HÂKİM VE SAVCILAR HAKKINDA DİSİPLİN SORUŞTURMASI 191

1. Disiplin Soruşturmasında Müfettişlerin Görev ve Yetkileri 192

a. Kurul Müfettişlerinin Görev ve Yetkileri ve İşlemleri 192

aa. Kurul Müfettişlerinin Denetim Yetkisi ve İşlemleri 192

bb. Kurul Müfettişlerinin Araştırma, İnceleme ve Soruşturma İşlemleri 193

b. Adalet Bakanlığı Müfettişlerinin Görev ve Yetkileri ve İşlemleri 196

c. Müfettişlerin İletişim Tespitine İlişkin İşlemleri 198
2. Disiplin Soruşturmasının Aşamaları 200
a. İhbar ve Şikâyetin İşleme Konulmaması 201
aa. Soruşturması HSK'ya Tabi Hakim ve Savcılar 202
bb. Soruşturması Adalet Bakanlığına Tabi Hakim ve Savcılar 205
b. İnceleme İzni Verilmesi 207
aa. Soruşturması HSK'ya Tabi Hâkim ve Savcılar 207
bb. Soruşturması Adalet Bakanlığına Tabi Hâkim ve Savcılar 209
c. Soruşturma İzni Verilmesi 210
aa. Soruşturması HSK'ya Tabi Hâkim ve Savcılar 210
bb. Soruşturması Adalet Bakanlığına Tabi Hâkim ve Savcılar 213
d. Savunmanın Alınması ve Karar 213
D. DİSİPLİN CEZASINA KARŞI BAŞVURU YOLLARI 219
1. İdari Başvuru Yolları 219
a. Yeniden İnceleme Başvurusu 220
b. İtiraz Yolu 222
2. Yargı Yolu 223
a. Genel Olarak 223
b. Davaya Konu İşlemler 224
c. Dava Açma Süresi 228
d. Görevli ve Yetkili Mahkeme 228

III. YÜKSEK MAHKEME BAŞKAN VE ÜYELERİ HAKKINDA ÖNGÖRÜLEN DİSİPLİN SORUŞTURMASI 228

A. ANAYASA MAHKEMESİ ÜYELERİ HAKKINDA ÖNGÖRÜLEN DİSİPLİN SORUŞTURMASI 228
1. Disiplin Soruşturmasında Yetkili Makam 229
2. Disiplin Soruşturma İşlemleri 229
3. Savunma Alınması ve Karar 231
4. Disiplin İşlemlerine Karşı Başvuru Yolları 231
a. İdari Başvuru Yolu 231
b. Yargı Yolu 232

aa. Davaya Konu İşlemler 232
bb. Dava Açma Süresi 232
cc. Görevli ve Yetkili Mahkeme 233
B. YARGITAY ÜYELERİ HAKKINDA ÖNGÖRÜLEN DİSİPLİN SORUŞTURMASI 234
1. Disiplin Soruşturmasında Yetkili Makam 234
2. Disiplin Soruşturma İşlemleri 234
3. Savunma Alınması ve Karar 235
4. Disiplin İşlemlerine Karşı Başvuru Yolları 236
a. İdari Başvuru Yolu 236
b. Yargı Yolu 236
aa. Davaya Konu İşlemler 236
bb. Dava Açma Süresi 237
cc. Görevli ve Yetkili Mahkeme 237
C. DANIŞTAY ÜYELERİ HAKKINDA ÖNGÖRÜLEN DİSİPLİN SORUŞTURMASI 238
1. Disiplin Soruşturmasında Yetkili Makam 238
2. Disiplin Soruşturma İşlemleri 239
3. Savunma Alınması ve Karar 240
4. Disiplin İşlemlerine Karşı Başvuru Yolları 241
a. İdari Başvuru Yolu 241
b. Yargı Yolu 242
aa. Davaya Konu İşlemler 242
bb. Dava Açma Süresi 242
cc. Görevli ve Yetkili Mahkeme 243

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YARGI MENSUPLARININ DİSİPLİN SORUMLULUĞUNDA ÖZEL DURUMLAR

I. YARGI MENSUPLARININ DİSİPLİN SORUŞTURMASINDA GÖREVDEN UZAKLAŞTIRILMASI 245

A. GENEL OLARAK 245
B. GÖREVDEN UZAKLAŞTIRMA KARARININ UNSURLARI 246
1. Yetki Unsuru 246
2. Şekil Unsuru 248
4. Konu Unsuru 254
5. Maksat (Amaç) Unsuru 256
C. GÖREVDEN UZAKLAŞTIRMA SÜRESİ 262
1. Disiplin Soruşturmalarında Görevden Uzaklaştırma Süresi 262
2. Ceza Soruşturmasına Dayalı Görevden Uzaklaştırmalarda Süre 263
D. GÖREVDEN UZAKLAŞTIRMA KARARININ KALDIRILMASI 270
E. İLGİLİNİN YENİDEN GÖREVE BAŞLATILMASI 271
F. GÖREVDEN UZAKLAŞTIRILANLARIN HAKLARI 272
G. GÖREVDEN UZAKLAŞTIRMA TEDBİRİNDE YARGI YOLU 273
H. YÜKSEK MAHKEME BAŞKAN VE ÜYELERİ HAKKINDA GÖREVDEN UZAKLAŞTIRMA 274

II. CEZA SORUŞTURMASI VEYA KOVUŞTURMASININ DİSİPLİN SORUŞTURMASINA ETKİSİ 276

III. AF KANUNLARININ DİSİPLİN SUÇ VE CEZALARINA ETKİSİ285

IV. CEZALARIN TECİL EDİLMESİNİN DİSİPLİN HUKUKUNA ETKİSİ 288

V. DİSİPLİN CEZALARINDA ZAMANAŞIMI 290

A. DİSİPLİN SORUŞTURMASINA BAŞLAMADA ZAMANAŞIMI 290
B. DİSİPLİN CEZASI VERME ZAMANAŞIMI 291

VI. DİSİPLİN HUKUKUNDA TEVHÎDEN CEZALANDIRMA 296

VII. DİSİPLİN HUKUKUNDA ALT CEZA UYGULAMASI 298

VIII. DİSİPLİN HUKUKUNDA "TEKERRÜR" MÜESSESESİ 301

IX. DİSİPLİN CEZALARININ GERİ ALINMASI..... 307

X. KAMU GÖREVİNDEN AYRILMA HALİNDE DİSİPLİN CEZASI UYGULAMASI 311

XI. DİSİPLİN CEZALARINDA FİKRİ İÇTİMA 314

XII. OHAL KHK' Sİ KAPSAMINDA TESİS EDİLEN İŞLEMLER .. 316

A. GÖREVDEN UZAKLAŞTIRMA 316

B. GÖREVE SON VERME 318

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 323

KAYNAKLAR..... 344

ÖZET

Yargı mensupları Anayasa gereği görevlerinde bağımsızdırlar. Anayasal bir güvenceye sahip olan yargı mensuplarının tamamen sorumsuz olması da düşünülemez. Bunun için yargı mensuplarının hukuki, cezai ve disiplin sorumlulukları bulunmaktadır. Çalışmamızın konusunu oluşturan yargı mensuplarının disiplin sorumluluğu, hâkimlik teminatı ve yargı bağımsızlığını etkilediğinden önem arz etmektedir. Türk hukukunda adli ve idari yargıda görev yapan hâkim ve savcılar ile yüksek yargı mercilerinde görev yapan yargı mensuplarının disiplin sorumluluğunun kapsamı ve usulü farklı kanunlarla düzenlenmiştir. İlk derece mahkemelerinde görev yapan yargı mensuplarının durumunu düzenleyen 2802 sayılı Kanunda, hakim ve savcıların hukuki güvenliğini olumsuz etkileyebilen, şüpheye ve varsayıma dayalı ceza verilmesine sebebiyet verebilecek disiplin suçu tanımlamalarına yer verilmiş olup meslekten çıkarma cezası dışındaki disiplin cezalarına yargı yolu kapalıdır. Yüksek mahkeme kanunlarında ise, disiplin cezası verilmesini gerektiren farklı eylemler için somut bir ayrıma gidilmeden bir veya birkaç ceza olarak düzenlenmiştir. Aynı şekilde bu mevzuat düzenlenmesinde görevden uzaklaştırma, zamanaşımı, alt ceza uygulaması ve tekerrür kurumlarına yer verilmemiştir. Türk hukuk sisteminde görev yapan yargı mensupları hakkında, disiplin sorumluluğu yönünden farklı kanun hükümlerinin uygulanması, birçok hukuki sıkıntının oluşmasına sebebiyet vermektedir. Türk hukukunda tüm yargı mensupları hakkında uygulanacak ortak bir disiplin mevzuatı çalışması yapılmalıdır.

ABSTRACT

Members of the judiciary are independent in their duties under the Constitution. It is unthinkable that members of the judiciary who have a constitutional guarantee are completely irresponsible. For this, members of the judiciary have legal, criminal and disciplinary responsibilities. Disciplinary responsibility of the members of the judiciary constituting the subject of our work is important as it affects judicial independence and judicial assurance. The scope and procedure of disciplinary responsibility of judges and prosecutors serving in judicial and administrative judiciary in Turkish law and members of the judiciary serving in high judicial authorities are regulated by different laws. In the Law No. 2802, which regulates the situation of the members of the judiciary serving in the first instance courts, there is a description of disciplinary crime which can cause the punishment based on suspicion and hypothesis which may adversely affect the legal security of the judges and prosecutors, and the road to judicial punishment except the punishment for dismissal is closed. In high court law, disciplinary punishment is regulated as one or more punishments without going through a concrete separation for the different actions that require punishment. Likewise, in the regulation of this legislation, there has been no place for dismissal from office, time limitation, sub-punishment and repetition institutions. The application of the provisions of different laws on the responsibility of discipline about members of the judiciary working in the Turkish legal system causes many legal troubles to occur. A common disciplinary action to be applied to all members of the judiciary should be carried out in Turkish law.

KISALTMALAR

AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AY	Anayasa
AYM	Anayasa Mahkemesi
AYİMK	Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu
AYMK	Anayasa Mahkemesi Kanunu
bkz	Bakınız
CMK	Ceza Muhakemeleri Kanunu
C.	Cilt
D.	Danıştay
DGK	Danıştay Genel Kurulu
DİDDK	Danıştay İdari Dava Dairesi Kurulu
DK	Danıştay Kanunu
Dr	Doktor
D12D	Danıştay 5. Dairesi
D12D	Danıştay 8. Dairesi
D12D	Danıştay 11. Dairesi
D12D	Danıştay 12. Dairesi
D12D	Danıştay 14. Dairesi
D12D	Danıştay 16. Dairesi
DMK	Devlet Memurları Kanunu
DVDDK	Danıştay Vergi Dava Dairesi Kurulu
E	Esas
et	Erişim tarihi
GÜHFD	Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HMK	Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HSK	Hâkimler ve Savcılar Kanunu
HSYK	Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu
HUKAB	Hukuk Adamları Birliği
İHAS	İnsan Hakları Sözleşmesi

İİBF	İktisadi ve idari Bilimler Fakültesi
İİK	İcra İflas Kanunu
İYUK	İdari Yargılama Usulü Kanunu
K	Karar
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
Kurul	Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu
m.	Madde
OHAL	Olağanüstü Hal
Prof	Profesör
RGS	Resmi Gazete Sayısı
RGT	Resmi Gazete Tarihi
s.	Sayfa
S.	Sayı
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SK	Sayılı Kanun
TAAK	Türkiye Adalet Akademisi Kanunu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TCK	Türk Ceza Kanunu
TODAİE	Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü
UYAP	Ulusal Yargı Ağı Projesi
vd.	Ve devamı
YD	Yürütmenin Durdurulması
YHGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YK	Yargıtay Kanunu
Y.	Yıl

GİRİŞ

Hukuk sistemimizde kuvvetler ayrılığı sistemi de denilen; yasama, yürütme ve yargı erklerinin birbirinden bağımsız ve ayrı olması geçerlidir. Kuvvetler ayrılığının gereği anayasamıza da yansımış olup; yasama, yürütme ve yargı bölümleri ayrı ayrı düzenlenmiştir. Yasama organı TBMM iken yürütme organı Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu'ndan oluşmaktadır. Yargı ise yasama ve yürütmeden bağımsız olarak yüksek mahkemeler ve alt derece adli ve idari yargı yerlerinden oluşmaktadır.

Yargı bağımsızlığı, Anayasa ile teminat altına alınmıştır ve hukuk devletinin ana koşullarındandır. Anayasa'ya göre hâkimler görevlerinde bağımsızdırlar. Yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat verilemez; genelge gönderilemez; tavsiye ve telkinde bulunulamaz. Türk yargı sisteminde yargı mensupları, görevleri yönünden anayasal teminat ile donatılmışlardır. Yargı mensuplarının görevlerinden azlolunamaması, haklarında zorla emekliye ayrılma işlemi yapılamaması, özlük haklarından kısıntı yapılamaması başlıca teminatlardandır. Yargı mensuplarının görevlerinde bağımsız olması ve anayasal teminat ile donatılması, keyfi olarak hareket edileceği manasına gelmez. Diğer kamu görevlileri gibi yargı mensuplarının da hukuki, cezai ve disiplin sorumluluğu bulunmaktadır. Yargı mensuplarının disiplin sorumluluğu, hâkimlik teminatı ve yargı bağımsızlığını etkilediğinden önem arz etmektedir.

Bu çalışmada "Türk Hukukunda Yargı Mensuplarının Disiplin Sorumluluğu" konusu incelenecektir. Türk hukukunda yargı mensuplarının disiplin sorumluluğu konusunda sınırlı sayıda akademik çalışma bulunmaktadır. Mevcut çalışmalar da uygulamaya dönük olup, akademik düzeyde konu ele alınmamıştır. Ayrıca tüm yargı mensuplarına ilişkin disiplin sorumluluğunu ortaya koyan bir çalışma bulunmamaktadır. Tüm yargı mensuplarının disiplin sorumluluğunu hep birlikte incelemek ve bu konudaki eksiklik ile boşlukları ortaya koymak ve anılan eksiklik ve boşlukların ne şekilde giderilebileceğini ortaya koymak amacıyla bu çalışma hazırlanmaya karar verilmiştir. Türk hukukunda yargı mensupları, adli ve idari yargı yerlerinde görev yapan hâkim ve savcılar, yüksek mahkemelerde görev yapan başkan

ve üyeler, tetkik hâkimleri, Adalet Bakanlığı, HSK ve Türkiye Adalet Akademisi bünyesinde idari olarak görevlendirilen hâkimler ve savcılardan oluşmaktadır.

Adli ve idari yargıda görev yapan hâkim ve savcılar ile yüksek yargı mercilerinde görev yapan yargı mensuplarının disiplin sorumluluğunun kapsam ve usulü farklı düzenlendiğinden, yüksek yargı mercilerinde görev yapan başkan ve üyelerin disiplin sorumluluğu ile Hakimler ve Savcılar Kanununa tabi hakim ve savcıların disiplin sorumluluğunun kapsam ve usulü ayrı ayrı incelenmiştir. İnceleme sonucunda tüm yargı mensuplarının disiplin sorumluluğu açısından aksayan ve eksik kalan yönler tespit edilmiş ve bu eksikliklerin giderilmesi için tüm yargı mensupları için ortak bir disiplin sorumluluğu mevzuatının gerekliliği ortaya konularak ve tüm yargı mensupları hakkında ortak disiplin mevzuatına ilişkin Kanun teklifi hazırlanmıştır. Bütün bu çalışmalar tezde dört bölüm altında incelenerek hazırlanmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde, sorumluluk, disiplin sorumluluğuna ilişkin temel kavramlar tanıtılarak, disiplin hukukuna hâkim olan genel ilkeler açıklanmıştır. Bu şekilde tez çalışmasında ele alınan temel kavramlar ve tez çalışmasının kapsamı tanıtılmaya çalışılmıştır. İkinci bölümünde, yargı sistemimiz içinde görev yapan tüm yargı mensuplarının ayrımı ve tanıtımı yapılmıştır. Aynı bölüm içinde tüm yargı mensupları için mevzuatımızda düzenlenen disiplin suçları ve bu suçlar için öngörülen disiplin cezaları ele alınmış ve diğer kamu görevlileri ile ilgili disiplin suç ve cezalarıyla birlikte mukayeseli olarak incelenmiştir. Bu bölümde mevcut düzenlemelerin eksik ve hatalı yönleri tespit edilerek bu konudaki görüşlere de yer verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise, yargı mensupları hakkında öngörülen disiplin soruşturmalarının ne şekilde yapılacağı, disiplin soruşturmasında ve disiplin cezası tesisinde yetkili makamların hangileri olduğu, verilen disiplin cezalarına karşı idari ve yargısal başvuru yolları incelenmiştir.

Dördüncü bölümde, yargı mensuplarının disiplin sorumluluğu açısından özellik arz eden görevden uzaklaştırma, af kanunlarının ve cezaların tecilinin disiplin cezasına etkisi, zamanaşımı, tevhiden cezalandırma, alt ceza uygulaması ve indirim,

tekerrür, disiplin cezalarının geri alınması, fikri içtima, OHAL KHK'ları kapsamında yargı mensuplarının meslekten çıkarma işlemleri ele alınıp incelenmiştir.

Sonuç ve değerlendirme bölümünde ise, yargı mensuplarının disiplin sorumluluğu açısından aksayan ve eksik kalan hususlara ilişkin tespitlere maddeler halinde yer verilerek, bütün bu çalışmanın sonucu olarak, aksayan ve eksik kalan yönlerle diğer hususları dikkate almak suretiyle hukuk sistemimizde ilk derece, istinaf ve temyiz mercilerinde görev yapan tüm yargı mensupları için ortak bir disiplin mevzuatı oluşturulması amacıyla bu konuda hazırladığımız "kanun teklifine" yer verilmiştir.

Bu çalışma, konuyla ilgili daha önceden yapılmış çalışmalardan farklı olarak, hukuk sistemimizde yer alan ilk derece, istinaf ve temyiz yargı mercii içerisinde görev yapan tüm yargı mensuplarının disiplin sorumluluğu konusundaki mevcut durumu detaylı olarak tespit etmesinin yanında, disiplin mevzuatındaki eksiklikler ve sorunlara ilişkin çözüm önerileri de getirmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

YARGI MENSUPLARININ DİSİPLİN SORUMLULUĞUNA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR

I. GENEL OLARAK

A. SORUMLULUK KAVRAMI

Sorumluluk, üstlenilen vazifenin gereklerini bilme ve bu vazifeye uygun hareket etme zorunluluğu manasında kullanılır[1]. Sorumluluk bazen de hukuka aykırı bir fiilin sonuçlarına katlanma durumunu ifade eder[2].

Tarihsel anlamda, sorumluluk kavramının gelişmesinde üç dönemin etkili olduğu kabul edilir. Bu gelişimin kabulünde belirli dönemlerde siyasal, sosyal ve hukuksal yapıların etkisiyle gelişimi sağlayan unsurlara rastlanmaktadır. Genel olarak bu dönemler, toplu mes'uliyet, kişiselleştirilmiş sorumluluk ve sosyal anlamda sorumluluk olarak karşımıza çıkar[3].

Netice olarak sorumluluk dar anlamda ve geniş anlamda ifade edilebilir. Sorumluluk, geniş manada sözleşmeye dayalı ve sözleşme dışı sorumluluk olarak iki başlık altında incelenmektedir. Geniş manada sorumlulukta, hem sözleşme harici sorumluluk hem de sözleşmeye dayalı sorumluluk anlaşılmaktadır. Bununla beraber dar manada sorumluluk, sadece sözleşme harici sorumluluk durumlarını ifade eder[4].

---

1 YILDIRIM Abdulkerim, **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, 6. Baskı, Ankara 2017, s. 28; TUNÇER Polat, **Borçlar Hukuku Temel Bilgiler**, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s. 5; TEKİNAY Selahattin Sulhi/AKMAN Sermet/BURCUOĞLU Haluk/ALTOP Atilla, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 7. Baskı, İstanbul 1993, s. 18.

2 YILDIRIM, Borçlar, s. 29; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 18.

3 ATAY Ethem/ODABAŞI Hasan/GÖKCAN Hasan Tahsin, **İdarenin Sorumluluğu ve Tazminat Davaları**, Seçkin Yayınları, Ankara 2003, s. 31.

4 EREN Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yetkin Yayınları, 21. Bası, İstanbul 2017, s. 83.

Sözleşme harici durum ve olaylardan kaynaklanan zararın tazmin edilmesini düzenleyen kuralların hepsine "sorumluluk hukuku" denir[5].

Sorumluluk, kasıt, ihmal ve kusur veya tedbirsizlik ya da kanunun belirlediği durum ve fiilden kaynaklanan bir tehlike ile ortaya çıkan ya da oluşumuna sebebiyet verilen zararı ödeme borcudur[6]. Geniş açıdan bakıldığında sorumluluk, bir başka deyişle bir şahsın başkalarına verdiği zararı tazmin yükümlülüğüdür[7].

Sorumluluk kavramı hukuki sorumluluk, cezai sorumluluk ve disiplin sorumluluğu olarak üç başlık altında incelenebilir.

1. Hukuki Sorumluluk

Hukuki anlamda sorumluluk, bir davranışın, bir işlemin veya hukukun kişinin kendisiyle ilişkilendirdiği bir olayın neticesine kişinin katlanma yükümlülüğüdür[8].

Temel olarak hukuki sorumluluk, başkalarına verilen zararın karşılanması, ödenmesi ve tazmin yükümlülüğünün karşılıklı olarak paylaştırılmasıdır. Karşı tarafın uğradığı zararın tazmin edilmesi bakımından ortaya çıkan ilk kural, kusura dayalı sorumluluktur[9]. Kusur sorumluluğuna göre, kendi kusuruyla bir zarara sebebiyet veren kimse meydana gelen bu zararı tazminle mükelleftir. Borçlar Kanununda kusur sorumluluğu genel sorumluluk hali olarak kabul görmektedir.

---

5 ANTALYA O. Gökhan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Legal Kitabevi, İstanbul 2016, s. 65; İMRE Zahit, **Doktrinde ve Türk Hukukunda Kusursuz Mesuliyet Hâlleri**, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1949, s. 5 vd.

6 ARMAĞAN Tuncay, **İdarenin Sorumluluğu ve Tam Yargı Davaları**, Seçkin Yayınevi, Ankara 1997, s. 11

7 ARMAĞAN, s. 11; ERMUMCU Osman, **Hâkimlerin Hukuki Sorumluluğu**, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2013, s. 3.

8 YILDIRIM Ramazan, **Türk İdari Rejimi Dersleri I**, Mimoza Yayınları, Konya 2014, s. 321; Başka bir tanıma göre, sözleşme dışı zararlardan kaynaklanan tazmin yükümlülüğüne (sorumluluğa) ilişkin objektif kaideler bütünüdür. EREN, s. 83.

9 EREN, s. 83.

Mevzuatta özel bir kanun hükmüne dayalı başka bir sorumluluk nedeni yoksa Borçlar Kanunu hükmü gereği kusur sorumluluğu söz konusu olacaktır[10].

2. Cezai Sorumluluk

Cezai sorumluluğun gereği olarak birey, toplumun bir üyesi olarak hukuk kurallarınca toplum düzenini bozan ve suç olarak sayılan ve cezai yaptırıma bağlanan eylemlerinden sorumludur. Cezai sorumluluğun şartları, irade serbestîsinin bulunması, kusur ve illiyet bağıdır[11].

Suçta ve cezada kanunilik ilkesi[12], fiil unsuru bakımından ele alındığında, fiilin kanunda yazılı olan tarifine uygun olması şeklinde; kanuni unsuru bakımından bakıldığında ise, suçun müeyyidesi olarak bir yaptırım gösterilmek suretiyle, kanun koyucu tarafından tanımlanması şeklinde açıklanabilir[13].

Sonuç olarak cezai sorumluluk, kanun koyucu tarafından suç olarak öngörülen fiilleri işleyen kişinin, kanunda suça karşılık gelen cezaya katlanma yükümlülüğü olarak ifade edebiliriz.

3. Disiplin Sorumluluğu

Devlet memurunun veya diğer kamu görevlisinin, görev yaptığı idari kurumun iç düzenine ilişkin olarak öngörülen disipline ilişkin kurallara uyulmaması halinde

---

10 TERCAN Erdal, **Hâkimlerin Sorumluluğu**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1988, s. 6.

11 DÖNMEZER Sulhi, **Cezai Mesuliyetin Esası**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1949, s. 142-143; GÜRİZ Adnan, **Hukuk Başlangıcı**, 16. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara 2014, s. 180.

12 ARTUK Mehmet Emin/GÖKÇEN Ahmet/YENİDÜNYA A. Caner, **Ceza Hukuku Genel Hükümler I**, Adalet Yayınları, 10. Bası, Ankara 2016, s. 165-168; ÖZGENÇ İzzet, **Türk Ceza Hukuku**, Seçkin Yayınları, 11. Baskı, Ankara 2015, s. 110.

13 DÖNMEZER Sulhi/ERMAN Sahir, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım**, C. I, 12. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2013, s. 368.

disiplin cezasıyla cezalandırılmasına ilişkin sorumluluğa disiplin sorumluluğu denir[14].

Kamu görevlilerinin disiplin sorumluluğunun esası, kamu kurumlarındaki iç düzeni tesis etmeye yöneliktir[15]. Hizmet gereği ve kamu yararı ilkesi uyarınca, kamu idarelerinde iç düzenin sağlanması için, düzeni bozucu davranışların bir müeyyide ile karşılanması gerekmektedir.

Disiplin sorumluluğu gerektiren bir fiil işlendiğinde, disiplin soruşturmalarının yapılmasında takip edilecek usul ve yöntem, ceza verilecek eylemler ve ceza tesis etmeye yetkili makam ve kurullar ilgili mevzuatlarla belirlenmektedir. Ayrıca kamu görevlilerinin disiplin sorumluluğuna ilişkin olarak yargısal içtihatlarla ve doktrin ile disiplin hukuku ilkeleri oluşturulmuştur.

Kamu görevlilerinin disiplin sorumluluğu bakımından, her idari kurum kendi teşkilat yapısı ve işleyiş özelliklerini de dikkate alarak sorumluluk şartlarını bağımız olarak belirlemektedir. Örneğin emniyet hizmetlerinde görev yapan kamu görevlileri, yüksek öğretim elemanları ile yargı mensuplarının her biri farklı disiplin sorumluluğuna tabidir.

Kamu görevlilerinin disiplin sorumluluğu, yaptığı kamu görevinden kaynaklanmaktadır. Kamu görevlisinin kusura dayalı olmayan fiillerinde ya da kamu görevlisinin görev sınırlarını aşan alanda gerçekleşen göreviyle ilgili olmayan eylemlerde, bu kişileri disiplin hukuku açısından sorumlu tutmak hukuken mümkün olmamakla birlikte bu eylemler nedeniyle zarar gören taraflar açısından idarenin kusursuz sorumluluğu gündeme gelebilmektedir.

---

14 AKYILMAZ Bahtiyar, ‘‘Anayasal Esaslar Çerçevesinde Kamu Personeli Disiplin Hukuku ve Uygulamadaki Sorunlar’’, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 6, S. 1-2, Haziran-Aralık 2003, s. 243-244.

15 TAŞKIN Ahmet, **Kamu Görevlileri Disiplin Hukuku,** Seçkin Yayıncılık, Ankara 2006, s. 123.

B. DİSİPLİN VE DİSİPLİN SUÇU KAVRAMI

Disiplin kelimesi Fransızca kökenli olup Fransızcada "discipline" kelimesinden Türkçeye geçmiş bir ifadedir[16]. Disiplin kelimesi Türk dilinde, kanunlara ve nizamla ilgili kurallara uyulması, sıkı düzen anlamlarında kullanılmaktadır[17]. Disiplin, kurumsal düzenin gerçekleşmesi maksadıyla eylem ve davranışlara yön verme şeklinde tanımlanmaktadır[18].

Disiplin, çalışanların örgütsel kaide, düzenleme, politika ve normlardan sapmalarını engelleyen ve düzelten eylemleri kapsar. Disiplin kavram olarak cezayı çağrıştırmakla birlikte, ceza uygulaması ile sınırlı değildir[19]. Disiplin soruna, iş görene ve duruma göre farklılık arz eden bir olgudur[20]. Disipline ilişkin kurallar esas olarak iç düzene ilişkindir ve kamusal işlevi yürüten bir topluluğun mensuplarına veya belli kurallara tabi kılınmış bağımsız bir şekilde meslek icra edenlere (avukat, eczacı gibi) yada bazı kamu hizmetlerinden faydalananlara (öğrenci, hükümlü gibi) uygulanır[21].

---

16 ERYILMAZ Ali, **Ceza ve Disiplin Hukukunda Hukuka Aykırı Delil,** Hukuk Adamları Birliği Yayınları, Ankara 2013, s. 193.

17 TUTAL Erhan, "Genel Olarak Disiplin Hukuku ve İlkeleri", **HUKAB Dergisi,** S. 5, s. 71; DİLEK Muzaffer, "Memur Disiplin Hukukunun ve Disiplin Soruşturmasının Temel Esasları", **Türk İdare Dergisi**, S. 423, 1999, s. 27.

18 ÖRÜCÜ Esin, ''Disiplin Cezaları 657 sayılı Devlet Memurları Sistemi'', **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası,** C. XXXII, S. 2-4, 1966, s. 785.

19 BAŞ Türker/ARDIÇ Kadir, s. 131.

20 BAŞ/ARDIÇ, s. 131.

21 ATAY Ender Ethem, **İdare Hukuku**, Turhan Kitabevi Yayınları, 5. Bası, Ankara 2016, s. 940; SANCAKDAR Oğuz, **Disiplin Yaptırımı Olarak Devlet Memuriyetinden Çıkarma ve Yargısal Denetimi**, Yetkin Yayınları, Ankara 2001, s. 119; ERCAN İsmail, **Hâkim ve Savcıların Disiplin Sorumluluğu**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008, s. 13; ÇİFTÇİOĞLU Cengiz Topel, ''2802 Sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununa Göre Hâkim ve Savcıların Disiplin Soruşturmaları'', **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 13, S.1, Y. 2011, s. 131.

Disipline ilişkin kurallar kamu kurumlarınca uygulanabileceği özel hukuk işletmelerinde de uygulama alanı bulabilir[22]. İnsanların grup içinde bir amaç için çalışabilmesi için ortak bir disipline ihtiyaç duyulur[23]. Bu nedenle disiplin kavramı, yalnız idare hukukuna ait bir kavram değildir[24].

İdare hukuku açısından disiplin, kamu görevlisinin görevinin ifası veya Devlet memurunun memuriyet sıfatıyla ilgili kanun ve sair mevzuatın uygulanmasını öngördüğü kural ve kaidelerin bütünü olarak tanımlanabilir[25]. Ayrıca disiplin kavramı; kanunlara, nizamlara ve kurallara uyma eğilimi; aldığı emirleri tartışmasız olarak ifa eden kişinin niteliği; idari düzen içinde yer alanların uymakla mükellef olduğu kurallar ve belirli bir yol izleyen bilgi ve becerilerin tümünü ifade etmektedir[26].

İdarede görev yapan şahıslar idare ile olan ilişkilerinde bir statü içinde bulunurlar. İdarenin bu şahıslarla olan statüsel ilişkisinden kaynaklanan yaptırım uygulama yetkisi disiplin hukuku olarak nitelendirilmektedir[27].

Devlet memurunun çalıştığı kurumun iç düzenini bozmaya yönelik davranışlarına disiplin suçları, disiplin suçlarına uygulanan yaptırımlara ise disiplin cezaları denilmektedir. Devlet memurları için öngörülmüş müspet ve menfi ödevlere aykırı davranışlar, çalıştıkları kurumun iç düzenini ihlal edici mahiyette

---

22 SÖYLER Yasin, **İdari Usul İlkeleri Açısından Devlet Memurlarının Disiplin Soruşturması,** Gazi Üniversitesi Sosyal Bilemler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilimdalı Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2008, s. 45.

23 KIRMIZIGÜL Hüsamettin, **Uygulama ve Teoride Disiplin Suç ve Cezaları ve Denetim Yolları,** Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul 1998, s. 2.

24 ERYILMAZ, s. 194 vd; BAŞ Türker/ARDIÇ Kadir, "Verimlilik İçin İş Disiplini ve Etkin Disiplin Sisteminin Kurulması", **Amme İdaresi Dergisi**, C. 36, S. 3, Eylül 2003, s. 131.

25 ARICA Mehmet Nadir, **İçtihatlı Kamu Görevlileri Soruşturma Rehberi**, C. 1, İlksan Matbaası, Ankara 2006, s. 207.

26 SÜRBAHAN Sadrettin, **Disiplin Cezaları ve Uygulaması**, İçişleri Bakanlığı Yayınları, 1976, s. 13.

27 ÖZAY İlhan, **İdari Yaptırımlar**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1985, s. 43; AKGÜNER Tayfun, **Kamu Personel Yönetimi**, Der Yayınları, İstanbul 1998, s. 197.

bulunduğundan disiplin suçları olarak belirtilmiş ve bu suçlar için disiplin cezaları öngörülmüştür[28].

Bir kurumun iç düzen ihlali, bir öğrencinin kopya çekmesi, öğretmenin göreve geç gelmesi, polisin nöbette uyuması, avukatın reklâm yasağını ihlal etmesi biçiminde olabileceği gibi, bir hâkimin veya savcının görevini eksik yapması, gereği gibi ya da hiç yapmaması şeklinde de ortaya çıkabilir[29].

Akyılmaz/Sezginer/Kaya'ya göre disiplin suçu "memurların, devlet memurluğu statüsünü düzenleyen kurallara uymamaları nedeniyle kurum düzenini bozan fiilleri" dir[30]. Gözler/Kaplan'a göre disiplin suçu "memurun görev veya sıfatıyla ilgili kusurlu bir fiili"dir[31].

Disiplin suçu, belirli statü içindeki kişilerin, bu statüyü düzenleyen kurallara uymamalarından doğan olumsuz durumunu ifade eder[32]. Disiplin hukukunda eylemin disiplin suçu oluşturabilmesi için; ortada işlenen bir eylem olması, bu eylemin görevle ilgili olması ve işlenen fiilde kamu görevlisinin kusurlu olması gerekmektedir[33].

Memurlar hakkında disiplin suç ve cezaları, esas itibariyle 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda düzenlenmiştir. Ancak birçok kamu kurumunun kendi kamu görevlilerine ilişkin olarak kendi özel kanunlarında özel hükümler getirilmekte, özel Kanun hükmünde açıklık bulunması halinde ise Devlet Memurları Kanununa atıf yapılmaktadır.

Memurlar dışındaki kamu görevlileri hakkındaki disiplin hükümleri, bazen kanun hükmünde kararname ile bazen de yönetmelikle düzenlenebilmektedir.

---

28 GÜNDAY Metin, **İdare Hukuku**, İmaj Yayıncılık, 10. Baskı, Ankara 2015, s. 627.

29 ERCAN, s. 14.

30 AKYILMAZ Bahtiyar/SEZGİNER Murat/KAYA Cemil, **Türk İdare Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 7. Baskı, Ankara 2016, s. 687.

31 GÖZLER Kemal/KAPLAN Gürsel, **İdare Hukuku Dersleri**, Ekin Kitabevi, 19. Baskı, Bursa 2017, s. 661.

32 DİLEK, s. 27.

33 D12D, 26/02/2015, E. 2011/4276, K. 2015/709 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 13.03.2017.

İdarenin kendiliğinden tüzük ve yönetmeliklerle disiplin suç ve cezası ihdas etmesi suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlali anlamına gelebileceğinden disiplin suç ve cezalarının kanunla düzenlenmesi hukuki açıdan doğru ve yerinde bir uygulama olacaktır[34].

C. DİSİPLİN SUÇUNUN UNSURLARI

Disiplin suçunun niteliği konusunda doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır[35]. Disiplin suçu işlenmesi durumunda, bir kural ihlal edildiği için disiplin müeyyidesi ile karşılaşılır. Ceza hukukunda işlenen suçlar açısından da bu durum geçerlidir[36]. Suç sayılan bir fiilin işlenmesi karşılığında kişiye kanunda öngörülen ceza verilir[37]. Bu yakınlıktan dolayı disiplin suçları, suç genel teorisi kapsamında incelenir[38]. Ceza hukukunda bir suç, maddi unsur, manevi unsur, hukuka aykırılık unsuru ve kanunilik unsuru olmak üzere dört unsurdan oluşmaktadır. Bu unsurları disiplin hukuku yönünden de dikkate almak mümkündür[39].

1. Maddi Unsur

Ceza hukuku bakımından suçun maddi unsuru hareket, netice ve nedensellik bağından oluşur. Hareket belirli bir amaca odaklanmış insan davranışıdır[40].

Ceza hukuku açısından önemli olan hareketin üç önemli özelliği vardır. İlk olarak hareket, insan tarafından işlenen bir davranıştır. İkincisi bu davranışın insan

---

34 YILDIRIM Ramazan, **İdare Hukuku Dersleri I**, Mimoza Yayınları, Ekim 2013, s. 236- 237.

35 KARAHANOĞULLARI Onur, "Memur Disiplin Hukukunun Niteliği ve İlkeleri", **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, C. 8, S. 3, 1999, s. 55.

36 TAŞKIN, s. 175.

37 GİRİTLİ İsmet/BİGEN Pertev/AKGÜNER Tayfun/BERK Kahraman**, İdare Hukuku**, Der Yayınları, 5. Bası, İstanbul 2012, s. 720.

38 LİVANELİOĞLU Ömer Asım, **Memur Disiplin Hukuku**, Türk Hukuk Enstitüsü Yayınları, 2. Baskı, 2003, s. 21.

39 TAŞKIN, s. 175.

40 TOROSLU Nevzat**, Ceza Hukuku Genel Kısım**, Savaş Yayınevi, 22. Baskı, Ankara 2016, s. 79-82.

iradesine dayalı olarak işlenmesidir. Üçüncü özellik ise, işlenen hareketin sosyal yönden önem arz etmesidir[41].

Ceza hukukunda işlenen suçun maddi unsurunun ana noktası harekettir. Hareket olmadan suç işlenemez. Ceza hukukunda suçun maddi unsurunun ana noktası olan hareket, yapmak veya yapmamak şeklinde ortaya çıkabilir[42]. İşlenen hareketle dış dünyada meydana gelen değişikliğe netice denilmektedir. İşlenen suçlarda hareket ile sonuç arasında bir illiyetin olması mecburidir. İşte bu illiyete, diğer bir ifadeyle hareket ile netice arasındaki sebep sonuç bağlantısına illiyet bağı adı verilir[43].

Disiplin suçları da ceza hukukundaki suçlarda olduğu gibi hareket, netice ve illiyet bağından oluşmaktadır[44]. Kanun tarafından suç sayılan hareket işlendiği anda kamusal düzen bozulmuş ve netice gerçekleşmiş olur[45]. Disiplin suçları açısından hareket, kamu görevlilerinin icrai veya ihmali bir davranışıdır. Disiplin suçu açısından netice ise, suçu oluşturan bir hareketin kanunda belirtilen tanımındaki sonucudur[46].

Ceza kanunları açısından suçun teşebbüs aşamasında kalması mümkündür. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda düzenlenen disiplin suçlarında teşebbüs müessesine yer verilmemiştir[47].

Sağlam'a göre; "Borçlarını kasten ödemeyerek, hakkında yasal yollara başvurulmasına sebep olmak" suçu için teşebbüsün gerçekleşmesi mümkündür. Kamu görevlisi borcunu bilerek ve isteyerek ödememek suretiyle suçun meydana gelmesi için gerekli hareketleri yapmışsa, fakat diğer tarafça kanuni yollara

41 ÖZTÜRK Bahri/ERDEM Mustafa Ruhan, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016, s. 129.

42 TOROSLU, s. 84.

43 ÖZTÜRK/ERDEM, s. 135-140.

44 TAŞKIN, s. 186.

45 LİVANELİOĞLU, s. 30.

46 TAŞKIN, s. 188-189.

47 LİVANELİOĞLU, s. 30.

gidilmemesi durumunda suç teşebbüs aşamasında kalmıştır[48]. Ceza hukukunda geçerli olan illiyet bağı, disiplin suçları açısından da geçerlidir.

2. Manevi Unsur

Ceza hukukunda işlenen ve suç teşkil eden bir fiilden dolayı sorumlu tutulabilmesi için kişinin isnat yeteneğine sahip olması, işlenen fiilde kusurlu olması ve kişinin kusurluluğunu ortadan kaldıran bir sebebin bulunmaması gerekir[49]. Sanığın işlemiş olduğu suç teşkil eden fiil nedeniyle sorumlu tutulması için isnad yeteneğinin varlığı aranır. Ceza kanununa göre, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik ve geçici nedenler kişinin kusur yeteneğini etkileyen sebeplerdir[50].

Ceza hukuku açısından fiilin işlenmesinde sanığın kusurlu olması aranır. Ceza hukukunda kusurluluk, kural olarak kast şeklinde ortaya çıktığı gibi, kimi zaman taksir biçiminde de görülebilir[51]. Disiplin suçları bakımından da kusur sorumluluğu için kast veya taksirin bulunması gerekir. Ceza hukuku bakımından, kusur yeteneği bulunmayan devlet memuru veya kamu görevlisinin disiplin suçları bakımından da ceza ehliyeti bulunmaz[52]. Akıl hastalığı olanların kamu görevlisi olmaları kanunen mümkün değildir. Bu nedenle bunların kamu görevlisi olarak disiplin suçu işlemeleri söz konusu olamaz[53]. Ancak kamu görevlisi iken akıl hastası olanların işlediği disiplin suçlarından sorumlu tutulmaları hukuken olanaklı değildir. Sağır ve

---

48 SAĞLAM Mehmet, Türk Personel Hukukunda Disiplin Suç ve Cezalarına İlişkin Esaslar ve Uygulaması, **Mahalli İdareler Derneği Yayınları**, Ankara 2003, s. 57-58.

49 ÖZTÜRK/ERDEM, s. 184.

50 AKBULUT Berrin, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, 4. Baskı, Ankara 2017, s. 495; BİRTEK Fatih, **Ceza Hukuku Genel Hükümler Temel Bilgiler**, Adalet Yayınevi, 4. Baskı, Ankara 2017, s. 256; HAKERİ Hakan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, 21. Baskı, Ankara 2017, s. 393.

51 5237 sayılı Türk Ceza Kanun'unun 22/1. maddesine göre, "Taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hallerde cezalandırılır. Taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyerek gerçekleştirilmesidir".

52 TAŞKIN, s. 191.

53 SAĞLAM, Disiplin, s. 71.

dilsizlerin engelli personel kadrosundan kamu görevlisi olmaları durumunda bu kişiler işlediği disiplin suçundan dolayı sorumlu tutulabilecektir[54].

Danıştay disiplin suçlarında, işlenen fiilden dolayı failin kusurluluğuna ilişkin olarak; ‘‘*Disiplin hukuku'nda fiilin disiplin suçunu oluşturabilmesi için; işlenen bir fiil olması, bu fiilin görevle ilgili olması ve işlenen fiilde kusurlu olunması gerektiği, kusura dayalı olmayan eylemlerde kişileri disiplin hukuku yönünden sorumlu tutmak mümkün olmadığını, kasıt unsurunun varlığının kabulü için isnat olunan eylemin fail tarafından bilerek ve istenilerek işlenilmiş olması ve ayrıca failin, eylemin sonuçlarını bilmesi (öngörmesi) ve istemesi gerektiğini, kasıt unsuru ortaya konulurken, olay öncesi, olay sırası ve olay sonrası davranışlar bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiğini, kastın varlığının tespiti için; kişinin durumu (ortaya çıkan netice hakkında sorumluluk sahibi olup olmadığı, ortaya çıkan neticeyi bilebilecek durumda olup olmadığı, statüsü ve statüden kaynaklanan yükümlülükleri), olayın gelişimi (netice öncesi ve sonrası, neticenin devam ettiği süreç), davranış ve davranışın ortaya çıkış şekli (talimatla süreci yönlendirme, neticenin ortaya çıkmasına göz yumma, yapması gereken davranışları yapmama veya neticeyi ortaya çıkaran davranışta ısrar) ve ortaya çıkan neticenin (eylemin etkilerinin boyutu, neticenin ortadan kalkması için gayret gösterilip gösterilmediği, süreç içerisinde eylemin etkilerinin ağırlaşarak devam etmesinin birlikte değerlendirilmesi gerektiğini*’’ ifade etmiştir[55].

Yukarıda yer verilen Danıştay kararından hareketle söyleyebiriz ki, geçici nedenlerle kişinin kusur yeteneğinin ortadan kalkması durumunda, işlenen disiplin suçundan dolayı bu kişinin sorumlu tutulması söz konusu olmayacaktır.

---

54 Danıştay konuya ilişkin bir kararında ‘‘davacının sağır ve dilsiz olduğu, çeşitli fizyolojik rahatsızlıkları dışında kronik paranoid psikoz teşhisi ile tedavi gördüğü ve Adana 4.Asliye Ceza Mahkemesinin E. 1996/638 kaydında görülmekte olan davada, davacının cezai ehliyeti olup olmadığının araştırıldığı, Adana Ruh Sağlığı Hastanesince düzenlenen raporda davacının cezai ehliyetinin olmadığının belirtildiği görüldüğüden davalı idarece, davacının görev yapacak durumda olup olmadığı, malulen emeklilik koşullarını taşıyıp taşımadığı konusu araştırılarak bir işlem tesis edilmesi gerektiğine’’ hükmetmiştir. D12D, 23.11.2000, E. 1998/823, K. 2000/4134 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 15.03.2017.

55 D12D, 21.05.2015, E. 2011/9322, K. 2015/3322 , www.uyap.gov.tr, e.t. 26.11.2016.

3. Kanunilik Unsuru

"Kanunsuz suç ve ceza olmaz" olarak adlandırılan kanunilik ilkesi ceza hukukunun ana ilkelerindendir[56]. Kanunilik ilkesi ceza hukukunda olduğu gibi disiplin hukukunda da geçerlidir. Bu ilke Anayasa'nın 2, 6, 8 ve 11. maddelerinde açıklanan idarenin kanunlara bağlılığı kurallarından ortaya çıkan yasal idare ilkesinin bir neticesidir[57].

Anayasanın 123. maddesinde düzenlenen, ''idare… kuruluş ve görevleriyle kanunla düzenlenir'' biçimindeki kural, idarenin işlem ve eylemlerinde yasanın ve ona denk hukuk kurallarının, genel hukuk ilkelerinin hakim olması manasına gelen kanuni idare ilkesinin farklı bir ifadesidir[58]. Anayasanın 128. maddesine göre, memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, aylık ve ödenekleri, diğer özlük işlerinin kanunla düzenleneceği kuralına yer verilmiştir. Bu kapsamda, memur ve diğer kamu görevlilerine ilişkin disiplin suç ve cezalarını düzenleyen kuralların yasayla yapılması gerekmektedir[59].

Anayasa'nın 38. maddesinin ilk fıkrasında, "Kimse, ... kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz" denilerek "suçun yasallığı", üçüncü fıkrasında da "ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur" denilerek, "cezanın kanuniliği" ilkesi getirilmiştir. Anayasa'nın anılan hükümleri ile Anayasa Mahkemesinin konuya ilişkin kararları[60] gereğince, yükseköğretim

---

56 KARABULUT Mustafa, **İdari Yaptırımların Hukuki Rejimi**, Turhan Kitabevi, Ankara 2008, s. 113.

57 LİVANELİOĞLU, s. 22-28.

58 DİNÇER Yıldız, "Devlet Memurlarının Disiplin Hukuku", **Amme İdaresi Dergisi**, C. 9, S. 1, 1976, s. 71.

59 ORMAN Harun, **Memur Disiplin Hukukunun Genel İlkeleri**, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011, s. 16.

60 Bu ilkelerin değerlendirildiği, Anayasa Mahkemesi'nin 20.10.2011, E. 2010/28, K. 2011/139 sayılı kararında, "Anayasa'da öngörülen suçta ve cezada yasallık ilkesi, insan hak ve özgürlüklerini esas alan bir anlayışın öne çıktığı günümüzde, ceza hukukunun da temel ilkelerinden birini oluşturmaktadır. Anayasa'nın 38. maddesine paralel olarak Türk Ceza Kanunu'nun 2. maddesinde yer alan "suçta ve cezada kanunilik" ilkesi uyarınca, hangi eylemlerin yasaklandığı ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde yasada gösterilmesi, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olması gerekmektedir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle

kurumlarında çalışan yönetici, öğretim elemanı ve memurlara uygulanacak disiplin suç ve cezalarının da yasayla düzenlenmesi hukuken zorunludur[61].

Kanunilik ilkesi gereğince, disiplin cezası gerektiren eylem ve işlem gerçekleşmeden önce, kanunla düzenlenmesi gerekir[62].

Anayasanın 38. maddesinde düzenlenen emredici kural dolayısıyla, suç ve cezaları düzenleme yetkisinin münhasıran kanun koyucuda olması mecburidir[63].

4. Hukuka Aykırılık Unsuru

Yasayla konulmuş olan emirlere ve yasaklara aykırı davranılması ile yasanın bir hükmü de ihlal edilmiş olacaktır. Böyle bir eylemin hukuka aykırı olması ise, emir ve yasağı barındıran hukuk kuralının çiğnenmesi anlamını taşıyacaktır[64].

Hukuka aykırılık unsuru, disiplin hukukunda disiplin suçları için de geçerlidir. Mevzuatta kamu görevlilerinin işlemesine izin verilen eylemler disiplin suçu teşkil etmez[65].

Hukuka aykırılık öğesini ortadan kaldıran nedenlere, hukuka uygunluk nedenleri denir[66]. Ceza hukukunda hukuka uygunluk nedenleri, kanun hükmünün yerine getirilmesi, yetkili merciin emrini ifa, meşru müdafaa, zorunluluk hali, hakkın

---

temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmaktadır. Anayasa'nın 38. maddesinde idari ve adli cezalar arasında bir ayrım yapılmadığından disiplin cezaları da bu maddede öngörülen ilkelere tâbidir.” denilmiştir.

61 D8D, 09/10/2015, E. 2014/11417, K. 2015/8347, www.uyap.gov.tr, e.t.12.12.2016.

62 GİRİTLİ/PERTEV/AKGÜNER, s. 325.

63 İZGİ Ömer/GÖREN Zafer, **Türkiye Cumhuriyetinin Anayasasının Yorumu**, TBMM Yayınları, C. I, Ankara 2002, s. 437.

64 ŞAFAK Ali, **Ceza Hukuku Genel ve Özel Hükümler**, Başkent Klişe Matbaacılık, Ankara 2005, s. 39.

65 AKIŞ Ercüment, ‘‘Devlet Memurluğundan Çıkarma Cezasının Kapsamı, Özellikleri ve Uygulanması’’, **Yargıtay Hukuk Dergisi**, C. 8, S. 12, 2004, s. 34.

66 ORMAN, s. 20.

kullanılması, hak sahibinin rızası olarak sayılabilir[67]. Disiplin suçları bakımından hukuka uygunluk nedenleri ise, kanun hükmünün yerine getirilmesi, yetkili merciin emrini ifa, meşru müdafaa, zorunluluk hali, hakkın kullanılması olarak gösterilebilir.

Disiplin hukukunda disiplin suçları açısından hukuka uygunluk sebeplerinden biri de kanunsuz emirdir. Anayasa'da da düzenlenen [68] "kanunsuz emir" hakkında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda özel düzenleme mevcuttur.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 11. maddesinde , ''Devlet memuru amirinden aldığı emri, Anayasa, kanun, tüzük ve yönetmelik hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Amir emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilerse, memur bu emri yapmağa mecburdur. Ancak emrin yerine getirilmesinden doğacak sorumluluk emri verene aittir. Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.'' yönünde düzenlemeye yer verilmiştir.

Anayasa ve 657 sayılı Kanunda yer verilen düzenlemelere göre, verilen emrin kanunsuz olduğunu ileri sürerek emre itiraz eden kamu görevlisi, amiri tarafından verilen yazılı emir üzerine eylem veya işlemde bulunması halinde disiplin suçu işlemiş sayılmaz. Bu düzenleme, kamu görevlileri açısından bir hukuka uygunluk nedenidir[69].

---

67 ÇAKIR Kerim/ALŞAHİN Mehmet Emin/GÖKCEN Ahmet/ARTUK Mehmet Emin, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, 11. Baskı, Ankara 2017, s. 408; AKBULUT, s. 422, BİRTEK, s. 212; HAKERİ, s. 320.

68 Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının "Kanunsuz Emir" başlıklı 137. maddesinde, "Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, tüzük, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilerse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz. Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.'' kuralı yer almıştır.

69 HAFIZOĞULLARI Zeki, ''Polisin Zor Kullanma Görevi ve Yetkisi'', **İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası Dergisi,** C. III, S. 4, 1995, s. 15-16.

D. DİSİPLİN CEZASI KAVRAMI

Türk Dil Kurumuna göre disiplin cezası, öngörülen disiplin suçlarından birini işleyen kimseye davranışlarının ağırlık derecesine göre verilen cezasıdır[70]. Türk hukukunda disiplin cezasının tanımlanması konusunda bir fikir birlikteliği bulunmamaktadır.

Tezcan'a göre disiplin cezaları, tabi olunan yükümlülüklere aykırı eylem ve davranışların cezalandırılmasını amaçlayan kurallardır[71]. Pınar'a göre ise disiplin cezaları "kamu hizmetlerinin yürütülmesi ve kamunun yararının devamlılığı amacıyla kamu görevlileri için görev, yetki ve sorumlulukları açısından kanuni olarak getirilmiş olan yaptırımlardır"[72]. Onar'a göre, disiplin cezaları "memurun mesleki hayat ve vazifesinde görülen yolsuzluklara karşı kendisine tatbik edilen bir kısım zecri müeyyideler"dir[73].

Disiplin cezası, kamu görevlilerini vazifesine tam olarak bağlamayı hedefleyen, kamu görevlisinin onurunu korumayı amaçlayan kurallardır[74]. Disiplin cezaları idari cezaların bir çeşididir. İdari müeyyideler ise, kanunların açık yetkilendirdiği durumlarda, yargı kararı aranmaksızın idarenin resen uygulayabildiği idare hukuku prensiplerine göre verdiği cezalardır[75].

---

70 http://www.tdk.org.tr/ index.php? option= com_bts&arama= kelime&guid= TDK. GTS. 5998b3d0d1f2d9. 54457912, e.t. 19.08.2017.

71 TEZCAN Durmuş, "Kamu Görevlilerine Uygulanan Disiplin Cezalarının Hukuki Niteliği ve Adil Yargılanma Hakkı", **Kamu Personeli Sorunları İdare Hukuku Sempozyumu**, Eskişehir 4-5 Nisan 2003, Eskişehir 2004, s. 187.

72 PINAR İbrahim, **Devlet Memurları Kanunu Şerhi ve İlgili Mevzuat**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2001, s. 1093.

73 ONAR Sıddık Sami, **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, C. II., İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1966, s. 1188.

74 ERDOĞDU Ahmet, ''Yeni Disiplin Cezaları'', **Danıştay Dergisi**, S. 1, 1973, s. 6-7; Disiplin cezalarına ilişkin başka tanımlar için bkz. Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, **Devlet Memurları El Kitabı**, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, No. 213, Ankara 1985, s. 105.

75 ÖZAY, İdari Yaptırımlar, s. 35.

Disiplin cezaları bir müeyyide olmakla beraber, kurallara uymayan azınlığın davranışlarına etkide bulunma amacının da olduğunu söylemek mümkündür[76].

Danıştay konuya ilişkin bir kararında; "*Disiplin cezaları, kamu hizmetinin gereği gibi yerine getirilmesi bakımından kamu görevlilerinin mevzuat mucibince ifasında zorunda oldukları ödev ve sorumlulukları yerine getirmemeleri veya mevzuatta yasaklanan eylemlerde bulunmaları halinde uygulanan yaptırımlardır. Memurların özlük hakları üzerinde doğrudan ve önemli sonuçlar doğurmaları sebebiyle subjektif ve bireysel etkileri bulunduğu gibi kamu görevinin gereği gibi sürdürülmesi ve kamu düzeninin sağlanması bakımından objektif ve kamusal öneme sahiptirler.*" açıklamasına yer vermiştir[77].

Disiplin cezasından maksat, kamu kurum ve kuruluşlarında iç düzeni tesis etmek olduğundan, kamu görevlilerinin vazifesiyle alakalı olmayan kusurlu eylemlerinden dolayı cezalandırılamaması gerekir[78].

657 sayılı Devlet Memurları Kanununda düzenlenen disiplin cezaları uyarma, kınama, aylıktan kesme, kademe ilerlemesinin durdurulması, Devlet memurluğundan çıkarma cezalarıdır. 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununda düzenlenen disiplin cezaları ise, uyarma, aylıktan kesme, kınama, kademe ilerlemesini durdurma, derece yükselmesini durdurma, yer değiştirme, meslekten çıkarma cezalarıdır.

II. DİSİPLİN HUKUKUNA HÂKİM OLAN GENEL İLKELER

Hukukun tüm alanında uygulanabilen ve hukukun ana ilkelerini belirten hukuk kurallarına "hukukun genel ilkeleri" denilmektedir[79]. Hukukun genel ilkeleri,

---

76 ÖRÜCÜ, s. 786.

77 D12D, 25/05/2016, E. 2012/12793, K. 2016/3214 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 13.11.2016.

78 ONAR Sıdık Sami, **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, C. 3, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1966, s. 1188.

79 AYDIN Nurullah, **Hukuka Giriş**, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2009, s. 175-189; ORMAN, s. 64.

mevzuatta yer alan kuralların temelini teşkil eden ve hukuki yargılamayı etkileyen önemli fikir ve genel gerçekliklerdir[80].

Disiplin hukukuna hâkim olan genel ilkeler ise, genel anlamda ceza hukukunda geçerli olup uygulama alanı bulan aynı zamanda disiplin hukukunda da geçerli olan ilkelerdir[81].

Hukuk devleti gereği mevzuatta yer verilen temel ilkelerin yanı sıra yargı içtihatlarıyla belirlenen ve memur disiplin hukukuna hâkim olan ilkelere de uyulması gerekir[82].

Disiplin hukukunda geçerli olan genel ilkeler, kanunilik ve ölçülülük ilkesi, savunmasız ceza olmaz ilkesi, lehe olan normun uygulanması ilkesi, şüpheden sanık yararlanır ilkesi, aynı eylemden dolayı birden fazla ceza verilmemesi ilkesi, kanunu bilmemek mazeret sayılmaz ilkesi, geçmişe yürümezlik ilkesi, gizlilik ilkesidir.

A. KANUNİLİK İLKESİ

Suç ve cezaya ilişkin kuralların sadece yasa ile belirlenmesi ve Resmi Gazetede yayımlanarak herkes tarafından bilgi sahibi olunmasının sağlanmasına "kanunilik ilkesi" denilmektedir[83].

Suç ve cezaya ilişkin kuralların kanunla belirlenmesi ceza hukukunun ana ilkelerinden olup milletlerarası hukukta ve çeşitli insan hakları belgelerinde de bu ilkeye değinilmektedir[84]. Evrensel İnsan Hakları Beyannamesinin 11. maddesinin 2. fıkrasında yer verilen ilkeye göre; "hiç kimse, işlediği zaman ulusal ya da uluslararası hukuk çerçevesinde bir suç oluşturmayan herhangi bir eylem ya da

---

80 EDİS Seyfullah, **Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1997, s. 148.

81 ORMAN, s. 64.

82 BOZ Selman Sacit, "Memur Disiplin Hukukuna Hakim Olan Temel İlkeler", **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 25, S. 2, 2017, s. 39.

83 ÖZTÜRK/ERDEM, s. 136.

84 PINAR İbrahim, **Disiplin Suç ve Cezaları ile Sicil Hukuku**, Sözkesen Matbaacılık, Ankara 2008, s. 4.

ihmalden ötürü suçlu sayılamayacağı gibi suçun işlendiği zaman uygulanabilecek olan cezadan daha ağır bir ceza da verilemeyecektir". İnsan Hakları ve Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesinin 7. maddesinde[85], Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesinin 9. maddesinde, Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartının 7. maddesinde ve Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 15. maddesinde aynı yönde düzenlemeler yer almaktadır[86]. Yasaklanmış fiil ve davranışların ve bu fiillere hangi cezaların verileceğinin herkes tarafından önceden öğrenilmesi ve bilinmesi, kanunilik ilkesinin temelini oluşturmaktadır[87]. Bu ilke, daha önce suç kabul edilmeyen eylemlerin sonradan suç kabul edilmek suretiyle keyfi cezalandırmalara karşı teminat görevi görmektedir[88].

Türk hukukunda "kanunilik ilkesi" dayanağını Anayasadan almaktadır. Anayasa'nın 38. maddesine göre, bir kişinin, işlendiği tarihte yürürlükte olan yasanın suç olarak görmediği bir eylem nedeniyle cezalandırılması mümkün değildir. Yine kişinin suç işlediği tarihte yasada o suç için öngörülen cezadan daha ağır bir ceza

---

85 AİHS m. 7; "1.Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal veya uluslararası hukuka göre suç oluşturmayan bir eylem veya ihmalden dolayı suçlu bulunamaz. Aynı biçimde, suçun işlendiği sırada uygulanabilir olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez. 2. Bu madde, işlendiği zaman uygar uluslar tarafından tanınan genel hukuk ilkelerine göre suç sayılan bir eylem veya ihmalden suçlu bulunan bir kimsenin yargılanmasına ve cezalandırılmasına engel değildir." Anılan madde hakkında geniş bilgi için bkz. ANAYURT Ömer, **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Kişisel Başvuru Yolu**, Seçkin Yayınları, Ankara 2004, s. 350; HARİS David/ O'Boyle, Michael/Bates Ed/ Buckley, Carla, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku**, Avrupa Konseyi Türkçe Birinci Baskı 2013, s. 39-70; **Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Merkezi İnsan Hakları Raporu**, Ankara, Nisan 2013, s.61-92; DOĞRU Osman/ NALBANT Atilla, **İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar**, C. 1. (İHAS 2,3,4,5,6 ve 7. maddeleri), Ankara 2012, (1. Baskı), s. 9-30; BİLGİN Hüseyin, **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarının Türk İdari Yargısına Yansımaları**, Adalet Yayınevi, Ankara 2014, s. 41; BİLGİN Hüseyin, **İdari Yargı İçin Avrupa İnsan Hakları Uygulama Rehberi**, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara 2017, s. 251-256.

86 1982 Anayasasının 90. maddesi uyarınca yukarıda yer alan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Evrensel İnsan Hakları Bildirisi ile Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi Türkiye Cumhuriyeti'nde kanun hükmünde sayılmakta olup, Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi ile Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı'nın böyle bir yönü bulunmamaktadır. Anılan maddenin bu sonucu doğuran fıkrası,*"Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır."* şeklindedir.

87 PINAR, s. 4.

88 ARTUK/GÖKÇEN/YENİDÜNYA, s. 159; ÖZTÜRK/ERDEM, s. 146.

verilmesi de mümkün değildir. Buna göre, ceza ve ceza yerine uygulanan güvenlik tedbirlerinin de ancak yasayla düzenlenebileceği hükmü ile cezada "kanunilik ilkesi" ifade edilmiştir[89]. Anayasa'nın 38. madde hükmünün gerekçesinde, ceza yerine suç işleyenlerin durumuna uygun olarak uygulanan güvenlik tedbirlerinin de ceza olarak sayılacağı, güvenlik tedbirlerinin de yasayla düzenleneceği, yasayla suç sayılmayan veya ceza öngörülmeyen bir eylem nedeniyle kimsenin cezalandırılmayacağı ifade edilmiştir. Kanunilik ilkesinin, yasa koyucunun suça konu eylemi somut olarak belirlemeden, suçun konusunu belirtip bunun cezasını göstermesine mani olmayacağı kapsamındaki gerekçe, yasa koyucunun çerçeve yasa yapma ve yasanın içeriğinin yürütme organınca doldurulmasına temel oluşturmaktadır[90].

Kanunilik ilkesinin dayanağında bulunan esaslardan biri de belirliliktir[91]. Belirlilik ilkesi, tipiklik ve kıyas yasağı şeklinde de tanımlanmaktadır. Belirlilik ilkesi, cezaya ilişkin kuralların yazımında yasal tipin açık ve anlaşılır şekilde yazılması anlamına gelir. Bu şekilde, fiilin yasada gösterilen suç tipine uyup uymadığını görmek mümkün olur[92].

---

89 AYM kararlarında da 38. maddenin ne anlama geldiği açıkça ifade edilmiştir. Buna göre; "Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında, "Kimse, ...kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz" denilerek"suçun kanuniliği", üçüncü fıkrasında da "Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur" denilerek, "cezanın kanuniliği" ilkesi getirilmiştir. Anayasa'da öngörülen suçta ve cezada kanunilik ilkesi, insan hak ve özgürlüklerini esas alan bir anlayışın öne çıktığı günümüzde, ceza hukukunun da temel ilkelerinden birini oluşturmaktadır. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi uyarınca, hangi fiillerin yasaklandığının ve bu yasak fiillere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak bir şekilde kanunda gösterilmesi, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olması gerekmektedir. Kişilerin yasak fiilleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan, hukuk devletinin temel aldığı, uluslararası hukukta ve insan hakları belgelerinde de özel bir yere ve öneme sahip bulunan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmaktadır. Kanunilik ilkesi, özgürlüğün sınırlarının önceden bilinerek, insanın davranışlarını bu çerçevede düzenlemesini temin için getirilmiştir. Kanunilik ilkesi aynı zamanda kıyas yoluyla suç ve ceza normlarının genişletilemeyeceğini de öngörür." AYM, 03.10.2013, E.2013/28, K. 2013/106, RGT. 18.01.2014, RGS. 28886; AYM, 20.10.2011, E.2010/28, K.2011/139, RGT. 07.02.2011, RGS. 28197.

90 BOSTANCI Gülşah, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Bağlamında Türk Ceza Hukukunda Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007, s. 32-33.

91 CAN Osman, "Belirlilik İlkesine Anayasal Bakış", **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 9, S. 1-2, 2005, s. 93.

92 TOROSLU, s. 27; ÖZTÜRK/ERDEM, s. 44.

Belirlilik ilkesi Anayasa Mahkemesi kararlarında açık ve net olarak ifade edilmektedir[93]. Anayasa Mahkemesi kararlarında, "*Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden biri "belirlilik"tir. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ya da kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi de gereklidir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup bireyin, kanundan, belirli bir kesinlik içinde, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini verdiğini bilmesini zorunlu kılmaktadır"*[94] açıklamalarına yer verilmiştir.

Belirlilik ilkesiyle, yasada açık bir şekilde düzenlenmeyen eylemlerin cezalandırılmasına engel olunarak, bu konuda kıyas yapılması önlenmiş olur. Yasada suç ve cezanın açık bir şekilde tanımı yapılıp belirlenmesi, yalnız bu tanıma uyan fiillerin cezalandırılmasını sağlamakta, yasal tanıma uymayan eylemlerin kıyas yapılarak cezalandırılması ihtimalinin önüne geçmektedir. Kıyas vasıtasıyla yasada belirlenen cezaların artırılmasına veya yasada belirlenmeyen bir cezanın uygulanmasına imkân yoktur[95].

Yasa koyucu ceza hukukunda kesin olarak kabul ettiği belirlilik ilkesini disiplin suç ve cezaları açısından kabul etmemiştir. Kıyas yoluyla disiplin suçu türetilebilmesinin önünü açmıştır. 657 sayılı Kanununun 125. maddesinde disiplin cezalarının türleri ve disiplin cezası gerektiren eylem ve durumlar sayılmış, bunun yanında *"yukarıda sayılan ve disiplin cezası verilmesini gerektiren fiil ve hallere nitelik ve ağırlıkları itibariyle benzer eylemlerde bulunanlara da aynı neviden disiplin cezaları verileceği"* hükmüne yer verilmek suretiyle, Devlet memurlarının yasada açıkça sayılmayan fakat memuriyet göreviyle bağdaşmayan eylem ve durumların önüne geçme bakımından faydalı olabileceği öngörülmüş olmakla

93 ÇAĞLAYAN Ramazan**, İdare Hukuku Dersleri**, Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s. 547.

94 AYM, 28.11.2013, E. 2013/46, K. 2013/140, RGT. 27.03.2014, RGS. 28954; AYM, 26.12.2013, E. 2013/67, K. 2013/164, RGT. 27.03.2014, RGS. 28954; AYM, 20.10.2011, E. 2010/28, K. 2011/139, RGT. 07.02.2011, RGS. 28197.

95 SAĞLAM, Disiplin, s. 95; TOROSLU, s. 60.

beraber, bu durum idarenin keyfi hareket etmesine imkân tanımaktadır[96]. Bu durum, ceza hukukunda yasak olan kıyasın disiplin hukukunda olanaklı olduğunu göstermektedir[97].

Kanunilik ilkesinin alt temel ilkelerinden bir diğeri de "kanunların geçmişe yürümezliği"dir. Kanunların geçmişe yürümezliği ilkesine göre, suç ve ceza öngören kanunlar yürürlük tarihinden sonra gerçekleşen eylemlere uygulanabilirler. Diğer bir anlatımla, eylemin işlenmesinden sonra yürürlüğe giren kanuni düzenlemeler failin aleyhine hükümler içeriyorsa, bu düzenlemeler eyleme ve faile uygulanmaz[98].

Kanunların geçmişe yürümezligi kuralını, disiplin hukuku açısından da uygulanması gerektiğini savunanlar bulunmakla birlikte[99], bu ilkenin disiplin hukuku açısından geçerli olacağı hususunda kesin bir hükme varmak olanaklı değildir[100].

Disiplin suç ve cezalarının kanunla belirlenmesi gerektiği konusunda Anayasada açık bir düzenleme bulunmadığından, disiplin suç ve cezaları bakımından kanunilik ilkesinin doğrudan uygulama alanı bulup bulmayacağı hususu tartışmalıdır[101].

Bu hususta ilk görüşe göre, disiplin cezası ve disiplin cezası gerektiren fiil ve durumlar kanunlarda açık olarak belirtilmelidir. Aksi bir düşünce keyfiliğe yol

---

96 KARAHANOĞULLARI, s. 62; YEŞİL İsmail, "Anayasal İlkeler Çerçevesinde Disiplin Cezaları", **Terazi Aylık Hukuk Dergisi,** Y. 5, S. 52, Aralık 2010, s. 28.

97 AŞIK Ayhan, **Devlet Memurları Kanununa Göre Disiplin Suç ve Cezaları ve İdari Yargının Tutumu**, TODAİE Kamu Yönetimi Lisansüstü Uzmanlık Programı Tezi, Ankara 1991, s. 32; KARAHANOĞULLARI, s. 62.

98 ÖZTÜRK/ERDEM, s. 43.

99 YEŞİL, s. 28; KAYA Cemil, ''Memur Disiplin Suç ve Cezalarına ve Disiplin Soruşturmasına Hâkim Olan Temel İlkeler'', **Amme İdaresi Dergisi**, C. 38, S. 2, Haziran2015, s. 69.

100 TUTUM Cahit, **Türkiye'de Memur Güvenliği**, TODAİE Yayınları, Ankara 1972, s. 43-44; LİVANELİOĞLU, s. 27; ASLAN Zehrettin, **657 sayılı Devlet Memurları Kanununa Göre Disiplin Suç ve Cezaları**, Alfa Yayınları, İstanbul 2001, s. 41; TAŞKIN, s. 176-177; GİRİTLİ/ BİLGEN/AKGÜNER, s. 717-718.

101 YÜCE Turhan Tufan, "Ceza Hukuku İlkelerinin Disiplin Ceza Hukukunda Geçerliliği Sorunu ve Danıştay Kararlarının Bu Açıdan Tahlili", **Danıştay Dergisi**, 1994, Y. 24, S. 88, s. 8; ÖRÜCÜ, s. 797; GELEGEN Taner, "Kamu Yönetiminde Disiplin ve Disiplin Cezaları", **Danıştay Dergisi**, Cumhuriyetin 50. Yılı Özel Sayısı, Ankara 1973, s. 226; KARAHANOĞULLARI, s. 60; KAYA, s. 64-65; ASLAN, s. 2.

açacaktır. Disipline aykırı davranışların yönetimin takdiriyle belirlenmesi, birbirinden farklı ve keyfi sayılabilecek uygulamalara sebebiyet verebilecektir[102]. Aynı görüşte olan Giritli'ye göre, disipline yönelik işler, kamu görevlisinin en temel görüntülerinden ve özlüğe ilişkin işlerinden olduğundan, disiplin işlerinin olanak olduğu ölçüde kanunla belirlenmesi gerekir[103]. Anayasada suç ve cezalar bakımından herhangi bir ayrıma yer verilmediğinden disiplin suç ve cezalarının da bu kapsamda değerlendirilmesi mümkündür.

Turan Yıldırım'a göre[104], Devlet memuru ve diğer kamu görevlilerinin disiplin suç ve cezaları da Anayasada öngörülen kanunilik ilkesi esaslarına tabidir. Disiplin suç ve cezalarının belirlenmesi noktasında yasa koyucu, Anayasada yer bulan kanunilik ilkesine ilişkin temel esaslara uymak şartıyla düzenleme tasarrufuna sahiptir. Anayasa'nın 38. madde hükmünde yer alan "suç ve cezalara ilişkin esaslar"[105] konusunda, idari ceza veya adli ceza ayrımı yapılmadığından, disipline yönelik suç ve cezalar ancak kanuni düzeleme ile belirlenir. Bu kapsamda 2547 sayılı Kanunun uygulanması amacıyla çıkarılan disipline ilişkin düzenleyici işlemler (yönetmelikler), fonksiyon gaspı sebebiyle hukuka uygun değildir ve bu nedenle ''yok'' hükmündedir[106].

Yükseköğretim kurumlarında görevli öğretim elemanlarına, memurlara ve diğer personele uygulanacak cezaların yönetmeliğe göre verilmesinin Anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 53 üncü

---

102 TUTUM, s. 42.

103 GİRİTLİ İsmet, "Devlet Memurları Kanun Tasarısı ve Bazı Eksiklikleri", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası,** C. XXX, S. 1, 1965, s. 21; AKGÜNER, s. 200; Aynı yönde YILDIRIM Ramazan, "Türk Askeri Disiplin Hukukuna Kısa Bir Bakış", Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Dergisi, S. 14, s. 87.

104 YILDIRIM Turan, "Kamu Yararı ve Disiplin Cezaları Affi", **Anayasa Dergisi**, S. 18, 2001, s. 439.

105 İdari suç ve cezalarda, ceza hukuku anlamında kanunilik ilkesinin geçerli olmadığı ve bu nedenle de Anayasanın 38. maddesinin idari suç ve cezalara yerine ceza hukuku anlamındaki suç ve cezalara uygulanması gerektiği hakkında bkz. FEYZİOĞLU Metin, "İşyeri Kapatma Cezası ve Anayasa Karşısındaki Konumu", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 1, 1993, s. 15.

106 YILDIRIM Ramazan, "2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 53. ve 65. Maddelerinin Ceza ve Disiplin Kovuşturması Açısından Değerlendirilmesi", **Kamu Hukuku Arşivi**, Prof. Dr. İlhan Akın'a Armağan, Y. 6, Mart 2003, s. 38.

maddesinin (b) fıkrasının ikinci cümlesi, Anayasa Mahkemesinin 14 Ocak 2015 tarihli ve E. 2014/100, K. 2015/6 sayılı kararıyla iptaline karar verilmiştir[107]. Anayasa Mahkemesi bu kararında, "*Anayasanın 38. maddesinde suç ve cezaların kanuniliği ilkesi düzenlenmiştir. Ceza yaptırımına bağlanan fiilin kanunun "açıkça" suç sayması şartına bağlanmış olmasıyla, suç ve cezalara ilişkin düzenlemelerin şekli bakımdan kanun biçiminde çıkarılması yeterli olmayıp bunların içerik bakımından da belirli amacı gerçekleştirmeye elverişli olmaları gerekir. Bu açıdan kanunun metni, bireylerin hangi somut fiil ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını belirli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine imkân verecek düzeyde kaleme alınmış olmalıdır. Bu nedenle, belirli bir kesinlik içinde kanunda hangi fiile hangi hukuksal yaptırımın bağlandığının bireyler tarafından bilinmesi ve eylemlerin sonuçlarının öngörülebilmesi gerekir. Anayasa'nın 128. maddesinin ikinci fıkrasında, "Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir." denilmiş; 130. maddesinin dokuzuncu fıkrasında ise öğretim elemanlarının disiplin ve ceza işlerinin kanunla düzenleneceği kural altına alınmıştır. Dava konusu kural ile düzenlenmesi öngörülen hususlar, hangi fiillerin hangi disiplin cezalarını gerektireceği, bentte sayılan kişilerin disiplin işlemleri ve disiplin amirlerinin yetkileri gibi konuları içermektedir. Kamu görevlileri olarak memurların ve öğretim elemanlarının disiplin işlemleri konusunda kuralla getirilmiş bir kanuni güvence bulunmamaktadır. Söz konusu disiplin işlemleri, Anayasa'nın yukarıda yer alan hükümleri gereğince kanunla düzenlenmesi öngörülen hususlardır. Bu hâliyle öğretim elemanları, memurlar ve diğer personel için getirilmiş herhangi bir kanuni güvence bulunmadığı gibi yasal olarak belirlilik de sağlanmamıştır. Kural, sadece Devlet memurlarına uygulanan usul ve esasların göz önüne alınmasını düzenlemiş ancak bunun dışında herhangi bir kanuni düzenlemeye yer vermemiştir…Dolayısıyla kapsama dâhil personelin disiplin işlemlerine dair usul ve esasların kanunda gösterilmeyerek, tüm bu işlemlerin Yükseköğretim Kurulunca düzenlenmesini öngören dava konusu kural, Anayasa'nın 38., 128. ve 130.*

[107] 7.4.2015 tarih ve 29319 sayılı Resmi Gazete.

maddeleriyle bağdaşmamaktadır" açıklamasına yer vermiştir. 6764 sayılı Kanunla 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 53 üncü maddesinde değişiklik yapılmış ve Devlet ve vakıf yükseköğretim kurumlarının öğretim elemanları, memur ve diğer personeline uygulanabilecek disiplin cezaları ve bu cezalara ilişkin disiplin suçları kanunla düzenlenmiştir.

Disiplin hukuku bakımından kanunilik (yasallık) ilkesinin Anayasal dayanağı, Anayasanın 128. maddesi olarak gösterilmektedir[108]. Anayasanın 128. maddesinin 2. fıkrasında "*Memurların ve diğer kamu görevlilerini nitelikleri, atanmaları görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir*" yer verilmiştir. Burada yer verilen ''diğer özlük işleri kanunla düzenlenir'' ifadesini dayanak alan bir kısım yazarlar, disiplin suç ve cezalarını da bu madde kapsamında değerlendirerek kanunilik (yasallık) ilkesinin disiplin hukuku açısından da geçerli olduğu görüşünü savunmakta ve disiplin yönünden kanunilik ilkenin dayanağının Anayasanın 128. maddesi olduğunu ifade etmektedir[109].

Disiplin suçu tanımının yapılmasında, idareye kısmen takdir hakkı verilmiştir[110]. Fakat bu durum, suç ve cezaların kanuniliği ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle eleştirilmektedir[111].

Disiplin suç ve cezalarının kanuniliği konusunda başka bir görüş, ceza hukuku ve disiplin hukukunun birbirinden farklı dallar olduğunu, her ikisi arasında gerek amaç ve kapsam gerekse de uygulama ve sonuç bakımından farklar bulunduğunu, bu nedenle disiplin hukukunun ceza hukukundan farklı olarak düzenlenebileceğini savunmaktadır. Bu görüşe göre, disiplin cezalarının ana çizgileri konusunda ve disiplin suçu olarak belirlenen fiiller arasında nedensellik bağı kurulması konusu

---

108 Anayasanın 128. maddesi ile kanuni idare ilkesi arasındaki ilişki hakkında bkz. AKBULUT Emre, **Türk İdare Hukukunda Kanunu İdare İlkesi**, Beta Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul 2013, s. 137-148.

109 SANCAKDAR, s. 119.

110 KORKMAZ Kadir, "Takdir Yetkisinin Disiplin Hukukunda Kullanımı ve Yargısal Denetimi", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XIII, S. 1-2, 2009, s. 241-252.

111 AKYILMAZ, Disiplin Hukuku, s. 249-250.

idarenin takdirine bırakılmalıdır[112]. Tan'a göre, bir kamu kurumunun düzen ve intizamını ihlal eden fiil ve hallerin ayrıntılı bir şekilde belirtilmesine imkân bulunmadığından, disiplin cezası gerektiren suçlar bakımından kanunilik ilkesinin disiplin hukukunda uygulanmasında idarenin takdir yetkisinin bulunduğu kabul edilmektedir[113]. İdare, disiplin yönetmeliği çıkarılarak bu yetkiyi kullanabilmelidir[114]. Aynı görüşe göre, yasaların uygulanmasında hâkimin takdir yetkisi bulunduğu gibi, disiplini bozan olaylar ve disiplin cezası gerektiren suçlar bakımından başvurulacak idari tedbir, soruşturma yöntem ve usulleri, soruşturma neticesinde verilecek disiplin cezalarının belirlenmesinde ilgili idareci ve disiplin amirlerinin de mer'i mevzuat yanında belli bir takdir hakkını kullanma yetkisinin olduğu savunulmaktadır[115].

Gözler ise, disiplin suç ve cezaları açısından kanunilik (yasallık) ilkesinin içtihadi bir nitelik arz ettiğini, anayasal bir dayanağının bulunmadığını, bu nedenle memurluktan çıkarma cezası haricindeki cezaların temel hürriyetleri kısıtlamadığı, disiplin cezası gerektiren fiillerin yasayla öngörülmesine gerek olmadığı, genel yönetim yetkisine sahip olan idarenin bu alanda düzenleme hakkına sahip olduğu, bu nedenle disiplin cezalarının düzenleyici işlemlerle belirlenebileceği, bu durumun yasayla öngörülebileceği görüşünü savunmaktadır[116].

Öte yandan, kanunilik (yasallık) ilkesinin disiplin cezaları yönünden geçerli olduğu, disiplin suçları bakımından ise kanunilik ilkesinin uygulanma kabiliyetinin bulunmadığını savunan yazarlar da bulunmaktadır[117].

Anayasa Mahkemesi Anayasanın 38. maddesini yorumladığı bir kararında, iptal edilmesi talep edilen kanun hükmünde, yasada cezai yaptırıma karşılık gelen

---

112 GÖZLER/KAPLAN, s. 45.

113 TAN Turgut, **İdare Hukuku**, Turhan Kitabevi, 4. Baskı, Ankara 2015, s. 532.

114 TUTUM, s. 42-43; ASLAN, s. 45.

115 GÖLÇÜKLÜ Feyyaz, " İdari Ceza Hukuku ve Anlamı: İdarenin Cezai Müeyyide Tatbiki", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C. XVIII, S. 2, 1963, s. 162; ULUSOY Ali, **İdari Yaptırımlar**, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 128-130.

116 GÖZLER Kemal, **İdare Hukuku**, C.II, Bursa 2009, Ekin Kitabevi, s. 756-759.

117 DİLEK, s. 31, ÖRÜCÜ, s. 801.

fiilin açık, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olarak belirlendiği, bu haliyle kanun hükmündeki suçun unsurlarını tespit etme yetkisinin idareye verilmediği, idarenin bu hususstaki yetkisinin sadece somut eylemin yasada öngörülen suç tipine uygun olup olmadığını tespit olduğu, kanun hükmünde "belirlilik" ve "suçun kanuniliği" ile "yasama yetkisinin devredilmezliği" ilkelerine aykırı bir tarafın olmadığını ifade etmiştir[118].

Anayasa Mahkemesinin bir başka kararında ise; "mesleğin vakar ve onuruna aykırı fiil ve hareketlerde bulunma" halinin belirlilik ilkesine aykırı olmadığına ve iptali istenen kanun hükmünün Anayasaya uygun olduğuna hükmetmiştir[119]. Disiplin suç ve cezalarına ilişkin mevzuatta bu duruma yakın birçok ifade yer almaktadır. Anayasa Mahkemesince disipline ilişkin suçların ve cezalarının Anayasanın 38. madde hükmü kapsamında kabul edilmesine karşın, bu hususun göz ardı edilmesi Anayasa Mahkemesinin çelişkisi olarak kabul etmek gerekir. Adli cezalarda takdir yetkisi hâkimde olduğu halde dahi böyle bir düzenlemenin kabulü hukuken olanaklı değil iken, disiplin cezalarının dava konusu edilmediği müddetçe mahkeme önüne gelmediği, takdirin daha çok idari mercilerde olduğu bu hususun Anayasanın 38. madde hükmüne aykırı bulunmamış olmasının hukuken kabul edilmesi mümkün değildir[120].

3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'nun 83. maddesinde yer alan *"Gerek inzibat komisyonları tarafından ve gerek salahiyet dairesinde re'sen verilecek inzibat cezalarını icap ettiren fiil ve hareketlerin ne olduğunu ve cezaların derece ve miktarı,*

---

118 AYM, 26.12.2013, E. 2013/67, K. 2013/164, RGT. 27.03.2014, RGS. 28954.

119 "Diğer taraftan suç olarak düzenlenen fiilin, farklı hareket biçimleriyle işlenebilir olması, belirsiz olduğu anlamına gelmez. Kanun'un, muhataplarının gerektiğinde hukuki yardım almak suretiyle, hangi eylemin disiplin suçu teşkil ettiğinin ve bu eyleme bağlanan yaptırımın ne olduğunun, belli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine imkân verecek şekilde kaleme alınmış olması, kanunilik ilkesinin sağlanması bakımından yeterlidir. ….., itiraz konusu kuralla, Kanun'da gümrük müşavirlerine yüklenen ödevlerin ihlali, mesleki faaliyetten geçici olarak alıkoyma cezasını gerektiren bir disiplin suçu olarak düzenlenmiş olup gümrük müşavirlerine yüklenen ödevlerin neler olduğunun Kanun'dan tespiti mümkün olduğundan bir belirsizlik ve öngörülemezlikten, dolayısıyla suç ve cezaların kanuniliği ilkesine aykırılıktan söz edilemez." AYM, 01.04.2015, E.2015/22, K.2015/37, RGT:15.04.2015, RGS:29327.

120 DELAL Turgut, **Türk Disiplin Mevzuatının Anayasal İlkeler Açısından Değerlendirilmesi**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölümü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2017, s. 56.

polis mesleğinin haiz olduğu hususiyet ve ehemmiyet gözetilerek tanzim edilecek nizamnamede tayin olunur. Memuriyette ihraç cezası müstesnadır." hükmünün Anayasaya aykırı olduğu iddiasıyla Anayasa Mahkemesine yapılan itiraz başvurusu üzerine anılan maddenin iptaline karar verilmiştir[121]. Anayasa Mahkemesince verilen bu kararla, disiplin suç ve cezalarında kanunilik ilkesinin önemi bir kez daha ortaya konulmuştur.

Yargı mensupları hakkındaki disiplin cezalarında da kanunilik ilkesi geçerlidir. Yargı mensuplarının sıfat ve vazifeleri gereklerine uymayan hal ve hareketlerinin tespiti üzerine durumun niteliğine ve ağırlık derecesine göre, Hâkimler ve Savcılar Kurulunca uyarma, aylıktan kesme, kınama, kademe ilerlemesini durdurma, derece yükselmesini durdurma, yer değiştirme, meslekten çıkarma cezaları dışında bir ceza verilmesi hukuken mümkün değildir[122].

---

121 AYM, 29.01.2016, E. 2015/85, K. 2016/3, RGT:29.01.2016, RGS:29608; Anayasa Mahkemesi kararında; "……Emniyet teşkilatı mensuplarının disiplin suçları, Anayasa'nın yukarıda yer alan hükümleri gereğince kanunla düzenlenmesi öngörülen hususlar arasında yer almaktadır. Kanun'da disiplin cezalarının türleri, disiplin cezası vermeye yetkili makamlar ve cezaların kesinleşme usulü belirlendiği hâlde söz konusu cezaların verilmesini gerektiren disiplin suçlarının tüzükle belirlenmesini öngören kuralla getirilen tek ölçüt, "polislik mesleğinin haiz olduğu önem ve özelliğin gözetilmesi" olup, bunun dışında herhangi bir kurala yer verilmemiştir. Bu hâliyle disiplin suçları konusunda emniyet teşkilatı mensupları için getirilmiş kanuni bir güvence bulunmamaktadır. İtiraz konusu kural, disiplin suçlarıyla ilgili genel ilkeleri ortaya koymamakta, çerçeveyi çizmemekte, disiplin cezalarını gerektiren eylemleri genel hatlarıyla da olsa belirlememektedir. Belirtilen niteliği nedeniyle disiplin cezalarını gerektiren fiil ve hareketlerin, düzenlenecek tüzükle belirlenmesini öngören itiraz konusu kural, yaptırım konusu eylemleri yasal düzeyde belirlememekte ve bireylerin hangi somut fiil ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını belirli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine yasal çerçevede imkân tanımamaktadır. Bu yönüyle kural, Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen "suçta kanunilik" ilkesine ve Anayasa'nın 128. maddesinin ikinci fıkrasında hükme bağlanan "kanuni düzenleme" ilkesine aykırılık oluşturmaktadır. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 38. ve 128. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir."yönünde karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi disiplin suç ve cezalarında kanunilik ilkesinin önemini bir kez daha vurgulamış bulunmaktadır.

122 ERCAN, s. 21; BUCAKTEPE Adil, ''Disiplin Makamlarının Disiplin Cezası Verme Yetkileri Üzerine Bir İnceleme'', **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XIX, S. 2, 2015, s. 219.

B. ÖLÇÜLÜLÜK İLKESİ

Anayasadan dayanağını alan ölçülülük ilkesi, suç ile ceza arasında adil bir dengenin bulunması manasına gelir[123]. Disiplin soruşturmaları kapsamında disiplin cezası verilirken ölçülülük ilkesi de dikkate alınmalı ve disiplin cezası hukuka aykırı fiilin ağırlığı ile orantılı olmalıdır[124]. Ölçülülük ilkesi sadece kolluk görevlilerinin değil tüm idari kurumların görevlileri tarafından uyulması gereken bir ilkedir[125]. İdarenin tesis edeceği disiplin cezalarında, ölçülülük ilkelerine uygun davranması hukukun genel ilkelerindendir[126].

Disiplin hukukunda ölçülülük ilkesinin gözetilmesi hukuk devletinin de bir gereğidir. Nitekim Danıştay, disiplin suç ve cezalarına ilişkin uyuşmazlıklarda ölçülülük ilkesini hukuk devleti bağlamında incelemektedir[127].

Anayasamızın temel hak ve ödevler bölümündeki ‘‘Temel Hak ve Hürriyetlerin Kısıtlanması’’ başlıklı 13. maddesinde *‘‘Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*’’ kuralına yer verilmiştir.

Anayasaya 2001 yılında yapılan değişiklikle giren ölçülülük ilkesi, orantılılık, elverişlilik ve gereklilik olmak üzere üç alt ilkeyi kapsamaktadır. Ölçülülük ilkesinin idarenin tüm eylem ve faaliyetlerine hâkim olması gerekir. Disiplin cezası gerektiren fiil ile yaptırım arasında adil bir denge bulunması ve bu şekilde fiilin ağırlık derecesiyle orantılı disiplin cezası uygulanması gerekmektedir[128].

---

123 OĞURLU Yücel, Karşılaştırmalı İdare Hukukunda İdare Hukukunda Ölçülülük İlkesi, Seçkin Yayınevi, Ankara 2002, s. 21-26.

124 KAYA, s. 71; GÖZLER, İdare II, s. 752.

125 ATASOY Ömer Adil, Temel Hak ve Hürriyetler Açısından Yeni Bir Kavram Ölçülülük İlkesi ve Yasa Uygulayıcıları Açısından Uyma Zorunluluğu, www.anayasa.gov.tr, e.t. 14.12.2016.

126 ORMAN, s. 68.

127 D12D, 09/09/2015, E.2015/2837, K.2015/4660 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 18.11.2016.

128 OĞURLU, s. 34.

Danıştay ölçülülük ilkesini açıkladığı bir kararında, ‘‘*Kanun koyucu hukuk devletinde kamu hizmetlerinin uyum ve düzen içinde yürütülmesini sağlamak amacıyla hizmeti sunan kamu görevlileri için disiplin düzenlemeleri içeren kurallar öngörebilir ve bu kurallara uyulmasını temin etmek amacıyla çeşitli disiplin yaptırımları benimseyebilir. Ancak disipline konu eylemler ile yaptırımlar arasında adil bir dengenin gözetilmesi de hukuk devleti ilkesinin bir gereğidir. Eylem ile yaptırım arasında bulunması gereken adil denge "ölçülülük ilkesi" olarak da adlandırılmakta ve bu ilkenin alt ilkelerini de elverişlilik, zorunluluk ve orantılılık ilkeleri oluşturmaktadır. "Elverişlilik ilkesi", öngörülen yaptırımın ulaşılmak istenen amaç için elverişli olmasını, "zorunluluk ilkesi" öngörülen yaptırımın ulaşılmak istenen amaç bakımından zorunlu olmasını ve "orantılılık ilkesi" ise, öngörülen yaptırım ile ulaşılmak istenen amaç arasında olması gereken orantıyı ifade etmekte*..’’[129] olduğunu belirtmiştir.

Kanunlarda suç ve ceza düzenlemesi yapılırken disiplin cezası gerektiren eylemlerin ağırlığına uygun kademelendirme yapılması ve kademelendirmenin ölçülü olması gerekmektedir[130].

Disiplin hukukunda ölçülülük ilkesi, sadece disiplin cezaları bakımından değil, geçici tedbirler bakımından da uygulama alanı bulur. Mesela, yargı mensubunun görevi başında kalması durumunda ortaya çıkacak olumsuz durum, görevden

---

129 D16D, 11.4.2016, E. 2015/996, K. 2016/2530 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 18.11.2016; Ayrıca bkz. AYM, 14.11.2013, E. 2013/15, K. 2013/131, anayasa.gov.tr, e.t. 21.12.2016.

130 657 sayılı Kanun'un 57. maddesinin 1. fıkrasında yer alan "Adaylık süresi içinde disiplin cezası almış olanların disiplin amirlerinin teklifi ve atamaya yetkili amirin onayı ile ilişkileri kesilir." hükmünün Anayasaya aykırılık olduğu savıyla iptali istemiyle Kırıkkale İdare Mahkemesince itiraz yoluyla başvurulması üzerine Anayasa Mahkemesi, ‘‘İtiraz konusu kural, aday olarak görev yapmakta olan devlet memurlarının adaylık süresi içerisinde disiplin cezası almış olmaları hâlinde disiplin amirlerinin teklifi ve atamaya yetkili amirin onayı ile memuriyetten ilişiklerinin kesilmesini öngörmektedir.… İtiraz konusu kuralda disiplin cezası gerektiren farklı fiiller için ayrım yapılmaksızın tek bir yaptırım benimsenmiştir. Diğer bir ifadeyle uyarma cezasını gerektirecek bir fiil karşılığında uygulanacak yaptırım ile daha ağır bir disiplin cezasını gerektirecek bir davranış aynı sonuca bağlanmıştır. Buna göre bireyin kamu hizmetinde kalmasının, disiplin cezası gerektiren eylemlerin ağırlığına uygun herhangi bir kademelendirme yapılmayarak, adil ve makul bir denge gözetilmeksizin ölçüsüz bir biçimde memuriyetten çıkarılma yaptırımına tabi tutulmasının hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmayacağı açıktır." gerekçesiyle anılan hükmü Anayasa'ya aykırı bularak iptaline karar vermiştir, AYM, 14.11.2013, E. 2013/15, K. 2013/131sayılı kararı, anayasa.gov.tr, e.t. 21.12.2016.

uzaklaştırma tedbirine başvurulması için tek başına yeterli olmayıp, bu sakıncanın başka hukuki yollardan telafi edilmesinin hukuken olanaklı bulunmaması da gerekir. Diğer bir anlatımla, bir mecburiyet olarak görevden uzaklaştırma tedbirine başvurulmalıdır. Mesela senelik izne ayrılan ya da senelik izinde olan bir hâkim veya savcının bu süre boyunca görevinden uzaklaştırılması, görevden uzaklaştırmanın amacına aykırı olacaktır[131].

C. SAVUNMASIZ CEZA OLMAZ İLKESİ

Anayasa'nın "hak arama hürriyeti" başlıklı 36. maddesine göre, herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6 ncı maddesinde ise herkesin, gerek hak ve yükümlülüklerle ilgili nizalar, gerek cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahip olduğu hükme bağlanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesinde ve Anayasanın 36 ncı maddesinde yer alan savunma hakkı, mahkemeler önünde görülen davalara ilişkindir.

Anayasa koyucu, disiplin hukukunda savunma hakkını, kamu görevlilerinin hukuki güvenliği ve disiplin cezalarının Hukuk Devleti ile yakından bağını dikkate alarak özel olarak düzenleme yoluna gitmiştir. Anayasanın 129 uncu maddesine göre, memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve bunların üst kuruluşları mensuplarına savunma hakkı tanınmadıkça disiplin cezası verilemez[132]. Hak arama hürriyeti kapsamında yer alan ve disiplin soruşturmalarında kamu görevlileri lehine tanınmış olan savunma hakkı, bu haliyle Anayasamızda ayrıca ve açıkça vurgulanmak suretiyle anayasal teminat altına alınmıştır[133]. Disiplin cezası işleminin tesis edilmesinde savunma hakkının

131 ERCAN, s. 21.

132 ALAN Nuri, "Savunma Hakkı", **Danıştay Dergisi**, Y. 23, S. 87, Ankara 1993, s. 17.

133 ASLAN, s. 108; KAYA, s. 81.

tanınmaması, asli bir şekil şartı olup olmadığı hususunda[134], kanunlarda açık bir ifadeye verilmemişse de, Anayasamıza ve evrensel hukuk öğretisine göre savunma hakkı hukukun temel ilkelerinden kabul edilmektedir[135].

Disiplin soruşturmasında dar anlamda savunma hakkı, isnat edilen fiiller karşısında yapılan müdafaadır. Geniş anlamda savunma hakkı ise, isnat edilen fiillerle ilgili olarak disiplin cezası tesis edilme zamanına kadar geçen süreçte, ilgilinin usulen bilgi sahibi olma, suç isnadını reddetme hakkı ile kararın değiştirilmesi için hukuki başvuru imkânını kapsamaktadır[136].

Savunma hakkının özü, adalet ilkesine dayanmaktadır. Suç işlediği iddia olunan kişilerin söylemesi gerektiği şeylerin ceza tehdidi veya başka sebeplerle söyleyememesi adaletin tecellisine engeldir. Bu nedenle, disiplin hukukunda soruşturmanın en son aşamasında ilgililere savunma hakkı tanınmıştır[137].

Disiplin hukuku açısından savunma, kendisi hakkında disiplin cezası gerektiren bir fiil işlediği yönündeki yöneltilen isnatlara karşı ilgili kamu görevlisinin detaylı olarak bilgisine başvurulmasıdır. Diğer bir ifadeyle, ilgilisine isnat ve ithamlara karşı koyma hakkı verilmek suretiyle, maddi gerçekliğin ortaya çıkmasına imkân verilmesidir[138].

Kamu görevlisinin savunmasının alınmasında önemli hususlardan biri, iddianın tam olarak açıklanmasıdır. Kamu görevlisine yapılan tebligatta, işlediği iddia edilen eylemin tam olarak ne olduğu ile bu fiilin zamanı, yeri ve oluş biçiminin açık olarak

---

134 Bir idari işlem olarak disiplin cezası tesisinde savunma hakkı gereğine uyulmaması, öğretide de işaret edildiği üzere şekil unsurunda sakatlığa yol açar. İdari işlemde usulü de ihtiva eden şekil unsurunda esaslı hata ve eksiklik halinde yokluk da söz konusu olabilir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. TANDOĞAN Sabri, "Objektif ve Subjektif Tasarruflarda Yokluk", **İdare Hukuku ve İdari Yargı İle İlgili İncelemeler**, C. I, Danıştay Yayını, Ankara 1976, s. 79-82.

135 GÖZÜBÜYÜK A. Şeref /TAN Turgut, **İdare Hukuku Genel Esaslar**, Turhan Kitabevi, C. I, 8. Baskı, Ankara 2011, s. 885; SANCAKDAR, s. 300-304; ULUSOY, s. 52.

136 TUTAL, s. 70.

137 TANBAY Çetin, ''Disiplin Suç ve Cezaları Sağlık Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı Muhakkik Eğitim Notları'', www. tdh.gov.tr/hukukbelgeler/eğitim, s. 4.

138 ERCAN, s. 23.

belirtilmesi gerekir. Zorunlu olmamakla birlikte, işlendiği iddia edilen eylemin hangi disiplin suçuna karşılık geldiği ve hangi disiplin cezasını gerektirdiğinin de açık olarak belirtilmesi savunma hakkının tam olarak kullanılması bakımından oldukça önemlidir[139].

Disiplin hukukunda savunma hakkı, idarenin elinde bulunan imkânlar karşısında ilgili kamu görevlisinin idare ile arasındaki silahların eşitliğini sağlamaya çalışan önemli bir araçtır. Savunma hakkı kapsamında, kamu görevlisine yeterli imkân ve süre verilmeli, soruşturma evraklarını inceleyebilme ve tanık dinletebilme olanağı tanınmalıdır. Öte yandan bizzat veya vekil aracılığıyla yazılı ve sözlü olarak haklarını kullanabilmesine olanak tanınmalıdır[140].

Usulüne uygun yapılan savunmadan bahsedebilmek için, savunma istem yazısının ilgili kamu görevlisine usulüne uygun olarak tebliğ edilmesi gerekir. Aksi takdirde ilgilinin savunma hakkı kısıtlanmış olacaktır.

Disiplin hukukundaki savunma hakkı ile yargılama hukukundaki savunma farklıdır. Disiplin yargılamasında, disiplin cezası verilen kişiye gerçek anlamda güvence sağlanmak isteniyorsa ya idare mahkemeleri nezdinde disiplin mahkemeleri kurulmalı ya da disiplin kurullarına yapılan yazılı ve sözlü ifadeler teknik anlamda savunma sayılmamalıdır[141].

Disiplin soruşturmalarının yapılmasında izlenecek yöntem, ceza verilecek fiiller ve ceza vermeye yetkili makam ve kurullar pozitif olarak mevzuatla belirlenmekte, doktrin ve yargısal içtihatlarla da konu ile ilgili disiplin hukuku ilkeleri oluşturulmaktadır[142].

---

139 SÖYLER, s. 85.

140 ORMAN, s. 70.

141 HAFIZOĞULLARI Zeki, "Genel Çizgileriyle Savunma Hakkı", **Ankara Barosu Dergisi**, S. 1, 1994, s. 25.

142 D12D, 15/06/2016, E. 2014/1182, K. 2016/3883 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 14.12.2016.

Disiplin soruşturmasının belirli usuller çerçevesinde yapılması, isnada maruz kalanların hukuki güvencesidir. Bu kapsamda savunmanın soruşturmanın tamamlanmasından sonra alınması, disiplin suçunun ne zaman ve ne şekilde işlendiğinin tam olarak ortaya konulması açısından savunma yapılmasına yardımcı olacaktır.

Danıştay bir kararında ‘‘*Disiplin cezaları, kamu hizmetinin gereği gibi yürütülebilmesi bakımından kamu görevlilerinin mevzuat uyarınca yerine getirmek zorunda oldukları ödev ve sorumlulukları ifa etmemeleri veya mevzuatta yasaklanan fiillerde bulunmaları durumunda uygulanan yaptırımlar olup, memurların özlük hakları üzerinde doğrudan ve önemli sonuçlar doğurmaları sebebiyle subjektif ve bireysel etkileri bulunduğu gibi kamu görevinin gereği gibi sürdürülmesi ve kamu düzeninin sağlanması bakımından objektif ve kamusal öneme sahiptirler. Bu bakımdan disiplin soruşturmalarının yapılmasında izlenecek yöntem, ceza verilecek fiiller ve ceza vermeye yetkili makam ve kurullar pozitif olarak mevzuatla belirlenmekte, doktrin ve yargısal içtihatlarla da konu ile ilgili disiplin hukuku ilkeleri oluşturulmaktadır. Bu nedenle, disiplin suçu teşkil eden fiillerle ilgili olarak soruşturma yapılması zorunlu olduğu gibi soruşturmanın belirli usuller çerçevesinde yapılması da isnada maruz kalanların hukuki güvencesidir. Disiplin cezası vermeye yetkili mercilerce disiplin suçu sayılacak eylemlerin işlenildiğinin öğrenilmesi halinde, bu kişiler hakkında soruşturma emri verilmesi; bağımsız ve üst veya denk görevde olan bir soruşturmacı atanması, olayla ilgili tanık ve soruşturulanın ifadelerinin alınması, ifade alınmadan kişiye haklarının ve soruşturma konusunun bildirilmesi, isnat olunan fiille ilgili lehe ve aleyhe başkaca delillerin araştırılması, hatta teknik konularda bilirkişilere inceleme yaptırılmak suretiyle, soruşturulanların görev ve konumları itibariyle sorumlukları ile suçun oluş biçimi irdelenerek fiilin sübut bulup bulmadığının ortaya çıkarılması amacıyla yürütülen soruşturma sonucunda, adli, idari ve disiplin yönünden soruşturulan hakkında soruşturmacı kanaat teklifinin de yer aldığı soruşturma raporunun hazırlanması ve raporun disiplin cezası vermeye yetkili amire veya kurula sunulması üzerine yetkili amir ve kurullarca yukarıda sıralanan bilgi ve belgelerin bulunduğu soruşturma dosyasının incelenerek karar verilmesi, soruşturmayı yapan kişi ile soruşturmada elde edilen*

delilleri değerlendirecek kişi veya kurulların ayrı olması, yasal süre içerisinde isnat olunan fiiller bildirilerek sanığın savunmasının alınması gerekliliği disiplin hukukunun temel ilkelerinden olduğu gibi hukuki güvenlik ilkesinin de gereğidir.'' açıklamalarına yer verilmek suretiyle savunma hakkının hukukun genel ilkelerinden biri olduğu ve disiplin soruşturmasının sonunda alınması gerektiği vurgulanmıştır[143].

Disiplin soruşturmalarında savunma hakkı önemli bir yere sahiptir. Ancak disiplin soruşturmasında savunma hakkının ne zaman kullandırıldığı da önem arz etmektedir. Öncelikle soruşturma yapılmadan doğrudan savunma hakkı kullandırılmak suretiyle disiplin cezası verilmesi hukuka aykırı olacaktır[144]. Soruşturma devam ederken soruşturmacıya verilen ifadenin savunma kabul edilerek disiplin cezası verilmesi savunma hakkını kısıtlar. Çünkü bu aşamada disiplin soruşturması tam olarak sona ermemiştir. Maddi ve hukuki deliller tam olarak ortaya konmamış ve toplanmamıştır. Kamu görevlisinin soruşturmanın devam ettiği aşamada, henüz toplanmayan delillere karşı kendini savunması veya henüz toplanmayan delillerle ileride suçlanması gibi bir durum ortaya çıkabilecektir[145]. Bu durum anayasayla teminat altına alınan savunma hakkını kısıtlayıcı nitelik taşır[146].

---

143 D16D, 08/05/2015, E.2015/6591, K.2015/2517 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 13.12.2016.

144 ‘‘davacı hakkındaki suçlama ile ilgili olarak tarafsız bir soruşturmacı görevlendirilerek disiplin soruşturması açılmak suretiyle davacının üzerine atılı eylemler ortaya konulmaksızın, kendisine saygısızlık yapıldığı ileri sürülen bu nedenle de olayın tarafı olan daire başkanı tarafından doğrudan davacının savunması alınarak tesis edilen dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı’’yönünde D12D, 07/04/2016, E. 2012/11005, K. 2016/2021 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 14.12.2016.

145 SÖYLER, s. 84.

146 “Savunma hakkının önemi memurlara ve diğer kamu görevlilerine savunma hakkı tanınmadıkça disiplin cezası verilemeyeceğini öngören Anayasamızın 129.maddesinde de vurgulanmıştır. Öte yandan disiplin cezaları verilirken 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda ve kurumların özel mevzuatlarında belirtilen ilkelere uygun bir şekilde disiplin soruşturmasının tamamlanması, savunma hakkının tanınması ve gereğinin yapılması için disiplin soruşturma raporunun yetkili kişi ve kurullara gönderilmesi ve bu kişi ve kurullarca cezanın tesis edilmesi gerekmektedir. Bu süreç içinde mevzuatta belirtilen ilkelere uyulmaması halinde verilen ceza hukuka aykırı olur ve iptali gerekir. Disiplin cezasıyla cezalandırılması için hakkında soruşturma açılan kamu görevlisinin savunması alınırken disiplin suçunu oluşturan eylemi açık bir şekilde belirlenmeli, disiplin suçu oluşturan eyleminin hangi disiplin kurallarını ihlal ettiği ortaya konulmalıdır. Bunun için de disiplin soruşturmasıyla ilgili tüm hukuki delillerin toplanması ve soruşturmanın tamamlanması gerekmektedir. Aksi durumda hangi disiplin suçunu, ne zaman ve ne şekilde işlediği tam olarak ortaya konulamayan ilgilinin Anayasa ile güvence altına alınan savunma hakkının kısıtlanacağı açıktır….Olayda, Bakanlık

Disiplin soruşturmalarında savunma hakkının kullanılmasında kanunda öngörülen savunma süresinin tam olarak kullandırılması gerekir. Savunma yazısında kanunda öngörülen savunma süresinin ayrıca belirtilmesi gerekir. Savunma istem yazısında kanuni savunma süresi belirtilmezse, ilgili süresinde savunmasını yapmış olsa dahi savunma hakkı kısıtlanmış olacaktır[147].

D. LEHE OLAN NORMUN UYGULANMASI İLKESİ

Aksi öngörülmedikçe kanunlar Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdiği tarihten itibaren uygulanmaya başlar. Anayasanın 38. maddesine göre, kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

Failin lehine olan kanunun uygulanması ilkesinin, disiplin hukukunda uygulanmasına hukuki bir engel bulunmamaktadır[148].

Adli suçlar için öngörülen cezaların idari suçlar için öngörülen cezalardan genellikle daha ağır olması, hürriyeti bağlayıcı cezaların kural olarak adli suçlar yönünden geçerli olabilmesi, idari suçlarda kanun koyucunun daha az önem atfettiği

müfettişlerince soruşturma yapılırken 28/03/2011 tarihinde davacının ifadesinin alındığı ve yine soruşturma devam ederken 05/04/2011 tarihinde davacıya savunma için 7 gün süre verilebileceğinin hatırlatıldığı, davacının huzurda savunma verebileceği yönünde beyanı üzerine beyanının alındığı, bunun ise davacının ifadesi niteliğinde olduğu ve soruşturmanın tamamlanmasından sonra, ceza verilmeden önce alınması gereken savunma yerine geçmeyeceği kuşkusuzdur. Bu durumda, davacının soruşturma esnasında alınan ifadesi savunma olarak değerlendirilemeyeceğinden usulüne uygun savunma alınmadan verilen disiplin cezasında hukuka uyarlık bulunmamaktadır." D12D, 21/04/2016, E. 2012/7979, K. 2016/2387 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 15.12.2016.

147 "davacıya isnat edilen fiillere ilişkin olarak yürütülen soruşturma kapsamında, 18.03.2011 tarihli yazıda "savunma tutanağı" başlığı altında, davacının savunması alınırken, soruşturmacı tarafından savunmasını yapıp yapmayacağının sorulduğu ve bunun üzerine davacı tarafından savunmasının verildiğinin görüldüğü, oysa ki 657 sayılı Devlet Memurları Kanun'un 130. maddesinde öngörülen usule riayet edilerek davacıya savunma istem yazısı gönderildikten sonra en az 7 gün süre tanınmak suretiyle davacının savunması alınması gerekirken anılan Kanun maddesinde öngörülen usule riayet edilmeksizin, Anayasal güvence altındaki savunma hakkı kısıtlanarak verilen disiplin cezasında hukuka ve mevzuata uyarlık bulunmadığı" hakkında D12D, 17/05/2016, E. 2014/3680, K. 2016/3010 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 14.12.2016.

148 TAŞKIN, s. 141-142.

bir hukuki değerin ihlal edilmesi ve öngörülen yaptırımın da genellikle idari bir makam tarafından idari usuller izlenerek uygulanması nedeniyle, ceza hukuku bakımından getirilen genel ilkelerin idari suç ve cezalara aynen uygulanması çoğu zaman mümkün olmamakla birlikte, bu ilkelerin memur disiplin hukukunun niteliğine uygun düştüğü ölçüde uygulanması gerektiği görüşü Danıştay kararlarıyla da istikrar kazanmıştır[149].

Ceza hukuku kökenli bir ilke olan lehe olan hükmün uygulanması ilkesi; işlendiği zamanın hukuki normları uyarınca suç sayılan bir fiil sonradan yürürlüğe giren bir düzenleme ile suç olmaktan çıkarılmış bulunuyorsa veya sonradan yürürlüğe giren düzenleme suçun işlendiği zaman mevcut olan düzenlemeye göre suçlunun lehine ise, sonraki normun daha önce işlenmiş olan fiillere uygulanmasını öngörmektedir[150]. Kural olarak idari işlemlerin yargısal denetimi, tesis edildiği tarihte yürürlükte bulunan mevzuata göre yapılmaktadır. Bu anlamda idari işlem niteliğindeki disiplin yaptırımının da tesis edildiği tarihte yürürlükte bulunan mevzuata göre yargısal denetiminin yapılması gerekmekte ise de, ilke olarak suç ve cezada lehe olan normun uygulanması kuralı disiplin cezaları yönünden de geçerlidir. Dolayısıyla, fiilin işlendiği tarih itibariyle yürürlükte bulunan mevzuat ile daha sonra yürürlüğe giren mevzuat hükümleri farklı ise disiplin cezası ile cezalandırılacak olan kişilerin lehine olan mevzuat hükmü dikkate alınmalıdır. Ancak lehe hükmün uygulanması gerekçesiyle verilecek bir iptal kararının başka disiplin cezalarının uygulanmasına engel olmayacağı da tabiidir[151].

Suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların farklı hükümler getirmesi halinde; eski ve yeni kanunların somut olaya

---

149 D12D, E. 2012/6375, K. 2015/7373; D12D, E. 2016/8, K. 2016/496; DİDDK, E. 2012/2281, K. 2014/4057; DİDDK, E. 2013/130, K. 2015/1197 sayılı kararları, www.uyap.gov.tr, e.t. 14.12.2016.

150 DİDDK, 21/03/2016, E. 2014/2521, K. 2016/959 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 14.12.2016.

151 D8D, 06/11/2013, E. 2011/3106, K. 2015/7558 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.12.2016.

uygulanmasından doğabilecek bütün sonuçların karşılaştırılması suretiyle tespit edilecek olan lehe kanunun, somut olaya her yönüyle uygulanması gerekmektedir[152].

E. ŞÜPHEDEN SANIK YARARLANIR İLKESİ

Şüpheden sanık yararlanır ilkesi Roma hukukuna kadar dayanmaktadır. Roma hukukunda şüpheden sanık yararlanır ilkesine benzer kaideler görülmekte ve usul muhakemesi açısından sanık lehine ilkelere rastlanmaktadır[153]. Suçsuzluk karinesinin çıkış yeri İngiltere olarak kabul edilmekte olup, insan haklarındaki gelişmelere bağlı olarak Fransaya da geçen bu ilke Fransız devriminden sonra tüm Avrupa ülkelerine yayılmıştır[154].

Kişinin kanunda öngörülen usulle yapılan muhakeme sonunda suçluluğu sabit oluncaya kadar suçlu sayılması mümkün değildir[155]. Başka bir anlatımla, bu ilke kapsamında bir kişinin suçlu olarak kabul edilebilmesi için kesin olarak verilen hükümle mahkûm olması gerekir.[156] Suçsuzluk karinesi ilkesi, şüpheli veya sanıkların mahkeme ve kamuoyu önünde önyargılı bir şekilde suçlu sayılmasını önlemeye yöneliktir[157].

Hukukun genel ilkelerinden biri olarak kabul gören "masumiyet karinesi", bir kimseyi suçlayan şahsın veya makamın iddiasını kanıtlaması gerektiğini; suçlanan kişinin, ilke olarak, suçu işlemediğini, suçsuz olduğunu kanıtlamakla yükümlü

---

152 TOROSLU, s. 66.

153 YÜCE Turhan Tufan, ‘‘İn Dubio Pro Reo Kaidesi’’, **Adalet Dergisi**, S. 12, 1962, s. 1211 vd.

154 TOZMAN Önder, ‘‘Suçsuzluk Karinesinin Türk Hukukundaki Sonuçları’’, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XI, S. 3–4, 2007, s. 315; FEYZİOĞLU Metin, “Suçsuzluk Karinesi: Kavram Hakkında Genel Bilgiler ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 48, S. 1–4, s. 38 vd.

155 DÖNMEZER Sulhi, ‘‘Suçsuzluk Karinesi Üzerine Düşünceler’’, **Prof. Dr. Nurullah Kunter'e Armağan**, İstanbul 1998, s. 67.

156 FEYZİOĞLU Metin, **Ceza Muhakemesinde Vicdani Kanaat**, Yetkin Yayınları, Ankara 2002, s. 184.

157 YENİDÜNYA Caner, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Masumiyet Karinesi”, **Güncel Hukuk Dergisi**, S. 5, Mayıs 2004, s. 20; ÜZÜLMEZ İlhan, ‘‘Türk Hukukunda Suçsuzluk Karinesi ve Sonuçları’’, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 58, Mayıs-Haziran 2005, s. 42.

olmadığını ifade etmektedir[158]. Masumiyet karinesinin bir sonucu olarak ortaya çıkan "şüpheden sanık yararlanır" ilkesine göre ise; suçlanan kişinin suçu işlediğini gösteren yeterli ve kesin delil yoksa kanaate ve inanca dayanılarak ceza verilemeyecektir[159]. Danıştay bir kararında, "masumiyet karinesi" ve "şüpheden sanık yararlanır" ilkelerine aykırı olarak, isim belirtilmeyerek alınan genel tanık beyanları dışında, inandırıcı ve somut deliller ortaya konulmaksızın, fiilin sübut bulduğu gerekçesiyle ceza tayini cihetine gidilmesinde hukuka uyarlık bulunmadığına hükmetmiştir[160].

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6/2 maddesinde suçsuzluk karinesi düzenlenmiştir. Bu maddeye göre suçsuzluk karinesi, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçsuz sayılması gerektiğini ifade eder. Anayasanın 38. maddesine göre, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.

Bu karine kapsamında kesin mahkûmiyetle fiilin ispatlanması gerektiğinden, diğer bir deyişle şüphenin ortadan kalkması gerektiğinden, şüpheden sanık yararlanır ilkesi suçsuzluk karinesinin bir uzantısı olarak karşımıza çıkmaktadır[161].

Şüpheden sanık yararlanır ilkesi disiplin hukuku açısından da geçerlidir. Disiplin soruşturmasında, bir disiplin suçunun islendiği hususu iddia edilmekte ve bu iddia kapsamında disiplin soruşturması açılmakta, soruşturma sürecinde kamu görevlisinin isnad edilen eylemi gerçekten işleyip işlemediği hususu araştırılmaktadır. Yapılan araştırma neticesinde, kamu görevlisi hakkında disiplin cezası işlemi tesis edilebilmesi için gerçekten o eylemi gerçekleştirdiğinin ortaya konulması gerekir. Burada ispat külfeti idareye düşmektedir. İdare bu görevini yerine

---

158 SCHROEDER Friedrich Christian - YENİSEY Feridun / PEUKERT Wolfgang, Ceza **Muhakemesinde 'Fair Trial' İlkesi**, İstanbul Barosu CMUK Uygulama Servisi Yayınları, İstanbul 1999, s. 30; ÜZÜLMEZ, s. 44; ORMANOĞLU Hatice Derya,"Anayasal Bağlamda ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Boyutuyla Suçsuzluk Karinesi", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y. 2016, C.65, S. 4, s. 2246.

159 DÖNMEZER, 67-68; TOZMAN, s. 316; GEDİK Doğan, **Ceza Muhakemesinde Şüpheden Sanık Yararlanır İlkesi**, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s. 67.

160 D16D, 17/04/2015, E. 2015/8892, K. 2015/1827 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.12.2016.

161 YURTCAN Erdener, **Ceza Yargılaması Hukuku**, Adalet Yayınevi, 14. Bası, Ankara 2017, s. 75.

getirirken maddi ve somut gerçeklerden kaçınamayacaktır. Kamu görevlisinin isnad edilen eylemi işleyip işlemediği hususunda en küçük bir şüpheye düşülmesi halinde şüpheye düşülen hususlar, soruşturulan memurun lehine yorumlanmak zorundadır. Bu nedenle, isnad edilen eylemin gerçekten soruşturulan kamu görevlisi tarafından işlendiğinin kesin bir şekilde ortaya konulamaması, soyut iddiaların varlığı veya hukuken somut bilgi ve belgelerin cezaya dayanak yapılamaması durumunda, kamu görevlisi hakkında verilen disiplin cezası hukuka aykırı olacaktır[162].

Danıştay, "şüpheden sanık yararlanır" ilkesinin kamu görevlilerine ilişkin disiplin ilkeleri bakımından da geçerli bir ilke olduğunu kabul etmektedir[163].

Disiplin hukukunun temel ilkelerinden biri, disiplin suçu oluşturduğu iddia olunan fiilin sabit ve kuşkuya yer vermeksizin ispatlanmış olmasıdır. Disiplin yaptırımı uygulanacak kişiye isnat edilen fiilin; gerektiğinde başvurulabilecek tanık, keşif, bilirkişi ve diğer kanıtlarla ispatlanması ve maddî gerçekliğinin ortaya konulması gerekmektedir. Buna göre; disiplin yaptırımı uygulanacak kişi tarafından ikrar edilmeyen veya ikrar edilde dahi eldeki mevcut deliller ile disiplin normuna

---

162 KAYA, s. 72; SÖYLER, s. 89.

163 Danıştay bir kararında, “Danıştay kararlarında da kabul edildiği üzere "şüpheden sanık yararlanır" ilkesinin memur disiplin hukuku bakımından da geçerli bir ilke olması nedeniyle suçlamanın kesin olarak ispatlanamaması halinde kişiye ceza verilmemesi gerektiği açıktır. Bu durumda, olayın açıklığa kavuşmasına yardımcı soruşturma raporunda disiplin cezasına konu fiilin davacı tarafından işlendiği yolunda kesin bir kanaat oluşmadığından, şüpheden sanık yararlanır ilkesinden hareketle tesis edilen "kınama" cezasında hukuka uyarlık bulunmadığı” hakkında D12D, 05/11/2014, E.2013/5986, K.2014/7101 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 02.12.2016; ‘‘Kamu görevlilerinin tabi oldukları mevzuat hükümleri uyarınca disiplin cezası ile cezalandırılabilmeleri için disiplin suçunu gerçekleştiren fail, suçun gerçekleştirildiği yer ve zaman, fiilin gerçekleşme şekli bakımından hiçbir yoruma, şüpheye ve varsayıma dayanılmaksızın, fiillerin sübuta erdiğinin hukuken geçerli bilgi ve belgelerle ortaya konulması zorunludur……dosyada mevcut tanık ifadeleri ve diğer belgelerin incelenmesinden davacının “Ben onu tanıyorum, bırak gitsin, Terör Müdürü" ve "ben istesem size gıcıklık yaparım" şeklinde sarf ettiği iddia edilen cümleler ile amirine saygısızca davrandığı soruşturma raporunda yer alan bütün tanıklar tarafından kabul edilmediğinden, "görev sırasında amir veya üstlerine saygısız davranmak" fiilinin her türlü şüpheden uzak somut bilgi-belge ve tanık ifadeleriyle ortaya konulamadığı kanaatine varıldığından; şüpheden sanık yararlanır ilkesinden hareketle, dava konusu disiplin cezasında hukuka ve mevzuata uyarlık görülmediğine” dair D16D, 27/04/2015, E. 2015/12258, K. 2015/2033 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 01.12.2016.

uygun fiilin ispatı mümkün olmayan hâllerde "şüpheden sanık yararlanır" ilkesi gereğince ilgiliye disiplin cezası verilemeyeceğinin kabulü gerekmektedir[164].

F. AYNI EYLEMDEN DOLAYI BİRDEN FAZLA CEZA VERİLEMEMESİ İLKESİ

Hukukun genel ilkelerinden biri olan "ne bis in idem" ilkesi[165] uyarınca, bir kişinin tek bir eylemden dolayı iki ayrı cezaya çarptırılması olanaklı değildir. Bu ilkeye göre, kişinin suç teşkil eden kaç eylemi varsa o kadar suç ve o kadar ceza olmalıdır. Bu ilke, tek bir eylemden dolayı iki farklı cezalandırma yapılmasını ve kişinin hukuka aykırı eyleminden dolayı birden fazla cezai sorumluluğuna gidilmesini engelleyen bir ilkedir[166].

Aynı fiile birden fazla ceza verilememesi ilkesi, sanığın işlediği fiil hakkında yapılan yargılama sonucunda verilen karar kesin hüküm halini almışsa, artık aynı failin bu fiili dolayısıyla yeni bir dava açılamaması, yeni bir ceza verilemesi, açılan yeni davanın reddedilmesi anlamına gelmektedir[167]. Disiplin hukuku açısından ise, işlenen bir disiplin suçundan dolayı idare tarafından sadece bir disiplin cezası verilebilmesine "disiplin hukukunda teklik ilkesi" denilir[168]. Bu ilke aynı eylemden dolayı birden fazla ceza verilememesi ilkesini ifade eder.

Ceza hukukunda geçerli olan bu genel ilkenin, disiplin hukuku açısından da geçerli olması için bir engel bulunmamaktadır. Disiplin cezalarının cezai boyutu nazara alındığında, aynı eylemden dolayı bir kamu görevlisini birden fazla disiplin

---

164 D16D, 22/10/2015, E. 2015/1122, K. 2015/6483 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 05.12.2016.

165 Bu konuda geniş bilgi için bkz. OĞURLU Yücel, ''Ceza Mahkemesi Kararının Disiplin Cezalarına Etkisi Sorunu ve Ne Bis In Idem Kuralı'', **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 52, S. 2, 2003, s. 100-105.

166 D14D, 08/06/2016, E. 2014/7061, K. 2016/4746 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.12.2016.

167 ÖZTÜRK/ERDEM, s. 67.

168 ERCAN, s. 25.

cezası ile cezalandırmak hakkaniyete uygun olmayacaktır[169]. Bu nedenle, bir disiplin suçundan dolayı birden çok disiplin cezası verilemez[170].

Aynı eylemden dolayı birden fazla ceza verilememesi ilkesine "çift disiplin yaptırımı uygulama yasağı" da denilmektedir[171]. Bu ilke uyarınca, aynı disiplin suçuna aynı idari kurum tarafından birden fazla ceza verilmesi olanaklı değildir. Şayet eylemle iki ayrı idari kurumun düzeni ihlal edilmişse, düzeni ihlal edilen iki kurum ayrı ayrı olmak üzere disiplin cezası verebilir. Bu uygulama aynı eylemden dolayı birden fazla ceza verilememesi ilkesine ters düşmez[172]. Öte yandan, disiplin cezasını gerektiren eylem, hem ceza hukuku yönünden hem de disiplin hukuku yönünden suç olarak kabul ediliyorsa, aynı eylemden dolayı birden fazla ceza verilememesi ilkesi burada da geçerli değildir[173].

Aynı eylemden dolayı birden fazla ceza verilememesi ilkesinin fikri içtima ile arasında bir ilişki bulunmaktadır. Kamu görevlisi aynı eylemi ile birden çok disiplin suçuna ilişkin kanun maddesini ihlal edebilir[174]. Fikri içtima konusunda idare hukukunda kanuni bir düzenleme bulunmamakla birlikte, disiplin suç ve cezalarında

---

169 "…. Gümrük Muhafaza Başmüdürlüğü emrinde Gümrük Muhafaza memuru olarak görevli iken 3944 sayılı Kanunun 10/E maddesi uyarınca davacının memuriyetten çıkarma cezası ile cezalandırılmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davada, disiplin cezasına konu fiilin davacı tarafından işlediğinin dava dosyasında yer alan davacı ifadesi tanık ifadesi ve soruşturma dosyasında yer alan diğer bilgi ve belgelerin değerlendirilmesinden anlaşıldığı, ancak herhangi bir fiilden dolayı birden fazla disiplin cezası uygulanması mümkün olmadığından davacı hakkında 657 sayılı Kanun uyarınca uyarma cezası verildikten sonra aynı fiilin özel kanun olan 3944 sayılı Kanun uyarınca yeniden disiplin cezasına konu edilerek tesis edilen memuriyetten çıkarma cezasında hukuka uygunluk bulunmadığı'' hakkında D12D, 29.9.2010, E. 2008/6192, K. 2010/4602 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 03.12.2016.

170 SÖYLER, s. 50-51.

171 SANCAKDAR, s. 310.

172 SANCAKDAR Oğuz, **Memur Hukuku**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2007, s. 203.

173 KAYA, s. 71-72.

174 Bu durum ceza hukukunda adli yönden gerçekleşmesi hukuken mümkün olduğundan Türk Ceza Kanunu 44 üncü maddesinde fikri içtima başlığı altında "*işlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır*" kuralına yer verilmiştir.

da fikri içtimaının uygulanması gerektiği hususu gerek doktrinde ve gerekse mahkeme kararlarında kabul görmektedir[175].

Disiplin cezasına bağlı kanuni kısıtlılıklar bu ilke kapsamda değildir[176]. Devlet Memurları Kanunu'nda disiplin cezalarına bağlı kısıtlılık halleri öngörülmüştür[177]. Kanuni kısıtlılıkları farklı bir ceza olarak kabul etmek hukuken olanaklı değildir. Kanunla yapılan kısıtlılıklar aslında, verilmiş olan disiplin cezasının uygulanmasını kuvvetlendiren unsurlardır. Ceza genel hukukunda da kanunda gösterilen asıl cezanın yanında bazı kanuni kısıtlılıklar uygulanmaktadır[178].

Öte yandan disiplin cezasını gerektiren bir eylemden dolayı verilen disiplin cezasına bağlı olarak kamu görevlisinin naklen ataması yapılmışsa, yapılan bu idari işlem, aynı eylemden dolayı birden fazla ceza verilememesi ilkesini ihlal etmez. Çünkü bu işlem disiplin yönünden yapılan bir işlem değildir. Kamu yararı ve hizmet gereği olarak idari yönden yapılan bir tasarruftur.

---

175 KAYA s. 71-72; DÜNDAR Erol, "Milli Eğitim Teşkilatı Mensuplarına İlişkin Disiplin Cezaları ve Yargı Denetimi", **Danıştay Dergisi**, Y. 18, S. 68-69, Ankara 1988, s. 42; İÇEL Kayıhan, **Suçların İçtimai**, İstanbul 1972, s. 58.

176 Danıştay bir kararında ''Olayda, davacı, almış olduğu sağlık raporu nedeniyle garaja gelen telefonlara bakması için görevlendirilmiş, ancak verilen görevleri yerine getirmediğine dair garaj sorumlusunca 26.10.2009 ve 03.11.2009 tarihinde iki tutanak tutulması üzerine hakkında disiplin soruşturması başlatılmış, açılan disiplin soruşturması sonucunda da verilen emir ve görevleri tam ve zamanında yerine getirmediği gerekçesiyle kınama cezası ile cezalandırılmıştır. Bilahare davalı idarece disiplin cezasından farklı olarak aynı fiilden dolayı döner sermayeye olan katkısının azaldığı gerekçesiyle döner sermaye katkı payının 3 ay süreyle %1 oranında ödenmesine dair işlem tesis edildiği görülmekte olup, bu işlemin ikinci bir ceza olarak kabulüne imkân bulunmadığı'' yönünde D8D, 07/04/2015, E. 2011/2774, K. 2015/2774 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.12.2016.

177 Devlet Memurları Kanunu'nun 132 nci maddesine göre, kendilerine disiplin cezası olarak aylıktan kesme veya kademe ilerlemesini durdurma cezası verilenler, valilik, büyükelçilik, müsteşar, müsteşar yardımcılığı, genel müdürlük, genel müdür yardımcılığı ve daire başkanlığı görevlerine atanamazlar.

178 SÖYLER, s. 52.

G. KANUNU BİLMEMEK MAZERET SAYILMAZ İLKESİ

Ceza hukukunda geçerli olan genel hukuk ilkelerden biri de cezaya ilişkin kanunları bilmemenin mazeret sayılmamasıdır[179]. Bu ilke Türk Ceza Kanununun 4. maddesinde düzenlenmiştir.

Ceza hukukunda olduğu gibi disiplin hukukunda da kanunu bilmemenin mazeret sayılmaması ilkesinin geçerli olduğunun kabul edilmesi gerekir[180]. Kamu görevlisinin kendisi ve göreviyle ilgili yükümlülük ve cezaları bilmesi görevinin gereğidir[181]. Bu ilkenin tam olarak uygulanabilmesi için, ceza içeren kanun ve düzenleyici işlemlerin halka duyurulması gerekir. Ceza kanunları ve disiplin cezası içeren diğer kanunlar Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girer.

Anayasaya göre tüzükler de Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmekte iken, yönetmelikler açısından, hangi yönetmeliklerin Resmi Gazete'de yayımlanacağının kanunla belirleneceği hususu Anayasanın 124 üncü maddesinde belirtilmiştir. 3011 sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanacak Olan Yönetmelikler Hakkında Kanunda, Başbakanlık, bakanlıklar ve kamu tüzel kişilerinin; işbirliğine, yetki ve görev alanlarına ait hükümleri düzenleyen, kamu personeline ait genel hükümleri kapsayan veya kamuyu ilgilendiren yönetmeliklerin Resmi Gazete'de yayımlanması zorunluluğu getirmiştir. Anılan düzenlemelere göre disiplin suç ve cezalarına ilişkin kurallar içeren yönetmelikler Resmi Gazete'de yayımlanmak zorundadır. Disiplin suç ve cezalarına ilişkin kuralların bu şekilde Resmi Gazete'de yayımlanarak topluma duyurulmasının bir sebebi de kamu görevlilerinin bu düzenlemelerin hangi suç ve cezaları içerdiğini bilmelerinin beklenmesidir. Bundan dolayı disiplin hukukunda da kanunu bilmemek mazeret sayılmaz[182].

---

179 DÖNMEZER/ERMAN, Genel Kısım, s. 226; HAFIZOĞULLARI Zeki, "Hukuki Bilmeme ve Açık Ceza Normları", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ellinci Yıl Armağanı**, Ankara 1977, s. 197; GÜNGÖR Devrim,''Ceza Hukukuda Kural Üzerinde Hata'', **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 68, 2007, s. 158.

180 TAŞKIN, s. 140-141.

181 ORMAN, s. 93.

182 AKYILMAZ Bahtiyar, **İdari Usul İlkeleri Işığında İdari İşlemin Yapılış Usulü**, Yetkin Yayınları, Ankara 2000, s. 23-24.

Resmi Gazete'de yayımlanması gerektiği halde yayımlanmayan yönetmeliğe dayanılarak disiplin cezası verilmesi hukuka aykırı olur. Nitekim Danıştayın bir kararında, ''*Kuruluş yasasında tüzel kişiliğe haiz bir kamu kuruluşu olduğu belirtilen ve yurt çapında faaliyet gösteren KOSGEB'de, istihdam edilen personele verilecek disiplin cezaları ve bu cezayı vermeye yetkili disiplin kurullarına yönelik düzenlemeler içeren Disiplin Kurulları ve Disiplin Amirleri Hakkındaki Yönetmeliğin 3011 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanacak olan Yönetmelikler Hakkında Kanun'un 1. maddesinin (b) bendi kapsamında bulunduğu halde Resmi Gazete'de yayımlanmadığı, dolayısıyla hukuken işlemlere dayanak oluşturacak bir norm olmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, yukarıda metnine yer verilen Kanun hükmüne aykırı olarak Resmi Gazetede yayımlanmamış olan Disiplin Yönetmeliğine göre işlem tesis edilmesinde hukuka uyarlık bulunmadığı''*[183] şeklinde bu husus açıkça ifade edilmiştir.

H. GEÇMİŞE YÜRÜMEZLİK İLKESİ

Hukuk devletinde hukuki güvenlik ve istikrarın korunabilmesi için kanunların kural olarak yürürlüğe girdiği tarihten sonra meydana gelen olaylara uygulanması gerekir[184].

Geçmişe etki yasağının neticesi olarak, geçmişe etkili bir biçimde disiplin cezası verilemez. Disiplin cezası idari işlem olarak, diğer bütün idari işlemler gibi geleceğe yönelik hukuki etki ve sonuç doğurur[185]. Kamu görevlisinin kamu görevine girmeden önce işlenmiş fiillerden dolayı disiplin hükümlerine istinaden bir ceza verilemez[186]. İşlenen eylemlerin gelecekte bir ceza gerektiren suç sayılacağı endişesi, kişi hak ve hürriyetlerini sınırlayıcı nitelik taşır[187]. Hukuk devletinde bireylerin

183 D12D, 25/05/2016, E. 2013/8094, K. 2016/3262 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t 18.12.2016.

184 ORMAN, s. 78.

185 GÖZLER, İdare II, s. 752.

186 ASLAN, s. 387.

187 ALACAKAPTAN Uğur, **İngiliz Ceza Hukukunda Suç ve Cezaların Kanuniliği Prensibi**, Ankara Hukuk Fakültesi Kriminoloji Enstitüsü, Ankara 1958, s. 36.

davranış özgürlüğü adına; işlenen fiillerinin sonradan suç olarak kabul edilmemesi ya da suçun mevcut cezasının geçmişe dönük olarak artırılmaması gerekir[188].

Suç ve cezaların geçmişe yürümezliği ilkesi, ceza hukukundan disiplin hukukuna geçen ilkelerdendir[189]. Ceza hukukunda geçerli "aleyhe yasanın geçmişe uygulanmazlığı ilkesi" suç ve cezaların geçmişe yürümezliği ilkesinin temelini oluşturmaktadır[190]. Disiplin suç ve cezalarının geçmişe yürümezliği, kanunların zaman bakımından uygulanmasıyla ilgilidir. Kanunların ise zaman bakımından uygulanması açısından ana ilke, kanunların geriye yürümemesi, yürürlüğe girdiği tarihten sonra meydana gelen olaylara uygulanmasıdır[191].

Danıştay konuya ilişkin bir kararında ''*dava konusu işlemin hukukun genel ilkelerinden ve en temel ceza hukuku güvencelerinden biri olan suç ve cezaların geçmişe yürütülememesi ilkesi gereği, dava konusu fiilin işlendiği tarihte yürürlükte olmayan ancak işlem tarihi itibariyle yürürlükte olan ve dava konusu işleme dayanak alınan BOTAŞ Kapsam Dışı Personel Disiplin Yönergesi'ne istinaden cezalandırılma yoluna gidilemeyeceği, geçmişe etkili sonuç doğurması nedeniyle ceza hukukunda olduğu gibi disiplin hükümlerinin de geriye yürümezliği unsurunu içeren, herkesin tabi olacağı hukuk kurallarını önceden bilmesi olarak tanımlanan hukuki güvenlik ilkesine de uygun bulunmadığına*'' hükmederek disiplin cezalarında geriye yürümezlik ilkesinin geçerli olduğunu açıkça vurgulamıştır[192].

İ. GİZLİLİK İLKESİ

İdare tarafından yapılan disiplin soruşturmasında, soruşturmayla ilgili belge ve bilgilerin soruşturmanın selameti açısından herkesçe öğrenilmesinin önüne

---

188 SÖZER Ali Nazım, Kanunların Önceye Etki Yasağı, Sosyal Sigortalar Hukuku Bakımından Bir Değerlendirme, **Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi**, **Aydın Zevkliler Armağanı**, C. 8, Özel Sayı, s. 2477-2504. s. 2493.

189 OĞURLU, Ne Bis In Idem Kuralı, s. 102.

190 ERCAN, s. 29.

191 KAYA, s. 68; D11D, E. 1997/1987, K. 1998/1228 sayılı kararı, **Danıştay Dergisi**, S. 98, s. 597.

192 D12D, 16/02/2016, E. 2015/526, K. 2016/717 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.12.2016.

geçilmesine soruşturmanın gizliliği denir. Soruşturmanın gizliği ilkesi ceza hukukundan[193] disiplin hukukuna geçen ilkelerdendir.

Anayasa'nın 38. maddesinde, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimsenin suçlu sayılamayacağı hükme bağlanmıştır. Buna göre, kişilerin ceza yargılaması sonucunda mahkeme kararıyla suçlu bulunmaları dışında hükümden önceden suçlu oldukları yolunda ortaya konulan söylem, isnat ya da bu sonucu doğuracak her türlü ifade, masumiyet karinesine aykırılık teşkil etmektedir. Bu anlamda, sağlıklı bir yargılamanın yapılması ve kişilerin masumiyet karinesinin ihlal edilmemesi açısından, mevzuatımızda ceza kovuşturma ve soruşturmasının gizliliği esası benimsenmiştir[194].

Kamu görevlileri hakkında yapılan disiplin soruşturmasında gizlilik asıldır[195]. Çünkü gizlilik ilkesiyle hem delillerin yok edilmesi önlenmiş olur hem de kamu görevlisinin ileride ceza almama ihtimali bulunduğu için peşinen yapılacak haksız ithamlar engellenmiş olur. Disiplin soruşturmasında gizlilik ilkesi, üçüncü şahıslar açısından geçerli olup, hakkında soruşturma yapılan kamu görevlileri açısından geçerli değildir[196]. Kamuoyunu ilgilendiren istisnalar dışında, üçüncü kişilerin disiplin soruşturmasının içindeki bilgi ve belgeleri öğrenmelerinde hukuki yarar bulunmamaktadır[197]. Disiplin soruşturmasına konu bir belgenin paylaşılması başlı başına bir disiplin soruşturması sebebi olabilecektir. Savunma istem yazısının, hakkında soruşturma yapılan tarafından paylaşılması ise soruşturmanın gizliliği

193 Geniş bilgi için bkz. DONAY Süheyl, **Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi**, Beta Basım, İstanbul 2009, s. 259; TAŞDEMİR Kubilay, ÖZKEPİR Ramazan, **Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi**, C. I, 4. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2010, s. 628.

194 DİDDK, 05/03/2015, 2015/202 sayılı yayımlanmamış yürütmeyi durdurma isteminin kabulüne ilişkin karar, www.uyap.gov.tr, e.t. 24.12.2016.

195 ATAY, s. 950.

196 ASLAN, s. 389.

197 ERCAN, s. 28.

kuralını ihlal etmeyecektir[198]. Çünkü gizlilik, hakkında soruşturma yapılanın değil soruşturmayı yürüten idari makamlara yüklenmiş bir yükümlülüktür.

198 ‘‘Hakkında yürütülen bir soruşturma nedeniyle 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125/D-(d) maddesi uyarınca kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile cezalandırılmasına ilişkin teklife karşı 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 130. maddesi uyarınca 8 gün içerisinde yazılı olarak savunmasını sunması istemini içeren ve gizli ibareli olarak davacıya tebliğ edilen yazının davacı tarafından kurum içi yazışma aracı olarak kullanılan e-posta adresinden kurumda görev yapan arkadaşlarıyla paylaşması şeklinde gelişen olayda, yazı içeriğinin gizli nitelik taşımadığı, gizli ibaresi ile tebliğ edilmesinin de yazıya bu niteliği kazandırmayacağı ve sonuç olarak hakkında soruşturma yürütülen davacının savunma istem yazısını üçüncü kişilerle paylaşmasının, soruşturmanın gizliliği kuralını ihlal etmeyeceği kanaatine varıldığından, davacının 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125/C-(ı) maddesi uyarınca 1/8 oranında aylıktan kesme cezası ile cezalandırılmasına ilişkin dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığına’’ hakkında D12D, 21/11/2016, E. 2015/3489, K. 2016/5162 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 29.12.2016.

İKİNCİ BÖLÜM

YARGI MENSUPLARI VE DİSİPLİN SORUMLULUĞU

I. GENEL OLARAK YARGI MENSUPLARI

A. HÂKİMLİK VE SAVCILIK MESLEĞİNİN TARİHÇESİ

Osmanlı İmparatorluğunda "kadı" denen hâkimler tarafından yargılama işlerine bakılırdı[199]. Kadılar yönetsel ve yargı yetkileriyle donatılmışlardı[200].

Kadılar medresede eğitim aldıktan sonra ilmi derecesine göre unvan ve rütbe alırlardı. Kadılık vazifesini üstlenmeden evvel önemli bir merkezde stajını yapar, padişah beratıyla görevine başlardı[201].

Osmanlı İmparatorluğunun ilk dönemlerinde devlet işlerinin ekseriyeti şer'i hükümlere göre yürütülüyordu. Osmanlı padişahları da şeriat'a bağlılık haricinde kendi yetkilerinin sınırsız olduğunu kabul ediyorlardı[202]. Osmanlı İmparatorluğunun yükselme dönemlerinde yargı kuvveti, yürütme kuvvetinden ayrılmamış olmasına rağmen, hukuka uyan, devletin temelinin adalet olduğunu benimsemiş hükümdarlar, kadıların hükümlerine uyarlardı. Osmanlı İmparatorluğunda vicdanlı kadılar vardı[203].

---

199 ORTAYLI İlber, "Osmanlı Kadısı", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C. XXX, S. 1-4, 1974, s. 1117-1128.

200 ERGİL Rahmi, "Yargıçlık Mesleği" Konulu Konferans, Ankara Hukuk Fakültesi, **Adalet Dergisi**, S. 6, Ankara 1968, s. 318; BOA, 35 numaralı Mühimme Defteri, Hüküm no: 23; AVCI Mustafa, "Mecelle'ye Göre Hâkimin Nitelikleri ve Yargılama Etiği", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Y. 7, S. 27, Temmuz 2016, s. 36; Geniş bilgi için bkz. ATAR Fahrettin, "**Kadı**", İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 24, İstanbul 2001, s. 66.

201 ORTAYLI, s. 121.

202 ANSAY Sabri Şakir, **Hukuk Tarihinde İslam Hukuku**, 4. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2002, s. 309.

203 SOYSAL Mümtaz, "Ormanların Hakimi", İ**zmir Barosu Dergisi**, Y. 6, S. 1, Ocak 1987, s. 23; Geniş bilgi için bkz. ATAR, s. 66.

Savcılık kurumu ilk defa 1876 Anayasasının 91. maddesinde düzenlenmiştir. Burada, "Umuru cezaîde hukuku ammeyi vikayeye memur müddei umumiler bulanacak ve bunların vezaif ve derecatı kanun ile tayin kılınacaktır." düzenlemesi ile ceza davalarında amme hukukunu koruyacak savcıların bulunacağını öngörmüştür. 1879 yılında Teşkilat-ı Mehakim Kanunu ile savcılık kurumu Osmanlı hukukunda yerini almıştır[204].

1921 Anayasası olağanüstü bir anayasa olup bu dönemde düşünülen en önemli şey istiklal savaşının kazanılmasıydı. Amaç bütün kuvvetleri mecliste toplayıp savaşı idare etmekti. Bu nedenle kuvvetler birliği tek kuvvet, tek tabii hukuk ve idare rejimi idi. Fakat yargı organının bağımsızlığı korunmaktaydı[205].

1924 Anayasası 20 Nisan 1924 tarihinde kabul edilmiştir[206]. Hâkimlerin statüsü 1926 yılında yürürlüğe giren 766 sayılı Kanunla düzenlenmişti. Ancak bu kanun 4.7.1934 tarihinde 2556 sayılı Hâkimler Kanunu ile mülga olmuştur. 2556 sayılı Hâkimler Kanununun 64. maddesi, cumhuriyet başsavcısının başkanlığındaki grup savcılara ait terfi defterini hazırlamaktaydı. Adalet Bakanı bu defterlerdeki sıralamaya göre hâkim ve savcıları atamaktaydı. Atamalarda tek yetkili Adalet Bakanıydı. Hâkimler Kanununa göre birinci sınıfa ayrılmış bir hâkim veya savcıyı Yargıtay'a seçmek yine Adalet Bakanının yetkisindeydi(m.64). Yargıtay daire başkanları ile cumhuriyet başsavcısının seçimi de adalet bakanına aitti. Yargıtay başkanını ise Bakanlar Kurulu seçmekteydi.(m.66) 2556 sayılı Hâkimler Kanununun 81. maddesine göre, hâkim yardımcıları ile 7. dereceye gelmemiş hâkimler şeref ve haysiyeti ve itimat ve emniyeti ihlal edici nedenlerden inzibat meclisinin görüşü alınmak suretiyle; bakanlık emrine alınabilmekteydi. 7. dereceye gelmeyen hâkimlerin teminatları yoktu.

---

204 ÜÇOK Coşkun/MUMCU Ahmet, **Türk Hukuku Tarihi**, İstanbul 1991, s. 282.

205 ONAR Sıddık Sami, **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, C. 1, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1966, s. 159.

206 ARMAGAN Servet, **Türk Esas Teşkilat Hukuku**, İstanbul 1979, s. 27; 1924 Anayasasının 54. maddesinde, hâkimlerin bütün davaların yargılanmasında ve karar verirken her türlü müdahaleden uzak olup ancak kanunlara tabi oldukları, mahkeme kararlarını TBMM'nin ve Bakanlar Kurulunun hiçbir şekilde değiştiremeyeceği, erteleyemeceği, yerine getirilmesine engel olamayacağı kuralına yer verildiği görülmektedir.

1961 Anayasası döneminde, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, Askeri Yargıtay, Yüksek Hâkimler Kurulu ve Yüksek Savcılar Kurulunun Anayasada düzenlendiği görülmektedir.

1961 Anayasasının 143 ve 144. maddelerinde 1971 tarihinden önce Yüksek Hâkimler Kurulu tarafından verilen kararlar hakkında başka mercilere başvurulamayacağına ilişkin bir düzenleme yoktu. 1971 yılında 1961 Anayasasının 143 ve 144 maddelerinde yapılan değişiklik ile hakkında işlem tesis edilenlerin yargı merciine başvurma hakkı kaldırıldı. Değişiklikten sonra, hakkında işlem tesis edilen bu kişiler veya Adalet Bakanı bu işlemlerin bir defa daha incelenmesini Yüksek Hâkimler Kurulundan isteyebilirlerdi. Fakat daha sonra Anayasanın 144/1 maddesinde düzenlenen "Bu kararlar aleyhine başka mercilere başvurulamaz" düzenlemesi Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildi[207].

B. HÂKİMLİK VE VASIFLARI

Hâkimlik bir meslek memurluğudur. Bu nedenle ancak kurallara uygun bir şekilde yapılan atama ile mesleğe girebilirler ve "Hâkim" sıfatını kazanırlar[208]. 1982 Anayasamızın 140. maddesinin başlığı "Hâkimlik ve Savcılık Mesleği"dir[209].

Hâkim, önüne gelen uyuşmazlığı çözecek, iddia ve savunmaları kavrayabilecek zekâya ve tarafsız olarak karar verecek dürüstlüğe sahip olmalıdır[210]. Mecelle, hâkimlik vasıfları açısından şu şartları saymıştır: "Hâkim; fehim, müstakim, emin, mekin, salah-ı hal ile muttasıf olmalıdır" (m.1792)[211]. Bu hükümlerin günümüz koşullarında da geçerli ve önemli olduğunu söylemek mümkündür[212].

---

207 AYM, 27.01.1977, E. 1976/43, K. 1977/4, RGT. 21.4.1977, RGS. 15916.

208 SAYIN Gökhan, "Hâkimin Hukuki Sorumluluğu'', www.abchukuk.com/makale.421, s. 1, Erişim 08/09/2015; AVCI Mustafa, "Türk Hukukunda Hâkimin Görevi İhmal Suçu", **Kamu Hukuku Arşivi Dergisi**, Haziran 1999, s. 75.

209 1982 Anayasamızın 140. maddesinin ikinci fıkrası "Hâkimler, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre görev ifa ederler" kuralına yer verilmiştir.

210 FRANCİS Bacon, "Yargıçlık Üstüne", **Yeni Adalet Dergisi**, S. 8, Ocak 1991, s. 44-45.

211 ANSAY, s. 331; BİLMEN Ömer Nasuhi, **Hukuki İslâmiyye ve İstılahatı Fıkhiyye Kamusu**, C. 6, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1952, s. 430; AYDINALP

Hâkim, âlim bilgin anlamını içermektedir[213]. Fehim, zeki, akıllı anlayışlı manasındadır[214]. Hâkim, hukukla ilgili kaideleri çok iyi bilmeli, kavramalı ve anlamalıdır[215]. Müstakim kelimesi, doğru manasındadır[216]. Mekîn kavramı; vakarlı, temkinli, sakin nüfuzlu manalarına gelir[217]. Metin kelimesi ise, sağlam dayanıklı manasındadır[218]. Hâkimlerin vasıflarına yönelik olarak Mecellede yer alan kurallara göre hâkim, bilgili, doğru, güvenilir, anlayışlı, şahsiyetli, iradeli, hukuki olaylara ve yargılama tekniğine vakıf ve uyuşmazlıkları çözecek ilme sahip olmalıdır[219]. Hâkimlerin de uyması gereken ahlaki kurallar vardır. Hâkim, adalet dağıtmalı, tarafgir olmamalı, inatçı ve kibirli olmamalıdır[220]. Hâkimlik vasıflarından biri de hâkimin vicdan sahibi[221] olmasıdır. Hâkim de neticede insan olduğundan, aranması

Sezai, **Hâkimlerin Hukuki Sorumluluğu,** Dayınlarlı Yayınları, Ankara 1997, s. 2; OKUR İbrahim, ‘‘Hakimlerin Mesleki Davranışlarını Yönlendiren İlke ve Kurallar Çerçevesinde Türkiye'de Yargısal Etik’’, **Adalet Dergisi**, S. 21, Ocak 2005, s. 45; AVCI, Hakimin Nitelikleri, s. 46.

212 AKCAN Recep, **Hâkimin Vasıfları**, Adalet Akademisi Yayınları, Ankara 2014, s. 16; AVCI, Hakimin Nitelikleri, s. 55.

213 BERKİ Ali Himmet, **Açıklamalı Mecelle(Mecelle-i Ahkâmı Adliye)**, İstanbul 1982, s. 407; KUTLUER, İlhan, “**Hikmet**”, Diyanet İslam Ansiklopedisi, C. 17, s. 503, AVCI, Hakimin Nitelikleri, s. 47.

214 YILMAZ Ejder, **Hukuk Sözlüğü**, Yetkin Yayınları, Ankara 2001, s. 283; KASİMİ Zāfir, Nizamü’l-Hukm, Beyrut, C. II, 1992, s. 113-114, Aktaran(AVCI, Hakimin Nitelikleri, s. 47.)

215 AKYILMAZ Gül, ‘‘Mecelleye Göre Hâkimin Vasıfları’’ , **Türk Hukuk Enstitüsü Dergisi**, S. 5, 1996, s. 21.

216 ÖZEN Muherrem, **Hâkimin Cezai Sorumluluğu**, Seçkin Yayınları, Ankara 2004, s. 61; KASİMİ, s. 113-114.

217 BERKİ, s. 407; YILMAZ, s. 570; AVCI, Hakimin Nitelikleri, s. 48.

218 ÖZEN, s. 61; BİLMEN Ö. Nasuhi, **Hukuk-ı İslâmiyye ve Istılahât-ı Fıkhiyye Kamusu**, C. III, İstanbul 1975, s. 213.Aktaran AVCI, Hakimin Nitelikleri, s. 48.

219 BAYINDIR Abdülaziz, **İslam Muhakeme Hukuku**, İstanbul 1988, s. 82; KAŞIKÇI Osman, **İslam ve Osmanlı Hukukunda Mecelle**, İstanbul 1997, s. 296.

220 FENDOĞLU Hasan Tahsin, **İslam ve Osmanlı Anayasa Hukukunda Yargı Bağımsızlığı**, İstanbul 1996, s. 299.

221 Vicdan hakkında bkz.: ÖZEKES Muhammet, ‘‘Ülkemizde Hukukun Vicdan ve Ahlak Sorunu’’, **Eskişehir Barosu Dergisi**, S. 6, 2005, s. 1-16; ARAL Vecdi, ‘‘Özgür Vicdan’’, **İstanbul Barosu Dergisi**, 2001/4-5-6, C. 75, s. 331-343; MAKARACI Halil, ‘’Hakimin Vicdanı Esat Arsebük’ten Bir Hatıra’’, **Ankara Barosu Dergisi**, 1978/1, C. 35, s. 33; ÖZBEK Veli Özer, **Ceza Muhakemesinde Hakimin Kanaati, Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arşivi**, 16. Kitap, 2007, s. 283-288; TUTUMLU Mehmet Akif, **Hukuk Felsefesi ve Dogmatiği Bağlamında Hakimin Vicdani Kanaatine Göre Karar Verme Gücü**, Ankara Barosu Hukuk Kurultayı, C. II, 2006, s. 616-649.

gereken vasıflardan biri vicdan sahibi olunmasıdır[222]. Hâkimin hâkimliğini, bilgisi ve vicdanı belirler[223]. Hâkim aynı zamanda nezaketli olmalıdır. Hâkimin nezaketi muhakemeye katılan herkese karşı olmalıdır[224]. Hâkim ahlaklı olmalı ve mesleki etik kurallara uymalıdır. Etik, ahlaki olanın özünü araştıran ve bireylerin sosyal hayattaki ahlaki davranışları ile olayları ele alıp inceleyen daldır[225]. Hâkim titiz ve dikkatli olmalıdır. Hâkimin titiz ve dikkatli olmasını, özenli olarak anlamak gerekir[226]. Duruşmaların herkese aleni olarak yapılması, hâkimlerin daha özenli davranmasına katkı sağlar[227].

Hâkimlerde bulunması gereken bu vasıfların her biri incelenecek olursa, adaleti sağlamaya yönelik, adil bir karar vermek için gerekli olan üstün vasıflar olduğu görülecektir[228].

Hâkim, diğer kamu görevlilerine tanınmamış yetkilerle donatılmış kişidir. Hâkim, devletin, toplumun yargı gücünü elinde bulunduran, bireyin tüm hak ve özgürlükleriyle ilgili son sözü söyleyen kişi olarak diğer kişileri yargılamaktadır. Bir tarafta devlet gücünü, otoritesini kullanan kişi olan hâkim varken, diğer tarafta ise hak arayan, elinde soyut olarak "adil yargılanma hakkından başka gücü olmayan" kişi veya kişiler vardır[229].

Davalarda birbiriyle çatışan menfaatler arasındaki adalet denilen dengeyi bulacak ve dağıtacak olan hâkimler sıradan kimseler olamazlar. Gerçek anlamda adaleti yasalar değil, hâkimler dağıtır. Hukuk Devleti uygulamasında ve hukukun

---

222 AKCAN, s. 58.

223 AŞÇIOĞLU Çetin, **Doğru ve Güvenli Yargılanma Hakkımız Var**, Adalet Matbaacılık, Ankara 1995, s. 138.

224 AKCAN, s. 70.

225 AKCAN, s. 73.

226 AKCAN, s. 106.

227 YILDIRIM Mehmet Kamil, **Medeni Usul Hukukunda Delillerin Değerlendirilmesi**, İstanbul 1990, s. 95 vd.; BELGESAY Mustafa Reşit, **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi**, İstanbul 1956, s. 158; POSTACIOĞLU İlhan, **Medeni Usul Hukuku Dersleri**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015, s. 507.

228 ERMUMCU, s. 35.

229 SAYIN, s. 1, e.t. 08/09/2015.

gelişmesinde iyi yasalar yanında hâkimlerin yerinde karar vermeleri önemli yer tutar. En mükemmel yasa kötü uygulayıcı sebebiyle büyük sıkıntılara sebep olur. Adaleti dağıtan hâkimin yapacağı haksızlık diğer kamu görevlilerinin yaptığı haksızlıklarından daha korkunçtur. Açacağı yara ise daha derin olur. Adaleti gerçekleştirmek için yılmadan, usanmadan çaba gösterecek bilgili, ahlaklı, yasalara ve vicdanına bağlı erdemli hâkimler hem milletin huzurunun hem de devletin bekasının teminatıdırlar[230].

Yukarıdaki vasıflar yanında, verilen kararların isabetli olması için karar veren hâkimin peşin hükümlü, yorgun, hasta ve düşünceli olmaması, inatçılık etmemesi, şaşkınlık göstermemesi, karakterli ve kendine hâkim olması gerekir[231].

İnsanların en çok peşinden koştuğu ve en çok da şikâyetçi olduğu şey adalet duygusudur. Bu duygu yarı mistik yarı dünyevidir. Bu sebeple "şeriatın kestiği parmak acımaz", "adalet mülkün (Devletin) temelidir" denilmektedir. Bu dünyada adalete ulaşmanın belirleyicisi de hâkimlerdir. Bu sebeple hâkimlerde diğer insanlardan ve diğer kamu görevlilerinden farklı vasıflar aranır, üstün yetkiler verilir. Hâkim tarihi süreçte, sosyal-siyasal yapının şekline göre geçerli olan egemen kültürün en üst temsilcisi sayılmıştır.

C. HÂKİMLERİN TARAFSIZLIĞI VE BAĞIMSIZLIĞI, HÂKİMLİK TEMİNATI

1982 Anayasasında hâkimlerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatına ilişkin hükümler getirilmiştir[232].

---

230 AVCI, Görevi İhmal, s. 1.

231 AVCI, Görevi İhmal, s. 1.

232 "Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler. Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz. Görülmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz. Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez(AY m. 138). Hâkimler ve savcılar azlolunamaz, kendileri istemedikçe Anayasada gösterilen yaştan önce emekliye ayrılamaz; bir mahkemenin veya

1. Hâkimin Bağımsızlığı

Hâkimlerin bağımsızlığının "maddi" ve "kişisel" bağımsızlık olarak ikiye ayrıldığı kabul edilmektedir. Hâkimlerin maddi bağımsızlığı hiç kimseden emir almaması, kararlarını verirken hiçbir baskı ve etki altında bırakılmaması; kişisel bağımsızlık ise azledilmezlik ve görev yerinin değiştirilmezliği manasına gelmektedir[233].

Hâkimlerin bağımsızlığının temelinde kuvvetler ayrılığı yatmaktadır. Yargı, yasama ve yürütme organlarının kararlarından bağımsızdır[234]. Hukuk devletinin temellerinden biri yargı organlarının, siyasi ve idari etkilerden uzak, bağımsızca davranabilmeleridir[235]. İyi bir adalet, sadece bağımsız ve teminatı bulunan hâkimler aracılığıyla dağıtılır[236].

Hâkimlerin bağımsızlığı, hukuk devletinin olmazsa olmaz şartıdır. Çağdaş ve demokratik devletlerde benimsenmiş bir ilkedir[237]. Hâkim bireysel veya kurumsal olarak yargı bağımsızlığını temsil etmeli ve desteklemelidir[238]. Hâkimlerin bağımsızlığı, hürriyetlerin güvencesidir[239].

---

kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa, aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamaz. Meslekten çıkarılmayı gerektiren bir suçtan dolayı hüküm giymiş olanlar, görevini sağlık bakımından yerine getiremeyeceği kesin olarak anlaşılanlar veya meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilenler hakkında kanundaki istisnalar saklıdır" (AY m. 139).

233 CENTEL Nur, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Hâkimin Tarafsızlığı**, Kazancı Yayınları, İstanbul 1996, s. 11.

234 GÖZLER Kemal, **Anayasa Hukukuna Giriş**, Ekin Yayınları, 20. Baskı, Bursa 2013, s. 349; KÜÇÜK Adnan, **Anayasa Hukuku**, Orıon Kitabevi, Ankara 2015, s. 423.

235 ÇELİK Adem, **Adil Yargılanma Hakkı**, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Hukuku, Ankara 2007, s. 47.

236 ARDAHAN Vedat, **Mahkemelerin İstiklali ve Hâkim Teminatı**, Ankara 1961, s. 3.

237 AKCAN, s. 80.

238 ÖZGÜL Mecit, ''6087 sayılı HSYK Kanunu Uyarınca Yeni Denetim Modeli", **Adalet Dergisi**, S. 43, Ankara 2012, s. 1-12.

239 SOYASLAN Doğan, **Ceza Muhakemesi Usul Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara 2016, s. 214.

Hâkimlerin bağımsızlığı, keyfilik anlamına gelmez. Hâkimin bağımsız olması, hâkimin hesap vermeyeceği anlamına gelmez[240]. Çünkü hâkimin bağımsızlığı, bizzat amaç değil, hukuksal barışın gerçekleşmesinde bir araçtır[241].

Bağımsızlık için hâkimlere birtakım teminatlar tanınması zarurettir. Teminatlar hâkimlerin yaptıkları yargılamayı, tam bir güven, tarafsızlık ve emniyet içinde yapmaları için tanınır[242].

1961 Anayasasında hâkimlerin bağımsızlığı ve teminatına ilişkin hükümlere yer verilmiştir[243]. 1982 Anayasası hâkimlerin bağımsızlığı ve teminatını hükme bağladıktan sonra(m.138-139), hâkimlerin bağımsızlığının korunması amacıyla hâkimlerin bütün özlük işleri hakkında karar verme yetkisini, yürütme ve yasama organından kısmen de olsa bağımsız bir kuruluş olan Hâkimler ve Savcılar Kuruluna vermiştir (m.159)[244].

Anayasada düzenlenmiş bir müessese olan Hâkimler ve Savcılar Kurulu, hâkimlerin bağımsız, vicdanlarıyla baş başa, emniyet ve huzur içinde çalışma imkânlarını sağlayarak adaletin teminatı olma görevini yerine getirmek amacıyla kurulmuştur[245].

---

240 CONTİNİ Francesco ve Richard Mohr, "Reconciling Independence and Accountability in Judicial Systems", **Utrecht Law Review**, Vol. 3, Issue 2, (December 2007), s. 28.

241 CENTEL Nur /ZAFER Hamide, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Beta Yayınevi, İstanbul 2005, s. 414.

242 BİLGE Necip, **Medeni Yargılama Hukuku Dersleri**, Ankara 1965, s. 73; ÜNAL Şeref, **Anayasa Hukuku Açısından Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Hâkimlik Teminatı**, TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 1994, s. 21; ATAR Yavuz; **Türk Anayasa Hukuku**, 10. Baskı, Konya 2015, s. 290; İNCEOĞLU Sibel, "Yeni Anayasada Bağımsız Bir Yargı için Neler Yapmalı?", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 95, s, 264; BİLİR Faruk/TUNÇ Hasan/YAVUZ Bülent, **Türk Anayasa Hukuku**, Adalet Yayınevi, 7. Baskı, Ankara 2015, s. 315.

243 KURU Baki**, Hâkim ve Savcıların Bağımsızlığı ve Teminatı**, Ankara 1966, s. 4.

244 SEVER Ömer, **Hâkim Bağımsızlığı ve Savcılık Teminatı**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2007, s. 45.

245 ERGİL Rahmi, "Yüksek Hâkimler Kurulu Konferansı", **Adalet Dergisi**, 1968/6, s. 317-353; ÇALIŞIR Kurtuluş Tayanç, **Teoride ve Pratikte Yargı Bağımsızlığı**, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2016, s. 63.

1982 Anayasasında, bir yandan bakılmakta olan dava hakkında yasama organına karşı koruma hükümleri getirilmekte, diğer yandan mahkemece verilen kararlara yürütmenin uymasını sağlamaya yönelik düzenlemelere yer verilmektedir. Anayasada yer verilen bu düzenlemeyle, kanun koyucunun yargı organlarını dolaylı da olsa etkilemesinin önüne geçilmek istenilmiştir[246].

1982 Anayasasında mahkemelerin bağımsızlığı ilkesi öngörüldüğü gibi, yasa koyucunun hâkimlerin bağımsızlığı ilkesine aykırı kanun yapması da yasaklanmıştır[247].

Anayasal kapsamda belirtilen bu bağımsızlık, yargı erkinin yasama ve yürütme erki karşısındaki bağımsızlığıdır[248]. Hâkimlerin bağımsızlığının öğeleri, karar almada bağımsızlık, sorumlu tutulmama, hukuka saygı, emir ve talimat verilememesidir[249]. Adalet Bakanlığının emir ve talimat vermesi, genelge göndermesi, telkinde bulunması hâkimlerin bağımsızlığı ilkesi ile bağdaşmamaktadır[250]. Hâkimlerin bağımsızlığının korunmasındaki en büyük zorluk, yargının yürütme organına karşı korunmasıdır. Yargının yürütmeye karşı korunması ile ilgili Anayasa' ya genel bir kural koyulması da bu durumu engellemeye tek başına yeterli olmamaktadır[251].

Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nda Bakan ile müsteşarının bulunması ve oy kullanabilmesi, bunların siyasî tarafı olmasından dolayı tarafsızlıklarını korumasının

---

246 ÖZTEK Selçuk, "Türkiye'de Hâkim Bağımsızlığını Sağlayan Hukuki Tedbir Teşkilat ve Kurumlar, Ana Hatlarıyla Türk Hukukundaki Durum", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 7, S. 1-3, 1992-1993, s. 276.

247 KESKİN Serap, ''Yargı Bağımsızlığı'', Prof. Dr. Nurullah Kunter'e Armağan, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları**, İstanbul 1998, s. 136.

248 ERDEM Fazıl Hüsnü, "Türkiye'de İdeolojik Devlet Gölgesinde Yargı ve Bağımsızlığı Sorunu", **Demokrasi Platformu Dergisi**, 2005, S. 2, s. 51-70.

249 ÖZEN, s. 68.

250 KUZU Burhan, **1982 Anayasası'nın Temel Nitelikleri ve Getirdiği Yenilikler**, İstanbul 1990, s. 147-148.

251 KAPANİ Münci, **İcra Organı Karşısında Hâkimlerin İstiklali**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1956, s. 4.

zor olduğu, bu nedenle yargı bağımsızlığı ile hâkimlik teminatı ilkelerinin olumsuz etkilendiği gerekçesiyle eleştirilmektedir[252].

Hâkimlerin bağımsızlığını, sadece yasama ve yürütmeye karşı değil, bunlar dışında bulunan çevreye karşı da korumak gerekir[253]. Hâkimlerin, görsel veya yazılı medya, diğer baskı grupları karşısında bağımsızlığının sağlanması gerekir[254].

Hâkimler sadece diğer devlet organlarından değil aynı zamanda yargı organı içinden gelebilecek etkilere karşı da korunmalıdır. Yüksek yargı mercilerinin mahkemelere önceden genel emir vermeleri, hâkimlerin baktığı davada serbestçe karar vermesini kısıtlayacağından hâkimlerin bağımsızlık ilkesiyle ters düşer[255].

Alenilik ilkesi hâkime bağımsızlık sağlayan ilkelerdendir. Hukuka üstünlük ve yargıya etkinlik sağlayan usul, yargılamalarda duruşmaların herkese açık olarak yapılmasıdır[256].

Hâkimin bağımsızlığına ilişkin uluslararası belgelerde hükümler bulunmaktadır. Bu belgeler, Bangalor Yargı Etiği İlkeleri, Hâkimlerin Rolü, Etkinliği ve Bağımsızlığı Konusunda Avrupa Konseyi Üye Devlet Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararı, Birleşmiş Milletler Yargı Bağımsızlığının Temel İlkeleri, Savcılar İçin Etik

---

252 ÖZAY İlhan, "Yargı Güvencesi - Bağımsızlığı ve Anayasa Mahkemesi", **Anayasa Yargısı Dergisi**, S. 8, Ankara 1991, s. 103-116; GERMEÇ Mahir Ersin, "Ülkemizde Yargı Bağımsız mı? Yargıç Güvenceli mi?" **Bursa Barosu Yayınları**, S. 8, Y. 2006, Bursa 2006, s. 66; SAYAN İpek Özkal, "Türkiye'de Yargı Bağımsızlığı Sorunu", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 4, S. 2, Ankara 2008, s. 62; ÖZEN Muharrem, "Yargı Bağımsızlığını Zedeleyen Düzenleme, Uygulamalar ve Bağımsızlığı Sağlamaya Yönelik Çözüm Önerileri", **Ankara Barosu Dergisi**, S. 68/1, Ankara 2010, s. 62; ÖZBEK Kadir/ERTOSUN Ali Suat, **Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna İlişkin Anayasa Değişikliği Konusunda Analitik Bir İnceleme**, Yetkin Basımevi, Ankara-2010, s. 13.

253 CROSS Frank, "Judicial Independence", **The Oxford Handbook of Law and Politics**, Ed. Whittington, Keith E., Daniel R. Kelemen and Gregory A. Calderia, Oxford University Press, 2008, s. 559-560; KIRMAZ Birol, **Avrupa Birliği Sürecinde Hâkimlerin Denetimi ve Yargı Bağımsızlığı**, Adalet Yayınevi, Ankara 2009, s. 30.

254 AKCAN, s. 81.

255 GÖZLER Kemal, **Anayasa Hukukuna Giriş**, Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku, Bursa 2006, s. 341.

256 ÖZAY İlhan, **Günışığında Yönetim**, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 2002, s. 108-109.

ve Davranış Biçimlerine İlişkin Avrupa Esasları ‘‘Budapeşte İlkeleri’’ ni saymak mümkündür[257].

2. Hâkimin Tarafsızlığı

Hâkim, yargılama aşamasında tarafsız olmalıdır[258]. Türk hukukunda hâkimin tarafsız olmasını sağlamaya yönelik olarak kanunlarda bazı hükümleri yer verilmiştir[259]. Örneğin, Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 34 ve devamı, Ceza Muhakemeleri Kanunu m. 22 ve devamı, Hâkimler ve Savcılar Kanunu m. 68 gibi.

Hâkimin tarafsızlığı yerine hâkimin objektifliği deyiminin kullanılması gerekir. Hâkimin tarafsızlığı, objektifliğinin bir yönüdür. Objektifliğin diğer yönü ise kişilikten sıyrılmadır. Tarafsızlık, kişilikten sıyrılma, objektiflik kavramlarını kapsar şekilde dilimizde kullanılmaktadır[260].

Toplumda insanların yargıya güven duymaları için, hâkimlerin öncelikle tarafsız olması gerekmekte ve tarafsızlıklarını topluma gösterebilmesi gerekmektedir[261]. Hâkim tarafsız olmasına rağmen topluma tarafsızlığını hissettiremiyorsa, bu durum tarafsızlığın tartışılmasına sebebiyet verecektir[262].

Hâkimler davanın taraflarına karşı da tarafsız olmalıdır[263]. Hâkimin davanın taraflarına önyargılı duygular beslemesi ya da taraflardan bir menfaatinin bulunması

---

257 İNCEOĞLU, Bağımsız Bir Yargı, 245-251; ÖZEN, Yargı Bağımsızlığını Düzenleyen Düzenleme, s. 34; GÖNENÇ Levent, Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı, http://www.tepav.org.tr/upload/files/12998515620.Yarginin_Bagimsizligi_ve_Tarafsizligi. pdf, e.t. 03.10.2017.

258 ERDOĞAN M. Zafer, ‘’Hâkimlerin Tarafsızlığı’’, **Adalet Dergisi**, S. 18, 2004, s. 1-6.

259 SELÇUK Sami, Yasalar ve Yargıçlar, **Faruk Ereme’ e Armağan**, Ankara 1999, s. 675-683; USLU Ferhat, **Türk Anayasa Hukuku**, Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s. 302.

260 CENTEL, s. 29; ÖDEN Merih, ‘‘Anayasa Yargısında Yargıcın Davaya veya İşe Bakamaması’’, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 43, S. 1-4, 1993, s. 62.

261 OLGAÇ Sami, **Adaletin Gerçekleşmesinde Hâkime ve Yargıtay’a Düşen Görevler**, İstanbul 1969, s. 4-5.

262 AKCAN, s. 87.

263 KAYA Cemil/ AKCAN Recep, “Medeni ve İdari Hâkimin Davaya Bakmaktan Yasaklılığı ve Reddi”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 68, S. 1-2, 2010, s. 171, AVCI, Hakimin Nitelikleri, s. 51.

halinde, hâkimin tarafsızlığından bahsetmek olanaklı olmayacaktır. Davaya bakan hâkimlerin, davanın iki tarafından birine veya davayla ilgili olmayan üçüncü kişilere kanunen lüzum bulunmadığı takdirde kendi görüşünü beyan etmemesi gerekir[264]. Ancak bakılan bir davada, yürütmenin durdurulması gibi yargılama usulünde bulunan geçici tedbirlere hükmetmesinin hâkimin tarafsızlığını ortadan kaldırmayacağı, hâkimin taraflı ya da önyargılı hale getirmeyeceği kabul edilmektedir[265].

Hâkim, yargılama sırasında dini, etnik, politik, kültürel değer yargılarından, kin, nefret, düşmanlık gibi kişisel duygularından sıyrılabilmeli, sadece yargılamadaki somut olaya göre hukuku uygulamalıdır[266].

Mahkeme kararlarının gerekçeli olarak yazılması gerekir. Kararların gerekçeli olarak yazılması, hâkimlerin tarafsızlığının sağlanmasına önemli bir olanak sağlar[267].

Hâkimin tarafsızlığı, hâkimin subjektif durumuyla ilgilidir. Hâkim, yargılamada davanın taraflarının üstünde olmalı ve kararlarını tarafların kişiliğini dikkate almadan vermelidir. Hâkimin tarafsızlığı aksi kanıtlanıncaya kadar varsayılır. Hâkimin tarafsız olamayacağı durumlarda, başka bir hâkimin yargılama faaliyetini yerine getirmesini sağlayacak kurumlar getirilmiştir. Kanunlarda öngörülen hâkimin görevden yasaklanması, hâkimin reddi ve hâkimin çekinmesi kurumları, hâkimin tarafsızlığını teminat altına almak amacıyla getirilmiştir[268].

Hâkimlerin bağımsızlığını gerçekleştirmek için, hâkimlik mesleğinin cazip hale getirilmesi ve hâkimlerin ek teminatlarla donatılması gerekir. Hâkimin

---

264 AKCAN, s. 91; ÇINAR Ali Rıza, "Erkler Ayrılığı Açısından Yargı Bağımsızlığı ile Yargıçlık ve Savcılık Güvencesi", **Suç ve Ceza(Ceza Hukuku Dergisi)**, S. 1, Ocak-Şubat-Mart 2008, s. 7.

265 ERDOĞAN, s. 112-122.

266 ERDOĞAN, s. 11.

267 ATALAY Oğuz, **Medeni Usul Hukukunda Menfi Vakıaların İspatı**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, İzmir 2001, s. 5 vd.

268 CENTEL, s. 30.

tarafsızlığını sağlamak için, yargı bağımsızlığının tam olarak gerçekleştirilmesi gerekir[269].

Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı demokratik rejimlerde anlam kazanır. Demokratik olmayan rejimlerde yargı bağımsızlığından söz edilemez ve böyle rejimlerde(ülkelerde) adalet anlayışı, siyasi rejime uyumlu olmayı ve sadakati ifade eder[270]. Hâkimleri bağımsız olmayan ülkeler sadece insan topluluğudur. Bu topluluklarda gösterilmeye çalışılan demokrasi ise, propaganda aracından başka bir mana taşımaz[271]. Toplumdaki bireylerin, bağımsız ve tarafsız bir yargı tarafından sağlanan teminatlarla yargılanma hakkına sahip olması, hukukun tam anlamıyla uygulanmasının temelini oluşturur. Diğer bir deyişle bağımsız ve tarafsız bir hâkim tarafından yapılan yargılama, adil yargılama hakkının özüdür, temelidir[272]. Bir devlette bağımsız yargının etkinliği, yargı organlarının kararlarına duyulan toplumsal inançla ilgilidir. Ülkede bağımsız hâkimlerin bulunduğu düşüncesi, yargıyı daha işlevsel duruma getirecek en önemli etkendir.[273]

Yargı mensupları hakkında gerçekleştirilen disiplin işlemleri hâkimlik teminatı ve bağımsızlığı ile yakından ilgilidir. İdarelerin "yargısal" bir işlev niteliğinde olan disiplin cezasını takdir ederken, suç ve ceza arasındaki hassas dengeyi gözetmesi gerekmektedir. Disiplin cezası vermeye yetkili olan organlar, kontrolsüz ve keyfi sonuçların meydana gelmemesi için, yasal mevzuata bağlı kalmakla birlikte evrensel hukuk normlarından olan ölçülülüğün alt ilkeleri olan elverişlilik ve gereklilik unsurlarını da göz önünde bulundurmalıdır. İdareler sadece kamu yararını gözeterek işlem tesis etmeli, başka amaçlarla hareket etmemelidir. Vermiş olduğu bir karar nedeniyle hakkında inceleme başlatılan yargı mensubunun, söylentilere göre hareket edilerek, tanık ifadelerine dayanılarak ve sosyal hayatı incelenerek amacı aşar

---

269 ARSLAN Ramazan/TANRIVER Süha, **Yargı Örgütü Hukuku**, Yetkin Yayınları, 2001, s. 184- 191.

270 ÖZER Atilla, **Anayasa Hukuku(Genel İlkeler)**, Turhan Kitabevi, Ankara 2005, s. 242.

271 DEMİRKOL Ferman, **Bağımsız Yargının Fonksiyonları**, Kazancı Yayınları, İstanbul 1992, s. 65.

272 KIRMAZ, s. 21.

273 DEMİRKOL, s. 65.

nitelikte özel hayatına müdahale edilmemeli, hâkimlik teminatını zedeleyecek bir denetimle yargının bağımsızlığına zarar verilmemelidir[274].

D. HÂKİMLERİN TARAFSIZLIĞININ GÜVENCELERİ

1. Genel Olarak

1982 Anayasasına göre kural olarak, hiçbir mahkeme görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz(m36/2). Bu kuralın istisnası ise, hâkimin davaya bakmaktan yasaklılığı ve reddi sebeplerinin bulunması halidir[275].

Hâkimin davaya bakmaktan yasaklılığı ve reddi kurumunun getiriliş amacı, yargı mensupları olan hâkimler tarafından verilen kararlara güven, tarafsızlık ve bağımsızlık duygusunun en üst düzeyde oluşmasını sağlamaktır[276].

Hukuk Muhakemeleri ve Ceza Muhakemeleri Kanununda sayılan hâkimin davaya bakmaktan yasaklılık ve reddi sebepleri, hâkimin disiplin sorumluluğu açısından da önem arz etmektedir. Çünkü hâkimin davaya bakmaktan yasaklılık ve reddi sebepleri disiplin sorumluluğuna dayanak teşkil edebilecektir. Davaya bakmaktan yasaklılık ve reddi sebepleri dolayısıyla hâkim, disiplin yönünden şikâyet edilebilir ve disiplin soruşturmasına tabi tutulabilir. Örneğin dava esnasında hâkimin iki taraftan birisi ile davası veya aralarında bir düşmanlık bulunması durumu ret sebeplerindendir. Böyle bir durumda hâkimin davadan çekilmemesi ve tarafların da hâkimin reddini istememesi halinde, hâkimin taraflı olarak hareket ettiği konusunda önyargılara sebebiyet verilebilecektir. Davası aleyhe sonuçlanan ve davaya bakan hâkimle de arasında düşmanlık bulunan taraf, hâkimin tarafsız davranmadığı iddiasıyla şikâyette bulunabilir.

---

274 D16D, 19.11.2015, E.2015/5323, K.2015/7546 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 21.12.2016.

275 GÖRGÜN L. Şanal, **Medeni Usul Hukuku**, Yetkin Yayınları, 4. Baskı, Ankara 2015, s. 61; ULUKAPI Ömer, **Medeni Usul Hukuku**, Mimoza Yayınları, 3. Baskı, Konya 2015, s. 84.

276 SEZER Yasin/ERMUMCU Osman/BİLGİN Hüseyin, ‘’Yeni Düzenlemeler Işığında İdari Yargıda Hâkimin Çekinmesi ve Reddi’’, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, S. 5, 2011, s. 123-158; KURU Baki, **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, Legal Yayıncılık, İstanbul 2015, s. 22.

Hâkimin adaletli olması, onun davanın tarafları nezdinde şüphe oluşturacak hallerden kaçınmasını zorunlu kılar ki hâkimin davaya bakmaktan yasaklılık ve reddi sebeplerinin önemi burada ortaya çıkmaktadır. Adil davrandığından ve mesleki hünerinden hiç şüphe duyulmayan bir hâkimin, eşinin taraf olduğu davada verdiği karar, kararın içeriği ne kadar hukuka uygun olursa olsun, verilen karara kuşku ile bakılmasını engellemeyecektir. Hukuku uygulamakla görevli bulunan hâkimin tarafsız olması kadar, tarafsızlığını şüpheye düşüren durumlardan da kaçınması gerekir[277]. Aksine yapılan davranışlar hâkimin disiplin sorumluluğuna temel oluşturabilecektir. Yargılama faaliyetinde bulunan hâkimin, davaya bakmaktan yasaklılık ve reddi sebeplerinin bulunması durumunda tarafsızlığını şüpheye düşürmemesi için davadan çekilmesi yararına olacaktır[278]. Bu nedenle hâkimin davaya bakmaktan yasaklılık ve reddi sebepleri, hâkimin tarafsızlığının birer güvencesidir.

2. Hâkimin Yasaklanması

Hâkimin davaya bakmaktan yasaklı olması, hâkimin tarafsız kalamayacağı varsayılan ve kanun tarafından tahdidi olarak belirtilmiş olan bazı hallerde, hâkimin davaya bakmasının yasak olması demektir[279].

Yargılama faaliyetinde bulunan hâkimler, Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre karar verseler de bazı durumlarda, kendisiyle, taraflardan biriyle ya da görülmekte olan davayla yakın bir ilişkisinin olması sebebiyle, insan olması dolayısıyla tarafsız olamayabilir. Bu düşünceden yola çıkılarak hâkimlerin, kendi mahkemesinin görevi ve yetkisi içerisinde olduğu

277 SEZER/ERMUMCU/BİLGİN, s. 156.

278 4483 sayılı Kanun'a göre yapılan itiraz aşamasında hâkimin çekinmesi ve reddi müessesesinin uygulanması gerektiğine ilişkin olarak bkz. BOZ Selman Sacit**, Memur Yargılamasında İzin ve İtiraz Süreci**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2014, s. 47.

279 KURU Baki/ Ramazan ARSLAN / Ejder YILMAZ, **Medeni Usul Hukuku**, Yetkin Yayınları, 24. Bası, Ankara 2013, s. 98; KARSLI Abdurrahim, **Medeni Muhakeme Hukuku**, Alternatif Yayıncılık, 4. Baskı, İstanbul 2014, s. 146.

durumlarda, bazı davalara bakması ve çözmesi yasaklanmıştır[280]. Yasaklılık sebeplerinden haberdar olan hâkim, taraflardan ret istemi gelmese dahi davadan çekilmek mecburiyetindedir[281].

Ceza Muhakemesi Kanununda hâkimin davaya bakamayacağı haller tahdidi olarak sayılarak aynı madde içinde hâkimin katılamayacağı yargılamalara da yer verilmiştir[282]. Ceza Muhakemesi Kanununda sayılan hallerde, hâkimin tarafsızlığının etkilendiğinin kanun koyucu tarafından kabul edildiği söylenebilir.

Hukuk Muhakemeleri Kanununda da hâkimin davaya bakamayacağı haller tahdidi olarak düzenlenmiştir[283]. Kanunda belirtilen durumların gerçekleşmesi halinde, istem bulunmasa dahi hâkim davadan çekilmek mecburiyetindedir. Kanunda sayılan durumlarda, hâkimin davaya bakması yasaktır. Tarafların aksi yönde istemi bulunsa dahi hâkim çekilmek zorundadır. Davaya bakması yasak olan yahut hakkındaki ret talebi, merciince kesin olarak kabul edilen hâkimin karar vermiş veya karara katılmış bulunması hukuk muhakemesinde yargılamanın iadesi nedeni olarak düzenlenmiştir[284].

---

280 KARAVELİOĞLU Celal, **İdari Yargılama Usulü Kanunu**, Adalet Yayınları, 9. Bası, Ankara 2016, s. 1643-1649.

281 POSTACIOĞLU, s. 57.

282 5271 CMK m.22; ‘‘a) Suçtan kendisi zarar görmüşse, b) Sonradan kalksa bile şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında evlilik, vesayet veya kayyımlık ilişkisi bulunmuşsa, c) Şüpheli, sanık veya mağdurun kan veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoyundan biri ise, d) Şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında evlât edinme bağlantısı varsa, e) Şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında üçüncü derece dâhil kan hısımlığı varsa, f) Evlilik sona ermiş olsa bile, şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında ikinci derece dâhil kayın hısımlığı varsa, g) Aynı davada Cumhuriyet savcılığı, adlî kolluk görevi, şüpheli veya sanık müdafiliği veya mağdur vekilliği yapmışsa, h) Aynı davada tanık veya bilirkişi sıfatıyla dinlenmişse” hakim bu davalarda hâkimlik görevini yapamaz; aynı şekilde bir karar veya hükme katılan hâkim, yüksek görevli mahkemece bu hükme ilişkin olarak verilecek karar veya hükme katılamaz. Aynı işte soruşturma evresinde görev yapmış bulunan hâkim, kovuşturma evresinde görev yapamaz. Yargılamanın yenilenmesi halinde, önceki yargılamada görev yapan hâkim, aynı işte görev alamaz.(m. 22)

283 6100 sayılı HMK m.34; “a) Kendisine ait olan veya doğrudan doğruya ya da dolayısıyla ilgili olduğu davada, b) Aralarında evlilik bağı kalksa bile eşinin davasında, c) Kendisi veya eşinin altsoy veya üstsoyunun davasında, ç) Kendisi ile arasında evlatlık bağı bulunanın davasında, d) Üçüncü derece de dâhil olmak üzere kan veya kendisini oluşturan evlilik bağı kalksa dahi kayın hısımlığı bulunanların davasında, e) Nişanlısının davasında, f) İki taraftan birinin vekili, vasisi, kayyımı veya yasal danışmanı sıfatıyla hareket ettiği haller”dir.

284 KAPLAN Gürsel, **İdari Yargılama Hukuku**, Ekin Yayınevi, Bursa 2017, s. 75.

3. Hâkimin Reddi

Ceza Muhakemesi Kanununda, hâkimin davaya bakamayacağı hâllerde reddi istenebileceği gibi, tarafsızlığını şüpheye düşürecek diğer sebeplerden dolayı da reddi istenebileceği hükmüne yer verilmiştir (m. 24). Bu düzenlemeyle hâkimin davaya bakamayacağı hâllerde, hâkimin taraflı davranacağının kanun koyucu tarafından kesin olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır[285].

Hukuk Muhakemeleri Kanununda hâkimin reddi sebepleri özel olarak düzenlenmiştir. Hâkimin tarafsızlığından şüpheyi gerektiren önemli bir sebebin bulunması hâlinde, taraflardan biri hâkimi reddedebileceği gibi hâkim de bizzat çekilebilir(m. 36)[286]. Ceza Muhakemesi Kanununda hâkimin tarafsızlığından şüpheyi gerektiren sebeplere kanunda örnek verilmezken, Hukuk Muhakemesi Kanununda hâkimin tarafsızlığından şüpheyi gerektiren bazı sebepler sayılmış bulunmaktadır.

Hâkimin reddine ilişkin idari yargı yerlerince verilmiş olan mahkeme kararları da bulunmaktadır[287].

---

285 KURU/ARSLAN/YILMAZ, s. 100; PEKCANITEZ Hakan/ATALAY Oğuz/ÖZEKES Muhammet, **Medeni Usul Hukuku**, Yetkin Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2015, s. 140; ÖZTÜRK Bahri/TEZCAN Durmuş/ERDEM Mustafa Ruhan/SIRMA Özge/KIRIT F. Saygılar/ÖZAYDIN ÖZDEM/AKCAN Esra Alan/ERDEN Efser, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayınları, 9. Baskı, Ankara 2015, s. 180; YENİSEY Feridun/NUHOĞLU Ayşe, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2015, s. 243.

286 6100 HMK m. 36 "a) Davada, iki taraftan birine öğüt vermiş ya da yol göstermiş olması, b) Davada, iki taraftan birine veya üçüncü kişiye kanunen gerekmediği hâlde görüşünü açıklamış olması, c) Davada, tanık veya bilirkişi olarak dinlenmiş veya hâkim ya da hakem sıfatıyla hareket etmiş olması, ç) Davanın, dördüncü derece de dâhil yansoy hısımlarına ait olması, d) Dava esnasında, iki taraftan birisi ile davası veya aralarında bir düşmanlık bulunması" hallerinde hakimin reddi sebebinin varlığı kabul edilir.

287 "….. hakimlerin tarafsızlığını adil yargılanma hakkının bir gereği olarak değerlendiren Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de Kyprianou-Kıbrıs Davasında (Başvuru No:73797/01) verdiği kararda "AİHM, demokratik bir toplumda, mahkemelerin ..... güven telkin etmelerinin temel bir önem taşıdığını yeniden vurgular. Bu amaçla mahkemelerin tarafsız olması gerektiğini hep vurgulamıştır. Tarafsızlık normal olarak önyargı veya tarafgirliğin yokluğu anlamına gelir..... AİHM'in içtihat hukukunda iyice yerleşmiş bir anlayışa göre, tarafsızlık koşulunun iki boyutu vardır. Birincisi, mahkeme öznel olarak kişisel önyargı veya tarafgirlikten arınmış olmalıdır. Aksine kanıt olmadıkça, kişisel tarafsızlığın mevcut olduğu varsayılmalıdır. İkincisi, mahkeme aynı zamanda nesnel açıdan da tarafsız olmalıdır; yani, her tür meşru kuşkuyu ortadan kaldıracak yeterli güvenceyi sunabilmelidir" değerlendirmesine yer vermiştir. Dosyanın incelenmesinden, davacının, Ankara Bölge İdare Mahkemesi tarafından verilen bir karar ile ilgili olarak, kararda imzası bulunan Mahkeme Başkanı …ve Üyeler ... ile …'nun yargısal

E. TÜRKİYE'DE GÖREV YAPAN HÂKİM VE SAVCILARIN TASNİFİ

1. 2802 sayılı Hâkim ve Savcılar Kanununa Tabi Hâkim ve Savcılar

2802 sayılı Hâkim ve Savcılar Kanunu, adli yargıda görev yapan hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile idari yargıda görev yapan hâkim ve savcılar hakkında uygulanır (m.2). 2802 sayılı Kanunun uygulanmasında hâkim, adli yargıda mahkeme başkan ve üyelerini, hâkimleri, Yargıtay tetkik hâkimleri ile Adalet Bakanlığı merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında idari görevlerde çalışan hâkimleri, idari yargıda ise mahkeme başkan ve üyelerini, hâkimleri, Danıştay tetkik hâkimleri ile Adalet Bakanlığı merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında idari görevlerde çalışan hâkimleri ifade eder (m. 3). 2802 sayılı Kanunun uygulanmasında savcı; adli yargıda il ve ilçe Cumhuriyet başsavcılarını, Cumhuriyet başsavcı vekillerini, Cumhuriyet savcılarını, Yargıtay Cumhuriyet savcıları ile Adalet Bakanlığı merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında idari görevlerde çalışan savcıları, idari yargıda Danıştay savcıları ile Adalet Bakanlığı merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında idari görevlerde çalışan savcıları ifade etmektedir (m. 3).

a. Hâkim ve Savcılığa Giriş Şartları

Hâkim ve savcılığa atanmak için adaylık döneminin geçirilmesi ve 2802 sayılı Kanunda öngörülen şartlara uygun şekilde ehliyetin ispatlanmış olması gerekir. Aksi halde hâkimlik ve savcılığa atanılamaz. Hâkim ve savcı adayları, Devlet Memurları Kanunundaki genel idare hizmetleri sınıfına dâhildir. Bunlar hâkimlik ve savcılığın

---

yetkilerini kötüye kullandıkları iddiasıyla suç duyurusunda bulunduğu; soruşturma izni verilmesi amacıyla adı geçenler hakkında açılan dosyaların, daha sonra Danıştay Üyesi seçilen … için Danıştay Başkanlığı'na,... ve …için Adalet Bakanlığı'na gönderildiği; Danıştay üyesi … ile ilgili olarak Danıştay Başkanlığınca dava konusu işlemlerin tesis edildiği; bu işlemin iptali ve yürütmenin durdurulması istemiyle ile ilgili olarak açılan davada, Danıştay Onikinci Dairesi tarafından verilen itiraza konu kararda , …ile aynı nedenle beraberce şikayet edilen ve daha sonra Danıştay üyesi seçilen ….'nun da imzasının bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda, davacının şikayeti üzerine, Danıştay Üyesi … ile ilgili olarak Danıştay Başkanlığınca tesis edilen dava konusu işlemin iptali ve yürütmenin durdurulması istemiyle açılan davada, itiraza konu kararın verildiği görüşmede, davacının….. ile beraber ve aynı nedenle şikayet ettiği …'nun da yer alması yukarıda açıklanan "tarafsızlık" ilkesi ile bağdaşmadığından, kararda bu nedenle hukuka uyarlık görülmemiştir.'' şeklinde karar verilmiştir. DİDDK 16.12.2011, E.2011/678 YD İtiraz Hakkında Karar, www.uyap.gov.tr, e.t. 30.12.2016.

sınıf ve derecelerine dâhil değildirler. Hâkim ve Savcı adayları hakkında, Devlet Memurları Kanununun 2802 sayılı Hâkim ve Savcılar Kanununa aykırı olmayan hükümleri uygulanır (m. 7).

b. Hâkim ve Savcı Adaylarında Aranan Nitelikler

2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununun 8. maddesinde hâkim ve savcı adaylığına atanabilmek için adayların niteliklerine yer verilmiştir[288].

Öte yandan, üniversitelerde bazı branşlarda ders veren doçent ve profesörler de, adli yargı veya idari yargı hâkimlik veya savcılıklarına Hâkimler ve Savcılar Kurulunca atanabilmektedir[289].

---

288 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununun 8. maddesine göre, adaylığa atanabilmek için; a)Türk vatandaşı olmak, b) Giriş sınavının yapıldığı yılın ocak ayının birinci günü itibarıyla otuzbeş yaşını doldurmamış olmak, c) Adli yargı adayları için; hukuk fakültesinden mezun olmak veya yabancı bir hukuk fakültesini bitirip de Türkiye'deki hukuk fakülteleri programlarına göre eksik kalan derslerden sınava girip başarı belgesi almış bulunmak, idarî yargı adayları için; hukuk fakültesinden mezun olmak veya yabancı bir hukuk fakültesini bitirip de Türkiye'de hukuk fakülteleri programlarına göre eksik kalan derslerden sınava girip başarı belgesi almış bulunmak, hukuk fakültesinden mezun olanlar dışından alınacak adaylar bakımından, her dönemde alınacak aday sayısının yüzde yirmisini geçmemek üzere ihtiyaç oranında, hukuk veya hukuk bilgisine programlarında yeterince yer veren siyasal bilgiler, idarî bilimler, iktisat ve maliye alanlarında en az dört yıllık yüksek öğrenim yapmış veya bunlara denkliği kabul edilmiş yabancı öğretim kurumlarından mezun olmak, d) Kamu haklarından yasaklı olmamak, e) Askerlik durumu itibariyle askerlikle ilgisi bulunmamak veya muvazzaflık hizmetini yapmış yahut ertelenmiş veya yedeğe geçirilmiş olmak, f) Hâkimlik ve savcılık görevlerini sürekli olarak yurdun her yerinde yapmasına engel olabilecek vücut ve akıl hastalığı veya engelliliği, alışılmışın dışında çevrenin yadırgayacağı şekilde konuşma ve organlarının hareketini kontrol zorluğu çekmek gibi engeli bulunmamak, g) Taksirli suçlar hariç olmak üzere, üç aydan fazla hapis veya affa uğramış olsa bile Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlarla zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyet kırıcı bir suçtan veya kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma suçlarından dolayı hükümlü bulunmamak veya bu suçlardan veya taksirli suçlar hariç olmak üzere üç aydan fazla hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren bir fiilden dolayı soruşturma veya kovuşturma altında olmamak, h)Yazılı yarışma sınavı ile mülakatta başarı göstermek, i) Hâkimlik ve savcılık mesleğine yakışmayacak tutum ve davranışlarda bulunmamış olmak, j)Avukatlık mesleğinden adaylığa geçmek isteyenler için; yukarıdaki (ı) bendi hariç diğer şartları taşımakla birlikte, mesleklerinde fiilen en az üç yıl çalışmış, giriş sınavının yapıldığı yılın ocak ayının birinci günü itibariyle kırkbeş yaşını doldurmamış ve kendi aralarında yapılacak olan yazılı yarışma sınavında ve mülâkatta başarılı olmak şarttır.

289 Üniversitelerin hukuk fakültelerinde maddî hukuk veya usul hukuku branşlarında hukuk dersi veren profesörler ve doçentler, bulundukları kadro aylıklarının karşılığındaki sınıf ve derecede yer alan adlî yargı savcılık veya hâkimliklerine; hukuk, iktisat, siyasal bilgiler, idarî ilimler, işletme fakültelerinde yer alan idare, maliye ve ekonomi alanlarında ders veren profesörler ve

c. Hâkim ve Savcı Adaylığına Atanma

Adalet Bakanlığı tarafından, ihtiyaç ve kadro durumları da gözetilerek alınması düşünülen hâkim ve savcı aday sayısı tespit olunur. Kanunda öngörülen yazılı ve mülakat sınavında başarılı olanlar Adalet Bakanlığınca hâkim ve savcı adaylığına atanır[290].

Hâkim ve savcı alımı hakkında yapılacak yazılı sınav, Adalet Bakanlığı ve Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi arasında düzenlenen protokol kapsamında Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezince yapılır. Yazılı sınavda başarı gösterenler mülâkata davet edilir[291]. Mülakat yöntemi, yazılı sınava oranla subjektif değerlendirmelere ve kayırmacılığa açık olduğundan hâkim ve savcı adaylığına atanmada mülakat kaldırılmalıdır. En azından mülakatın yazılı sınavdan önce yapılması dahi subjektif değerlendirmelerin önüne geçecektir. 2003 yılında düzenlenen Avrupa Birliği Komisyonu İstişarı Ziyaret Raporunda; hâkim adaylarının seçiminde Adalet Bakanlığının yetkili olmasının, yargı bağımsızlığı ile çeliştiği belirtilmiştir[292].

---

doçentler, aldığı kadro aylıklarının karşılığı sınıf ve derecede bulunan idarî yargı hâkim ve savcılıklarına atanabileceklerdir. Profesörler ve doçentlerden istekli olanların mesleğe kabul edilip edilmeyecekleri ve kabulü halinde ise girebilecekleri sınıf ve dereceler Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenir.(m. 39)

290 Her yıl alınacak hâkim savcı aday sayısı, avukatlık mesleğinden alınacaklarla birlikte Türkiye Adalet Akademisinin görüşü alınmak suretiyle, kadro ve ihtiyaç durumuna göre Adalet Bakanlığınca tespit edilir. Kanunda belirtilen niteliklere sahip olup, yazılı yarışma sınavı ile mülakatta başarı gösterenler, başarı derecelerine göre sıraya konularak Adalet Bakanlığınca önceden belirlenen ihtiyaç sayısına, daha önce başka görevlerde kadro, maaş ve derece yönünden iktisap etmiş oldukları haklar nazara alınmak suretiyle lisans, lisansüstü (master) ve doktora öğrenim durumlarına göre Devlet memuriyetine giriş derece ve kademesiyle veya bu derecelerden aşağı olmamak şartıyla müktesep olarak almış oldukları derece ve kademeyle adaylığa atanırlar. Doktora yapanlar sadece mülakata tabi tutulurlar.(m. 9); Doktora yapanların yazılı sınavdan muaf tutulması gerektiğine ilişkin geniş bilgi için bkz. AVCI Mustafa, "Adlî, İdarî ve Askerî Hâkimliğe ve Savcılığa Alınmaya İlişkin Bazı Değerlendirmeler", **Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 61, S. 3, 2012, s. 919.

291 Mülâkat, ilgilinin; a) Muhakeme gücünün, b) Bir konuyu kavrayıp özetleme ve ifade yeteneğinin, c) Genel ve fizikî görünümünün, davranış ve tepkilerinin mesleğe uygunluğunun ve liyakatinin, d) Yetenek ve kültürünün, e) Çağdaş bilimsel ve teknolojik gelişmelere açıklığının puan vermek suretiyle değerlendirilmesi yöntemidir. (2802 sayılı HSK m. 9/A)

292 BJORNBERG Kjell/RİCHMOND Paul, Türkiye Cumhuriyetinde Yargı Sisteminin İşleyişi, İştişarî Ziyaret Raporu, 28.09.2003-10.10.2003, Avrupa Birliği Komisyonu, Brüksel, Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü Tercümesi, s. 107-108.

Adaylık süresi 4954 sayılı Türkiye Adalet Akademisi Kanunu hükümlerine tâbidir. Adayların meslek öncesi eğitimleri, 4954 sayılı Kanun hükümleri uyarınca yapılır[293]. Hâkim ve savcı adaylığına avukatlıktan alınanların meslek öncesi eğitimi 6 aydır. Avukatlık mesleğinden adaylığa alınanların meslek öncesi eğitimleri, Türkiye Adalet Akademisi Eğitim Merkezinde yaptırılır (m. 10). Hakim ve savcı adaylarının mesleğe kabulleri ve atamaları Hâkimler ve Savcılar Kurulunca yapılır[294].

2. Anayasa Mahkemesinde Görev Yapan Hâkimler

Anayasa Mahkemesinin, Anayasa Mahkemesi ve Yüce Divan sıfatıyla gördüğü davalardaki faaliyeti anayasa yargısını oluşturmaktadır[295].

Anayasa Mahkemesinde görev yapan üye, hâkim ve savcıların atanması, görev ve sorumluluğuna ilişkin Anayasada[296] ve Anayasa Mahkemesi Kuruluşu ve

---

293 Adlî ve idarî yargıda hâkim ve savcı adaylığına atananların meslek öncesi eğitim süresi iki yıldır. Bu süre, hazırlık eğitimi, staj dönemi ve son eğitim dönemi olmak üzere üç dönemi kapsar. Hazırlık eğitimi ve son eğitim, Eğitim Merkezinde yapılır. Stajın Yargıtay ve Danıştayda yapılma şekli ile bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer hususlar, Yargıtay, Danıştay ve Hâkimler ve Savcılar Kurulunun görüşleri alınmak suretiyle çıkarılacak yönetmelikle; il valiliklerinde yapılma şekli ile hangi illerde yapılacağı Adalet, İçişleri ve Maliye Bakanlıklarınca birlikte hazırlanacak yönetmelikle; yabancı dil eğitimi için yurt dışına gönderilme usul ve esasları ise Devlet Personel Başkanlığının görüşü alınmak suretiyle Adalet ve Maliye bakanlıklarınca birlikte hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir.(TAAK m. 28)

294 Meslek öncesi eğitim sonunda yazılı sınavda başarılı olan ve mani hâli olmayan, erkekler için askerliğini yaptığını veya askerlikle ilişiği olmadığını belgeleyen adayların mesleğe kabullerine Hâkimler ve Savcılar Kurulunca karar verilir. Mesleğe kabullerine karar verilen adayların, adlî ve idarî yargı teşkilâtının ihtiyacı ile eş durumu ve diğer durumları göz önünde bulundurulmak suretiyle, adlî yargı adayları için görev yerleri; idarî yargı adayları için görevleri ve görev yerleri Hâkimler ve Savcılar Kurulunca yapılacak ad çekme ile belirlenir. Atamalar, ilgililerin adaylığa giriş derece ve kademesine bir derece ilâve edilmek suretiyle bulunacak derece ve kademeler üzerinden Hâkimler ve Savcılar Kurulunca yapılır. Hâkimler ve Savcılar Kurulunun atamaya ilişkin tüm kararları Resmî Gazetede yayımlanır. (2802 sayılı Kanun m. 13)

295 KALABALIK Halil, **İdari Yargılama Usulü Hukuku**, Sayram Yayınları, 5. Baskı, Konya 2013, s. 32; Anayasa Mahkemesi ve Anayasa Yargısı hakkında geniş bilgi için bkz. ATAR, s. 296 vd.; ÖZBUDUN Ergun, **Türk Anayasa Hukuku**, Yetkin Yayınları, 14. Baskı, Ankara 2013, s. 393 vd; BİLİR/TUNÇ/YAVUZ, s. 361.

296 Anayasa Mahkemesi üyeleri oniki yıl için seçilirler. Bir kimse iki defa Anayasa Mahkemesi üyesi seçilemez. Anayasa Mahkemesi üyeleri altmış beş yaşını doldurunca emekliye ayrılırlar. Zorunlu emeklilik yaşından önce görev süresi dolan üyelerin başka bir görevde çalışmaları ve özlük işleri kanunla düzenlenir. Anayasa Mahkemesi üyeliği, bir üyenin hâkimlik mesleğinden çıkarılmayı gerektiren bir suçtan dolayı hüküm giymesi halinde kendiliğinden; görevini sağlık bakımından yerine getiremeyeceğinin kesin olarak anlaşılması halinde de, Anayasa Mahkemesi üye tamsayısının salt çoğunluğunun kararı ile sona erer. (AY m. 147)

Yargılama Usulleri Hakkında Kanunda hükümlere yer verilmiştir. Yüce Divanda, savcılık görevini Cumhuriyet Başsavcısı veya Cumhuriyet Başsavcıvekili yapar (AY m. 148).

Anayasa Mahkemesinde sadece üyeler ve Cumhuriyet Başsavcıları görev yapmamaktadır. Anayasa Mahkemesinde, idari veya yargısal hizmetlere yardımcı olmak amacıyla raportör görevlendirmesi yapılır. Anayasa Mahkemesinde raportör olarak görev yapabilmek için mesleklerinde en az beş yıl süreyle başarılı bir şekilde görev yapmış adli veya idari hâkim ya da savcı veya Sayıştay denetçisi, başdenetçisi ya da uzman denetçisi olmak gerekmektedir. Anayasa Mahkemesi'nde görev yapan raportörler, idari bakımdan Anayasa Mahkemesi Başkanına bağlıdırlar ve hâkimlik teminatına uygun olarak vazifelerini ifa ederler (6216 sayılı Kanun m. 24)[297].

Anayasa Mahkemesinde görevlendirilen raportörler hakkında, görevleriyle ilgili olarak işledikleri suçlar ile disiplin suçu teşkil eden fiillerinden dolayı Anayasa Mahkemesi Başkanının bildirmesi üzerine; kurumlarınca kendileri hakkında uygulanan mevzuat kapsamında işlem tesis edilir. Yani adli ve idari yargıdan Anayasa Mahkemesine görevlendirilen hâkim ve savcılar hakkında 2802 sayılı Kanun hükümlerine göre işlem yapılacaktır (m. 25).

Anayasa Mahkemesinde en az beş yıl süreyle başarılı olarak görev yapan raportör yardımcıları da, raportör olarak atanabilmektedir. Raportör yardımcıları da hâkimlik teminatına uygun olarak görevlerini yerine getirir (m. 27).

3. Yargıtay'da Görev Yapan Hâkim ve Savcılar

Yargıtay, Türk hukuk sisteminde yer alan yüksek mahkemelerden biridir. Yargıtay, adliye mahkemeleri tarafından karara bağlanan hükümleri son inceleme makamıdır. Kanunla gösterilen belirli uyuşmazlıklara da ilk ve son derece mercii

297 6216 sayılı Anayasa Mahkemesi Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun RGT. 03.04.2011, RGS. 27894.

olarak Yargıtay bakar. Yargıtay'da görev yapacak üyelerin seçimine ilişkin Anayasada özel hükümler getirilmiştir[298].

Yargıtay'a üye olarak seçilmeye ilişkin Yargıtay Kanununda da özel düzenlemeler yapılmıştır. Yargıtay üyeliğine seçilmenin temel şartı hâkimlik ve savcılık mesleğinde birinci sınıfa ayrılmaktır. Kanunda ayrıca meslekte belirli bir süre çalışma şartı da getirilmiştir. Kanunda, görev süresi dolan Yargıtay üyelerinin tekrar seçilmesine yasak getirmiştir[299].

Yargıtay Birinci başkanınca, beş yıl süreyle üyelik yapanlar içinden genel sekreter seçilir. Genel Sekreter iki yıl süreyle görev yapar. İki yıllık süre dolmadan Birinci Başkanın kararıyla görevine son verilebilir veya Birinci Başkanın görev süresinin bitmesiyle Yargıtay Genel Sekreterin de görev süresi dolar. Görev süresi biten Genel Sekreter tekrar seçilebilir (YK m. 30/A)[300].

Yargıtay'da görev yapmak üzere yeterli sayıda tetkik hâkimi görevlendirilir. Yargıtay'da görev yapacak tetkik hâkimleri[301], mesleğinde beş senesini fiilen tamamlamış adli yargı mensupları arasından Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından atanır(m. 36). Tetkik hâkimi ihtiyacından dolayı, Kanuna eklenen geçici maddelerle, fiilen beş yılını tamamlama şartı aranmamaktadır.

---

298 Yargıtayda görev yapan üyeler, birinci sınıfa ayrılmış adlî yargı hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile bu meslekten sayılanlar arasından Hâkimler ve Savcılar Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilir. Yargıtay Birinci Başkanı, birinci başkanvekilleri ve daire başkanları kendi üyeleri arasından Yargıtay Genel Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla dört yıl için seçilirler; süresi bitenler yeniden seçilebilirler. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Cumhuriyet Başsavcı Vekili, Yargıtay Genel Kurulunun kendi üyeleri arasından gizli oyla belirleyeceği beşer aday arasından Cumhurbaşkanı tarafından dört yıl için seçilirler. Süresi bitenler yeniden seçilebilirler (AY m. 154).

299 Yargıtay üyeleri, birinci sınıfa ayrıldıktan sonra en az üç yıl süre ile başarılı görev yapmış ve birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adli yargı hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile bu meslekten sayılanlar arasından seçilir. Yargıtay üyesi seçilebilmek için hâkimlik ve savcılık mesleğinde on yedi yıl çalışmış olmak şarttır. Yargıtay üyeleri on iki yıl için seçilir. Bir kimse iki defa Yargıtay üyesi seçilemez. Görev süresi sona erenler, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ilgili dairesi tarafından adli yargıda sınıf ve derecelerine uygun bir göreve atanır (YK m. 29).

300 2797 sayılı Yargıtay Kanunu RGT. 08.02.1983, RGS. 17953.

301 Tetkik hâkimleri kurul ve daire başkanlarının kendilerine verecekleri dosya ve evrakı, süresinde inceleyerek bir rapor düzenlerler. Kararlara ve yapılacak işlere ilişkin düşüncelerini rapora yazıp kurullara açıklamakla yetinirler. Birinci Başkan, kurul ve daire başkanlarının verecekleri diğer görevleri yerine getirirler (YK m. 26).

4. Danıştay'da Görev Yapan Hâkim ve Savcılar

Danıştay Türk hukuk sisteminde yer alan yüksek mahkemelerden bir diğeridir. Danıştay üyelerinin seçimi Cumhurbaşkanı ve Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından yapılır. Danıştay üyeliğine idari yargı hâkim ve savcısı olmayan kamu görevlileri arasında da atama yapılmaktadır. Danıştay'da üyelik boşalması halinde, bu kadronun dörtte üçü idari yargı mensupları arasından, kalan dörtte biri de diğer kamu görevlilerinden seçilir. İdari yargıda görev yapan hâkim ve savcılar, Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından; diğer kamu görevlerinde görev yapanlar ise, Cumhurbaşkanı tarafından Danıştay'a üye olarak seçilirler (DK m. 9)[302].

Danıştay Başkanı, daire başkanları, Başsavcısı, başkanvekilleri, Danıştay üyeleri arasından Danıştay Genel Kurulu tarafından üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ile seçilirler (m. 10).

Danıştay'a Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından, meslekte beş yıl görevde bulunmuş ve olumlu sicil almış idari yargıçlar arasından tetkik hâkimi ve savcı ataması yapılır. Danıştay Başkanlık Kurulunca tetkik hâkimleri ve savcılarının görev yerleri, belirlenir. İdari yönden mecburiyet yoksa bir sicil dönemi bitmeden görev yerlerinde değişiklik yapılmaz (m. 11). Tetkik hâkimi ihtiyacından dolayı, Kanuna eklenen geçici maddelerle, fiilen beş yılını tamamlama şartı aranmamaktadır.

Danıştay savcıları, Danıştay'ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı davalarda kendilerine havale edilen dosyaları Başsavcı namına incelerler. Davanın esası hakkındaki düşüncelerini, bir ay içinde yazılı şekilde gerekçeli olarak sunarlar. Danıştay Başkanı ve Danıştay Başsavcısı tarafından verilen diğer vazifeleri ifa ederler. İş düzeni ve çalışma verimliliğinin yükselmesi için Başsavcı tarafından alınan tedbirlere savcılar uyarlar (m. 61).

Tetkik hâkimleri, ilgili başkanlar tarafından kendilerine havale edilen işleri inceler. Gerekli izahatı daire veya ilgili kurula yaparlar. Kişisel düşünce ve görüşlerini ise, sözlü ve yazılı bir şekilde beyan ederler. Verilen kararların

---

302 2575 sayılı Danıştay Kanunu RGT. 20.01.1982, RGS. 17580.

taslaklarını yazarlar, gereken tutanakları düzenlerler. Tetkik hâkimleri Danıştay Başkanı ve görevli olduğu kurul veya dairedeki başkanın vereceği diğer vazifeleri ifa ederler (m. 62).

II. YARGI MENSUPLARININ DİSİPLİN SORUMLULUĞU

A. GENEL OLARAK YARGI MENSUPLARININ SORUMLULUĞU

Hâkimlerin sorumluluğu yabancı ülkelerde sınırlı bazı hallerde kabul edilmiştir.

Alman hukukunda hâkimin verdiği karar dolayısıyla sebebiyet verdiği zararlar için, görevini ihmal keyfiyetinin aynı zamanda suç teşkil etmesi halinde devlet sorumludur[303]. Fransız hukukunda adli hizmetlerin kötü yerine getirilmesinden doğan zararları devlet tazmin etmekle mükelleftir. Bu sorumluluk ağır kusur ve adaleti yerine getirmeme hallerinde mümkündür. Hâkimlerin şahsi kusur ve hatalarından kaynaklanan zararların karşılanmasında da devlet birinci derecede sorumludur[304]. İsviçre'de kantonların birçoğunda hâkimler kast ve ihmalleri dolayısıyla sebep oldukları zararlardan mesuldürler[305].

Türkiye'de görev yapan hâkim ve savcıların sorumlulukları hukuki sorumluluk, cezai sorumluluk ve disiplin sorumluluğu olmak üzere 3 başlık altında incelenebilir.

1. Hukuki Sorumluluk

Hâkimlerin hukuki sorumluluğu, hâkimlerin kusurları neticesinde üçüncü kişilere verdikleri zararlardan dolayı tazmin sorumluluğu olarak tanımlanabilir[306].

---

303 ÜNAL, s. 99.

304 ÜNAL, s. 99.

305 ÜNAL, s. 99

306 ERMUMCU, s. 58; SEVER, s. 199.

Yargı mensubu olan hâkimlerin yargılama faaliyeti sırasında kusurlarından dolayı verdikleri zararlardan sorumlu tutulmaları gerekir[307]. Hukuken sorumlu tutulacağını öngören hâkim, vereceği karar ve tedbirlerde daha dikkatli ve itinalı olacaktır[308].

Hâkimlerin hukuki sorumluluğunda bazı unsurların bulunması gerekir. Bu unsurlar, sorumluluğu gerektiren hukuka aykırı bir halin varlığı, kusur, zarar ve illiyet bağıdır[309]. Yani hâkime karşı tazminat davası açılabilmesi için tazminat isteminde bulunan tarafın, hâkimin fiilinden dolayı zarar görmüş olması, bu zarar ile hâkimin eylemi arasında uygun illiyet bağı bulunması gerekmektedir[310].

Hâkimin haksız fiili sebebiyle bir zarar meydana gelmişse; Borçlar Kanununun haksız fiile ilişkin hükümlerine göre hareket edilir. Bu durumda hâkimin şahsına karşı doğrudan dava açılır. Şayet hâkim kasten ya da ağır kusurla davanın taraflarına bir zarar vermişse bu durum "haksız fiil"de bulunulduğu anlamına gelir ve sorumluluğun dayanağı Borçlar Kanunu'nun haksız fiile ilişkin hükümleridir[311].

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununda,[312] yargı mensuplarına yargılama işlerinden dolayı açılacak tazminat davasının nedenleri tahdidi olarak sayılmıştır. 6100 Kanunun 46. madde hükmüne göre hâkimlerin yargılama faaliyetinden dolayı şu sebeplere dayanılarak Devlet aleyhine tazminat davası açılabilir: "a) Kayırma veya taraf tutma yahut taraflardan birine olan kin veya düşmanlık sebebiyle hukuka aykırı bir hüküm veya karar verilmiş olması, b) Sağlanan veya vaat edilen bir menfaat sebebiyle kanuna aykırı bir hüküm veya karar verilmiş olması, c) Farklı bir anlam yüklenemeyecek kadar açık ve kesin bir kanun hükmüne aykırı karar veya

---

307 ÖZDEŞ Orhan, ''Hâkimlerin Hukuki Sorumluluğu ve Devlet'', **Danıştay Dergisi**, S. 2, 1971, s. 10; ELMACI Şerafettin, ''Hâkimlerin Hukuki Sorumluluğu Rejiminin Cumhuriyet Savcıları Bakımından Uygulanması'', **Adalet Dergisi**, S. 37, 2010, s. 201.

308 KILIÇOĞLU Ahmet, "Hâkimlerin Hukuki Sorumluluğu", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 30, S. 1-4, 1973, s. 233.

309 KILIÇOĞLU, s. 242 vd.

310 KURU Baki, **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, C. VI, Demir Yayınları, İstanbul 2001, s. 5841.

311 AYDINALP, s. 91.

312 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu, RGT. 04.02.2011, RGS. 27836.

hüküm verilmiş olması, ç) Duruşma tutanağında mevcut olmayan bir sebebe dayanılarak hüküm verilmiş olması, d) Duruşma tutanakları ile hüküm veya kararların değiştirilmiş yahut tahrif edilmiş veya söylenmeyen bir sözün hüküm ya da karara etkili olacak şekilde söylenmiş gibi gösterilmiş ve buna dayanılarak hüküm verilmiş olması, e) Hakkın yerine getirilmesinden kaçınılmış olması" dır. Devlet, ödediği tazminat nedeniyle, sorumlu hâkime ödeme tarihinden itibaren bir yıl içinde rücu eder.

Kanunda gösterilen sebepler dışında başka bir sebebe dayanılarak hâkimlere karşı tazminat davası açılması hukuken olanaklı değildir[313].

Yargı mensuplarının hukuki sorumluluğu kapsamında, yargılama işleri nedeniyle devlet aleyhine açılacak tazminat davalarında görevli mahkeme Yargıtaydır[314]. Yargı mensuplarının hukuki sorumluğu kapsamında açılacak tazminat davası dilekçesinde, sorumluluğun dayandığı sebepler ve deliller açık bir şekilde gösterilir. Konuyla ilgili belgeler de dilekçeye eklenir. Davaya bakan mahkeme, yargı mensubu aleyhine açılan tazminat davasını, davayla ilgili hâkime kendiliğinden ihbar eder. Açılan tazminat davasının esastan reddedilmesi halinde, davacı para cezası ödemeye mahkûm edilir (m. 49).

Savcıların faaliyetleri yargısal nitelikte olmayıp idari nitelikte olduğundan, savcıların hukuki sorumlulukları hâkimlere göre sınırlıdır. Bu nedenle Kanunda öngörülen hâkimlerin hukuki sorumluluğuna ilişkin hükümlere dayanılarak savcılara karşı tazminat davası açılamayacağı kabul edilmektedir[315]. Hâkim ve savcıların idari faaliyetlerinden doğan zarar için, hizmet kusuruna dayanarak Adalet Bakanlığına

313 ÖNEN Ergun, **Medeni Yargılama Hukuku**, Ankara 1979, s. 17.

314 Devlet aleyhine açılan tazminat davası, ilk derece ve bölge adliye mahkemesi hâkimlerinin fiil ve kararlarından dolayı, Yargıtay ilgili hukuk dairesinde; Yargıtay Başkan ve üyeleri ile kanunen onlarla aynı konumda olanların fiil ve kararlarından dolayı Yargıtay Hukuk Genel Kurulunda açılır ve ilk derece mahkemesi sıfatıyla görülür. Yargıtay ilgili hukuk dairesinin tazminat davası sonucunda vermiş olduğu kararlara ilişkin temyiz incelemesi Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca; bu Kurulun ilk derece mahkemesi sıfatıyla tazminat davası sonucunda vermiş olduğu kararlara ilişkin temyiz incelemesi ise Yargıtay Büyük Genel Kurulunca yapılır. Devletin sorumlu hâkime karşı açacağı rücu davası, tazminat davasını karara bağlamış olan mahkemede görülür (HMK m. 47).

315 KURU, Hukuk Muhakemeleri Usulü, s. 590.

karşı idare mahkemesinde bir tam yargı davası açılabilir[316]. Savcıların faaliyetlerinden doğan zararlar kişisel kusurları nedeniyle meydana gelmişse savcılara karşı Borçlar Kanunundaki haksız fiil hükümlerine göre adliye mahkemelerinde tazminat davası açılabilmesi hukuken mümkündür[317].

2. Cezai Sorumluluk

Yargı mensuplarının kanunlara aykırı davranışları nedeniyle karşılaşacakları hukuki sorumluluk, disiplin sorumluluğuyla birlikte veya bu sorumluluklardan bağımsız bir şekilde cezai sorumluluğu da söz konusu olabilir. Ceza kanunları suç işleyen herkese uygulanacağından yargı mensuplarının da cezai sorumluluk dışında kalması olanaklı değildir[318].

Yargı mensuplarına tanınan teminatlar ve araçlar onların keyfi ve hukuka aykırı davranmalarına neden olabilir. Bu yüzden diğer kamu görevlileri gibi yargı mensubu olan hâkim ve savcılar da görevlerinden dolayı hukuki ve disiplin sorumluğu dışında cezai sorumluluk gerektiren eylemler, suçlar işleyebilir.

Yargı mensupları olan hâkim ve yüksek yargı üyelerinin işledikleri suçlar, görevi dolayısıyla işlenen suçlar olabileceği gibi görevle ilgisi olmayan kişisel suçlar da olabilir[319]. Yargı mensupları olan hâkim ve yüksek yargı üyelerinin görevi dolayısıyla işleikleri suçlar, yargı yetkisinin kullanılması nedeniyle işlenen ve sadece faili yargı mensubu olan suçlar olabileceği gibi, yargı mensuplarının kamu görevlisi olarak işlediği suçlar da olabilir[320].

Hukukumuzda diğer kamu görevlilerinde olduğu gibi yargı mensuplarının ceza sorumluluğunda da izin sistemi vardır. Bu durum Anayasanın 140/2 ve 144.

316 KURU, Hukuk Muhakemeleri Usulü, s. 5831.

317 SEVER, s. 203.

318 ÖZEN, s. 165.

319 GÜNAY Erhan, **Hâkim Savcı Avukatlar ile Diğer Adli Personelin İşledikleri Suçlar ve Soruşturmalar**, Seçkin Yayınları, Ankara 1997, s. 24; DEMİR Mehmet, "Hâkime Hukuksal Sorumluluğu Nedeniyle Tazminat Davası", **Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. VII, S. 3-4, s. 809.

320 ÖZEN, s. 166.

maddelerinde hâkimlerin soruşturma ve yargılama usulünün, "Mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre" yasayla kurala bağlanacağı şeklinde öngörülmüştür. Yasa koyucu adli ve idari yargıda görev yapan hâkimler ile yüksek yargı mensubu olan başkan ve üyelerin cezai sorumluluğu şartlarını bidayet mahkemesi hâkimlerinden farklı hükümlere bağlamıştır. Yüksek yargı mensuplarının cezai sorumluluğu kendi kanunlarında düzenlenmiş iken, bidayet mahkemesi hâkimleri olan adli ve idari yargıda görev yapan hâkimlerin cezai sorumlulukları 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanununda düzenlenmiştir[321].

5237 sayılı Türk Ceza Kanununda kamu görevlisinin tanımı yeniden yapılmış ve bu kavramın kapsamına yargı mensupları da girmektedir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda zimmet suçu (m. 207), irtikâp suçu (m. 250), rüşvet suçu (m. 252), görevi kötüye kullanma suçu (m. 258), kamu görevlisinin ticareti suçu (m. 259), kamu görevinin terki veya yapılmaması suçu (m. 260) yargı mensupları tarafından da işlenebilecek suçlardandır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yargısal vazife dolayısıyla sadece yargı mensuplarınca işlenebilecek suçlara ilişkin hükümler yoktur. Bu kapsamda, Türk Ceza Kanununun yargı mensuplarının cezai sorumluluğunu daralttığını söylemek mümkündür[322].

Hâkim savcılık mesleği bir tür "sosyal perhiz" gerektiren bir meslektir. Toplumun beklentisi ve mesleğin olmazsa olmazı olan tarafsızlık sıfatına helal getirmemek için çok istense de her yere gidilemez, her istenilen kişiyle dostluk kurulamaz. Neticede bu yükümlülükte gösderilecek bir özensizlik, yargı mensubunun cezai sorumluluğunun başlangıcı olabilmektedir[323].

3. Disiplin Sorumluluğu

Hâkimin, yargısal faaliyetine yönelik olarak kullandığı oy ve vicdani kanaatinden dolayı sorumluluğu bulunmamaktadır. Diğer bir anlatımla hâkimin bu

---

321 ERMUMCU, s. 58.

322 ÇAĞLAR Selda, ''Türk Pozitif Hukukunda Yargıcın Yargılama Faaliyetlerinden Sorumluluğu'', **İstanbul Barosu Dergisi,** C. 80, S. 2, 2006, s. 709.

323 ERMUMCU, s. 62.

hususta ki sorumluluğu kanun ve vicdanına karşıdır. Fakat bu durum hâkimin keyfi hareket edebileceği anlamına gelmez. Hukuk sistemimizde hâkimlerin yargı muafiyeti veya dokunulmazlığı yoktur[324].

Hâkimler de birer insandır. İnsanların da zaaflarının olabileceği düşünüldüğünde hâkimlerin bağımsızlık, teminat ve denetim mekanizmalarını birbiriyle uyumlu olabilecek şekilde düzenlemek icab eder. Çünkü yargı mensuplarına istenen düzeyde bağımsızlık ve teminat sağlanmasına karşın bazı durumlarda hâkim ve savcının kendisi bağımsızlığın en büyük ihlal edicisi olabilmektedir. Diğer bir anlatımla, hiç kimse sınırsız derecede güvenilir değildir[325].

Hukuk ve toplumsal düzen adına hassas bir kamu görevini yürüten hâkim, bu görevi sırasında yaptığı bütün etkinlikleri hakkında "hesap verebilme" sorumluluğuna sahiptir[326]. Aslında hâkimin sınırsız ve sorumsuz bir karar verme özgürlüğünden söz etmek mümkün değildir[327].

Bir hâkim görevini ve mesleğini kötüye kullanırsa, mesleğin saygınlığına aykırı davranışlarda bulunursa, taraflı veya önyargılı, zarar verici veya saldırgan davranırsa hesap vermesini de beklemek gerekmektedir. Bu sayede halkın bir bütün olarak yargıya itimatı sağlanabilir. Hâkimin hesap verebilir olması da, bağımsızlık gibi, hukukun iyi niyetle, tarafsız ve adil uygulanmasına hizmet eder[328]. Dolayısıyla hâkimin bağımsızlığı ile hâkimin hesap verebilirliği arasında amaç bakımından benzerlik vardır.

Hâkimlerin hesap vermesinin en önemli araçlarından biri de disiplin soruşturmasıdır. Disiplin soruşturması süreçlerinin işleyiş biçimleri ve disiplin

---

324 KIRMAZ, s. 87 vd.; ÇİFTÇİOĞLU, s. 129.

325 KIRMAZ, s. 304 vd.; ÇİFTÇİOĞLU, s. 129.

326 SARI Cengiz, "Hâkimlerin Hesap Verebilirliği", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Y. 5, S. 17, 2014, s. 379.

327 AKINCI Müslüm, **İdari Yargıda Adil Yargılanma Hakkı**, Turhan Kitabevi, Ankara 2008, s. 105.

328 LUBET Steven, "Judicial Discipline and Judicial Independenceé 61 Law and Contemporary Problems 59-74(Summer 1998). http://scholarship.law.duke.edu/lcp/vol61/iss3/9, Amerika Birleşik Devletleri, 2004. (e.t. 26.12.2016)

kurallarının içeriği hâkimin bağımsız olarak hareket edebilmesine yönelik bir tehdit durumuna dönüşebilir. Disiplin süreçlerinde verilecek usulü teminatlar hâkimin bağımsızlığı açısından önemli bir yer tutmaktadır. İyi tertiplenmiş bir disiplin süreci yargı bağımsızlığı için bir teminat olabilecekken, kötü tertiplenmiş bir disiplin süreci tam aksine yargı bağımsızlığı için bir tehdit haline gelebilir. Hâkimlerin hesap verebilir olması, yargı bağımsızlığı ile çatışan bir hali de ortaya çıkarabilir. Örneğin disiplin cezasına karar verecek makamın oluşum biçimi, tarafsızlık ve bağımsızlığı, bu makam ve kurul önünde hâkimin sahip olduğu savunma hakları, bu makamın işlemlerinin yargısal denetime tabi olması, disiplin sürecindeki alenilik, hâkimin keyfi cezalara muhatap olmaması açısından onların güvenceleri olacaktır[329].

B. MUKAYESELİ HUKUKTA YARGI MENSUPLARININ DİSİPLİN SORUMLULUĞU

1. İtalyan Hukukunda

İtalyan Hukukuna bakıldığında 1948 Anayasası ile yargı bağımsızlığını sağlamaya yönelik hükümler ve hâkimlerin özlük işlerini yürütecek Yüksek Hâkimler Konseyinin oluşum ve görevleri düzenlenmiştir. Anayasa'nın 107 maddesine göre Adalet Bakanı hâkimler hakkında disiplin soruşturma açılmasını isteme yetkisine sahiptir[330].

İtalyan hukukunda anayasal güvenceler sağlanan ve böylece bağımsızlığa ilişkin teminatlarla donatılan yargı mensuplarının mutlak sorumsuzlukları yoktur. Hâkimlerin hukuki, cezai ve disiplin sorumluluğu benimsenmiştir[331]. Hâkimin hukuki sorumluluğu, rücuen tazminat davası kapsamında kast ve ağır ihmal

---

329 İNCEOĞLU Sibel, ''Karşılaştırmalı Hukuk Bağlamında Yargıca Yönelik Disiplin Süreçlerinin Yargı Bağımsızlığına Etkisi'', **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 72, Eylül-Ekim 2007, s. 56.

330 Bu hüküm hakkında bkz. MARINO Raffaele/PETRUCCI Rossana, **Codie Penale e leggi complementari**, Napoli 2004, s. 40 vd. (Aktaran ÖZEN, s. 33).

331 FIORELLA Antonio, "Resposabilita penala", **Enciclopedia del diritto**, Vol. XXXIX, 1988, s. 1289 vd. (Aktaran ÖZEN, s. 125); GROOSO Federico, "Resposabilita penala", **Novissimo digesto italiano**, Vol. XV, s. 709 vd. (Aktaran ÖZEN, s. 125) ; PAGLIARO Antonio, **Principi di diritto penale**, PS., ottava edizone, Milano 1998, s. 292 vd. (Aktaran ÖZEN, s. 128).

durumunda ortaya çıkabilecektir[332]. Disiplin cezası vermeye yetkili kurum Anayasa ile kurulan ve yürütme erkine karşı hâkimlerin korunmasını sağlayan Hâkimler Yüksek Konseyidir. İtalyan Hukukunda adalet bakanı, hâkimlere disiplin cezası verilmesi için Hâkimler Yüksek Konseyinden talepte bulunma yetkisine sahiptir[333]. Disiplin soruşturmasının yürütme organı dışında olan yargı erki eliyle yürütülmesi ve ceza uygulanması, yürütmeye karşı hâkim bağımsızlığını da güvence altına alır[334].

Hâkim ve savcıların görevlerini ifa etmemeleri, göreviyle ilgili olsun veya olmasın davranışlarıyla yargı mensubuna duyulması gereken itimat ve saygıyı zedelemesi, yargının güvenini tehlikeye atması hallerinde hâkimler haklarında disiplin işlemleri yapılabilmektedir. Yargı mensupları hakkında disiplin işlemlerini Disiplin Birimi yürütmektedir. Disiplin Birimi Yüksek Yargı Konseyi bünyesindedir. Adalet Bakanı tarafından Yargıtay Başsavcısından istemde bulunulmasıyla ya da Yargıtay Başsavcısının kendiliğinden harekete geçmesiyle disiplin soruşturma sürece başlamaktadır. Disiplin soruşturması, acele yargılama usulünde Başsavcı, olağan yargılama usulünde ise Birimin hâkim-savcı sınıfından bir üyesi tarafından yürütülmektedir. Disiplin soruşturma işlemleri adli nitelik arz eder. Bu nedenle disiplin sürecinde ceza muhakemesi hukuku kuralları uygulanır. Devlet Başkanının aynı zamanda Yüksek Yargı Konseyi Başkanı olması sıfatıyla Disiplin Birimine başkanlık etme hakkı vardır. Yüksek Yargı Konseyi bünyesinde bulunan Disiplin Birimi işlemlerine karşı ilgililer Yargıtay'da temyiz yoluna başvurma hakkına sahiptir[335].

---

332 DI MAJO, Codice civile, con la Costituzone, ıtrattati U. E. e C. E e le pricipali norme complementari, sedicesima idizone, Milano 2002, s. 531-533. (Aktaran ÖZEN s. 126); VILLANI Maurizio, "La responsabilita civile dei giudici tributari", Lecce 2002, s. 1 vd. (Aktaran ÖZEN, s. 126).

333 ÖZEN, s. 125.

334 FOSCHINI Gaetano, **Sistema del diritto processula penala I**, Milano 1956, s. 279-283. (Aktaran ÖZEN, s. 34).

335 Avrupa Birliği Ülkelerinde Hâkimlik ve Savcılık Yüksek Yargı Organları Yargı Üst Kurulları, Ankara 2016, s. 110-111, http://www.abgm.adalet.gov.tr/ yayinlar/belgeler/ABUlkelerinde HakimveSavcilikYuksekYargiOrganlariYargiUstKurullar%C4%B1.pdf, e.t., 05.06.2017.

2. Alman Hukukunda

Alman hukukunda hâkimlerin sorumluluğu yönünden iki ana düşünce vardır. Birincisine göre, hâkimler diğer kamu görevlilerinden ayrı değerlendirilmemelidir. Sorumsuzluk, hâkimi ihmali eylemlere, kararlarda hata yapmaya yol açar[336]. İkinci görüşe göre, hâkimlerin sorumluluğu imkânı ölçüsünde sınırlı tutulmalıdır. Hâkimin bağımsızlığı ve tarafsızlığı, hâkimlik teminatı, hukuki güvenlik ve hukuk barışının tesisi anlamında, hâkimlerin sorumluluğunun sınırlı tutulması zorunlu görülmektedir. Hâkimlerin sorumluluğunda onlara dokunulmazlık verilmesi, kişisel korunma değil, kesin hükmün korunmasını hedeflemektedir[337].

Alman hukukunda yargı mensubu olan hâkimlerin disiplin sorumluluğu vardır. Yargı mensubu hakkında yapılan disiplin soruşturması neticesinde disiplin cezası verilebilir. Aynı sebepten dolayı yargı mensubu hâkimlerin rızası dışında başka bir birime ataması yapılabilir, görevinden azledilebilir (The German Judiciary Act m. 37). Hâkimler hakkında dava açılması, disiplin yönünden soruşturma yapılması halinde, yargının selameti için hâkim, rızası hilafına başka bir yere atanabilir veya görevinden alınabilir[338].

Almanyada görev yapan hâkimler hakkındaki disiplin işlemleri, "disiplin mahkemesi" adı altında faaliyette bulunan "Görev Mahkemeleri" aracılığıyla yürütülür. Alman hukuk sisteminde hâkimler federal hâkim ve eyalet hâkimi olmak üzere ikiye ayrılır. Yüksek Mahkeme hâkimleri olarak da bilinen federal hâkimler hakkında disiplin işlemleri iki aşamalı yapılır. İlk aşama, disiplin soruşturması aşamasıdır. Disiplin soruşturması denetim ve gözetim makamı olan Başkan tarafından yapılır. Yapılan soruşturma neticesinde, disiplin cezasını gerektiren bir eylemin varlığının tespiti durumunda, denetim makamı tarafından gerekli tedbirler alınır ve Federal Görev Mahkemesine dava açılır. Denetim makamı olan Başkan, yüksek yargı üyeleri hakkında sadece kınama cezasına ilişkin karar verebilmektedir.

---

336 HAKERİ Hakan, **Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2003, s. 213.

337 HAKERİ, İhmal Kavramı, s. 213.

338 ÜNAL, s. 35; ÖZEN, s. 129.

Almanya'da federal yargıçların disiplin yönünden yargılaması Alman Yargıtay'ının hususi bir dairesi olan Federal Görev Mahkemesi tarafından yapılır. Eyaletlerdeki Görev Mahkemelerince verilen kararların temyiz incelemesi de Federal Görev Mahkemesi tarafından yapılır[339].

Denetim makamı olan yüksek yargı üyeleri hakkında sadece kınama cezasına ilişkin karar verebilmektedir (The German Judiciary Act m. 37).

Alman Yargı Yasasına göre, ilk derece mahkeme hâkimleri hakkında Kanunun 21. maddesinde belirtilen sebeplerin ortaya çıkması durumunda hizmetten çıkarılabilir. Hizmetten çıkarma rızası hilafına olması halinde yargı kararı ile olur (m. 21). Alman mahkemesinde yargılanan bir hâkimin bir yıl veya daha fazla hapis cezası alması, saldırganlık yüksek ihanet, demokratik anayasal devletin tehliyekeye girmesi veya casusluk ve dış güvenliği tehdit eden tehlikelere karşı hüküm giyen ve cezalandırılabilen bir suç için hüküm giymesi, kamu görevliliğinden diskalifiye cezası, Temel Yasanın 18. maddesi uyarınca temel bir hakkın silinmesine ilişkin kararın kesinleşmesi üzerine, yargıçlık görevi sona erer (The German Judiciary Act m. 24).

Gözetime tabi olan yargı mensubu, gözetim süresinin sonunda hâkim yada savcılık yapamayacağı görüşü oluşursa, ömür boyu hâkim ve savcılık statüsüne ataması yapılmayıp hâkimlik statüsü sona erdirilmektedir (The German Judiciary Act m. 22).

Bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere, Almanyada hâkimliğe atanma ve görev yapma koşulları Türk hukuk sisteminden farklıdır. Türk yargı sisteminden farklı olarak hâkimlerin göreve son verme ve yükselme şartları da farklıdır. Fedaral hâkimler hakkında disiplin cezası olarak sadece kınama cezası verilebilmektedir. Türk hukukunda yüksek yargı üyelerine sınırlı sayıda disiplin suç ve cezası öngörüldüğü dikkate alındığında, yüksek yargı üyeleri hakkında öngörülen disiplin

339 Avrupa Birliği Ülkelerinde Hâkimlik ve Savcılık Yüksek Yargı Organları Yargı Üst Kurulları, s. 90.

suç ve cezaları açısından her iki hukuk sisteminin birbirine yakın olduğu söylenebilir.

3. Fransız Hukukunda

Fransa'da yargı mensuplarının disiplin sorumluluğu olduğu konusunda bir tereddüt yoktur. Şüphesiz disiplin soruşturmaları sonucunda, gerektiği takdirde disiplin cezası verme yetkisi Hâkimler Yüksek Konseyi tarafından verilmektedir[340]. Hâkimlik Yüksek Konseyinin disiplin soruşturmaya ilişkin yetkisi, hakkında disiplin soruşturması yapılan ilk derece mahkemesi hâkimi veya savcısı olmasına göre değişmektedir[341].

1958 tarihli kanuni düzenlemeye göre[342], yargılamaya ilişkin yetkileri kullanan yargı mensubunun, yargılamanın gerektirdiği liyakat, şeref ve nezaket, ödevlere aykırı davranış nedeniyle yapılan disiplin soruşturması neticesinde disiplin cezasına mahkûm edilmesi halinde, disiplin sorumluluğu ortaya çıkar. Yargı mensuplarının disiplin sorumluluğu ile meslek ahlakı aynı manaya gelmemektedir. Fransa Hâkimler Yüksek Konseyi hâkimlerin disiplin soruşturmalarında adil yargılanma hakkını uygulamaktadır. Bu şekilde hâkimler açısından da adil yargılanma yapılması hedeflenmektedir[343].

Fransız hukukunda mahkemeler Adalet Bakanlığına bağlı Adli Hizmetler Genel Müfettişliğince denetlenmektedir. Hâkimler ve savcılar için disipline yönelik işlemler; diğer bir ifade ile yargı mensubu hâkim ve savcılar hakkında Hâkimler ve Savcılar Yüksek Konseyi tarafından disiplin yetkisi kullanılmaktadır. Disiplin işlemlerine ilişkin süreç Adli Hizmetler Genel Müfettişliği tarafından idare edilir. Fakat disipline yönelik işlemler Yüksek Konseyin Hâkimler Dairesi tarafından yerine getirilmektedir. Savcılar hakkındaki disiplin yetkisi ile Adalet Bakanlığına bağlı

---

340 CANIVET Guy/JOLY-HURARD Julie, **La diontologie des magistrarts**, Paris 2004, s. 16 vd. (Aktaran ÖZEN, s. 129).

341 ÖZEN, s. 129.

342 Fransa'da hâkimlerin disiplin sorumluluğu, 22 Aralık 1958 tarihli kanuni düzenlemeyle öngörülmüştür.

343 CANIVET/JOLY-HURARD, s. 16. vd.

merkez kuruluşlardaki kadrolarda görev yapan ilgililer hakkındaki disiplin yetkisi Adalet Bakanı tarafından kullanılmaktadır. Buradaki disiplin işlemlerine yönelik süreç Adli Hizmetler Genel Müfettişliği tarafından idare edilir. Hâkimler hakkındaki disiplin yetkisinden farklı tarafı, karar makamının Adalet Bakanı olmasıdır. Adalet Bakanı tarafından karar verilmeden önce Yüksek Konseyin Savcılar Dairesinden görüş alınır. Bu görüş bağlayıcı değildir. Adli hizmetler genel müfettişi, birinci başkanlar, Cumhuriyet başsavcıları, merkezi idaredeki müdürler veya birim şefleri, denetim ve gözetimi altındaki yargı mensubu hâkim ve savcıları uyarma yetkisine sahiptir[344].

4. İngiliz Hukukunda

İngiliz hukukunda Türk hukuk sistemine benzeyen denetim mekanizması yoktur. İngiliz hukukunda hâkimlerle ilgili yapılan disiplin inceleme ve soruşturma neticesinde nihai kararı Adalet Bakanı ve Baş Hâkim verir. Verilen bu kararlar kesindir ve kararlara itiraz edilmesi olanaklı değildir. Hâkimlerin mahkeme içinde veya haricindeki suçlayıcı, ırkçı ve saldırgan bir dil kullanması, görevi kötüye kullanması, yargısal görevlerini ifa etmemesi, davanın taraflarıyla olan menfaat çatışmasını bildirmemesi ve benzeri eylemleri şikâyete konu olabilmektedir. Davanın idaresi ve verilen mahkeme kararlarına ilişkin konular ise ancak kanun yolu incelemesine konu edilebilir. Heyet olarak çalışan mahkemelerde görev yapan üyeler hakkında yapılan şikâyetler mahkeme başkanına, gönüllü hâkim olarak görev yapan ve hukuk eğitimi almamış olanlara yönelik yapılan şikâyetler ise görev yaptıkları bölgedeki Tavsiye Komitesine yapılır. Bir şikâyet dilekçesi önemli addedilirse Baş Hâkim ve Adalet Bakanı tarafından beraber belirlenen bir yardımcı hâkim atanır. Yardımcı hâkimin soruşturulanın kıdeminde olması gerekir. Atanan yardımcı hâkim işlenen fiilin disiplin cezası gerektiren bir eylem olup olmadığını ve disiplin cezası gerektiren bir eylem ise verilmesi gereken cezaya ilişkin Baş Hâkime ve Adalet Bakanına tavsiyede bulunur. İsnad edilen suç, karmaşık veya çok önemli görüldüğü hallerde soruşturmaya ilişkin işlemler, soruşturma hâkimi tarafından yürütülür.

344 Avrupa Birliği Ülkelerinde Hâkimlik ve Savcılık Yüksek Yargı Organları Yargı Üst Kurulları, s. 98.

Taraflarca istemde bulunulması halinde veya hâkimin meslekten ihracı gereken hallerde disiplin kurulunca soruşturmaya ilişkin işlemler yerine getirilir. Disiplin Kurulu, yaptığı soruşturma neticesinde rapor düzenler. Bir hâkimin görevden alınması, Baş Hâkimce yürütülen soruşturma süreci tamamlandıktan sonra gerçekleşebilir. Avam ve Lordlar Kamarasının istemi üzerine de hâkimin görevden alınmasına ilişkin süreç başlatılabilir. Adalet Bakanı veya Baş Hâkim, şikâyetin reddine karar verebileceği gibi, disiplin davası açılması şeklindeki verilen kararların kamuya duyurulması yönünde de karar verebilmektedir. Disiplin soruşturması neticesinde verilen kararlar Ombudsman nezdinde itiraza tabidir. Esasa ilişkin olarak verilen kararlara karşı itiraza başvurmak olanaklı değildir. Soruşturma için belirlenen usullere riayet edilmediği veya soruşturmanın hatalı yürütüldüğü iddiaları öne sürülebilmekte, yapılan itirazın kabul görmesi durumunda disiplin soruşturması tekrar yapılabilmektedir[345].

İngiliz hukukunda savcılar hakkında disipline yönelik işlemler, Adalet Bakanlığı yerine savcıların bağlı olduğu Kraliyet Savcılık Teşkilatınca yürütülmektedir. Bir savcının kusurlu bir eylem veya davranış yaptığına ilişkin bir iddia söz konusu olduğunda, savcı hemen geçici şekilde görevinden tedbiren uzaklaştırılmakta ve sakinleşmesi amacıyla evine gitmesi istenilmektedir. Savcı başka bir birimde çalışmak üzere görevlendirilmekte veya çalıştığı dosya üzerinden alınmaktadır. Savcılar hakkında uygulanan görevden uzaklaştırma tedbiri, disiplin cezası şeklinde kabul görmemekte, savcının eylem ve davranışlarında kusurlu olduğu manasına da gelmemektedir[346].

Savcılar hakkında yöneltilen disiplin suçuna ilişkin iddiaların soruşturulması icap ettiğinde, mesleğinde yeterli mesleki ve hukuki tecrübesi bulunan, ilgili dosyada görev almamış ve savcıyla çıkarı ters düşmeyen bir yöneticinin görevlendirilmesi yapılır. Hakkında soruşturma yürütülen savcı soruşturma kapsamında görüşmeye davet edilir. Yapılan görüşmede sendika temsilcisi veya savcının bir meslektaşı

345 Avrupa Birliği Ülkelerinde Hâkimlik ve Savcılık Yüksek Yargı Organları Yargı Üst Kurulları, s. 105.

346 Avrupa Birliği Ülkelerinde Hâkimlik ve Savcılık Yüksek Yargı Organları Yargı Üst Kurulları, s. 106.

mutlaka bulunur. Yapılan soruşturmalar hızlı şekilde, olanaklar ölçüsünde kısa zamanda ve en geç 15 iş gününde neticelenmektedir. Bu süreç neticesinde düzenlenen rapor değerlendirilmek suretiyle, disiplin soruşturma aşamasının başlatılıp başlatılmayacağı hususunda bir karara varılmaktadır. Hakkında suç isnadı olan savcılar hakkında doğrudan disiplin sürecine başlanmaktadır. Bu hallerde disiplin duruşması yapılması amacıyla bir tarih tayin edilmektedir[347].

Yapılan disiplin duruşmasında, savcının tarafında yer alan sendika temsilcisi ya da meslektaşı savcı hakkındaki iddialara cevap verebilir. Savcının sağlık nedeniyle duruşmaya gelememesi durumunda, sendika temsilcisi savcıyı duruşmada temsil edebilmektedir. Yapılan disiplin duruşması neticesine göre, işlem yapılmasına yer olmadığına karar verilebilmekte veya savcıya disiplin cezası verilebilmektedir. Verilen kararlara karşı ilgilisince itiraz edilebilmektedir. Savcının meslekten atılmasına ilişkin olarak verilen kararlar dışındaki işlemlere yapılan itiraz üzerine tesis edilen kararlar kesindir[348].

5. Amerikan Hukukunda

Amerika Birleşik Devletleri'nde yargı mensuplarının vazifesi nedeniyle işledikleri suçlardan yargısal bağışıkları olmasınan dolayı disiplin yönünden takipten muaftır. Hâkimlerin vazifesini ifa ederken kastı veya ihmalinden dolayı verdiği zararlardan sorumlu tutulmasına yönelik bir kural bulunmamaktadır. Bu durum hâkimlere yargı kararları ile getirilmiş bir korunmadır. Bir kararından dolayı hâkime sonradan açılan davada Yüksek Mahkeme, hâkimlerin yargısal korunmadan yararlanmalarının mutlak bir hak olduğunu belirterek, bunun bağımsız şekilde karar verebilmelerinin bir şartı olduğunu belirtmiştir. Ancak hâkimlerin vazifesini ifa ederken verdiği kararlar veya yaptığı işlemler hukuka aykırı, yanlış veya kötü niyetli

347 Avrupa Birliği Ülkelerinde Hâkimlik ve Savcılık Yüksek Yargı Organları Yargı Üst Kurulları, s. 107.

348 Avrupa Birliği Ülkelerinde Hâkimlik ve Savcılık Yüksek Yargı Organları Yargı Üst Kurulları, s. 107.

olsa dahi, yargısal korunmadan faydalanacağına ilişkin mutlak kural, sadece çok az sayıdaki karar ile delinmiştir[349].

C. YARGI MENSUPLARI HAKKINDA ÖNGÖRÜLEN DİSİPLİN SUÇU VE CEZALARI

1. 2802 Sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununda Öngörülen Disiplin Suçu ve Cezaları

Hâkim ve savcılar, yerine getirdikleri görevin gereği olarak özel bir disiplin hukuku rejimine tabidir[350]. Hâkim ve savcılara; sıfat ve görevlerinin gereklerine uymayan hal ve hareketlerinin tespit edilmesi üzerine durumun niteliğine ve ağırlık derecesine göre, Hâkimler ve Savcılar Kurulunca aşağıda yazılı disiplin cezalarından biri verilir: a) Uyarma, b) Aylıktan kesme, c) Kınama, d) Kademe ilerlemesini durdurma, e) Derece yükselmesini durdurma, f) Yer değiştirme, g) Meslekten çıkarma (2802 SK m. 63-69).

Hâkim ve savcı adayları ataması yapıldıktan sonra hâkim savcı sınıfına girerler. Hâkim ve savcı adayları, 657 sayılı Kanundaki genel idare hizmetleri sınıfına dâhildirler. Bu nedenle hâkim ve savcılık sınıf ve derecelerine tabi değildirler. Hâkim ve savcı adayları hakkında disiplin hükümleri yönünden, 657 sayılı Kanunun 2802 sayılı Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

Yukarıda görüldüğü üzere Hâkimler ve Savcılar Kanununda en hafif olarak uyarma cezası en ağır ceza olarak da meslekten çıkarma cezası yer almıştır. 657 sayılı Kanunda yer almayan yer değiştirme cezası ve derece yükselmesini durdurma adı altında disiplin cezası türlerinin 2802 sayılı Kanunda düzenlenmiş olduğu da görülmektedir.

---

349 ÖZEN, s. 131.

350 ERCAN, s. 38; ÇİFTÇİOĞLU, s. 134.

a. Uyarma Cezası

Uyarma, yargı mensubu hâkim savcının görevinde daha dikkatli olması gerektiği hususunun yazı ile bildirilmesidir (2802 SK m. 63). Uyarma cezasını gerektiren fiiller kanunda tek tek sayılmıştır.

aa. Kayıtsızlık ve Düzensizlik Göstermek

2802 sayılı Kanunda görevde kayıtsızlık ve düzensizlik uyarma cezası gerektiren eylemlerdendir (m. 63/2-a). Yargı mensubu olan hâkim ve savcılar, karar vermede ve diğer bütün yargısal işlemlerin yapılmasında görevini makul bir süre içerisinde yapmalıdır. Yargısal bir işlemin hangi sürede tamamlanacağı kanunlarda açıkça gösterilmiştir. Kanunlarda belli sürelerde yapılması gereken yargısal işlemlerin, makul olmayan bir süre sonra yerine getirilmesi kayıtsızlık ve düzensizlik gösterme suçuna sebebiyet verebilir[351].

Hakimler ve Savcılar Kurulunun bir kararında, asliye hukuk mahkemesi hakiminin, kamulaştırmasız el atma davasında "yargılamada gelinen aşamada, dosyanın geçirmiş olduğu safahat göz önüne alınarak incelemeye alınmasına" şeklinde üç defa duruşmanın ertelenmesine karar vermesinin, görevde kayıtsızlık ve düzensizlik gerektiren bir eylem olduğu, uyarma cezası gerektirdiğine karar verilmiştir[352].

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu Bangalor Yargı Etiği İlkelerinde, görevde kayıtsız ve düzensiz olmamaya ilişkin hususlara yer verilmiştir. Bu ilkelerden 6. sına göre[353] hâkim, mahkemedeki tüm yargılama aşamalarında düzeni ve uygun hareket edilmesini sağlamalıdır.

---

351 Örneğin, "334 adet soruşturma dosyasını 1 yıl 3 ay işlemsiz bırakan Cumhuriyet Savcısına görevde kayıtsızlık ve düzensizlik gösterdiğinden bahisle 2802 SK m. 63/2-a uyarınca uyarma cezası verilmesine" ilişkin HSK 2. Dairesinin 10.07.2014, E.2014/48, K.2014/422 sayılı kararı içih bkz. www.hsk.gov.tr/disiplin-kararları, e.t. 12.08.2017.

352 http://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/39789642-079d-4a2e-875b-c54ceb1dae05.pdf, e.t. 25.04.2018.

353 Bangalor İlkeleri, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu'nun 23 Nisan 2003 tarihli oturumunda kabul edilmiştir. Bu prensipler bağımsızlık, tarafsızlık, doğruluk ve tutarlılık,

bb. Kırıcı Davranışta Bulunmak

Hâkim ve savcıların, meslektaşlarına, emrindeki personele, görevi nedeniyle muhatap olduğu kişilere veya iş sahiplerine karşı kırıcı davranması uyarma cezası gerektirir (m. 63/2-b). Hâkim görevi sırasında sabırlı ve anlayışlı olmalıdır. Kırıcı davranma eylemi bağırma, hakaret şeklinde olabileceği gibi, el kol hareketleri yapılmak suretiyle de gerçekleşebilir.

Hakimler ve Savcılar Kurulunun bir kararında, davacı vekili olan Avukata "Sen çok konuşuyorsun", davacıya "Avukatını sustur, tanığa "Çok konuşma, yalan söylüyorsun" şeklinde davranmak suretiyle bağırdığı, bir başka gün "Tensip zaptı olsa ne olur, olmasa ne olur?" diyerek davacı vekiline bağırdığı anlaşılan ilgili hâkimin eylemine kırıcı davranışta bulunmaktan dolayı uyarma cezası verilmiştir[354].

Bu fiil, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu Bangalor Yargı Etiği İlkelerinde de yer almıştır. Hâkim davanın tarafları, jüri üyeleri, olayın tanıkları, avukatlar ve irtibat kurduğu resmi bir yetkiye haiz diğer kişilerle olan münasebetlerinde sabırlı, nazik ve vakur olmalıdır. Hâkim, aynı davranış tarzını tarafların yasal temsilcilerinden, mahkeme personelinden ve hâkimin nüfuzu, yönetimi ve denetimine bağlı diğer kişilerden de talep etmelidir.

cc. Göreve Geç Gelme ve Erken Ayrılma

Mazeretsiz olarak göreve geç gelmek ve görevden erken ayrılmak fiili hâkim ve savcılar için uyarma cezası gerektirir (63/2-c).

Hâkim, yargısal görevlerini yerine getirmesi sırasında uygun düşmeyen davranışlar içerisinde bulunamaz. Mazeretsiz olarak göreve geç gelmek ve görevden

---

dürüstlük, eşitlik, ehliyet ve liyakat olarak sıralanmıştır. Bu prensipler, hâkimlere rehberlik edecek ve yargı etiğini düzenleyecek bir çerçeveyi yargıya temin edecek şekilde öngörülmüştür. Yine bu prensipler, yasama ve yürütme mensupları ile avukatların ve kamuoyunun, yargıya daha çok destek olmalarına ve onu daha iyi anlamalarına yardımcı olacak şekilde tasarlanmıştır; http://www.hsk.gov.tr/ Eklentiler/Dosyalar/4a92e0cc-e94b-4912-aaf9-5dfc5b885e98.pdf, e.t. 15.08.2017.

354 HSK 2. Dairesinin 16.01.2014, E.2013/126, K.2014/18 sayılı kararı için bkz. www.hsk.gov.tr/disiplin-kararları, e.t. 12.08.2017.

erken ayrılmak da bu kapsamda değerlendirilebilir. Kanun koyucu bu fiile ilişkin olarak uyarma cezası verilmesi için fiilin alışkanlık haline gelmesini aramamıştır. Fiil bir defa dahi gerçekleşse uyarma cezası verilebilecektir. Hakimler ve Savcılar Kurulu da bir kararında, görevden erken ayrılmanın bir defa işlenmesi halinde dahi eylemin uyarma cezasını gerektirdiğini belirtmiştir[355].

Ayrıca göreve geç gelmek ve görevden erken ayrılmak fiilinin mazeretsiz olarak işlenmesi gerekmektedir. Göreve geç gelen ve görevden erken ayrılan ilgilinin mazereti varsa uyarma cezası verilemez**.** Kanundaki mazeret ibaresinin geniş yorumlanması gerekmektedir. Hatta ilgilinin mazereti olduğu yönündeki beyanına itibar edilmelidir. İlgilinin sağlık yönünden mazereti olabileceği gibi, ailesinin sağlık, öğrenim ve diğer işleriyle ilgilenmesi gerekliliğinden kaynaklanan bir mazereti de olabilir. Zaruret halinden kaynaklanan bir mazeret de olabilir. Örneğin kar yağışı veya sel nedeniyle yolda kalma, uçağın rötar yapması nedeniyle mesaiye gidememe durumu zorunluluk halinden kaynaklanan mezeretlerdir. Tüm sayılanların mazeret kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

Bu fiiller, icrai şekilde gerçekleştirilebileceği gibi ihmali şekilde de gerçekleştirilebilir[356]. Hâkimin göreve geç gelmesi ihmali bir davranış olduğu halde, görevden erken ayrılma icrai bir davranışla gerçekleşir. Göreve geç gelmek ve görevden erken ayrılmak eylemi kastla işlenebileceği gibi taksirle de işlenebilir. Bilerek ve isteyerek göreve geç gelinmesi veya erken ayrılınması durumunda suç

---

355 "İlgilinin, .. günü saat 13.15 civarında aracıyla ….'da bulunduğu hususunun …. yolu Beko önünde hız sınırını ihlal etmesinden dolayı hakkında tespit tutanağı düzenleyen polis memurlarının tanıklıkları ile doğrulandığı üzere, ... günü izinsiz ve mazeretsiz olarak görev mahallini erken terk ettiği hususu trafik tespit tutanağı ve tutanak mümzisinin anlatımıyla sabit olduğu kanaatine varılarak, eylemine uyan 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 63 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (c) bendi gereğince "uyarma" cezası verilmesine" ilişkin HSK 2. Dairesinin 02.06.2011, E.2010/11, K.2011/302 sayılı kararı için bkz. www.hsk.gov.tr/disiplin-kararları, e.t. 12.08.2017.

356 COŞKUN Hakan, **657 sayılı Devlet Memurları Kanunua Göre Disiplin Suçları ve Disiplin Soruşturmaları, Danıştay Kararları Üzerine Bir İnceleme**, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 77.

kasten işlendiği halde, özensizlikden sabah uyanamama nedeniyle göreve geç gelinmesi durumunda ise disiplin suçu taksirle işlenmiştir[357].

657 sayılı Kanununda da benzer bir disiplin suçuna yer verilmiştir. Devlet memurlarının özürsüz veya izinsiz olarak göreve geç gelmesi, erken ayrılması, görev mahallini terk etmesi de uyarma cezası gerektiren disiplin suçlarındandır (657 SK m. 125/A-b). Her iki suç da benzer özelliklere sahiptir. Her iki suç uyarma cezası gerektirmektedir.

dd. İşi Uzatma ve Yazıları Cevaplandırmama

Kanun, tüzük, yönetmelik, karar ve talimatlarda açık olarak belirtilen konularda, işi uzatacak şekilde davranışlarda bulunmak, yazı ve tekitleri[358] zamanında cevaplandırmamak uyarma cezası gerektiren fiillerdendir (63/2-d).

Hakimler ve Savcılar Kurulu konuya ilişkin bir olayda, "*5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 12 inci maddesinde yer alan suç yerine ilişkin düzenlemenin Cumhuriyet başsavcılıkları değil mahkemeler açısından tanzim edilmiş olmasına, anılan Kanun'un 18 inci maddesi uyarınca da iddianamenin okunmasından önce bu konuda istemde bulunmak suretiyle yetki sorununun yasa ve yargı yoluyla çözülmesi yerine çok sayıda yetkisizlik kararı verilmek suretiyle mevzuatta açık olarak belirlenmiş konularda işi uzatacak şekilde davranışlarda bulunduğu anlaşıldığından, Cumhuriyet Savcısının eylemine uyan 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 63 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (d) bendi gereğince uyarma cezası ile cezalandırılmasına*" karar vermiştir[359].

İşi uzatacak şekilde davranışlarda bulunmak suçu açısından, her olayın kendi içerisinde değerlendirilmesi gerekir. Uzatılan işin makul süreleri geçmesi gerekir.

---

357 COŞKUN, s. 77.

358 Tekit, bilgi ve belge istenilmesine ilişkin yazıya süresinde cevap verilmemesi üzerine, tekrardan yazılan yazıya denilmektedir.

359 HSK 2. Dairesinin 19.04.2012, E.2010/55, K.2012/272 sayılı kararı için bkz. www.hsk.gov.tr/disiplin-kararları, e.t. 16.08.2017.

Yazı ve tekitlerin hangi zamanda cevaplandırılacağı hususunun Kanun, tüzük, yönetmelik, karar ve talimatlarda açık olarak belirtilmesi gerekir. Sadece yazı ve tekitte öngörülen sürelerde cevap vermeme fiili bu bent kapsamında değerlendirilmez. Bu fiil, kayıtsızlık ve düzensizlik gösterme suçu kapsamında değerlendirilebilir.

Bu bent kapsamında işlenen fiiller, hâkimin görevi ihmal suçu işlediği anlamına gelebilir. Kaldı ki ceza kanunlarında bu yönde düzenlemelerin olduğu da görülmektedir. Ceza Muhakemesi Kanununun 32. maddesinde**,** ceza hukuku anlamında **s**uçların soruşturma ve kovuşturması aşamasında cumhuriyet savcısı, hâkim veya ilgili mahkeme tarafından yazılı bir şekilde talep edilen bilgilere on gün içinde cevap verilmesi mecburidir. Şayet bu müddet içinde istenen bilgilerin verilmesi olanağı yoksa, bu durumun sebebi ve en geç hangi tarihte cevap verilebileceği hususları aynı müddet içinde bildirilir. Bilgi istenilen yazıda, cevap istenilmesine aykırı davranmanın Türk Ceza Kanununun 257. maddesine aykırılık oluşturabileceği yazılır. Bu durumda ilgililer haklarında yasama dokunulmazlığı hariç olmak üzere, doğrudan ceza soruşturması yapılır. TCK'nun anılan maddesine göre ise, ilgili hâkim ve savcıya hapis cezası da verilebilecektir.

İdari yargılama usûlünde de, Danıştay, bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinde dava dosyaları, kanunlarda öngörülen öncelik veya ivedilik durumları ile Danıştay için Başkanlar Kurulunca; diğer mahkemeler için HSK tarafından konu bakımından belirlenip Resmi Gazete'de ilan edilecek öncelikli işler dikkate alınarak, geliş tarihlerine göre incelenerek, tekemmül ettikleri sıraya göre karara bağlanır. Diğer dosyalar ise tekemmül ettikleri sıra gözetilerek tekemmül ettiği tarihten itibaren en geç 6 ay içinde karara bağlanır (2577 SK m. 20).

Yine idari yargılama usulünde dava dilekçelerinin ilk inceleme işlemleri, dilekçenin alındığı tarihten sonra en geç 15 gün içinde neticelendirilir (m. 14/4). Yürütmenin durdurulmasına ilişkin olarak verilen kararlar 15 gün içinde yazılarak imzalanır (m. 27/9). İvedi yargılama usulünde, yedi gün içinde ilk inceleme yapılır. İvedi yargılama usulüne tabi davalar, dava dosyasının tekemmül ettiği tarihten itibaren en geç bir ay içinde sonuçlandırılır (m. 20/A). İvedi yargılama usulünde ara

kararı verilmesi, keşif yapılması, bilirkişi incelemesi ya da duruşma yapılması gibi yargısal işlemler ivedi olarak neticelendirilir (m. 20/A).

Yürütmenin durdurulması talepleri hakkında verilen kararlara kanunda öngörülen mercilere itiraz edilebilir. İtiraz edilen merciler, dava dosyasının kendisine geliş tarihinden itibaren yedi gün içinde itiraz hakkında karar vermek zorundadır (m. 27/7).

Kanunda açık olarak belirtilen bu konularda, mazeretsiz olarak kanunda belirtilen süreleri aşacak şekilde işi uzatacak davranışlarda bulunmak bu bent kapsamında değerlendirilebilir.

İşi uzatacak şekilde davranışlarda bulunmak, yazı ve tekitleri zamanında cevaplandırmamak suçu ile, görevde kayıtsızlık ve düzensizlik suçu benzer nitelikte disiplin suçlarıdır. Aynı cezayı gerektiren benzer nitelikli bu suçların tek suç olarak yeniden düzenlenmesi yerinde olacaktır.

ee. Benzeri Eylemlerde Bulunmak

Görevde kayıtsızlık ve düzensizlik, meslektaşlarına, emrindeki personele, görevi nedeniyle muhatap olduğu kişilere veya iş sahiplerine karşı kırıcı davranmak, mazeretsiz olarak göreve geç gelmek ve görevden erken ayrılmak, Kanun, tüzük, yönetmelik, karar ve talimatlarda açık olarak belirtilen konularda, işi uzatacak şekilde davranışlarda bulunmak, yazı ve tekitleri zamanında cevaplandırmamak fiillerine nitelik ve ağırlıkları itibariyle yukarıda belirtilen benzeri eylemlerde bulunmak da uyarma cezasını gerektirir (63/2-e).

Kanunun bu hükmü, uyarma cezası açısından genel bir hükümdür. Kanunun bu hükmüne dayanılarak kanunda uyarma cezası olarak sayılan fiillere benzeyen birçok fiile uyarma cezası verilmesi mümkündür. Bu düzenleme incelendiğinde, Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nda disiplin suçları açısından kanunilik ilkesinden

uzaklaşıldığını söylemek mümkündür[360]. Çünkü kanunilik ilkesi kıyasa müsaade etmemektedir. Anayasa'nın 140. maddesinin 3. fıkrasına göre; hâkim ve savcılar haklarında disiplin soruşturması açılması ve disiplin cezası verilmesi… ile diğer özlük işleri mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir. Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nda yer alan bu içerikteki bütün hükümler Anayasaya aykırıdır. Anayasa koyucu, hâkim ve savcılar için düzenlenecek disiplin suç ve cezaları için de yasallık ilkesini kabul etmiş ve disiplin soruşturması ve kovuşturması açılması ve disiplin cezası verilmesi işlerinin mutlaka yasayla yapılması gerektiğini kurala bağlamıştır. Kaldı ki, bu düzenlemelerin yasayla yapılması da tek başına yeterli değildir. Hâkim ve savcılar için öngörülen disiplin suç ve cezalarının *"mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre…"* düzenlenmesi gerekmektedir[361].

Kanun koyucunun bu şekilde genel ifadeler içeren disiplin suçu ve cezası oluşturması hukuka uygun olmadığı gibi, tüm yargı mensuplarını kapsayacak bir şekilde ortak bir disiplin mevzuatının bulunmaması da ayrıca bir sorundur. Tüm yargı mensuplarını kapsayacak ortak bir disiplin mevzuatı kanunla düzenlenmelidir. Suç ve cezaların kanunla düzenlenmesi Anayasal zorunluluktur. Yapılacak ortak düzenlemede, hâkimlerin bağımsızlığı ve teminatı ilkesine göre hareket edilmeli ve ihdas edilecek disiplin suçları da, kanunilik ilkesi gereğince muğlak ifadeler içermemeli, kıyasa sebep verecek içerikte olmamalıdır. Bu ilkeler dikkate alınarak yapılan düzenlemede ''nitelik ve ağırlıkları itibariyle benzeri eylemlerde bulunmak'' şeklinde suç tanımlanması da yer almamalıdır.

Hakimler ve Savcılar Kurulu da bir kararında, işlenen eylemin "benzeri eylemlerde bulunmak" kapsamında kaldığına karar vermiştir[362]. Hakimler ve

---

360 Kanunilik ilkesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: DÖNMEZER/ERMAN, s. 25 vd; ÖNDER Ayhan, **Ceza Hukuku Dersleri**, Filiz Kitabevi, İstanbul 1992, s. 56 vd; GÖZLER, İdare II, 756-759.

361 ERCAN, s. 41.

362 "İlgilinin talebinin Sulh Ceza Mahkemesince reddedilerek itirazın incelenmek üzere Nöbetçi Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmiş olmasına rağmen itiraz sonucunu beklemeksizin doğrudan TİB Başkanlığına müracaat ederek adı geçenlerin telefon görüşme kayıtlarını getirttiği, acele hâlin ne olduğuna dair gerekçe göstermeksizin gece 03.10 sıralarında ismi ilk

Savcılar Kurulu bu kararında, genel ifadeler kullanarak yorumlama yapmıştır. İşlenen eylemin, hangi disiplin suçuna benzer bir eylem olduğu konusunda bir açıklama yoluna gitmemiştir.

b. Aylıktan Kesme

Aylıktan kesme, yargı mensubunun izinsiz veya kabul edilir mazereti bulunmaksızın göreve 1 veya 2 gün gelmemesi halinde her gün için maaşlarından bir günlüğünün kesilmesidir (2802 SK m. 64).

Bu suç kapsamında disiplin cezası verilebilmesi için göreve izinsiz ve kabul edilebilir bir mazereti olmaksızın gelinmemesi gerekmektedir. HSK bir olayda; "*hakim olarak görev yapan ilgilinin izin almaksızın ve hasta olduğunu kanıtlar mahiyette sevk veya rapor ibraz etmeden iki gün süreyle görevine gelmediği sabit olduğundan bahisle, eylemine uyan 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 64 üncü maddesi uyarınca "iki gün süre ile aylıktan kesme" cezası ile cezalandırılmasına*" karar vermiştir[363]. Kabul edilebilir bir mazeretin bulunması durumunda aylıktan kesme cezasını gerektiren disiplin suçu oluşmayacaktır. Kabul edilebilir mazeretin geniş yorumlanması gerekmektedir.

Hâkim ve savcıların izinli olması durumunda da disiplin suçu oluşmayacaktır. Hâkim ve savcıların kullanacağı izinlerin dayanağı Hâkimler ve Savcılar Kanunu dur.

657 sayılı Kanunda izinsiz olarak bir veya iki gün göreve gelmemek fiili de aylıktan kesme cezası gerektiren fiillerdendir. Ancak, 657 sayılı Kanunda düzenlenen

---

gönderilen ihbar mektubunda şüpheliler arasında bulunmayan bir şahsın evinde arama yapılmasına sebebiyet verdiği, ayrıca el koymaya ilişkin herhangi bir hâkim kararı bulunmamasına rağmen hukuka aykırı bir şekilde şahsın evindeki masa üstü bilgisayarın harddiskine el konulmasına yol açtığı, iadesini sağlamadığı anlaşılmakla söz konusu eylemlerin bir bütün hâlinde değerlendirilmesinde; Cumhuriyet Savcısı hakkında 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 63 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (e) bendi gereğince uyarma cezası ile cezalandırılmasına" ilişkin HSK 2. Dairesinin 25.02.2014, E. 2013/272, K. 2014/105 sayılı kararı için bkz. www.hsk.gov.tr/disiplin-kararları, e.t. 18.08.2017.

363 HSK 2. Dairesinin 17.09.2013, E.2012/404, K.2013/751 sayılı kararı için bkz. www.hsk.gov.tr/ disiplin-kararları, e.t. 18.08.2017.

aylıktan kesme cezası kınama cezasından daha ağır bir yaptırım olarak düzenlenmiş iken, 2802 sayılı Kanunda düzenlenen aylıktan kesme cezası kınama cezasından daha hafif bir yaptırımdır. Bu açıdan kanun koyucunun hâkim ve savcılar lehine bir düzenleme yaptığı söylenebilir.

657 sayılı Kanunda aylıktan kesme cezası, memurun brüt aylığından 1/30 - 1/8 arasında kesinti yapılması şeklinde uygulanmakta iken, 2802 sayılı Kanunda, göreve gelinmeyen her gün için maaşdan bir günlüğünün kesilmesi şeklinde uygulanmaktadır. 2802 sayılı Kanunda düzenlenen aylıktan kesme cezası uygulamasının, daha somut ve fiilin ağırlığıyla orantılı olduğunu söylemek mümkündür.

c. Kınama Cezası

Kınama, belli bir fiil veya davranışın kusurlu sayıldığının yazıyla yargı mensubuna bildirilmesidir (HSK m. 65). 2802 sayılı Kanunda 657 sayılı Kanundan farklı olarak kınama cezası aylıktan kesme cezasından daha ağır bir ceza türü olarak düzenlenmiştir.

Kınama cezasını gerektiren fiiller, hizmet içinde ve dışında, resmi sıfatının gerektirdiği saygınlık ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak, kılık ve kıyafetinde mesleğin gerektirdiği saygınlığı gözetmemek, devlete ait araç ve gereçleri özel işlerde kullanmak, meslektaşlarına, emrindeki personele, görevi nedeniyle muhatap olduğu kişilere veya iş sahiplerine kötü muamelede bulunmak, eşlerinin, reşit olmayan veya kısıtlanmış çocuklarının kazanç getiren sürekli faaliyetlerini onbeş gün içinde Adalet Bakanlığına bildirmemek, Adalet Bakanlığının mevzuat uyarınca verdiği talimatı yerine getirmemek, büro ve Kalemlerin denetimini ihmal etmek, görevin işbirliği ve uyum içerisinde yapılmasını engelleyici tutum ve davranışlarda bulunmak, izinsiz veya kabul edilir mazereti olmaksızın kesintisiz üç gün göreve gelmemek, nitelik ve ağırlıkları itibariyle yukarıda belirtilen benzeri eylemlerde bulunmaktır.

aa. Saygınlık ve Güven Duygusunu Sarsmak

Hizmet içinde ve dışında, resmi sıfatının gerektirdiği saygınlık ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak kınama cezası gerektiren eylemdir (m. 65/2-a).

Hakimler ve Savcılar Kurulu bir olayda, sulh ceza hakiminin sorgu ifadesi alma sırasında, elleri cebinde ve ayakta olduğu halde, zorunlu müdafi olarak bekleyen ……..'e nereli olduğunu ve istek üzerine mi geldiğini sorduğu, şüpheliye avukatı kendisinin isteyip istemediğini sorduğu, huzurda bulunan avukatın mahkemede yeterli güveni oluşturmadığı, terör örgütüne sempati duyan hatta destek veren avukatlarında bulunduğunu, bu müdafi ile sorguya çıkılmasının uygun görülmediğini beyan ettiği, ortada bir neden yok iken avukata terör örgütü sempatizanı ve destekçisi ithamında bulunduğu iddiasıyla yapılan soruşturma sonucunda, ilgilinin eyleminin hizmet içinde ve dışında, resmi sıfatının gerektirdiği saygınlık ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak kapsamında kaldığına karar verilmiştir[364]. Aynı kararda bir üye çoğunluk kararına katılmamış karar oyçokluğuyla çıkmıştır.

Devlet memurlarında resmi sıfatının gerektirdiği saygınlık ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışın hizmet içinde olup olmadığına göre verilen disiplin cezası farklılık göstermesine karşın, hâkim ve savcılar için bu farklılık bulunmamaktadır. Resmi sıfatın gerektirdiği saygınlık ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışın tanımı kanunda yapılmamıştır. Hal böyle olunca bu kapsamda değerlendirilecek fiilin nitelendirilmesinde idareye geniş bir takdir yetkisinin tanındığı açıktır. Burada idareye geniş bir takdir yetkisi tanınmış ise de bu takdir yetkisi hizmet gerekleri ve kamu yararı ile sınırlıdır[365].

---

364 http://www.hsk.gov.tr/, Eklentiler/Dosyalar/4e5f6515-22f7-4c34-a989-a3455419eaec.pdf, e.t. 25.04.2018.

365 Takdir yetkisi hakkında geniş bilgi için bkz. KAYA Cemil, **İdarenin Takdir Yetkisi ve Yargısal Denetimi**, Oniki Levha Yayınları, İstanbul 2011, s. 60 vd.; KIRIŞIK/AYDIN, s. 331-344; KARATEPE, Şükrü, "İdarenin Takdir Yetkisi", **Türk İdare Dergisi**, Yıl 63, S. 392, s. 63-119; BAYRAKTAR Erman, "Takdir Yetkisi ve Yargı Yoluyla Denetimi", **İdare Hukuku**

Resmi sıfatının gerektirdiği saygınlık ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak ifadesi kişiden kişiye veya olaydan olaya farklı yorumlanabilecek bir ifadedir. Örneğin HSK bir olayda, "*iletişimin dinlenmesi ve kayda alınmasına ilişkin mahkeme kararlarına istinaden yapılan çalışmalarda, suç örgütünde grup lideri olduğu iddia edilen biri ile hakimin telefon görüşmeleri yaptığı ve mallara el konulan şüpheliye daha az ceza alması yönünde yardımcı olacağı vaadinde bulunduğu, ilgilinin eylemlerinin hizmet içinde ve dışında resmi sıfatının gerektirdiği saygınlık ve güven duygusunu sarsacak nitelikte olduğu kanaatine varılarak 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 65'inci maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi gereğince kınama cezası ile cezalandırılmasına*" karar vermiştir[366]. Kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilen bir fiil resmi sıfatının gerektirdiği saygınlık ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlar kapsamında yorumlanabilse dahi, bu fiil dünya görüşü, siyasi eğilim v.b. nedenlerden dolayı başka bir kimse tarafından bu kapsamda yorumlanmayabilir. Bu nedenle farklı kişiler tarafından farklı yoruma mahal verecek şekilde kanunda disiplin suçu tanımının yapılmaması gerekmektedir. Bu durum ilgililerin hukuki güvenliğini olumsuz etkileyebileceğinden, Anayasa da yer bulan hukuk devleti ilkesine aykırı bir durum ortaya çıkacaktır. Bu nedenle, Türk hukukunda tüm yargı mensuplarını kapsayacak şekilde yapılacak ortak disiplin mevzuatında, farklı kişiler tarafından farklı yorumlanabilecek ‘‘saygınlık ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak’’ şeklinde bir suç tanımlanmasına yer verilmemesi yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatına katkıda bulunacaktır.

---

ve İdari Yargı ile İlgili İncelemeler I, Ankara 1976, s. 255-270; ARAT ÖZKAYA Nilay, **Türk İdare Hukukunda İdarenin Hukuk Sınırları İçinde Hareket Serbestisi "Takdir Yetkisi'' ve Bunun Sınırları Üzerine Bir İnceleme**, Beta Yayınları, İstanbul 2015; ALPAR Erol, **Yönetimin Hareket Serbestisi Alanının Yargısal Denetimi ve Sınırları**, Ankara 1990; ALAN Nuri, "Türk İdari Yargısında Yerindelik ve Takdir Yetkisi'', **İdari Yargıda Yerindelik ve Takdir Yetkisinin Değerlendirilmesi'in İdari Yargıda Son Gelişmeler Sempozyumu**, Ankara 1982, s. 31-61; AKYILMAZ Bahtiyar, ‘‘Takdir Yetkisinin Yargısal Denetimi’’, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi**, 1998, C. 1, S. 1, s. 23-57; ÇAĞLAYAN Ramazan, "Türk Hukukunda İdarenin Takdir Yetkisi ve Yargısal Denetimi", **Atatürk Ünvirsitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2003, C. VII, S. 3-4, s. 171-208.

366 HSK 2. Dairesinin 28.05.2015, E. 2014/136, K. 2015/323 sayılı kararı için bkz. www.hsk.gov.tr/ disiplin-kararları, e.t. 20.08.2017.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu Bangalor Yargı Etiği İlkelerinde hizmet içinde ve dışında, resmi sıfatının gerektirdiği saygınlık ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak fiili kapsamında değerlendirilebilecek durumlar sayılmıştır. Bu ilkelere göre, hâkim bazı kişisel sınırlamaları kabullenmeli ve bunlara isteyerek uymalı, yargı mesleğinin onuruyla uyumlu tarzda davrnamlıdır. Ailesini temsil eden davalara bakmamalıdır[367].

bb. Kılık ve Kıyafetinde Mesleğin Gerektirdiği Saygınlığı Gözetmemek

Hâkim ve savcıların kılık ve kıyafetinde mesleğin gerektirdiği saygınlığı gözetmemek kınama cezası gerektirir (65/2-b).

Hâkimler ve savcılar kamu görevlisi olduğundan dolayı mesleğin gerektirdiği saygınlığa uygun kıyafet giymeleri gerekmektedir. Hâkimler ve Savcılar Kanununa göre, hâkim ve savcıların resmi kıyafetlerinin şekli, bunların giyilme zaman ve yerleri ile yenilenme süreleri, Hâkimler ve Savcılar Kurulunca çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir. Bu kıyafetler Adalet Bakanlığınca sağlanır (2802 m. 112).

Adli ve idari yargıda görevli hâkim ve savcıların giymeye mecbur oldukları resmi kıyafete ilişkin esas ve usuller Hâkim ve Savcıların Resmi Kıyafet Yönetmeliğinde belirlenmiştir. Cübbeler duruşmalarda ve adli yıl açılış törenlerinde giyilir. Adalet Bakanlığında görevli hâkim ve savcılar adli yıl açılış törenlerinde son görev unvanlarına ait cübbeyi giyebilirler (m. 6). Bu yönetmelikte yazılı olan cübbeler, "Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmeliği'nin" 5'inci maddesinde belirtilen kıyafetin üzerine giyilir.

Yönetmelikte cübbelerin duruşmalarda ve adli yıl açılış törenlerindegiyileceği ve cübbelerin altına nelerin giyilebileceği düzenlenmiştir (m. 6).

Hakim ve Savcılar Kurulu, Cumhuriyet Savcısının Cumhuriyet Başsavcılığını temsilen katıldığı 30 Ağustos 2006 tarihinde yapılan zafer bayramı çelenk koyma ve saygı duruşu törenine, protokol kurallarına aykırı bir şekilde kravatsız ve ceketsiz

[367] http://www.hsk.gov.tr, /Eklentiler/Dosyalar/4a92e0cc-e94b-4912-aaf9-5dfc5b885e98.pdf, e.t. 15.08.2017.

gömlekle iştirak etmek suretiyle kılık ve kıyafetinde mesleğin gerektirdiği saygınlığı gözetmediği kanaatine vararak kınama cezası verilmesine karar vermiştir[368].

Hâkim ve savcıların duruşma ve adli yıl açılış törenleri dışındaki normal mesai çalışması sırasında kılık kıyafet konusunda tâbi olduğu bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Zira Hâkim ve Savcıların Resmi Kıyafet Yönetmeliğinde cübbelerin ne zaman giyileceği tahdidi olarak sayılmıştır. Cübbelerin altına nelerin giyileceği konusunda Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmeliği hükümlerine atıfta bulunmuştur. Hâkim ve savcıların normal mesai çalışması sırasında ne giyebileceği hususunda Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmeliği hükümlerine atıf yoktur. Uygulama da ise, cübbelerin altına nelerin giyileceği konusunda Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmeliği hükümlerine yapılan atfı geniş yorumlayarak normal mesai çalışması sırasında da uygulanması yoluna gidilmektedir. Oysa hâkim ve savcılar sıradan Devlet memuru olmadığı için kılık ve kıyafet konusunda geniş yorumla Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmeliği hükümlerine tabi tutulmasına katılmak mümkün değildir. Bu nedenle normal mesai çalışması sırasında, hâkim ve savcıların neler giyebileceğine ilişkin hükümlerin Hâkim ve Savcıların Resmi Kıyafet Yönetmeliğinde özel olarak düzenlenmesi yerinde olacaktır. Hâkim ve savcıların normal mesai çalışması sırasında kılık kıyafetiyle ilgili olarak Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelik hükümlerine tâbi tutulması mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına aykırıdır.

Hâkim ve savcılar normal mesai çalışması sırasında Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelik hükümlerine tâbi tutulmaması gerekmekte ise de, mesleğin gerektirdiği saygınlığa uygun kıyafet giymeleri gerekmektedir. Örneğin, işyerine şort veya terlik giyerek gelmek fiillerini

368 HSK 2. Dairesinin 28.05.2009, E.2008/183, 140/Dis sayılı kararı için bkz. www.hsk.gov.tr/disiplin-kararları, e.t. 20.08.2017.

kılık ve kıyafetinde mesleğin gerektirdiği saygınlığı gözetmemek kapsamında değerlendirmek hukuken mümkündür. Bu kapsamda her olayı kendi içinde değerlendirmek gerekmektedir.

Hâkim ve savcıların duruşma ve adli yıl açılış törenlerinde olduğu gibi normal mesai çalışması sırasında kılık kıyafet konusunda uymaları gereken düzenlemelerin açık, yoruma mahal vermeyen bir şekilde Hâkim ve Savcılar Kıyafet Yönetmeliği düzenlemesi yapılması gerekmektedir.

cc. Devlete Ait Araç ve Gereçleri Özel İşlerde Kullanmak

Devlete ait araç ve gereçleri özel işlerde kullanmak fiili kınama cezası gerektirir (m. 65/2-c). Disiplin suçunun oluşumu için araç ve gereçlerin devlete ait olması gerekir. Kulanılan araç ve gereçlerin görev gereği veya yediemin olarak elde bulundurulmasının önemi bulunmamaktadır. Suçun kanuni tanımına bakıldığında; özel işlerde kullanılan devlete ait araç ve gerecin değerinin yüksek olup olmadığı, kısa süreliğine veya uzun süreliğine kullanılıp kullanılmadığı da önemli değildir.

Makam aracının kendisi veya çocuklarının özel işlerinde kullanılması, devlete ait araç ve gereçleri özel işlerde kullanmak fiiline örnek olarak göstermek mümkündür.

Kanunda disiplin suçu olarak tanımlanan davranış, hâkim aleyhine yorumlanmaya ve kötüye kullanılmaya müsaittir. Örneğin, hâkimin görev sırasında bilgisayarından internet bankacılığı vasıtasıyla bankacılık işlemlerini yapması durumunda, bu fiil devlete ait araç ve gereçleri özel işlerde kullanmak kapsamında sayılacak mıdır? Bu tamamen uygulayıcıların yoruma ve takdirine kalmış bir durumdur. Devlete ait araç ve gereçleri özel işlerde kullanmak disiplin suçunun oluşması için işlenen fiilin makul bir ağırlığının bulunması gerekmektedir. Hâkimin görev sırasında bilgisayarından internet bankacılığı vasıtasıyla bankacılık işlemlerini yapması durumunda, banka şubesine gitmekten ve mesaisinin belli bir bölümünü bankada bankacılık işlemleri için harcamaktan kurtulmuş olacağından, görevi açısından olumlu bir davranış içinde bulunduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle disiplin suçu kapsamında değerlendirilebilecek her fiili kendi içinde ayrı ayrı

değerlendirmek gerekmektedir. Güdülen amaç iyi niyetli ve mesleğe katkı sağlayacak nitelikteyse, bu fiili disiplin suçu kapsamında değerlendirmemek hakkaniyete uygun olacaktır.

657 sayılı Kanunda da, Devlete ait resmi araç, gereç ve benzeri eşyayı özel işlerinde kullanmak kınama cezası gerektiren fiillerdendir (657 SK m. 125/B-e). 657 sayılı Kanunda, suçun oluşumu için araç ve gereçlerin resmi olması gerekir. Ayrıca 657 sayılı Kanunda, Devlete ait resmi belge, araç, gereç ve benzerlerini özel menfaat sağlamak için kullanmak ise aylıktan kesme cezası gerektiren bir disiplin suçudur (657 SK m. 125/C-c). Araç ve gereçleri özel menfaat için kullanmak genellikle özel işlerde kullanmak şeklinde ortaya çıkacaktır. 2802 sayılı Kanunda ise, özel menfaat için kulunılıp kullanılmadığı ayrımı yapılmadan, özel işlerde Devlete ait araç ve gereçleri kullanma fiilini suç sayılmıştır. Devlete ait resmi araç, gereçleri kullanmak açısından, 657 sayılı Kanunda yer alan suç tanımları ve ikili ayrımın, 2802 sayılı Kanunda yer alan suç tanımına göre daha somut, belirli ve amaca uygun olduğu söylenebilir.

dd. Kötü Muamelede Bulunmak

2802 sayılı Kanunda meslektaşlarına, emrindeki personele, görevi nedeniyle muhatap olduğu kişilere veya iş sahiplerine kötü muamelede bulunmak fiili kınama cezası gerektiren disiplin suçudur (m. 65/2-d).

657 sayılı Kanunda ise, iş arkadaşlarına, maiyetindeki personele ve iş sahiplerine kötü muamelede bulunmak fiili kınama cezası gerektiren disiplin suçudur (m. 125/B-g). Kötü muamelede bulunma suçu açısından 2802 sayılı Kanun ile 657 sayılı Kanunda benzer suç ve cezalara yer verilmiştir.

Meslektaşlarına, emrindeki personele (zabıt kâtibi, mübaşır, yazı işleri müdürü), görevi nedeniyle muhatap olduğu kişilere veya iş sahiplerine kırıcı davranmak fiili uyarma cezası gerektiren disiplin suçu olarak düzenlenmiş iken, meslektaşlarına, emrindeki personele, görevi nedeniyle muhatap olduğu kişilere veya iş sahiplerine kötü muamelede bulunmak fiili kınama cezası gerektiren bir disiplin suçu olarak düzenlenmiştir. Kanun metninde ifade edilen "kötü muamele", "kırıcı

davranıştan" daha ağır nitelikte olduğu için bu şekilde ağır bir ceza öngörülmüştür. Meslektaşlarına, emrindeki personele, görevi nedeniyle muhatap olduğu kişilere veya iş sahiplerine hâkim veya savcının bağırması, odadan kovması kırıcı davranış kapsamında değerlendirilebilecek iken, bu davranışın sık aralıklarla yapılarak alışkanlık haline getirilmesi kanaatimizci kötü muamelede bulunmak kapsamında değerlendirilmelidir. Hâkim veya savcının meslektaşlarına, emrindeki personele, görevi nedeniyle muhatap olduğu kişilere veya iş sahiplerine karşı fiziki müdahalede (tokat atma v.b) bulunması da kötü muamelede bulunmak fiili kapsamında değerlendirilebilecektir.

Hakimler ve Savcılar Kurulu konuya ilişkin bir disiplin kararında, hakim olarak görev yapan ilgilinin, duruşma arasında müşteki avukatına "Şerefsiz" şeklinde söz söyleyerek hakarette bulunduğunu, ayrıca müşteki olan kişiyi de yumrukladığını, bu suretle hakimin görev nedeniyle muhatap olduğu kişilere kötü muamelede bulunduğuna karar vermiştir[369].

ee. Kazanç Faaliyetini Bildirmemek

2802 sayılı Kanunda hâkim ve savcıların eşlerinin, reşit olmayan veya kısıtlanmış çocuklarının kazanç getiren sürekli faaliyetlerini onbeş gün içinde Adalet Bakanlığına bildirmemesi kınama cezası gerektiren fiillerdendir (m. 65/2-e).

Devlet memurlarının eşlerinin, reşit olmayan veya mahcur olan çocuklarının kazanç getiren sürekli faaliyetlerini belirlenen sürede kurumuna bildirmemesi de kınama cezası gerektiren disiplin suçudur (657 SK m. 125/B-b). 2802 sayılı Kanunda ve 657 sayılı Kanunda aynı eyleme aynı ceza öngörülmüştür.

Hâkim ve savcılar eşlerinin, reşit olmayan veya kısıtlanmış çocuklarının kazanç getiren sürekli faaliyetlerini onbeş gün içinde bildirmek zorundadırlar. Eşlerin, reşit olmayan veya kısıtlanmış çocuklarının faaliyetleri sürekli nitelik arz etmiyorsa ve kazanç getirici nitelikte değilse bildirilmesi gerekmemektedir. Burada

369 HSK 2. Dairesinin 04.06.2013, E.2011/254, 2013/480 sayılı kararı için bkz. www.hsk.gov.tr/disiplin-kararları, e.t. 20.08.2017.

15 günlük sürenin nereden başlayacağı önem arz etmektedir. Öncelikle bu sürenin başlayabilmesi için faaliyetin sürekli faaliyet vasfına kavuşması gerekmektedir. Sürekli faaliyetten bahsedebilmek için de faaliyetin türüne ve süresine bakılabilir. Bildirim zorunluluğu için faaliyetin sürekli olması yetmemekte, aynı zamanda kazanç getirici bir faaliyetin bulunması gerekmektedir. Eşlerin, reşit olmayan veya kısıtlanmış çocuklarının sürekli faaliyetlerinin ne zaman kazanç getirici duruma geldiği de önem arz etmektedir. Kazanç sağlamak amacıyla başlanılan bir faaliyette hiç kazanç elde edilmeyebilir, sürekli zarar edilebilir. Faaliyetin kazanç getirici duruma geldiğini KDV, Gelir Geçici Vergisi ve Gelir Vergisi beyannamelerinden anlaşılması mümkündür. Bu beyannameleri, kazanç elde edilip edilmediğinin belirlenmesinde bir veri olarak kullanmak mümkündür.

ff. Talimata Uymama ve Kalem Denetimini İhmal

2802 sayılı Kanuna tabi hâkim ve savcıların Adalet Bakanlığının mevzuat uyarınca verdiği talimatı yerine getirmemesi, büro ve kalemlerin denetimini ihmal etmesi kınama cezası gerektiren fiillerdendir (m. 65/2-f).

Kanun, tüzük, yönetmelik, karar ve talimatlarda açık olarak belirtilen konularda, işi uzatacak şekilde davranışlarda bulunmak uyarma cezasını gerektirirken, Adalet Bakanlığının mevzuat uyarınca verdiği talimatı yerine getirmemek, büro ve kalemlerin denetimini ihmal etmek kınama cezası gerektirir.

Hakimler ve Savcılar Kurulu bir olayda, Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğünce mahkemeye hitaben yazılan yazılar ile Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün 63/3 sayılı Genelgesinin 41.maddesine göre, ilgili evrakın tercümesinin iki takım hâlinde Bakanlığa gönderilmesi istenildiği hâlde, hakimin emekli olduğu tarihe kadar söz konusu yazılara cevap vermediği şeklindeki eyleminin "Kınama" cezası gerektirdiğine karar vermiştir[370].

[370] HSK 2. Dairesinin 19.12.2013, E.2013/149, 2013/1034 sayılı kararı için bkz. www.hsk.gov.tr/ disiplin-kararları, e.t. 20.08.2017.

Hâkimler görevlerinde bağımsızdırlar. Görevlerini hâkimlik teminatı esaslarına göre icra ederler. Kanun, tüzük, yönetmelik, karar ve talimatlarda açık olarak belirtilen konularda, işi uzatacak şekilde davranışlarda bulunmak uyarma cezasını gerektirdiğinden, Adalet Bakanlığının mevzuat mucibince verdiği talimatı ifa etmemek fiilinin suç olarak düzenlenmesi yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatına uygun düşmemiştir. Yukarıda da belirttiğimiz üzere tüm yargı çalışanları(hâkim ve savcı)için hazırlanacak disiplin suç ve cezalarına ilişkin kanunda "Adalet Bakanlığının mevzuat mucibince verdiği talimatı ifa etmemek" fiilinin disiplin suçu olarak yer almaması, yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatını güçlendirecektir.

Hâkim ve savcıların kalem ve kurulması halinde ilgili büroları denetleme görevleri bulunmaktadır. Bölge Adliye ve Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Cumhuriyet Başsavcılıkları İdari ve Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmelik hükümlerine göre yazı işleri hizmetleri, ilgisine göre Cumhuriyet başsavcısı, Cumhuriyet başsavcıvekili, Cumhuriyet savcısı, mahkeme başkanı veya hâkimin denetimi altında, yazı işleri müdürünün yönetiminde zabıt kâtibi, mübaşir, hizmetli ve diğer görevliler tarafından yürütülür (m. 105). Büro ve kalemin denetiminin ihmal edilmesi halinde, denetimle görevli hakim veya savcı kınama cezası ile cezalandırılabilecektir.

gg. Görevin İşbirliğiyle Yapılmasını Engellemek

Hâkim ve savcılar açısından görevin işbirliği ve uyum içerisinde yapılmasını engelleyici tutum ve davranışlarda bulunmak kınama cezası gerektiren diğer bir disiplin suçudur (65/2-g).

Mahkemeler toplu halde çalışılan kurumlardır. Ağır ceza mahkemeleri, Bölge idare, idare ve vergi mahkemeleri heyet halinde görev yapan mahkemelerdir. Bu mahkemelerde hâkimler arasındaki işbirliği ve uyum önem arz etmektedir. Çünkü oluşabilecek uyumsuzluk ve çekişme işlerin aksamasına yol açabilecektir. Bu nedenle kanun koyucu görevin işbirliği ve uyum içerisinde yapılmasını engelleyici tutum ve davranışlarda bulunma fiilini disiplin suçu olarak düzenleme ihtiyacı duymuştur. Görevin işbirliği ve uyum içerisinde yapılması sadece hâkimler arasında

değil hâkim savcı ile kalem personeli arasında da olması gerekmektedir. Kalem personeli de mahkemelerin önemli bir parçasıdır. Aksi bir tutum ve davranışın ortaya çıkması yargısal iş ve işlemlerin aksamasına sebebiyet verebilecektir.

Örneğin Hakimler ve Savcılar Kurulu bir kararında, duruşma günlerinde sık sık sevk veya rapor alan hakimin bu eylemini, görevin işbirliği ve uyum içerisinde yapılmasını engelleyici tutum ve davranış olarak kabul edilmiştir[371].

hh. Kesintisiz Üç Gün Göreve Gelmemek

2802 sayılı Kanuna tabi hâkim ve savcılar bakımından izinsiz veya kabul edilir mazereti olmaksızın kesintisiz üç gün göreve gelmemek kınama cezası gerektiren disiplin suçudur (m. 65/2-h).

657 sayılı Kanunda, özürsüz ve kesintisiz 3 gün göreve gelmemek kademe ilerlemesini durdurma cezasını gerektirir (m. 125/D-b). Bu haliyle mazeretsiz olarak üç gün göreve gelmeme eylemine 2802 sayılı Kanunda öngörülen kınama cezasının lehe bir düzenleme olduğu söylenebilir.

Üç gün göreve gelmemek fiilinin kınama cezası gerektirmesi için kesintisiz olması gerekmektedir. Hafta sonları resmi tatil olduğundan Cuma ve Pazartesi günleri göreve gelmemenin kınama cezasına esas alınmaması gerekir. Çünkü göreve gelmemenin kesintisiz olma şartı gerçekleşmemiştir. Resmi tatil günlerinin de üç gün hesabına dâhil edilmemesi gerekir. Eğer göreve gelmeme fiilinde araya tatil girmişse, her göreve gelmemeyi ayrı fiil olarak değerlendirmek gerekmektedir. Hâkim ve savcıların mazeretsiz olarak göreve gelmediği hususunun tutanakla tespit edilmesi gerekir. Bu konuda kamera kayıtları da delil olarak kullanılabilir.

ii. Nitelik ve Ağırlıkları İtibariyle Benzeri Eylemlerde Bulunmak

Hizmet içinde ve dışında, resmi sıfatının gerektirdiği saygınlık ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak, kılık ve kıyafetinde mesleğin

371 HSK 2. Dairesinin 11.07.2011, E. 2011/8, K. 2011/441 sayılı kararı için bkz. www.hsk.gov.tr/disiplin-kararları, e.t. 20.08.2017.

gerektirdiği saygınlığı gözetmemek, Devlete ait araç ve gereçleri özel işlerde kullanmak, meslektaşlarına, emrindeki personele, görevi nedeniyle muhatap olduğu kişilere veya iş sahiplerine kötü muamelede bulunmak, eşlerinin, reşit olmayan veya kısıtlanmış çocuklarının kazanç getiren sürekli faaliyetlerini onbeş gün içinde Adalet Bakanlığına bildirmemek, Adalet Bakanlığının mevzuat uyarınca verdiği talimatı yerine getirmemek, büro ve kalemlerin denetimini ihmal etmek, görevin işbirliği ve uyum içerisinde yapılmasını engelleyici tutum ve davranışlarda bulunmak, izinsiz veya kabul edilir mazereti olmaksızın kesintisiz üç gün göreve gelmemek fiillerine nitelik ve ağırlıkları itibariyle benzeri eylemlerde bulunmak da kınama cezası gerektirecektir (2802 SK m. 65/2-ı).

HSK bir soruşturmada, "*tüm eylemler birlikte değerlendirilerek, ilgilinin hizmet içinde ve dışında, resmi sıfatının gerektirdiği saygınlık ve güven duygusunu sarsacak nitelikte ve görevin işbirliği ve uyum içerisinde yapılmasını engelleyici tutum ve davranışlarda bulunduğu; mazeretsiz olarak göreve geç gelmeyi ve erken ayrılmayı alışkanlık haline getirdiği, bu eylemleri nedeniyle üyesi olduğu Ağır Ceza Mahkemesi heyetinin teşekkül edememesine ve çalışmasının aksamasına, ayrıca nöbetçi olduğu günlerde gelen sorgu evraklarının makul sayılamayacak sürelerle bekletilmesine neden olduğu ve bu eylemleri nedeniyle ilgilinin kusurlu olduğu anlaşılmakla, eylemine uyan 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 65 inci maddesinin ikinci fıkrasının (ı) bendi gereğince kınama cezası ile cezalandırılmasına*" karar vermiştir[372].

657 sayılı Kanunda da, kanunda sayılan ve disiplin cezası verilmesini gerektiren tüm fiil ve hallere nitelik ve ağırlıkları itibariyle benzer eylemlerde bulunanlara da aynı neviden disiplin cezaları verileceği kuralına yer verilmiştir (m. 125/4).

Bu düzenleme de uyarma cezasında belirtildiği üzere, disiplin suçları açısından kanunilik ilkesinden uzaklaşıldığını gösteren bir düzenlemedir[373]. Çünkü kanunilik

---

372 HSK 2. Dairesinin 19.03.2015, E. 2013/271, K. 2015/164 sayılı kararı için bkz. www.hsk.gov.tr/ disiplin-kararları, e.t. 20.08.2017.

373 Kanunilik ilkesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: DÖNMEZER/ERMAN, s. 25 vd; ÖNDER Ayhan, s. 56 vd; GÖZLER, İdare II, 756-759.

ilkesi kıyasa müsaade etmemektedir. Hâkimler ve Savcılar Kanununun bu içerikteki bütün hükümleri Anayasaya aykırıdır.

d. Kademe İlerlemesini Durdurma Cezası

Hâkimlik ve savcılık görevi yapanlar her yıl kademe ilerlemesi yaparlar. Bir yıllık ilerleme süresini dolduranlar bu süreyi doldurdukları tarihte, başka bir işleme ihtiyaç duyulmaksızın bir ileri kademeye ilerlemiş kabul edilirler. Kademe ilerlemesi için gerekli şartları taşımadıkları anlaşılanların kademe ilerlemesi yapıp yapamayacaklarına her ay Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından karar verilir.

Hâkimler ve Savcılar Kanununa göre kademe ilerlemesini durdurma, yargı mensubunun bulunduğu kademedeki ilerlemesinin bir yıl müddetle ile durdurulmasıdır (m. 66/1). 657 sayılı Kanunda ise kademe ilerlemesini durdurma cezası, memurun bulunduğu kademede ilerlemesinin 1 - 3 yıl durdurulması şekinde uygulanmaktadır.

Kademe ilerlemesini durdurma cezasını gerektiren eylemler, mazeretsiz olarak göreve geç gelmeyi veya erken ayrılmayı alışkanlık haline getirmek, ödeme gücünün üstünde borçlanmak suretiyle borçlarını ödeyemez duruma düşmek veya kesinleşmiş borcunu kasten ödemeyerek hakkında yasal yollara başvurulmasına neden olmak, belirlenen durum ve sürelerde mal beyanında bulunmamak, izinsiz veya kabul edilir mazereti olmaksızın kesintisiz 4–9 gün göreve gelmemek, nitelik ve ağırlıkları itibariyle yukarıda belirtilen benzeri eylemlerde bulunmaktır.

aa. Göreve Geç Gelme ve Erken Ayrılmayı Alışkanlık Yapmak

Mazeretsiz olarak göreve geç gelmeyi veya erken ayrılmayı alışkanlık haline getirmek kademe ilerlemesini durdurma cezasını gerektiren bir eylemdir (m. 66/2-a).

Mazeretsiz olarak göreve geç gelmek veya görevden erken ayrılmak uyarma cezası gerektirir iken mazeretsiz olarak göreve geç gelmeyi veya erken ayrılmayı alışkanlık haline getirmek kademe ilerlemesi durdurma cezasını gerektirmektedir. Hakimler ve Savcılar Kurulu da bir soruşturmada, "*Cumhuriyet Savcısı olarak görev yaptığı ..... tarihinde kolluk memurları tarafından saat 11.50 sularında mevcutlu*

olarak gelen evrakın gereğini mesaiye gelmediği için yerine getirmediği, yazı işleri müdürünün telefonla araması üzerine kendisine "Bu saatte adam mı getirilir, öğleden sonra 13.30'da getirsinler" talimatını verdiği hâlde, belirttiği zaman yerine mesaiye geç gelerek evraka baktığı 14.45' e kadar kolluk memurları ve evrakın taraflarının beklemesine neden olduğu, ... günü ise mesaiye saat 14.00'de geldiği, Ayrıca .... tarihinden beri mesaiye genellikle öğleye doğru 11.30 ya da öğleden sonra 14.30, 15.00 sularında geldiği, nöbetçi olduğu günlerde, kolluk görevlilerine verdiği talimatların, bir sonraki gün yazıya dönüştürülerek imzalatılmak üzere getirildiğinde, mesaiye geç gelmesine bağlı olarak kolluk memurlarının beklemesine ve gelmeyince de ilgili evrakın yazı işleri müdürü veya zabıt kâtibi tarafından öğleden sonra ya da ertesi gün şahsına imzalatılıp, sonrasında kolluğa geç teslimine ve bu şekilde işlemlerde gecikmelere sebep olduğu, ilgilinin mazeretsiz olarak mesaiye geç gelmeyi alışkanlık hâline getirdiği anlaşılmakla, eylemine uyan 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 66 ncı maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi gereğince kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile cezalandırılmasına" karar vermiştir[374].

Mazeretsiz olarak göreve geç gelmenin veya erken ayrılmanın alışkanlık haline getirildiğinden bahsetmek için göreve geç gelmenin veya görevden erken ayrılmanın kaç defa tekrar ettiğinin tespiti gerekmektedir. Kanun koyucu göreve geç gelmenin veya erken ayrılmanın alışkanlık haline getirildiğinden bahsetmek için belli bir sayı öngörmemiştir. Kademe ilerlemesini durdurma cezasını gerektiren mazeretsiz olarak göreve geç gelmenin veya erken ayrılmanın alışkanlık haline getirildiğinden bahsetmek için göreve geç gelmenin veya görevden erken ayrılmanın itiyadi suçda olduğu gibi en az ikiden fazla tekrar edilmesi yeterli kabul edilebilir. Kanun koyucunun, mazeretsiz olarak göreve geç gelme veya erken ayrılma eyleminin alışkanlık haline getirilip getirilmediğinin tespiti hususunda idareye geniş bir takdir yetkisi tanıdığını kabul etmek gerekir. Ancak iki defa mazeretsiz olarak göreve geç gelmek veya görevden erken ayrılmak eylemlerini alışkanlık haline getirmek için

374 HSK 2. Dairesinin 26.03.2013, E. 2012/361, K. 2013/276 sayılı kararı için bkz. www.hsk.gov.tr/ disiplin-kararları, e.t. 22.08.2017.

yeterli görmek hukuken mümkün olmamalıdır. Şayet mazeretsiz olarak göreve geç gelmek veya görevden erken ayrılmak iki defa işlenmişse bu fiillerin uyarma cezası kapsamında değerlendirilmesi hakkaniyete uygun olacaktır.

Göreve geç gelmeyi veya erken ayrılmayı alışkanlık haline getirmek fiillerinin mazeretsiz olarak işlenmesi gerekmektedir. Göreve geç gelme veya erken ayrılma fiili kabul edilir bir mazerete dayalı ise bu mazeret dikkate alınmadan değerlendirme yapılması gerekmektedir.

bb. Aşırı Borçlanmak ve Kasten Borcu Ödememek

Ödeme gücünün üstünde borçlanmak suretiyle borçlarını ödeyemez duruma düşmek veya kesinleşmiş borcunu kasten ödemeyerek hakkında yasal yollara başvurulmasına neden olmak kademe ilerlemesini durdurma cezası gerektiren bir fiildir (2802 SK m. 66/2-b).

657 sayılı Devlet Memurları Kanununda borçlarını kasten ödemeyerek hakkında yasal yollara başvurulmasına neden olmak fiili kınama cezasını gerektiren disiplin suçu olarak düzenlenmişken, Hâkimler ve Savcılar Kanununda ise, kesinleşmiş borcunu kasten ödemeyerek hakkında yasal yollara başvurulmasına neden olmak fiili kademe ilerlemesi durdurulması cezası gerektiren bir disiplin suçu olarak düzenlenmiştir.

Danıştay bir uyuşmazlıkta, "*Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun 22.06.2000 günlü, 158 sayılı kararı yönünden işlemde de yer alan, davacının konuya ilişkin savunmasında, şikayete konu borçların Kemer'deki görevine başladıktan sonra meydana geldiğini, halen ev sahibine 3 aylık kira borcu bulunduğunu, esnafa olan diğer borçlarını ise ekonomik sıkıntıları sebebiyle taksitler halinde ödediğini, hatalı davrandığının farkında olduğunu, mevcut durumun daha önceden düştüğü maddi sıkıntıların hala düzelmemiş olmasından kaynaklandığı" şeklinde ifadelerden ve soruşturma raporunda yer alan işlemde adı geçen alacaklı şahısların tanık ifadelerinden, davacıya isnat edilen "Ödeme gücünün üstünde borçlanmak suretiyle borçlarını ödeyemez duruma düşmek" fiilinin sübuta erdiği sonuç ve kanaatine ulaşılmıştır. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun 16.04.2001 günlü, 148 sayılı*

kararı yönünden: soruşturma raporunda yer alan, Kemer (Burdur) İcra Ceza Mahkemesi'nin Değişik İş No:2000/3-3 sayılı kararıyla, Belediye'ye olan 85.256.000 TL borç nedeniyle, yapılan tebligata rağmen süresinde mal bildiriminde bulunulmadığından bahisle davacı hakkında "hapsen tazyik" kararı verildiği görülmekle, davacının "kesinleşmiş borcunu kasden ödemeyerek hakkında yasal yollara başvurulmasına neden olmak" filini işlediği sonuç ve kanaatine varıldığına" karar vermiştir [375].

Bu madde uyarınca disiplin cezası verilebilmesi için, öncelikle ortada kesinleşmiş bir borcun bulunması gerekmektedir. Borcun kesinleştiğinden bahsedebilmek için, borcun kesinleşmiş mahkeme kararıyla sabit olması durumunda hakkında icra takibine başlanılması yeterlidir. Ayrıca icra takibinin kesinleşmesine gerek bulunmamaktadır. Mahkeme kararıyla kesinleşen borç nedeniyle icra takibinin başlaması disiplin suçunun oluşması için yeterlidir[376].

Ortada mahkeme kararıyla sabit olan bir borç yoksa disiplin suçunun oluşabilmesi için borç nedeniyle başlatılan icra takibinin kesinleşip haciz aşamasına gelmesi gerekmektedir. Çünkü alacaklı tarafından, borçluya gönderilen ödeme emrine karşı süresinde yapılan itiraz ile icra takibi durur (İİK m. 66). Alacaklı tarafından itirazın kaldırılması istemiyle yapılan başvurunun kabulü ve itiraz kaldırılması üzerine, icra takibi borçlu açısından kesinleşir (İİK m. 68). İlamsız takiplerde kesinleşmiş borç kavramından, ödeme emrine itiraz edilmemiş borç veya

---

375 D12D, 09.05.2014, E. 2011/10638, K. 2014/3586 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 25.05.2016.

376 "Cumhuriyet Savcısı olarak görev yapan ilgilinin borçlarını ödememesi nedeniyle hakkında icra takibi yapılmasına neden olduğu, sonradan borçları ödeyerek aleyhindeki hacizleri kaldırmasının disiplin suçunun oluşmasına engel olamayacağı, ilgili hakkında benzer eyleminden dolayı disiplin cezası verilen Dairemizin ...../..... esas sayılı dosyasına ilişkin soruşturma izni verilmesinden sonraki bir tarihte iş bu dosyaya konu icra takibinin yapılmasına yol açtığı, dolayısıyla da bu dosyaya konu icra takibine yol açılması eyleminin ayrı bir eylem olarak değerlendirilmesi gerektiği anlaşıldığından, kesinleşmiş borçlarını kasten ödemeyerek hakkında yasal yollara başvurulmasına sebep olması şeklindeki eylemi nedeniyle 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 66 ncı maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendi gereğince kademe ilerlemesini durdurma cezası ile cezalandırılmasına" dair HSK 2. Dairesinin 10.12.2013, E. 2013/197, K. 2013/991 sayılı kararı için bkz. www.hsk.gov.tr/ disiplin-kararları, e.t. 22.08.2017.

ödeme emrine itiraz edilmiş olup da itirazın kaldırılmasına karar verilen ve bu şekilde haciz aşamasına gelen borç anlaşılmalıdır.

İlamsız takip kapsamında şekli anlamda kesinleşen borç nedeniyle hakkında disiplin soruşturması başlatılan ilgili tarafından, icra takibinden önce veya takip sırasında borçlu bulunmadığını ispat için menfi tespit davası açıldığı ileri sürülmüşse, soruşturmacı tarafından bu durumun bekletici mesele yapılması gerekmektedir. Çünkü hakkında disiplin soruşturması başlatılan ilgili bakımından menfi tespit davasının lehe sonuçlanması durumunda ilamsız takibin dayanağı kalmayacaktır (İİK m. 72).

Disiplin suçu olarak madde metninde verilen ikinci eylem ise, ödeme gücünün üstünde borçlanmak suretiyle borçlarını ödeyemez duruma düşmektir. Ödeme gücünün üstünde borçlanmak tek başına disiplin suçunun oluşumu için yeterli değildir. Disiplin suçunun tekemmül etmesi için ilgilinin borçlarını ödeyemez duruma düşmesi de gerekir. Ödeme gücünün üstünde olmayan borçlanma nedeniyle, ancak kesinleşmiş borcunu kasten ödemeyerek hakkında yasal yollara başvurulmasına neden olmak fiili nedeniyle kademe ilerlemesinin durdurulması cezası verilebilir. Bu suç açısından her olayın kendi içinde değerlendirilmesi gerekir.

Burada ilgilinin borçlarını ödeyemez duruma ne zaman düştüğü de önem arz etmektedir. Vadeye bağlı borçlarda, borcun vadesinde ödenmeyerek ilgiliye ihtar çekilmesi disiplin suçunun oluşumu için yeterli kabul edilebilir. Ödeme gücünün üstünde borçlanılan borç nedeniyle, ilgili hakkında dava açılması ve icra takibine başvurulması da bu fiil kapsamında disiplin suçunun oluştuğunu gösterir.

cc. Mal Beyanında Bulunmamak

2802 sayılı Kanuna göre, belirlenen durum ve sürelerde mal beyanında bulunmamak kademe ilerlemesini durdurma cezası gerektiren bir fiildir (2802 SK m. 66/2-c).

Hakimler ve Savcılar Kurulu bir soruşturmada, "*100.000,00 TL'lik konut kredisi nedeniyle oluşan borçlanma ile ilgili olarak, 3628 Sayılı Yasa'nın 6. ve Mal Bildiriminde Bulunulması Hakkındaki Yönetmeliğin 8 ve 9. maddeleri uyarınca*

zorunlu bildirimi yapmadığı gibi soruşturma sırasında 3628 sayılı Yasa'nın 10 uncu maddesi kapsamında yapılan ihtar üzerine eksik bildirimde bulunduğu anlaşılmakla, 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 66 ncı maddesinin ikinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sabit görülen eylemi nedeniyle "Kademe ilerlemesini durdurma" cezası ile cezalandırılmasına" karar vermiştir[377].

657 sayılı Kanunda da, belirlenen durum ve sürelerde mal bildiriminde bulunmamak fiili kademe ilerlemesini durdurma cezasını gerektirir (m. 125/D-j)[378].

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu Bangalor Yargı Etiği İlkelerinde mal beyanına ilişkin hükümler mevcuttur. Bu ilkeye göre hâkim, kendisine ait olan ve şahsına emanet edilen mal varlığını bildirmelidir. Aile bireylerinin mal varlıklarının bildirimi konusunda çaba göstermelidir[379].

Hangi kamu görevlilerinin mal bildiriminde bulunması gerektiği hususu 3628 sayılı Kanunla düzenlenmiştir[380]. Hakimler ve Savcılar Kurulu genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri arasında sayıldığından, 2802 sayılı Kanuna tabi hakim ve savcılar da mal bildiriminde bulunması gereken kamu görevlilerindendir. 3628 sayılı Kanun kapsamındaki bir göreve atanıldığında, göreve başlayış sırasında, görev sırasında mal varlığında mühim değişiklik meydana geldiğinde bir ay içinde, görevin herhangi bir sebeple sona ermesi durumunda ise, görevin sona erme tarihini izleyen günden itibaren bir ay içinde bildirimde bulunulma zorunluluğu vardır. Sonu (0) ve (5) ile biten yılların en geç şubat ayı bitimine kadar mal bildirimini

---

377 HSK 2. Dairesinin 08.10.2013, E. 2012/5, K. 2013/824 sayılı kararı için bkz. www.hsk.gov.tr/ disiplin-kararları, e.t. 22.08.2017.

378 D12D, 13.04.2017, E. 2016/4517, K. 2017/1575, sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. tarihi 12.10.2017; D12D, 07.03.2017, E. 2016/3475, K. 2017/604, sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 12.10.2017.

379 http://www.hsk.gov.tr/ Eklentiler/Dosyalar/4a92e0cc-e94b-4912-aaf9-5dfc5b885e98.pdf, e.t. 15.08.2017.

380 Mal Bildiriminde Bulunmama Suçu Hakkında bkz. UĞUR Hüsamettin, "3628 Sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu'na Eleştirel Bir Bakışve Çözüm Önerileri", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2008, S. 76, s. 289 vd; ASLAN Ümit/EMEKTAR Fazlı, **Memur Suçları Soruşturma Usulleri**, Gazi Yayınları, Ankara 2005, s. 480 vd.

yenilemeleri gerekir. Yapılan yeni bildirimler, ilgili kurum tarafından daha önce verilen bildirimler ile karşılaştırılırlar (3628 SK m. 6, 7).

Mal bildiriminde bulunmayan kamu görevlisine, yapılacak ihtarın tebliğinden itibaren 30 gün içinde sebepsiz olarak bildirimde bulunulmaması halinde hapis cezası öngörülmüştür (3628 SK m. 10).

Mal bildiriminin şekli, ne şekilde düzenleneceği, sayısı, hangi hususları kapsayacağı ve hangi mercie ne şekilde ulaştırılacağı hususlarına ilişkin Mal Bildiriminde Bulunulması Hakkında Yönetmeliği Resmi Gazete'de yayımlanmıştır[381].

Belirlenen sürelerde mal bildiriminde bulunmayan kamu görevlilerine, ilgili mercii tarafından Tebligat Kanununa göre yazılı olarak ihtar yapılır. İhtarın tebliğinden itibaren süresi içinde bildirimde bulunmayanlar hakkında adli işlem yapılmak üzere Cumhuriyet başsavcılığına suç duyurusunda bulunulur (Mal Bildiriminde Bulunulması Hakkında Yönetmelik m. 17).

dd. Kesintisiz 4 – 9 gün göreve gelmemek

İzinsiz veya kabul edilir mazereti olmaksızın kesintisiz 4 – 9 gün göreve gelmemek kademe ilerlemesinin durdurulması cezasını gerektiren bir fiildir (2802 SK m. 66/2-6).

657 sayılı Kanunda, özürsüz ve kesintisiz 3 - 9 gün göreve gelmemek fiili kademe ilerlemesinin durdurulması cezasını gerektirmektedir. Bu disiplin suçu açısından 657 sayılı Kanundaki düzenlemeyle 2802 sayılı Kanunda yer verilen düzenlemenin birbiriyle uyumlu olduğu söylenebilir.

Hâkimler ve Savcılar Kanununa göre izinsiz veya kabul edilir mazereti olmaksızın kesintisiz üç gün göreve gelmemek kınama cezasını gerektirmekteyken, izinsiz veya kabul edilir mazereti olmaksızın kesintisiz 4 – 9 gün göreve gelmemek

381 RGT. 15.11.1990, RGS. 20696.

fiili kademe ilerlemesini durdurma cezasını gerektiren disiplin suçu olarak öngörülmüştür. Şayet izinsiz veya kabul edilir mazereti olmaksızın kesintili olarak 4 – 9 gün göreve gelinmemesi durumunda, göreve gelmemeye ilişkin her fiil ayrı değerlendirilerek aylıktan kesme veya kınama cezasının uygulanması gerekmektedir.

Kanunda yer verilen kesintisiz olarak göreve gelmeme ifadesinden ne anlaşılması gerektiğinin açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Kesintisiz olarak göreve gelmeme ifadesi kapsamında hafta sonu tatillerinin, idari izinli günlerin ve bayram tatillerinin kesintisizliği bozup bozmadığı önem arz etmekte olup bu günlerin 4-9 günlük süreye dâhil edilip edilmeyeceği konusu tartışmalıdır. Danıştay, hafta sonu tatillerinin kesintisizliği bozmadığı görüşündedir.

Bir haftada beş iş günü olduğundan hafta sonu tatillerinin kesintisizliği bozduğunu kabul etmek gerekir. İdari izinli günlerin ve bayram tatillerinin de kesintisizliği bozduğunu kabul etmek kanun koyucunun amacına uygun düşer. Şayet tatil günlerinde görev gereği nöbet tutulması gerektiği halde, göreve gelinmemesi durumunda bu günlerin de hesaba katılması gerekir. Sadece işgünlerinde bir iznin veya kabul edilebilir bir mazeretin bulunması halinde göreve gelmemenin kesintiye uğradığı söylenebilir. Göreve gelmeme fiili devam ederken araya giren hafta sonu tatillerinin, idari izinli günlerin ve bayram tatillerinde geçen günlerin 4-9 güne dâhil edilmemesi hakkaniyete uygun olacaktır.

ee. Nitelik ve Ağırlıkları İtibariyle Benzeri Eylemlerde Bulunmak

Kanun koyucu kademe ilerlemesini durdurma cezasını gerektiren haller kapsamında mazeretsiz olarak göreve geç gelmeyi veya erken ayrılmayı alışkanlık haline getirmek, ödeme gücünün üstünde borçlanmak suretiyle borçlarını ödeyemez duruma düşmek veya kesinleşmiş borcunu kasten ödemeyerek hakkında yasal yollara başvurulmasına neden olmak, belirlenen durum ve sürelerde mal beyanında bulunmamak, izinsiz veya kabul edilir mazereti olmaksızın kesintisiz 4 – 9 gün göreve gelmemek fiillerin saydıktan sonra nitelik ve ağırlıkları itibariyle yukarıda belirtilen benzeri eylemlerde bulunmanın da kademe ilerlemesini durdurma cezasını gerektirdiğini belirtmiş ise bu bendin uygulama alanı oldukça zordur. Çünkü

kanunda sayılan bu eylemler özel nitelik arz ettiğinden benzerlerinden bahsetmek de hukuken mümkün görünmemektedir.

e. Derece Yükselmesini Durdurma Cezası

Hâkimlik ve savcılık mesleğinde bulunanlar 2802 sayılı Kanunda gösterilen usul ve esaslar uyarınca her yıl kademe ilerlemesi ve her iki yılda bir derece yükselmesi yaparlar. Süresini dolduranların derece yükselmeleri, yılın Nisan, Ağustos ve Aralık aylarının son günlerinden geçerli olmak üzere Hakimler ve Savcılar Kurulunca yapılır (2802 SK m. 18).

Hâkimler ve Savcılar Kanununa göre derece yükselmesini durdurma, yargı mensubunun bir üst dereceye yükselmesinin iki yıl süre ile durdurulmasıdır (m. 67/1). Derece yükselmesini durdurma cezası verilebilmesi için kanunda, izinsiz veya kabul edilir mazereti olmaksızın, bir takvim yılı içinde, toplam onbeş gün göreve gelmemek ve meslek mensuplarına yasaklanmış veya mesleğin gerekleriyle bağdaşmayan kazanç getirici faaliyetlerde bulunmak, şeklinde iki fiil öngörülmüştür.

aa. Bir Takvim Yılı İçinde Toplam Onbeş Gün Göreve Gelmemek

2802 sayılı Kanuna göre, izinsiz veya kabul edilir mazereti olmaksızın, bir takvim yılı içinde, toplam onbeş gün göreve gelmemek derece yükselmesini durdurma cezasını gerektirir (m. 67/2-a).

İzinsiz veya kabul edilir mazereti olmaksızın, bir takvim yılı içinde, toplam onbeş gün göreve gelmemek fiilinin kesintili veya kesintisiz olarak işlenmesi arasında bir fark bulunmamaktadır. Bir takvim yılının çeşitli tarihlerinde izinsiz veya kabul edilir mazereti olmaksızın toplam onbeş gün göreve gelinmemesi durumunda ilgiliye derece yükselmesini durdurma cezası verilebilecektir.

İzinsiz veya kabul edilir mazereti olmaksızın, bir takvim yılı içinde, toplam onbeş gün göreve gelmemek fiilinin kesintili olarak işlenmesi durumunda ve göreve gelinmeyen bazı günler için aylıktan kesme, kınama veya kademe ilerlemesini durdurma cezası verilmesi halinde, disiplin cezası verilen günlerin de derece yükselmesini durdurma cezası gerektiren disiplin suçunun hesabında bir daha

değerlendirmeye alınıp alınmayacağı önem arzetmektedir. Şayet göreve gelinmeyen bazı günler için aylıktan kesme, kınama veya kademe ilerlemesini durdurma cezası verilmişse, artık bu günlerin derece yükselmesini durdurma cezası gerektiren disiplin suçunun hesabında bir daha değerlendirmeye alınmaması gerekmektedir. Aksi bir yorum tek fiile iki ceza verilmesine sebebiyet vereceğinden hukuka ve hakkaniyete aykırı olacaktır.

bb. Kazanç Getirici Faaliyetlerde Bulunmak

Meslek mensuplarına yasaklanmış veya mesleğin gerekleriyle bağdaşmayan kazanç getirici faaliyetlerde bulunmak derece yükselmesini durdurma cezası gerektiren bir disiplin suçudur (2820 SKm. 67/2-b)

Disiplin suçunu düzenleyen 2802 sayılı Kanunun 67. maddesinde, hangi fiillerin hâkim ve savcılara yasaklanmış olduğu ve hangi fiillerin mesleğin gerekleriyle bağdaşmayan kazanç getirici faaliyetlerde bulunmak kapsamında kaldığı hususu tek tek sayılmamakla birlikte 48. maddesinde başka iş ve görevler başlığı adı altında hâkimlerin hangi faaliyetlerde bulunabileceklerinin düzenlendiği görülmektedir.

2802 sayılı Kanuna tabi hâkimlerin davet edildiği yahut yetkili merci tarafından görevlendirildikleri, ulusal ve uluslararası kurul, kongre, konferans ve benzeri bilimsel toplantılarla meslekleri ile ilgili diğer toplantılara, vazifelerini ihmal etmemek şartıyla katılabilmesi için ayrıca Kuruldan izin almasına ihtiyaç bulunmamaktadır. Bu tür konferans ve toplantılara mesai içinde katılmak istenmesi halinde Hakimler ve Savcılar Kurulundan izin alınması gerekmektedir (2802 SK m. 48).

Birleşmiş Milletler Bangalor Yargı Etiği İlkelerinde yargı mensuplarının hangi faaliyette bulunacaklarına ilişkin hükümler vardır. Hukuk, hukuk sistemi, adalet teşkilatı veya bunlarla ilintili diğer konularda yazı yazabilir, konferans verebilir, ders verebilir ve diğer etkinliklere katılabilir. Hukuk, hukuk sistemi, adalet teşkilatı veya bunlarla ilintili diğer konularla ilgili resmi bir organ önündeki kamuya açık bir oturuma katılabilir. Üye olması halinde, bu üyelik bir hâkimin bağımsızlığı ve

tarafsızlığı ilkesine halel getirmeyecekse, resmi bir organın, veya başka bir idari komisyonun, komitenin veya danışma kurulunun üyesi olarak hizmet verebilir. Yargıçlık makamının onurunu zedelememesi ve yargısal görevlerin yerine getirilmesine engel olmaması koşuluyla, diğer etkinliklere katılabilir[382]. Birleşmiş Milletler Bangalor Yargı Etiği İlkelerine göre hâkimlerin başka iş ve görevler kapsamında yapacağı işler, 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunuyla uyumlu olduğu görülmektedir.

Başka iş ve görevler başlığı adı altında hâkimlerin hangi faaliyetlerde bulunabileceklerinin düzenlendiği 48. madde hükmünde, bu konuda Devlet memurları hakkındaki hükümlerin uygulanacağı kuralına da yer verilmiştir. Bu nedenle 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümlerine bakmakta fayda vardır. 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 28. maddesinde memurların ticaret ve diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunma yasağı düzenlenmiştir[383].

657 sayılı Kanuna göre, memurlar Türk Ticaret Kanununa göre (tacir) veya (esnaf) sayılmalarını gerektirecek bir faaliyette bulunamaz, ticaret ve sanayi müesseselerinde görev alamaz, ticari mümessil veya ticari vekil veya kollektif şirketlerde ortak veya komandit şirkette komandite ortak olamazlar. (Görevli oldukları kurumların iştiraklerinde kurumlarını temsilen alacakları görevler hariç) Memurlar, mesleki faaliyette veya serbest meslek icrasında bulunmak üzere ofis, büro, muayenehane ve benzeri yerler açamaz; gerçek kişilere, özel hukuk tüzel kişilerine veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına ait herhangi bir iş yerinde veya vakıf yükseköğretim kurumlarında çalışamaz (657 SK m. 28). Memurların üyesi oldukları yapı, kalkınma ve tüketim kooperatifleri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve kanunla kurulmuş yardım sandıklarının yönetim,

---

382 http://www.hsk.gov.tr/, Eklentiler/Dosyalar/4a92e0cc-e94b-4912-aaf9-5dfc5b885e98.pdf, e.t. 15.08.2017.

383 DEDEOĞLU Erdoğan, **Açıklamalı ve İçtihatlı 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu**, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, s. 354.

denetim ve disiplin kurulları üyelikleri ile özel kanunlarda belirtilen görevler bu yasaklamanın dışındadır[384].

657 sayılı Kanunda öngörülen ticaret ve diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunma yasağı hükümleri hâkimler hakkında da uygulanacaktır. Ancak 2802 sayılı Kanun başka iş ve görevler ile kazanç getirici faaliyetler bakımından yasaklanan faaliyetleri belirlemek suretiyle meslek mensuplarını özel yaşantısında serbest ve özgür bırakma yoluna gitmemiştir. Hâkim ve savcıların, kanunlarda belirlenenlerden başka, resmi ve özel hiçbir görev alamayacakları, kazanç getirici faaliyetlerde bulunamayacakları hükmüne yer verilmek suretiyle kanunlarda meslek mensupları için öngörülen faaliyetler dışındaki tüm görev ve faaliyetler yasak kapsamına alınmıştır (2802 SK m. 48). Bu nedenle, başka iş ve görevler konusunda Devlet memurları hakkında hükümlerin uygulanacağı hükmüyle yapılan atfın anlamı da kalmamış olmaktadır.

HSK bir olayda, "*İletişimin dinlenilmesi tutanakları incelendiğinde ilgili Cumhuriyet Savcısının ....isimli şahıslarda yaptığı görüşmelerde salça, enerji içeceği, temizlik maddesi gibi malzemelerin satışına dair görüşmeler yaptığı, dolayısıyla da yasak olmasına rağmen kazanç getirici faaliyette bulunduğu anlaşıldığından eylemine uyan 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 67 inci maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendi gereğince derece ilerlemesini durdurma cezası ile cezalandırılmasına*" karar vermiştir[385].

2802 sayılı Kanun, hâkim ve savcılara geniş bir faaliyet yasağı getirmiş bulunmaktadır (m. 48). Çünkü hâkim ve savcılar, kanunlarda belirlenenlerden başka, resmi ve özel hiçbir görev alamazlar, kazanç getirici faaliyetlerde bulunamazlar. Diğer bir anlatımla, hâkim ve savcıların hangi resmi ve özel görevi alacağı, hangi tür

---

384 Anayasa'nın 33. maddesi hükmüne ve 04.11.2004 günlü, 5253 sayılı Dernekler Kanunu hükümlerine istinaden 2006 tarihinde kurularak tüzel kişilik kazanan "Yargıçlar ve Savcılar Birliği" derneği ile 2015 yılında kurularak tüzelkişilik kazanan ''Yargıda Birlik Derneği'' yargı mensupları arasındaki işbirliği ve dayanışmanın geliştirilmesi amacıyla kurulan ve hâkim ve savcıların üye olabilecekleri derneklerdir.

385 HSK 2. Dairesinin 10.09.2013, E. 2013/164, K. 2013/707 sayılı kararı için bkz. www.hsk.gov.tr/ disiplin-kararları, e.t. 22.08.2017.

kazanç getirici faaliyette bulunacağının kanunla belirlenmesi gerekmektedir. Kanunla belirlenmek suretiyle izin verilen görev veya kazanç getirici faaliyetler dışındaki tüm görevler ve kazanç getirici faaliyetler yasak kapsamında bulunmaktadır.

Kanaatimizce, hâkim ve savcılar için yasaklanmış faaliyetlerin neler olduğunun kanunlarda tahdidi sayılması ve açık olarak belirlenmesi gerekmektedir. Yasaklanan faaliyet dışındaki fiillerinden dolayı da hâkimleri disiplin yönünden sorumlu tutmamak hukuk devletinin gereğidir. Ancak, 2802 sayılı Kanunda bu durumun tam tersi bir usul izlenmiştir. 2802 sayılı Kanunda hâkim ve savcıların hangi görevi alacağı veya hangi kazanç getirici faaliyette bulunacağının kanunlarda belirtilmiş olması gerektiği öngörülmüştür.

Örneğin, zirai faaliyette bulunan bir hâkim veya savcının bu faaliyet nedeniyle elde ettiği zirai kazancın durumu ne olacaktır? Zirai faaliyet hâkimler için yasaklanan bir kazanç getirici faaliyet midir? İkinci evi olan bir hâkimin evini kiraya vermesi neticesinde elde ettiği kazanç yasaklanmış faaliyet kapsamında elde edilen bir kazanç mıdır? Hâkimler ve Savcılar Kanununun mevcut halinde hâkim ve savcıların, kanunlarda belirlenenlerden başka, resmi ve özel hiçbir görev alamayacağı, kazanç getirici faaliyetlerde bulunamayacağı hükmüne yer verildiğinden, kanunlarda da hâkim ve savcıların zirai faaliyette bulunacağına ilişkin bir düzenleme de yer almadığından, kazanç getirici zirai faaliyetin hâkim ve savcılar için yasaklanmış bir faaliyet olduğunu söylemek gerekir.

Sonuç olarak, hukuk sistemimizde tüm yargı mensuplarını kapsayacak bir şekilde ortak bir disiplin mevzuatı yapılırken, hâkimlerin bağımsızlığı ve teminatı gereği, meslek mensuplarına yasaklanmış veya mesleğin gerekleriyle bağdaşmayan kazanç getirici faaliyetlerde bulunmak fiilinin yeniden ele alınması gerekir. Bu disiplin suçu, meslek mensuplarına yasaklanmış faaliyette bulunmak ve mesleğiyle bağdaşmayan kazanç getirici faaliyetlerde bulunmak olarak düzenlenmesi halinde belirgin olacak ve farklı yorumlara mahal vermeyecektir.

f. Yer Değiştirme Cezası

Yer değiştirme; yargı mensubunun bulunduğu bölgenin en az bir derece altındaki bir bölgeye, o bölgedeki asgari hizmet süresi kadar kalmak üzere atanmak suretiyle görev yerinin değiştirilmesidir (2802 SK m. 68/1). 2802 sayılı Kanuna göre yer değiştirme cezası gerektiren fiiller; kusurlu veya uygunsuz hareket ve ilişkileriyle mesleğin şeref ve nüfuzunu veya şahsi onur ve saygınlığını yitirmek, yaptıkları işler veya davranışlarıyla görevini doğru ve tarafsız yapamayacağı kanısını uyandırmak, hatır ve gönüle bakarak veya kişisel duygulara kapılarak görev yaptığı kanısını uyandırmak, göreve dokunacak surette ve kendi kusurlarından dolayı meslektaşlarıyla geçimsiz ve dirliksiz olmak, maddi deliller elde edilmemiş olsa bile, rüşvet aldığı veya irtikâpta bulunduğu kanısını uyandırmak, doğrudan doğruya veya aracı eliyle hediye istemek ve görev sırasında olmasa dahi çıkar sağlamak amacı ile verilen hediyeyi kabul veya iş sahiplerinden borç istemek veya almak fiilleridir.

aa. Mesleğin Şeref ve Nüfuzunu veya Şahsi Onur ve Saygınlığını Yitirmek

Kusurlu veya uygunsuz hareket ve ilişkileriyle mesleğin şeref ve nüfuzunu veya şahsi onur ve saygınlığını yitirmek 2802 sayılı Kanuna tabi hâkim ve savcılar açısından yer değiştirme cezası gerektiren bir fiildir (m. 68/2-a) .

Kusurlu veya uygunsuz hareket ve ilişkileriyle mesleğin şeref ve nüfuzunu veya onur ve saygınlığını yitirmek[386] fiili soyut nitelikte bir disiplin suçudur. HSK

[386] "Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun 4.12.1989 tarih ve 1989/193 sayılı kararı ile "kendisine lojman tahsis edildiği beyan olunduğu ve Adliye Binası hizmete girdiği halde, İlçe girişine kurduğu ve sonradan söktüğü çadırı, lojman ve hizmet binası olarak kullandığını, gerçeklere aykırı ve kasıtlı olarak basına açıkladığı, düzenlediği dekor önünde poz vererek fotoğraf çektirip yayınlatmak suretiyle, kusurlu ve uygunsuz davranışlarda bulunduğu..... ve ….. Gazeteleri'nde, '1989 Türkiye'sinde iç sızlatan manzara', 'çadırdaki yargıcın isyanı', 'çadırdaki yargıçtan yeni suçlama', 'Bakanlıkta tehdit edildim', 'sürgün edilen savcı hükümeti suçladı', 'yargıya engel var', 'berber yaşar hakim sürdürtüyor', 'Adalet Bakanlığı harekete geçti, çadırdaki yargıca çift soruşturma' manşetleri altında neşredilen demeçleriyle, mesleğin şeref ve nüfuzunu şahsi onur ve saygınlığını zedelediği" gerekçeleriyle, 2802 sayılı Kanunun 68/2-a maddesi uyarınca verilen "yer değiştirme" cezasında hukuka aykırılık bulunmamakla birlikte; davacıya, "… adliyesinde göreve başladığı tarihten itibaren basınla yakın ilişki içine girerek hizmetlerinden bahsettirmek, kendisini ön plana çıkarma ve meşhur olma arzusunun bir neticesi olarak basını araç olarak kullandığı, hakimlik sıfatını kullanarak kamu oyunda sansasyon yaratacak ve dikkatleri üzerinde toplayacak beyanatlarda bulunduğu, bu davranışları adet haline getirdiği, yaptığı iş ve davranışlardan, gazeteleri haberdar ederek kendisini takip

bir soruşturmada, "*bir kısım dosya için beş altı kez dâhili telefondan arama yapıp hukuka aykırı talepte bulunarak dosyaların seyrini etkilemeye çalışan, yine dahili telefonla arama yapıp "Bu dosyaya bakar mısınız?" şeklinde beyanda bulunduğu ve mübaşir vasıtasıyla dosyayı gayriresmî getirterek tetkik eden vb. eylemlerde bulunan ilgili hakimin eylemine uyan 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 68 inci maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi gereğince yer değiştirme cezası ile cezalandırılmasına*" karar vermiştir[387]. Meslek mensubu tarafından işlenen bir fiilin nitelendirilmesinde ve mesleğin şeref ve nüfuzunun veya şahsi onur ve saygınlığın yitirilip yitirilmediğinin tespitinde karar vericilerin geniş bir takdir yetkisinin bulunduğu açıktır. Ayrıca mesleğin şeref ve nüfuzunun veya şahsi onur ve saygınlığın yitirilip yitirilmediği hususları soyut nitelikte olduğundan kişiden kişiye farklı subjektif yorumlar ortaya çıkabilecektir.

Kusurlu veya uygunsuz hareket ve ilişkileriyle mesleğin şeref ve nüfuzunu veya onur ve saygınlığını yitirmek kuralıyla, hâkimlik ve savcılık mesleğine duyulan güvenin ve hâkimlik mesleğinin toplumdaki var olan saygınlığının korunması amaçlanmıştır[388].

---

ettirdiği, kendisi hakkındaki bilgi ve dokümanları haber kaynağı olarak onlara verdiği, Devlet adamlarının veya siyasilerin fikir ve beyanatları hakkında gerekmediği halde gazetelere demeçler verdiği, T.C. Kanunlarının güçlülerin yanında olup, garibanlara ve güçsüzlere karşı uygulandığına dair beyanatlar vererek mesleğin nüfuz ve saygınlığını zedeleyici tutum ve davranışlarda bulunduğu" gerekçeleriyle Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun 24.5.1990 tarih ve 1990/131 sayılı kararı ile "yer değiştirme" cezası verilmiş ise de, kararda belirtilen eylemler, 2802 sayılı Kanunun 68/2-a maddesinde belirtilen "Kusurlu veya uygunsuz hareket ve ilişkileriyle mesleğin şeref ve nüfuzunu veya şahsi onur ve saygınlığını yitirme" olarak değerlendirilemeyeceği gibi bazı beyanlarının da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "İfade özgürlüğü" başlıklı 10'uncu maddesi kapsamında bulunduğu sonucuna varılmıştır. Bu nedenle, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun 24.5.1990 tarih ve 1990/131 sayılı kararında belirtilen eylemler "yer değiştirme cezasını" gerektirecek nitelikte ve ağırlıkta olmadığından, davacının meslekten çıkarma cezasının kaldırılması için yaptığı başvurunun reddine ilişkin Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulu'nun 28.3.2012 tarih ve 184 sayılı kararına yapılan yeniden inceleme talebinin reddine yönelik aynı Kurulun 7.11.2012 tarih ve 2012/620 sayılı kararında belirtilen gerekçe ile hukuka uyarlık görülmediği hakkında'' D16D, 16.06.2015, E. 2015/4617, K. 2015/3807 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.12.2016.

387 HSK 2. Dairesinin 02.06.2015, E. 2011/128, K. 2015/328 sayılı kararı için bkz. www.hsk.gov.tr/ disiplin-kararları, e.t. 22.08.2017.

388 ERCAN, s. 50.

Birleşmiş Milletler Bangalor Yargı Etiği İlkelerine göre belirlenmiş dürüstlük ilkesi bu disiplin suçu ile ilgili bulunmaktadır. Bu ilkeye göre dürüstlük ve dürüstlüğün görüntü olarak ortaya konuluşu, bir hâkimin tüm etkinliklerini icrada esaslı bir unsurdur ve hâkim, kendi mahkemesinde hukuk mesleğini icra eden kimselerle olan bireysel ilişkilerinde, objektif olarak bakıldığında tarafgirlik veya bir tarafa meyletme görüntüsü ya da şüphe doğuracak durumlardan kaçınmalıdır[389].

bb. Doğru ve Tarafsız Olamayacağı Kanısını Uyandırmak

2802 sayılı Kanuna göre, hâkim ve savcıların yaptıkları işler veya davranışlarıyla görevini doğru ve tarafsız yapamayacağı kanısını uyandırması yer değiştirme cezasını gerektirir (m. 68/2-b).

HSK bir olayda, "*Geçici veya nöbet gereği Sulh Ceza Mahkemesi yetkisi verildiğinde koridorda, mahkeme kalemlerinde ve bir çok yerde "Sulh Ceza Mahkemesi yetkisi bana geçti, trafik cezalarınız varsa getirin iptal edeyim" şeklinde sözler söylediği, ... Gümrük Müdürlüğüne sık sık giderek, gümrük muayene memurlarının yanında oturup ..... 'den gelen bir kısım kişilerle muhatap olduğu ve bu kişileri kastederek, zaman zaman görevli gümrük muayene memurlarına "Türkiye'ye girişlerine zorluk çıkartmayın işlemlerini hemen yapın, bu araçları geri göndermesek olmaz mı, benim tanıdıklarım" şeklinde sözler sarf ederek görevli gümrük memurlarına telkinlerde bulunan hakim hakkında 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 68 inci maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendi kapsamında sabit görülen eylemleri nedeniyle "Yer değiştirme" cezası ile cezalandırılmasına*" karar vermiştir[390].

Hâkim, yürürlükte bulunan mevzuat hükümleri ile birlikte tarafların görüşünü alarak gerçeğe ulaşacaktır. Ancak taraflardan hiçbirine taraflı davranmayacaktır.

---

389 http://www.hsk.gov.tr/, Eklentiler/Dosyalar/4a92e0cc-e94b-4912-aaf9-5dfc5b885e98.pdf, e.t. 15.08.2017.

390 HSK 2. Dairesinin 19.12.2013, E. 2012/413, K. 2013/1043 sayılı kararı için bkz. www.hsk.gov.tr/ disiplin-kararları, e.t. 22.08.2017.

Hâkimin bağımsızlığının bedeli, en sert manası ile tarafsız olma mecburiyetidir[391]. İşte taraflardan hiçbirini tutmadan adaletle karar verme mecburiyetine "hâkimin tarafsızlığı" denilmektedir[392].

Yargı yetkisini kullanan hâkim, hiçbir kuruluşun veya zümrenin adamı değil, hakkın mukaddes ödevini üstlenen kişidir[393]. Toplumun adalete olan itimadını sağlamak ve adalete gölge düşürmemek amacıyla hâkimlerin tarafsızlığını sağlayıcı tedbirler almak gereklidir[394].

Gerçek adalet kanunla değil, hakimler tarafından dağıtılır. Hukuk devleti uygulamasında ve hukukun gelişiminde iyi kanunlar yanında hakimlerin isabetli karar vermeleri de önemlidir. En iyi yasa kötü uygulayıcı sebebiyle büyük yıkıntılara sebep olabilir. Adalet dağıtan hâkimin yapacagı haksızlık diğer kamu görevlilerinin yapacağı haksızlıklarndan daha korkunçtur ve açtığı yara daha derin olur. Adaleti sağlamak amacıyla bıkmadan çaba gösterecek bilgili, ahlaklı, kanunlara ve vicdanına bağlı erdemli hakimler hem milletin huzuru hem de devletin bekasının teminatıdır. Bu vasıflar yanında kararların isabetli olması için hakimin önyargılı ve düşünceli olmaması, inatçılık etmemesi, şaşkınlık göstermemesi, karakterli ve kendine hakim olması gerekir[395].

Birleşmiş Milletler Bangalor Yargı Etiği İlkelerinde tarafsızlıkla ilgili olarak ayrıntılı düzenlemelere gidilmiştir. Birleşmiş Milletler Bangalor Yargı Etiği İlkelerine göre tarafsızlık, yargı görevinin tam ve doğru bir şekilde yerine getirilmesinin esasıdır. Bu prensip, sadece bizâtihî karar için değil aynı zamanda kararın oluşturulduğu süreç açısından da geçerlidir[396].

---

391 RT. HON, LORD DIPLOCK LLD., "Devlet Yönetiminde Hakimlerin Rolü", (Çeviren: Tayfun Akgüner, **İdare Hukuku İlimler Dergisi**, S. 2, Ağustos 1980, s. 11).

392 SEVER, s. 68.

393 SEVER, s. 137.

394 YURTCAN, s. 102.

395 AVCI, Görevi İhmal, s. 2.

396 http://www.hsk.gov.tr/ Eklentiler/Dosyalar/4a92e0cc-e94b-4912-aaf9-5dfc5b885e98.pdf, e.t. 15.08.2017.

Tarafsızlık ilkesinin uygulamasında, hâkim, yargısal görevlerini tarafsız, önyargısız ve iltimassız olarak yerine getirmelidir. Hâkim, mahkemede ve mahkeme dışında, yargı ve yargıç tarafsızlığı açısından kamuoyunun ve dava taraflarının güvenini sağlayacak ve artıracak davranışlar içerisinde olmalıdır.

Danıştay konuya ilişkin bir uyuşmazlıktaa ‘‘*Soruşturmanın 2 Nolu başlığı altında yer alan (Y.B.) isimli şahsın ... Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki belirtilen davada avukatlığını yapan (İ.D.) ile .... Mahkemeleri ve İcra Dairelerinde dava ve icra takip dosyaları bulunan avukat (A.D.C.) ile şehir merkezinde bulunan .... Kafe'de parasına iskambil oyunu oynadığı, böylece yaptığı iş ve davranışlarla görevini doğru ve tarafsız yapamayacağı kanısını uyandırdığı suçlaması ile ilgili olarak, davacının mesleğin gerektirdiği saygınlığa ve hakimlik vakarına uygun hareket etmediği ve bu konuda gerekli özeni göstermediği anlaşılmakla birlikte; kumar oynama ve tarafsızlığını kaybetme kanısı uyandırdığı iddialarının sübuta ermediğine*’’ karar vermiştir[397].

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1948 yılında kabul edilerek ilan edilen “İnsan Hakları Evrensel Bildirisi”nin 10’uncu maddesinde “Herkesin hak ve yükümlülükleri belirlenirken ve kendisine herhangi bir suç yüklenirken tam bir eşitlikle bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından hakça ve açık bir yargılanmaya hakkı vardır.” kuralına yer verilmiştir. Bununla adil yargılanmanın temel unsurları olan bağımsızlık ve tarafsızlık kavramlarının önemi vurgulanmıştır[398]. Avrupa Birliği Temel Haklar Şartının 47’nci maddesinde bağımsız ve tarafsız bir mahkemede adil yargılanma hakkından da söz edildiği görülmektedir.

cc. Kişisel Duygu, Hatır Gönüle Bakarak İşlem Yapmak

2802 sayılı Kanuna göre, hatır ve gönüle bakarak veya kişisel duygulara kapılarak görev yaptığı kanısını uyandırmak yer değiştirme cezasını gerektirir (m. 68/2-c).

---

397 D12D, 15.05.2013, E. 2012/9185, K. 2013/3954 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 16.06.2016.

398 ERDOĞAN, s. 1-6.

Hatır ve gönüle bakarak veya kişisel duygulara kapılarak görev yaptığı kanısını uyandırmak, toplumda hâkimin tarafsız olmadığı şüphesini doğurur ve neticede adaletin doğru olarak gerçekleşmediği gibi bir olumsuz bir sonuca sebep olur[399].

Hakimler ve Savcılar Kurulu bir olayda, "*Asliye Ceza Mahkemesinin ... esas sayılı evrakında örgüt kurmak ve bu kapsamda birden fazla hırsızlık suçu işledikleri iddiası ile tutuklu yargılanan sanıklardan bir kısmını yetkili olarak çıktığı tarihli duruşmada serbest bırakarak madde tayin ve deliller elde edilmemiş olsa bile, rüşvet aldığı kanısını uyandırdığından bahisle ilgili hakimin eylemine uyan 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 68 inci maddesinin ikinci fıkrasının (c) bendi gereğince yer değiştirme cezası ile cezalandırılmasına*" karar vermiştir[400].

Fiilin ağırlık derecesinin hâkimin hatır ve gönüle bakarak veya kişisel duygulara kapılarak görev yapması aşamasına gelmesi ve bu yönde somut bir tespitin varlığı aranmamaktadır. Kanıyı uyandırmak disiplin suçunun tekemmülü için yeterli görülmüştür. Kanıyı uyandırmak soyut bir kavramdır. Soruşturmacı ve disiplin cezası vermeye yetkili makamın basit bir yorumuyla bir olayda hatır ve gönüle bakarak veya kişisel duygulara kapılarak görev yaptığı kanısını uyandırmak fiilinin gerçekleştiği yönünde değerlendirme yapılması mümkündür. Yer değiştirme disiplin cezasına karşı yargı yolunun kapalı olduğu hususuyla, hatır ve gönüle bakarak veya kişisel duygulara kapılarak görev yaptığı kanısı uyandırmanın disiplin cezası verilmesi için yeterli olduğu hususu birlikte değerlendirildiğinde, hâkimlerin ne kadar güvencesiz, hâkimlik teminatından yoksun ve disiplin cezası tehdidiyle karşı karşıya oldukları açıktır.

Tüm yargı mensuplarını kapsayacak bir şekilde ortak bir disiplin mevzuatı yapılırken hatır ve gönüle bakarak veya kişisel duygulara kapılarak görev yaptığı kanısını uyandırmak fiiline yer verilmemelidir. Bu düzenleme oldukça soyut ifadeler içermektedir. Bu haliyle hakimlerinn basit bir yorumla, somut delil olmadan ceza tehdidine maruz kalmaları söz konusudur.

---

399 ERCAN, s. 54.

400 HSK 2. Dairesinin 11.12.2012, E. 2012/134, K. 2012/837 sayılı kararı için bkz. www.hsk.gov.tr/ disiplin-kararları, e.t. 22.08.2017.

Bir hâkimin hatır ve gönüle bakarak veya kişisel duygulara kapılarak görev yaptığı kanısını uyandırması nedeniyle disiplin cezasıyla tecziye edilebilmesi için fiilin sübuta ermesi ve bunun içinde yeterli somut delillerin bulunması gerekir.

dd. Meslektaşlarıyla Geçimsiz Olmak

Göreve dokunacak surette ve kendi kusurlarından dolayı meslektaşlarıyla geçimsiz ve dirliksiz olmak 2802 Kanuna göre yer değiştirme cezası gerektiren fiillerdendir (m. 68/2-d).

Disiplin suçunun oluşabilmesi için hâkimin meslektaşlarıyla geçimsiz ve dirliksiz olması gerekir. Bu durum özellikle heyet halinde çalışan mahkemelerde daha sık görülmektedir. Küçük ilçelerde de yargı mensubu olan meslektaşlar arasındaki ilişkiler önem arz eder. Geçimsiz ve dirliksizlik olaylar vuku bulabilir. Bu durum tek hâkimle çalışan mahkemelerde daha nadir rastlanmakla birlikte hâkimin görev yaptığı yerdeki diğer hâkim ve savcılarla geçimsizliği durumunda yine bu bent kapsamında değerlendirme yapılacaktır.

İkinci olarak hâkimin geçimsiz ve dirliksiz olması kendi kusurundan kaynaklanmalıdır. Şayet kusurlu taraf muhatap olduğu meslektaşı ise kusuru bulunmayan hâkimi bu disiplin suçu kapsamında değerlendirmek mümkün değildir. Her olayı kendi içinde değerlendirmek ve kusur tespitini titiz yapmak gerekmektedir.

Üçüncü olarak, hâkimin kendi kusurlarından dolayı meslektaşlarıyla geçimsiz ve dirliksiz[401] olmasının görevine dokunacak seviyede bulunması gerekmektedir. Görevine dokunacak surette olması ifadesinden, yargılamanın aksaması, işlerin gecikmesi anlaşılabilir. Aynı şekilde diğer meslektaşlarının görevlerini yapmasını engellemesi de bu kapsamda değerlendirilir.

401 Dirliksiz kelimesi; geçimsiz, huysuz anlamındadır. (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_ttas&view=ttas&kategori1=derlay&kelime1=dirliksiz.)

ee. Rüşvet Aldığı veya İrtikâpta Bulunduğu Kanısını Uyandırmak

Hâkim ve savcıların madde tayin ve deliller elde edilmemiş olsa bile, rüşvet aldığı veya irtikâpta bulunduğu kanısını uyandırması yer değiştirme cezası gerektiren bir disiplin suçudur (m. 68/2-e).

Danıştay konuya ilişkin bir uyuşmazlıkta, "*Davacının, 17.01.2003 tarihinde mesai saatleri sonunda açılan davada talep edilen ihtiyati tedbirin konusunu oluşturan ABD Bölge Mahkemesi tarafından verildiği ileri sürülen kararın varlığını araştırmadan, davacı vekilleri tarafından sunulan tercüme fotokopi belgeye istinaden, yabancı mahkeme kararının mağduriyete neden olabileceği gerekçesiyle birçok ülkeyi ilgilendirecek ve yabancı mahkemelerin yetkilerini kısıtlayacak şekilde uluslararası kapsamda verdiği ve özel bir gayretle mesai sonrasında yazdığı tedbir kararını davacı vekillerine elden tebliğ ettiği, tedbir kararının bir süre sonra getirilmesi ve şifahi talep üzerine ilk kararı yırtmak suretiyle yok ettiği ve denetime olanak tanımayacak şekilde yeni bir karar yazdığı, davacının bu eylemleri nedeniyle yeterli delil elde edilmemiş olsa bile, rüşvet aldığı kanısını uyandırdığı sonucuna varılmıştır. Bu durumda, davacının üzerine atılı eylemi, 2802 sayılı Kanunun 68/2-e maddesi kapsamında bulunduğundan yer değiştirme cezası ile cezalandırılması gerekirken meslekten çıkarma cezası ile cezalandırılmasına ilişkin dava konusu işlemlerde hukuka uyarlık bulunmadığına*'' karar vermiştir[402].

Deliller elde edilmemiş olsa bile rüşvet aldığı veya irtikâpta bulunduğu kanısını uyandırmak fiili açısından somut tespitlerin bulunması gerekir. Ancak bu tespitler ceza davası açısından şüpheye yer bırakmayacak nitelikte bulunmasa dahi olayın gelişiminden rüşvet alındığı veya irtikâpta bulunulduğu kanaatinin oluşması yeterli görülmektedir[403].

---

402 D12D, 30.05.2013, E. 2013/1203 sayılı YD İsteminin Kabul Kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.06.2016.

403 "Davacı tarafından şahsın yargılamasında Mahkemelerince verilen kararlarda kullandığı oyların şahsın aleyhinde olduğu, nitekim tahliye kararı veren Mahkeme heyetinde bulunmadığı, bu nedenle şahsın lehine bir kararı olmaksızın kendisine rüşvet verildiği iddiasının kabul edilemeyeceği, …. Otel'de yaptıkları görüşmeyi Yargıtay eski Başkanlarından birinin avukat olan oğlu (….)'nun ricası ile tanıştığı avukat (Ö.C.)'nun görüşme talebinde

Konuyla ilgili bir Danıştay kararında, Yargıtay 5. Ceza Dairesi'nin kararıyla "rüşvet almak" suçundan delil yetersizliğinden beraatine karar verilen hâkim hakkında, ceza yargılamasında verilen kararların disiplin hukuku yönünden göz önüne alınabilmekle birlikte bağlayıcılığının olmaması ve 2802 sayılı Yasa'nın 72. maddesi gereği ilgilinin mahkûm olması veya olmamasının ayrıca disiplin cezası verilmesine engel teşkil etmeyeceği açık olduğundan, davacının 2802 sayılı Yasa'nın 68/e maddesinde düzenlenen "*madde tayin ve deliller elde edilmemiş olsa bile, rüşvet aldığı veya irtikâpta bulunduğu kanısını uyandırmak,"* suçunu işlediğinin sabit olduğu sonuç ve kanaatine ulaşıldığı görülmektedir[404].

bulunduğunda kendisinin ….'da olması nedeniyle otelde gerçekleştiği, avukatın kendisine sanık (Y.B.)'ın mağdur olduğunu, mağduriyetinin giderilmesi için ricada bulunduğunu, kendisinin ise heyetlerinin titiz olduğunu belirterek "bundan bana bahsetmemiş ol" dediğini, sonrasında avukat (Ö.C.)'nun kendisine herhangi bir tayin talebi olup olmadığını sorduğunu ve bu konuda yardımcı olabileceğini ifade ettiği, görüşmenin bu yönde ilerlediğini, şahıslara dava ile ilgili olarak yol göstermesinin, taahhütte bulunmasının ve rüşvet almasının söz konusu olmadığını, nitekim rüşvet almak suçundan beraat ettiğini öne sürmekte ise de; yukarıda genel olarak bahsedilen iletişim tespit tutanakları içeriğinden, davacının şahsa yönelik olarak davada izlenecek hareket tarzı konusunda yol gösterdiği ve yargılamanın lehine sonuçlanması bakımından çaba göstereceği konusunda taahhütte bulunduğu kanaatine ulaşılmış olup, davacının yargıladığı sanık (Y.A.) ve bu şahısla doğrudan bağlantılı kişiler ve avukat (Ö.C.) ile müteaddit defalar telefon görüşmeleri yaptığı, şahsın akrabaları ile yaptığı telefon görüşmelerinden davacıya 30.000-USD rüşvet verilmesi konusunda pazarlıklar yapıldığı, 15.000-TL rüşvet verilmesi konusunda anlaşıldığı, nitekim şahsın müteaahhit arkadaşı (T.Ç.)'nun bizzat bu pazarlıkta yer aldığı ve şahsın tahliyesi sonrası bu paranın davacıya verilmesi konusunda şahıstan talepte bulunduğu görülmüş olup, söz konusu paranın avukat (Ö.C.)'nun vekalet ücreti olduğu iddiasının ise (Y.A)'ın avukatıyla 4.000-TL vekalet ücretine anlaştıklarına dair ifadesi karşısında, avukatlık görevini üstlenen kişinin sonradan yeniden vekalet ücreti pazarlığı yapması, üstelik bu pazarlığın davacı ile otelde yapılan görüşmede yapılması hayatın olağan akışına ve mantığa uygun düşmediği gibi, bir an için avukatın (Y.A.)'dan kendisi için ancak davacıya verileceği izlenimi yaratarak para pazarlığı yaptığı düşünülse dahi, söz konusu pazarlıkta (Y.A.) nın arkadaşı olan ve onun adına hareket eden (T.Ç.) nin ve şoförünün de bulunması nedeniyle bu ihtimalin söz konusu olmadığı kanaatine ulaşılmış, tüm bu süreçte davacı ile ilgili iddiaların rüşvetin davacıya teslim edildiği hususu dışında sübut bulduğu, rüşvetin teslimi konusunun ise şüphede kaldığı anlaşılmaktadır. Bu durumda; ceza yargılamasında verilen kararların disiplin hukuku yönünden göz önüne alınabilmekle birlikte bağlayıcılığının olmaması ve 2802 sayılı Yasa'nın yukarıda hükmüne yer verilen 72. maddesi gereği ilgilinin mahkum olması veya olmamasının ayrıca disiplin cezası verilmesine engel teşkil etmeyeceği açık olduğundan, davacının 2802 sayılı Yasa'nın 68/e maddesinde düzenlenen "madde tayin ve deliller elde edilmemiş olsa bile, rüşvet aldığı veya irtikapta bulunduğu kanısını uyandırmak," suçunu işlediğinin sabit olduğu sonuç ve kanaatine ulaşılmıştır.'' D12D, 15.05.2013, E. 2012/9185, K. 2013/3954 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.07.2016.

404 D12D, 15.05.2013, E. 2012/9185, K. 2013/3954 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 04.08.2016.

Rüşvet aldığı veya irtikâpta bulunduğu kanısını uyandırmak, disiplin suçunun tekemmülü için yeterli görülmüştür. Kanıyı uyandırmak soyut bir kavramdır. Soruşturmacı ve disiplin cezası vermeye yetkili makamın basit bir yorumuyla, bir olayda rüşvet aldığı veya irtikâpta bulunduğu kanısını uyandırmak fiilinin gerçekleştiği yönünde değerlendirme yapılması mümkündür. Rüşvet ve irtikâp fiilleri maddi ceza hukukunu ilgilendiren fiillerdir[405]. Ceza mahkemesince, rüşvet ve irtikâp suçundan kişinin mahkûm olması halinde, verilen mahkûmiyet kararı kişinin görevinin sonlandırılması nedenidir. Ceza mahkemesince, rüşvet ve irtikâp suçundan suçun unsurlarının oluşmaması gerekçesiyle kişinin beraat etmesi durumunda ise, suçun oluşmadığının kabul edilmesi gerekir. Bir kimsenin rüşvet aldığı veya irtikâpta bulunduğu yönünde delil yoksa rüşvet alındığı veya irtikâpta bulunulduğu yönünde bir kanının oluşması da zor görünmektedir. Bu madde hükmüne göre, ceza mahkemesinden delil yetersizliği nedeniyle beraat halinde kişinin kanıya dayalı olarak cezalandırılması mümkündür. Ancak rüşvet alındığı veya irtikâpta bulunulduğu yönünde maddi bir delil bulunmamasına rağmen kanıyla hareket edilerek kişinin cezalandırılması, şüpheye ve varsayıma dayalı olarak disiplin cezası verilmesi anlamına gelir. Bu durum kanunilik ilkesi, yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatıyla bağdaşmaz. Yargı mensubunu, mesnetsiz suç ithamları karşısında savunmasız bırakır. Kanıyla hareket edilerek yargı mensubu olan hâkimlerin disiplin cezası tehdidiyle karşı karşıya bırakılması hukuk devletiyle bağdaşmaz. Bu bendin soyut ifadeler içermesi nedeniyle delil elde edilmemiş olsa bile rüşvet aldığı veya irtikâpta bulunduğu kanısını uyandırmak fiilinin disiplin suçu olarak kabul edilmemesi gerekir.

405 Rüşvet ve irtikap hakkında geniş bilgi için bkz. ARTUK Mehmet Emin/GÖKÇEN Ahmet /YENİDÜNYA A. Caner, **Ceza Hukuku Özell Hükümler**, 15. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s. 993-1106; KOCA Mahmut/ÜZÜLMEZ İlhan, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Adalet Yayınevi, 4. Baskı, Ankara 2017, s. 903-920; ÖZEN Mustafa, **Ceza Hukuku Özel Hükümler Dersleri**, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara 2017, s. 696-763; TURABİ Selami, **İrtikap Suçu**, Adalet Yayınevi, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2017, s. 11-44; BAYTEMİR Erdal, "5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Kapsamında Rüşvet Suçu", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 88, Y. 2010, s. 333-388.

ff. Hediye Kabul ve Borçlanma Yasağı

Doğrudan doğruya veya aracı eliyle hediye istemek ve görev sırasında olmasa dahi çıkar sağlamak amacı ile verilen hediyeyi kabul veya iş sahiplerinden borç istemek veya almak yer değiştirme cezası gerektirir (m. 68/2-f).

Kanun konuyu tarafından hediye istemek ve borç istemek fiilleri yer değiştirme cezası gerektiren disiplin suçu olarak düzenlenmiş olmakla birlikte hediye istemek ve borç istemek fiillerine ilişkin disiplin suçunun oluşumunda bazı farklılıklar bulunmaktadır. Kanunda hediye istemenin doğrudan doğruya veya aracı eliyle olması arasında bir fark gözetilmemiştir. İster doğrudan doğruya hediye istenilsin ister aracı eliyle istenilsin disiplin suçu oluşacaktır. Hediye kabul etme suçu bakımından çıkar sağlama amacı aranırken hediye isteme fiili açısından çıkar sağlama amacı aranmamaktadır.

Hediye istemenin iş sahiplerinden olup olmaması önem arz etmemektedir. İster iş sahiplerinden hediye istenilsin ister iş sahibi olmayanlardan istenilsin hediye istemek suçu oluşacaktır. Ancak iş sahibi olmayan kimselerden hediye istenilmesi fiili açısından bir ayrım yapmak gerekir. Yaptığı hâkimlik göreviyle ilgisi bulunmayan, çıkar amacı gütmeyen ailevi ve arkadaşlık ilişkisinden kaynaklanan hediye istemek fiilinin disiplin suçu kapsamında değerlendirilmemesi gerekir.

Çıkar sağlamak amacıyla verilen hediyeyi kabul etmek fiiline gelince, bu fiilin görev sırasında olup olmasının bir önemi bulunmamaktadır. Yılbaşında, bayramlarda reklam veya tanıtım amacıyla verilen kalem, takvim ve ajandanın çıkar sağlamak amacıyla alındığı söylenemez. Bu fiilleri disiplin suçu kapsamında değerlendirmek mümkün değildir.

Örnek olarak başka bir vilayete ataması yapılan bir hâkimin arkadaşları veya diğer çevresi tarafından hatıra maksatlı verilen hediyeyi çıkar sağlamak amacıyla verilen hediye olarak kabul etmek olanaklı değildir. Disiplin suçu kapsamında değerlendirilmemesi gerekir.

İş sahiplerinden borç isteme fiili bakımından kanunda aracı eliyle borç isteme açıklamasına yer verilmemiştir. Ancak iş sahiplerinden borç istemek fiili açısından

aracı eliyle borç istenilse dahi disiplin suçu oluşacaktır. İş sahiplerinden borç istemek veya almak suçu açısından çıkar sağlamak amacının bulunup bulunmadığının önemi bulunmamaktadır. Çıkar sağlamak amacıyla olmasa dahi iş sahiplerinden borç istenilmesi veya alınması durumunda suç oluşacaktır. Örneğin yoksul bir kişiye yardım etmek amacıyla iş sahibinden borç istenilmesi halinde yer değiştirme cezası gerektiren disiplin suçu oluşacaktır. Kanun koyucunun buradaki amacı, hâkimin iş sahipleriyle arasındaki mesafeyi korumasını salamak ve tarafsızlığını yitirmesini engellemektir.

Birleşmiş Milletler Bangalor Yargı Etiği İlkelerinde hediye alma ile ilgili düzenlemelerin bulunduğu görülmektedir. Birleşmiş Milletler Bangalor Yargı Etiği İlkelerine göre "hâkim ve aile üyeleri; yargısal görevlerin yerine getirilmesine ilişkin olarak, bir şeyin hâkim tarafından yapılması, yapılmaması veya yapılmasına kayıtsız kalınması ile ilintili herhangi bir hediye, bir kredi, bir teberrû ya da bir iltimas talebinde ne bulunabilir ne de kabul edebilir. Hâkim, mahkeme personeline veya nüfûzu, idaresi ve yetkisi tahtında kalan diğer kişilere, görevlerinin veya işlevlerinin yerine getirilmesine ilişkin olarak; bir şeyin yapılması, yapılmaması veya yapılmasına kayıtsız kalınması ile ilintili herhangi bir hediye, bir kredi, bir teberrû ya da bir iltimas talebinde bulunmaları veya kabul etmeleri konusunda, izin veremez. Umuma açıklama konusundaki yasal gerekler ve hukuk gözetilmek suretiyle hâkim; tarafgirlik görüntüsüne yol açmayacak veya yargısal görevlerin icrasında hâkimi etkilemek amacıyla verildiği izlenimi yaratmayacak hatıra kâbilinden hediye, ödül veya benzeri şeyi alabilir"[406].

Devlet memurlarının da doğrudan doğruya veya aracı eliyle hediye istemeleri ve görevleri sırasında olmasa dahi menfaat sağlama amacı ile hediye kabul etmeleri veya iş sahiplerinden borç para istemeleri ve almaları yasaktır (657 SK m. 29/1). 657 sayılı Kanunda hediye kabul veya borç istemeye yönelik açık bir disiplin suçu düzenlemesi yoktur. Ancak görevi ile ilgili olarak her ne şekilde olursa olsun çıkar

406 http://www.hsk.gov.tr/ Eklentiler/Dosyalar/4a92e0cc-e94b-4912-aaf9-5dfc5b885e98.pdf, e.t. 15.08.2017.

sağlamak devlet memurları için kademe ilerlemesini durdurma cezasını gerektiren bir suçtur (657 SK m. 125/D-c).

Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetemelik hükümlerine göre, kamu görevlilerinin hediye alma ve menfaat sağlama yasağı bulunmaktadır (m. 15). Kamu görevlileri, yürüttükleri görevle ilgili bir iş, hizmet veya menfaat ilişkisi olan gerçek veya tüzel kişilerden kendileri, yakınları veya üçüncü kişi veya kuruluşlar için doğrudan doğruya veya aracı eliyle herhangi bir hediye alamazlar ve menfaat sağlayamazlar. Kamu kaynaklarını kullanarak hediye veremez, resmi gün, tören ve bayramlar dışında, hiçbir gerçek veya tüzel kişiye çelenk veya çiçek gönderemezler; görev ve hizmetle ilgisi olmayan kutlama, duyuru ve anma ilanları veremezler (m. 15).

Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Bakanlar Kurulu üyeleri, Türk Silahlı Kuvvetleri, yargı mensupları ve üniversiteler hakkında bu Yönetmelik hükümleri uygulanmaz (m. 2).

g. Meslekten Çıkarma Cezası

2802 sayılı Kanuna göre meslekten çıkarma cezası, bir daha mesleğe alınmamak üzere göreve son verilmesidir (m. 69). Hâkim ve savcılar 657 sayılı Kanuna tabi olmayıp özel kanun niteliğindeki 2802 sayılı Kanuna tabi kamu görevlileridir. Bu nedenle 2802 sayılı Kanunda memuriyetten çıkarma ifadesine yer verilmemiştir. Devlet memurluğundan çıkarma 657 sayılı Devlet Memurları Kanun'unda düzenlenmiştir[407]. 657 sayılı Kanuna göre devlet memurluğundan çıkarma, bir daha devlet memurluğuna atanmamak üzere memurluktan çıkarmaktır[408].

---

407 ATAY, s. 972.

408 Devlet Memurluğundan çıkarma hakkında geniş bilgi için bkz. ASLAN Zehrettin, s. 140 vd; SANCAKDAR.(Yargısal Denetim) s. 85 vd; DURMUŞ A. Alper, **Memur Disiplin Hukuku,** Adalet Yayınları, 10. Baskı, Ankara 2014, s. 247 vd.

2802 sayılı Kanuna göre meslekten çıkarma cezası alan bir hâkim veya savcı, bir daha mesleğe alınmaz ancak devlet memuru olabilir.

aa. Birden Fazla Disiplin Cezası Almak

2802 sayılı Kanuna göre, 68 inci maddenin (e) bendinde yazılı hallerden dolayı hangi sınıf ve derecede olursa olsun iki defa, diğer hallerden dolayı bir derecede iki veya derece ve sınıf kaydı aranmaksızın üç defa yer değiştirme veya derece yükselmesinin durdurulması cezası almış olmak meslekten çıkarma cezasını gerektirir (m. 69/2).

2802 sayılı Kanunnun 68 inci maddenin (e) bendinde, göreve dokunacak surette ve kendi kusurlarından dolayı meslektaşlarıyla geçimsiz ve dirliksiz olmak şeklinde yer değiştirme cezası gerektiren disiplin suçuna yer verilmiştir.

Hâkimlik ve savcılık mesleği dört ayrı sınıfa ayrılmaktadır. Mesleğe yeni başlayanlar üçüncü sınıfa dâhildirler. Daha sonra sırasıyla ikinci sınıf olurlar. İkinci sınıftan sonra birinci sınıfa ayrılırlar ve en son birinci sınıf olurlar. Birinci sınıf olabilmek için, birinci sınıfa ayrılmadan sonra üç yıllık müddetin dolması ve birinci sınıfa ayrılma niteliğinin yitirilmemesi gerekir (2802 SK m. 15).

Burada üç ayrı meslekten çıkarma sebebi vardır. Bunları ayrı ayrı inceleme yerinde olacaktır.

- Hâkimin hangi sınıf ve derecede olduğuna bakılmaksızın ve hangi derecede olursa olsun 68 inci maddenin (e) bendinde yazılı hallerden dolayı iki defa yer değiştirme cezası almış olması meslekten çıkarma cezasını gerektirir. İkinci yer değiştirme cezasını gerektiren eylemin, birinci yer değiştirme cezasının kesinleşmesinden önce veya sonra işlenmesi arasında bir fark bulunmamaktadır. İkinci yer değiştirme cezası gerektiren eylem, ister birinci yer değiştirme cezasının kesinleşmesinden önce işlensin ister sonra işlensin meslekten çıkarma cezası verilecektir.

- 68 inci maddede belirtilen diğer hallerden dolayı bir derecede iki defa disiplin cezası almak da meslekten çıkarmayı gerektirmektedir. 2802 sayılı Kanunun 68.

maddesinde yer değiştirme cezası gerektiren fiiller kusurlu veya uygunsuz hareket ve ilişkileriyle mesleğin şeref ve nüfuzunu veya şahsi onur ve saygınlığını yitirmek, yaptıkları işler veya davranışlarıyla görevini doğru ve tarafsız yapamayacağı kanısını uyandırmak, hatır ve gönüle bakarak veya kişisel duygulara kapılarak görev yaptığı kanısını uyandırmak, göreve dokunacak surette ve kendi kusurlarından dolayı meslektaşlarıyla geçimsiz ve dirliksiz olmak, madde tayin ve deliller elde edilmemiş olsa bile, rüşvet aldığı veya irtikâpta bulunduğu kanısını uyandırmak, doğrudan doğruya veya aracı eliyle hediye istemek ve görev sırasında olmasa dahi çıkar sağlamak amacı ile verilen hediyeyi kabul veya iş sahiplerinden borç istemek veya almak halleri şeklinde düzenlenmiştir.

Kanun hükmünde yer alan ‘‘diğer hallerden dolayı’’ ibaresinden sadece 68 inci maddenin (e) bendinde yazılı haller dışındaki hallerden dolayı (rüşvet ve irtikap iddiası) yer değiştirme cezası gerektiren fiillerin mi anlaşılacağı yoksa derece yükselmesinin durdurulması cezası gerektiren fiillerin de bu kapsamda mı değerlendirileceği anlaşılamamaktadır. Kanun maddesi iyi bir şekilde kaleme alınmadığından bu yönüyle eleştiriye açıktır. Kanun maddesinin mevcut şekliyle ‘‘diğer hallerden dolayı’’ ibaresinden derece yükselmesi durdurulması cezası gerektiren fiillerin de bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği yorumu ağır basmaktadır. Bundan dolayı da iki defa derece yükselmesinin durdurulması cezası almış olmak da meslekten çıkarmayı gerektirmektedir.

Danıştay bir uyuşmazlıkta, “*2802 sayılı Kanun'un 66. maddesinde "Kademe İlerlemesinin Durdurulması" cezasını gerektiren fiiller sayılırken, "b" bendinde "Ödeme gücünün üstünde borçlanmak suretiyle borçlarını ödeyemez duruma düşmek veya kesinleşmiş borcunu kasden ödemeyerek hakkında yasal yollara başvurulmasına neden olmak" eylemine yer verilmiş, aynı aynı Kanun'un 70. maddesinin ilk fıkrasında da "Sicilden silinmesi mümkün olan disiplin cezası uygulanmasına neden olmuş bir eylem veya davranışın, cezaların sicilden silinmesini düzenleyen 75 inci maddedeki süreler içinde tekrarlanması veya aynı tür disiplin cezasını gerektiren birden çok eylem veya davranışın bir arada bulunması hallerinde bir derece ağır disiplin cezası verilir." hükmü yer aldığı, davacının;… Cumhuriyet Savcısı olarak görev yaptığı dönemde, hakkında yapılan soruşturma neticesinde,*

Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun 22.06.2000 günlü, 158 sayılı kararıyla: "Kusurlu ve uygunsuz hareket ve ilişkileriyle mesleğin şeref ve nüfuzunu, şahsi onur ve saygınlığını yitirdiği, bu cümleden olarak; 1-) .... ilçesine tayin olduğu tarih olan Ağustos 1999 ayında kiraladığı evin sahibinin yurt dışında olmasını fırsat bilerek bugüne kadar kira parasını ödemediği, 2-)... ilçesinde market işleticileri ...'dan Kasım 1999 ayı içerisinde 56.550.000 TL'lik,.....'den Eylül-Ekim 1999 ayları içerisinde 112.500.000 TL'lik muhtelif gıda maddesi aldığı halde bugüne kadar parasını ödemediği, 3-) .... ilçesinde sarraflık yapan ... adlı şahıstan Eylül 1999 ayında aldığı 300 Dolar'dan 200 Dolarını bugüne kadar ödemediği" gerekçesiyle, 2802 sayılı Kanun'un 66/b maddesi uyarınca kademe ilerlemesinin durdurulması cezası yerine, daha önce aynı madde kapsamında cezalandırıldığından dolayı tekerrür hükümleri uygulanarak aynı Kanun'un 70/1. maddesi uyarınca derece yükselmesinin durdurulması cezasıyla cezalandırıldığı ve anılan cezanın 28.07.2000 tarihinde kesinleştiği; yine ... Cumhuriyet savcısı olarak görev yapmakta iken hakkında yapılan soruşturma neticesinde, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun 16.04.2001 günlü, 148 sayılı kararıyla: "Borçlarını ödemeyerek hakkında yasal yollara başvurulmasına sebebiyet verdiği, bu cümleden olarak; Belediye'ye ait olan toplam 85.256.000 TL borcunu ödemeyip kendisine yapılan tebligata rağmen süresinde mal bildiriminde bulunmayarak, ... İcra Ceza Mahkemesi'nce hakkında 2000/3-3 değişik iş sayılı "hapsen tazyik" kararının verilmesine neden olduğu" gerekçesiyle, 2802 sayılı Kanun'un 66/b maddesi uyarınca kademe ilerlemesinin durdurulması cezası yerine, daha önce aynı madde kapsamında cezalandırıldığından dolayı tekerrür hükümleri uygulanarak aynı Kanun'un 70/1. maddesi uyarınca derece yükselmesinin durdurulması cezasıyla cezalandırıldığı ve anılan cezanın da 10.08.2001 tarihinde kesinleştiği; bu kez, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun 24.10.2002 günlü, 447 sayılı kararıyla, davacı hakkında iki kez derece yükselmesinin durdurulması cezası verildiği için, 2802 sayılı Kanun'un 69. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca meslekten çıkarma cezası verildiği, anılan cezaya yapılan itirazın ise yine aynı Kurul'un 02.12.2002 günlü, 84 sayılı kararıyla reddedildiği, bu işlemin kaldırılması istemiyle davacı tarafından, 18.12.2010 gün ve 27789 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6087 sayılı Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu'nun geçici 3. maddesi uyarınca yapılan başvurunun, Hakimler ve

Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulu'nun 14.04.2011 günlü, 142 sayılı kararıyla reddedilmesi üzerine anılan işlemin iptali açılan davada, sübuta erdiği sonuç ve kanaatine varılan fiiller nedeniyle, tekerrür hükümleri uygulanarak, aynı derecede iki kez derece yükselmesinin durdurulması cezasıyla tecziye edilen ve bu cezaları kesinleşen davacının, 2802 sayılı Kanun'un 69. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca meslekten çıkarma cezasıyla cezalandırılmasına ilişkin Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun 24.10.2002 gün ve 447 sayılı kararının kaldırılması için yapılan başvurunun reddine ilişkin 14.04.2011 gün ve 142 sayılı Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulu kararında hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmadığına'' karar vermiştir[409].

- Aynı şekilde derece ve sınıf kaydı aranmaksızın üç defa yer değiştirme veya derece yükselmesinin durdurulması cezası almış olmak meslekten çıkarma sebebidir. 68 inci maddenin (e) bendinde yazılı haller dışındaki hallerden dolayı bir derecede iki defa yer değiştirme veya derece yükselmesinin durdurulması cezası alınmış olduğunda, üçüncü bir fiil beklenmeden meslekten çıkarma cezası verileceğinden, bu kapsamda meslekten çıkarma cezası verilmesi için yer değiştirme veya derece yükselmesinin durdurulması cezasının faklı derecelerde verilmesi gerekmektedir.

bb. Hapis Cezası Alma

2802 sayılı Kanuna göre, taksirli suçlar hariç olmak üzere, 6 aydan fazla hapis veya affa uğramış olsa bile 8 inci maddenin (h) bendinde yazılı suçlardan biri ile kesin hüküm giymek meslekten çıkarma sesebidir (m. 69/2).

2802 sayılı Kanunda 6 aydan fazla hapis cezası almış olmak meslekten çıkarma sebebi olarak gösterilmiştir. Ancak bu cezanın kastla işlenmiş bir suçtan dolayı verilmiş olması gerekir. Ceza Kanununa göre kast, suçun yasal tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek işlenmesidir. Kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi halinde ise olası

409 D12D, 09.05.2014, E. 2011/10638, K. 2014/3586 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 03.08.2016.

kasttan söz edilir[410]. Suç ister doğrudan kastla işlensin ister olası kastla işlensin 6 aydan fazla hapis cezası gerektiriyorsa meslekten çıkarma cezası sebebidir.

Meslekten çıkarma cezası bakımından taksirli suçlardan dolayı kesin hüküm giymek hariç tutulmuştur. Ceza Kanununa göre taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyerek gerçekleştirilmesidir[411]. Kişinin istememesine karşılık neticeyi öngörmesi ve bu neticenin meydana gelmesi halinde ise bilinçli taksir vardır[412]. Suçun bilinçli taksirle işlenmesi halinde de verilecek hapis cezası meslekten çıkarma cezasını gerektirmez. Taksirle ve bilinçli taksirle işlenen suça verilecek cezanın miktarının da önemi bulunmamaktadır. Taksirle işlenen suçtan dolayı 15 yıl hapis cezası verilse dahi meslekten çıkarma cezası verilemez.

2802 sayılı Kanunun 8 inci maddenin (h) bendinde, taksirli suçlar hariç olmak üzere, 3 aydan fazla hapis veya affa uğramış olsa bile Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlarla, zimmet, ihtilas, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik[413],

---

410 AKBULUT, s. 354; BİRTEK, s. 182.

411 AKBULUT, s. 380; BİRTEK, s. 187.

412 AKBULUT, s. 388; BİRTEK, s. 195.

413 "Davacının, ifa ettiği hakimlik görevi itibarıyla kamu düzeninin güvencesi olarak kendisinden beklenen özel sadakat ve güven ilişkisine aykırı tutum ve davranışlarda bulunduğu hususu, hakkında görevi ihmal ve resmi evrakta sahtecilik suçundan verilen ceza mahkemesi kararı ve soruşturma dosyasında yer alan bilgi ve belgeler ile sabit olup, 6087 sayılı Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanununun Geçici 3'üncü maddesi uyarınca yaptığı başvurusunun reddine dair Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulu'nun 07.12.2011 tarih ve 2011/422 sayılı kararına karşı yaptığı yeniden inceleme talebinin reddi yolundaki aynı Kurul'un 02.05.2012 tarih ve 2012/287 sayılı kararında hukuka aykırılık görülmediği, öte yandan her ne kadar davacı tarafından, ceza yargılaması sonucunda verilen ….. İkinci Ağır Ceza Mahkemesi'nin 21.03.2012 gün ve Değişik İş: 2012/299 sayılı "hükmün açıklanmasının geri bırakılması" kararı ile hüküm ve sonuçları ortadan kaldırıldığından hakkında bir mahkûmiyet kararı kalmadığı; dolayısıyla aynı fiiller nedeniyle meslekten çıkarılmasının hukuka aykırı olduğu ileri sürülmekte ise de; 2802 sayılı Yasa'nın 69. maddesinde; affa uğramış olsa bile aynı Yasa'nın 8'inci maddesinin (h) bendinde yazılı suçlardan biri olan sahtecilikten kesin hüküm giymenin meslekten çıkarılmayı gerektireceği kabul edilmiştir. Dava konusu olayda davacı, evrakta sahtecilik suçundan mahkûm olmuş ve bu mahkumiyet kesinleşmiştir. Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu ve 5275 sayılı Kanun ile getirilen yeni kurallar gereğince davacı hakkında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin karar bir "uyarlama" kararı olup, davacının evrakta sahtecilik suçunu işlemediğini ya da bu suçtan dolayı verilmiş mahkumiyet kararının isabetsiz olduğunu gösteren bir karar olmadığından, 2802 sayılı Kanun'un yukarıda açık metnine yer verilen 72. maddesi hükmü karşısında aynı suçlama ile ilgili olarak disiplin cezasının hukuka aykırı olduğunu göstermeyeceği hakkında'' D12D, 27.11.2014, E. 2012/9318, K. 2014/8003 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 02.07.2016.

inancı kötüye kullanma[414], dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyet kırıcı bir suçtan veya kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma suçlarından dolayı kesin hüküm giymek meslekten çıkarma sebebidir. Hatta bu bentte yazılı suçlardan dolayı verilen kesin hükmün affa uğramış olması dahi meslekten çıkarma cezası verilmesine engel değildir.

Danıştay bir uyuşmazlıkta, "*Olayda, suç tarihinde ...hakimi olarak görev yapan davacının .... Asliye Ceza Mahkemesinin 2001/35 esas sayılı dosyasında verilen 2 yıl 6 ay hapis cezası alan şikayetçiyi, aynı adliyede zabıt katibi olarak görev yapan şikayetçinin akrabası olan şahıs aracılığı ile odasına çağırtarak, yanlarında bu şahıs da olduğu halde şikayetçiyi mahkumiyete konu kararın normal olarak onanacağını, işinin zor olduğunu, ...'da bulunan ve avukat olan bacanağının bu işlerle uğraştığından başlangıçta 1.000 TL Yargıtay üyelerine verildiği takdirde*

414 "Davacının … Bölge İdare Mahkemesi başkanı olarak görev yaptığı dönemde personelin maaş ve sair istihkak ödemelerinin 2004 - 2006 yılları arasında Türkiye … Bankası A.Ş, 2006 yılından sonra da ….. A.Ş aracılığıyla yapılması için düzenlenen maaş ödeme sözleşmesi karşılığı, anılan bankalardan kuruma yapılan toplam 15.000 TL nakdi bağışın usulsüz harcandığı veya harcanmayarak mal edinildiği iddiasıyla "hizmet nedeniyle güveni kötüye kullanmak" suçundan dolayı yargılandığı, yargılama sonucu Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 24.9.2010 tarih ve 2009/4 esas, 2010/3 karar sayılı kararı ile "davacının …. Bölge İdare Mahkemesi Başkanı sıfatı ile kurum adına bankalardan aldığı promosyon parasının bir kısmı ile gelen misafirlere hediye olarak vermek üzere çeşitli tarihlerde şarap almasının kurum hizmeti veya kurum yararına sarf etme olarak kabulünün mümkün olmadığı, sanığın takdir yetkisini gayesi dışında kullandığı gerekçesi ile kuruma karşı zincirleme olarak hizmet nedeniyle güveni kötüye kullanma suçunu işlediğinden Türk Ceza Kanunu'nun 155/2,43,62,51/1,2,3 maddeleri uyarınca 1 yıl 15 gün hapis ve 5 gün karşılığı 100 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına, verilen cezanın ertelenmesine" karar verildiği, kararın Yargıtay Ceza Genel Kurulu tarafından onanarak kesinleştiği, bunun üzerine dava konusu işlem ile 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun 69. maddesinin 2. fıkrasındaki "... affa uğramış olsa bile 8. maddenin (h) bendinde yazılı suçlardan biri ile (güveni kötüye kullanma) kesin hüküm giymek meslekten çıkarılmayı gerektirir." hükmü karşısında davacının "meslekten çıkarma" cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği anlaşılmıştır. Bu durumda; hizmet nedeniyle güveni kötüye kullanmak suçundan kesinleşmiş mahkûmiyeti olan davacının 2802 sayılı Kanun'un 69. maddesinin 2. fıkrasında yer alan hüküm uyarınca "meslekten çıkarma" cezası ile cezalandırılmasına ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmaktadır. Her ne kadar davacı ertelenmiş bir mahkûmiyet kararının meslekten çıkarmaya dayanak oluşturmayacağını, yer değiştirme cezasının verilmesi gerektiğini iddia etmekteyse de; 2802 sayılı Kanun'un 69. maddesinin 2. fıkrasında "...cezanın 8. maddenin (h) bendinde yazılı suçlardan dolayı verilmemiş olması ve ertelenmiş, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50 nci maddesindeki tedbirlerden birine çevrilmiş veya yüzseksen günden fazla adlî para cezası olması halinde meslekten çıkarma cezası yerine, yer değiştirme cezası verilir." hükmünün yer aldığı, bu hükme göre meslekten çıkarma cezası yerine yer değiştirme cezası verilebilmesi için cezanın 8. maddenin (h) bendinde yazılı suçlardan dolayı verilmemiş olması gerektiği hakkında'' D12D, 28.11.2014, E. 2013/2767, K. 2014/8019 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 03.05.2016.

kararın bozulabileceğini, toplam 4.000 - 5.000 TL para gerekeceğini söyleyerek kendisinin hakim olarak görev yapması nedeniyle hakimlik mesleğine duyulan güveni de kötüye kullanarak hukuki bilgiden yoksun olan şikayetçiyi endişeye sevk etmek suretiyle ikna ettiği, bacanağı olan avukatın telefonla adresini ve vergi numarasını öğrenip, bir kağıda yazarak şikayetçiye vererek avukat adına vekâletname çıkarttırdığı, daha sonra ....'ya giderek ve şikayetçiyi de .....'ya çağırarak söz konusu parayı almak istediği ancak şikayetçinin daha sonra görüştüğü bir hukukçudan böyle bir şeyin mümkün olamayacağını öğrenmesi ve Adalet Bakanlığı'na şikayette bulunması üzerine davacı fiil tarihinde daha önce seri numaraları tespit edilen 100'lük banknotlar halindeki 600 USD'yi ....'da .... yolu üzerindeki ... kavşağı üzerinde şikayetçi ile buluşarak aldığı ve yapılan suçüstü sonunda söz konusu 600 USD davacının üzerinde yakalandığı anlaşılmış olup, usûlüne uygun olarak yapılan soruşturma ile davacının dolandırıcılık suçundan dolayı yargılanarak mahkum olduğunun tespit edilmesi nedeniyle, 2802 sayılı Kanunun 69. maddesinin 2. fıkrasında belirtilen şartların gerçekleştiği görüldüğünden, bu haliyle " meslekten çıkarma cezası" ile cezalandırılan davacının bu kararın kaldırılması talebinin reddine ilişkin kararda ve bu kararın yeniden incelenmesi yolundaki talebin reddine ilişkin kararda hukuka aykırılık bulunmadığına" karar vermiştir[415].

Meslekten çıkarma cezasının uygulanması açısından, affa uğramış olsa bile Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlarla zimmet, ihtilas, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyet kırıcı bir suçtan veya kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma suçlarından dolayı kesin hüküm giymek suçlarında, ceza gerektiren fiilin açıklığı bakımından bir sorun görünmemektedir. Bu suçlardan dolayı bir günlük hapis cezası alınsa dahi meslekten çıkarma açısından yeterlidir.

2802 sayılı Kanunun 8. maddesinin (h) bendinde yer alan, *"...zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı*

[415] D12D, 11.12.2013, E. 2012/4572, K. 2013/10434 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.07.2016.

iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyet kırıcı ....” ifadesindeki “gibi” sözcüğü ile, sayılan suçlar dışında başka suçların da yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyet kırıcı olabileceğinin düzenlenmiş ise de, burada yer verilen "gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyet kırıcı suç" ibaresindeki "gibi" ifadesi, yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyet kırıcı suç olarak anılan Kanunda sayma yoluyla belirtilen "zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas suçlarından biri"ni ifade etmek üzere kullanılmıştır[416].

2802 sayılı Hâkim ve Savcılar Kanun’un 8 inci maddenin (h) bendinde ismen yazılı suçlar dışında kalan suçlardan, taksirli suçlar hariç olmak üzere üç aydan fazla altı aydan az hapis cezası alarak kesin hüküm giyen hâkim ve savcının durumu hakkında, Kanunun 69. maddesinde yapılan değişiklikle, meslekten çıkarma cezası açısından taksirli suçlar hariç olmak üzere ağır hapis veya üç aydan fazla hapis cezası almak ifadesi yerine taksirli suçlar hariç olmak üzere altı aydan fazla hapis cezası almak ifadesi getirilmiştir (5720 SK m. 4).

Değişiklikten önce, meslekten çıkarma cezası açısından taksirli suçlar hariç olmak üzere, ağır hapis veya üç aydan fazla hapis cezası almak ifadesi ile affa uğramış olsa bile 8 inci maddenin (h) bendinde yazılı suçlardan biri ile kesin hüküm giymek ifadesi arasında uyum bulunmaktaydı. Zira, 8 inci maddenin (h) bendinde de taksirli suçlar hariç olmak üzere, üç aydan fazla hapis cezası almak ifadesine yer verilmişti. Yapılan değişiklikle meslekten çıkarma cezası açısından “taksirli suçlar hariç olmak üzere, ağır hapis veya üç aydan fazla hapis cezası almak” ifadesi yerine, taksirli suçlar hariç olmak üzere altı aydan fazla hapis cezası almak ifadesi getirilmesiyle madde metnindeki uyum bozulmuştur.

Diğer bir anlatımla, taksirli suçlar hariç olmak üzere, altı aydan fazla hapis cezası almak ifadesi ile affa uğramış olsa bile 8 inci maddenin (h) bendinde yazılı suçlardan biri ile kesin hüküm giymek ifadesi arasında uyum bulunmamaktadır. Çünkü affa uğramış olsa bile 8 inci maddenin (h) bendinde yazılı suçlardan biri ile

[416] DİDDK, 03/02/2016, E. 2014/5525, K. 2016/129 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, et. 06.11.2016.

kesin hüküm giymek ifadesiyle, affa uğramış olsa bile taksirli suçlar hariç olmak üzere üç aydan fazla hapis cezası almak meslekten çıkarma sebebi olarak öngörülmüştür. Diğer taraftan 69. maddede, taksirli suçlar hariç olmak üzere altı aydan fazla hapis cezası almak meslekten çıkarma sebebi olarak öngörülmüştür. Bu nedenle, anılan değişiklikle üç ay ibaresinin altı ay olarak değiştirilmesinin hiçbir anlamı kalmamıştır. Zira, kanunun mevcut haliyle, affa uğramış olsa bile üç aydan fazla hapis cezası almak meslekten çıkarma sebebidir. Ancak, 69. maddede yer verilen, affa uğramış olsa bile 8 inci maddenin (h) bendinde yazılı suçlardan biri ile kesin hüküm giymek ifadesinden, 8 inci maddenin (h) bendinde ismen yazılı suçlar şeklinde anlaşılmak koşuluyla, lehe değerlendirilmesi mümkündür.

Türk Ceza Kanununa göre verilen cezanın 8 inci maddenin (h) bendinde yazılı suçlardan dolayı verilmemiş olması, cezanın ertelenmiş olması, Türk Ceza Kanununun 50 nci maddesindeki tedbirlerden birine çevrilmiş veya yüzseksen günden fazla adlî para cezası olması halinde ilgili hâkime meslekten çıkarma cezası yerine bir alt ceza olan yer değiştirme cezası verilecektir.

2802 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin (h) bendinde yazılı olmayan suçlardan dolayı verilen hapis cezasının kasten işlenen suçtan dolayı verilmesi ve 6 aydan fazla olması gerekmektedir. Çünkü taksirle işlenen suçtan dolayı verilen cezalar ile 8 inci maddesinin (h) bendinde yazılı suçlar hariç olmak üzere 6 ay ve daha az hapis cezası nedeniyle hüküm giymek meslekten çıkarma sebebi değildir.

2802 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin (h) bendinde yazılı olmayan ve kasten işlenen suçlardan dolayı verilen 6 aydan fazla cezanın Türk Ceza Kanununun 50 nci maddesindeki tedbirlerden birine çevrilmiş veya yüzseksen günden fazla adlî para cezası olması halinde meslekten çıkarma cezası yerine bir alt ceza olan yer değiştirme cezası verilir. Kanunda yüzseksen günden fazla adlî para cezası ifadesine yer verilmesinin sebebi hapis cezasının 6 aydan fazla olmasından kaynaklanmaktadır[417]. Çünkü adlî para cezası, belirlenen tam gün sayısının, bir gün

[417] AKBULUT, s. 799, BİRTEK, s. 415.

karşılığı olarak takdir edilen miktar ile çarpılması suretiyle hesaplanmaktadır[418](TCK m. 52). 5237 sayılı Türk Ceza Kanununa göre hükmedilen bir yıl veya daha az süreli hapis cezası, kısa süreli hapis cezasıdır. Hüküm kesinleştikten sonra Cumhuriyet savcılığınca yapılan tebligata rağmen otuz gün içinde seçenek tedbirin gereklerinin yerine getirilmesine başlanmaması veya başlanıp da devam edilmemesi halinde, hükmü veren mahkemece kısa süreli hapis cezasının tamamen veya kısmen infazına karar verilmesi durumunda meslekten çıkarma cezası yerine, bir alt ceza olan yer değiştirme cezası verilip verilmeyeceğinin açıklığa kavuşturulması gerekir. Seçenek tedbirin gereklerinin yerine getirilmemesi nedeniyle hükmü veren mahkemece kısa süreli hapis cezasının tamamen veya kısmen infazına karar verilmesi durumunda, artık seçenek tedbirin varlığından bahsedilemeycektir. Böyle bir durumda asıl mahkûmiyet hapis cezası olacaktır.

Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından meslekten çıkarma cezası verilmeden önce, seçenek tedbirin gereklerinin yerine getirilmemesi nedeniyle hükmü veren ceza mahkemesince kısa süreli hapis cezasının tamamen veya kısmen infazına karar verilmesi durumunda meslekten çıkarma cezası yerine bir alt ceza olan yer değiştirme cezasının verilmemesi gerekir. Çünkü bu durumda asıl mahkûmiyet hapis cezasıdır.

Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından seçenek tedbirden dolayı meslekten çıkarma cezası yerine bir alt ceza olan yer değiştirme cezası verilmesinden sonra, seçenek tedbirin gereklerinin yerine getirilmemesi nedeniyle hükmü veren ceza mahkemesince kısa süreli hapis cezasının tamamen veya kısmen infazına karar verilmesi durumunda, verilen yer değiştirme cezası kaldırılmamalıdır. Disiplin cezası verilen kişinin lehine değerlendirmek hakkaniyete uygundur. Zira Türk Ceza Kanununda öngörülen kısa süreli hapis cezasının tamamen veya kısmen infazına karar verilmesi durumuyla ilgili olarak 2802 sayılı Kanunda açık bir hüküm yer almamaktadır.

---

418 AKBULUT, s. 801.

Meslekten çıkarma cezası yerine bir alt ceza olan yer değiştirme cezası verilmesi bakımından, 2802 sayılı Kanunun 69. maddesinin 1. fıkrasında, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50. maddesindeki tedbirlerden birine çevrilmiş ifadesinden sonra, ‘‘veya yüz seksen günden fazla adlî para cezası olması’’ ifadesine lüzum bulunmamakta idi. Çünkü Türk Ceza Kanununa göre, adli para cezası da 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50. maddesindeki öngörülen tedbirlerden biridir. Kanun koyucunun ‘‘veya yüz seksen günden fazla adlî para cezası olması’’ ifadesine özel olarak yer vermesinin sebebi, adli para cezasının yüz seksen günden fazla olması gerektiği hususunu vurgulamak olabilir. Altı ay hapis cezasının yüz seksen gün adli para cezasına karşılık geldiğini unutmamak gerekir.

2802 sayılı Kanunun 69. maddesinin 2. fıkrasında, ‘‘*Birinci fıkra dışında kalan ceza mahkûmiyetlerinin ertelenmiş*[419] *veya 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50 nci maddesindeki ceza veya tedbirlere çevrilmiş olup olmadığına bakılmaksızın suçun niteliğine göre 64, 65, 66, 67 veya 68 inci maddelerde sayılan disiplin cezalarından biri verilir.’’ kuralına yer verilmiştir. ‘‘Birinci fıkra dışında kalan ceza mahkûmiyetleri*’’ ifadesinden ne anlaşılması gerektiği ve bu fıkra kapsamına hangi cezaların girdiğinin açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

İlk olarak 2802 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin (h) bendinde yazılı olan suçlardan dolayı verilen ceza mahkûmiyetleri bu fıkra kapsamında değildir. Zira bu cezalar affa uğramış olsa dahi meslekten çıkarma sebebidir.

İkinci olarak, kasten işlenen suçlardan dolayı verilen 6 aydan fazla cezası mahkûmiyetleri 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50 nci maddesindeki tedbirlerden birine çevrilmiş veya yüzseksen günden fazla adlî para cezasına çevrilmiş olsa dahi ikinci fıkra kapsamında değildir. Zira anılan mahkûmiyetler birinci fıkra kapsamında olup meslekten çıkarma yerine yer değiştirme cezasını gerektirmektedir. Burada ikinci fıkra kapsamına, 8 inci maddenin (h) bendinde yazılı suçlardan dolayı verilen

419 5237 sayılı Türk Ceza Kanununa göre, kişinin işlediği bir suç nedeniyle iki yıl veya daha az süreyle hapis cezası alması halinde kişinin aldığı bu ceza ertelenebilir. Hatta kişi eylemi işlediği anda onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş olması halinde iki yıllık süre 3 yıl olarak uygulanır (TCK m. 51).

cezalar hariç olmak üzere, "*kasten işlenen suçlardan dolayı verilen 6 ay ve daha az hapis cezası mahkûmiyetleri ile taksirle işlenen suçlardan dolayı verilen ceza mahkûmiyetleri"* girmektedir. Mahkûmiyet kararının ertelenmiş veya 5237 sayılı TCK'nın 50 nci maddesindeki ceza veya tedbirlere çevrilmiş olup olmadığının önemi bulunmamaktadır.

2802 sayılı Kanunun 69. maddesinin 2. fıkrasında taksirle işlenen suçların açık ve net olarak kapsam dışında tutulmamış olması bakımından düzenleme eleştirilebilir. İkinci fıkranın mevcut haliyle taksirle işlenen suçlardan dolayı verilen mahkûmiyetler fıkra kapsamında kalmaktadır. 2802 sayılı Kanunun 69. maddesinin 2. fıkrası kapsamında kalan bir ceza mahkûmiyetine hükmedilmesi halinde, suçun niteliğine göre 64, 65, 66, 67 veya 68 inci maddelerde sayılan disiplin cezaları olan aylıktan kesme, kınama, kademe ilerlemesinin durdurulması, derece yükselmesinin durdurulması veya yer değiştirme cezalarından biri verilecektir. Burada Kurul'un takdir yetkisinin olmadığı, sayılan cezalardan uygun olanı vermek zorunda olduğunu söylemek mümkündür[420]. Ancak verilen ceza mahkûmiyetinin konusu olan suç, niteliği itibariyle aylıktan kesme, kınama, kademe ilerlemesinin durdurulması, derece yükselmesinin durdurulması veya yer değiştirme cezası gerektiren fiillerle örtüşmüyorsa 64, 65, 66, 67 veya 68 inci maddelerde sayılan disiplin cezalarından birinin verilmesi mümkün olmayacaktır.

Bu fıkra kapsamında verilecek alt cezanın sınırı, hükümlülüğü gerektiren suçun, mesleğin şeref ve onurunu bozan veya mesleğe olan genel saygı ve güveni gideren nitelikte olmasıdır. Şayet bu nitelikte görülürse ilgili kişiye 2802 sayılı Kanunun 69. maddesinin 3. fıkrası kapsamında meslekten çıkarma cezası verilecektir.

---

420 ERCAN, s. 61.

cc. İşlenen Suçun Mesleğin Şeref ve Onurunu Bozması

2802 sayılı Kanuna göre, hükümlülüğü gerektiren suç, mesleğin şeref ve onurunu bozan veya mesleğe olan genel saygı ve güveni gideren nitelikte görülürse, Kanunda daha alt derecede bir disiplin cezası öngörülmemiş olmak kaydıyla meslekten çıkarma cezası verilir (m. 69/4).

Bu fıkra kapsamındaki meslekten çıkarma sebebi iki bölümde irdelenebilir. Birinci bölümde hükümlülüğü gerektiren suçun mesleğin şeref ve onurunu bozması hali; ikinci bölümde ise hükümlülüğü gerektiren suçun mesleğe olan genel saygı ve güveni gideren nitelikte olması halidir.

Hükümlülüğü gerektiren suç mesleğin şeref ve onurunu bozması halinde, şayet bu suç 2802 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin (h) bendinde yazılı olan suçlardan dolayı veya kasten işlenen bir suçtan dolayı 6 aydan fazla hapis cezası mahkûmiyetine ilişkin ise birinci fıkra kapsamında zaten meslekten çıkarma sebebidir. Bu durumda işlenen suçun 2802 sayılı Kanunun 68. maddesinin 2 inci fıkrasının a bendi kapsamında değerlendirmesi gerekir. 69. maddesinin 3. fıkrası kapsamında meslekten çıkarma cezası verebilmek için Kanunda daha alt derecede düzenlenen bir disiplin cezası öngörülmemiş olmak şartı bulunmaktadır.

2802 sayılı Kanunun 68. maddesinin 2 inci fıkrasının a bendinde, kusurlu veya uygunsuz hareket ve ilişkileriyle mesleğin şeref ve nüfuzunu veya şahsi onur ve saygınlığını yitirmek yer değiştirme cezası gerektiren fiiller arasında sayılmıştır. Mesleğin şeref ve nüfuzunu yitirmek, mesleğin şeref ve onurunu bozmaktan nitelik itibariyle daha ağırdır. Bir fiille mesleğin şeref ve nüfuzu yitirilmişse aynı fiille mesleğin şeref ve onuru da bozulmuştur. Bu nedenle hükümlülüğü gerektiren suçun mesleğin şeref ve onurunu bozması sebebiyle meslekten çıkarma cezası verilmesi hukuken olanaklı değildir. Yapılacak olan yeni düzenlemeyle 2802 sayılı Kanunda yer alan, kusurlu veya uygunsuz hareket ve ilişkileriyle mesleğin şeref ve nüfuzunu veya şahsi onur ve saygınlığını yitirmek fiili yer değiştirme cezası gerektiren disiplin suçu olarak da öngörüldüğünden meslekten çıkarma suçu olarak düzenlenmiş olan, *‘‘hükümlülüğü gerektiren suç, mesleğin şeref ve onurunu bozan ... nitelikte*

görülürse, Kanunda daha alt derecede bir disiplin cezası öngörülmemiş olmak kaydıyla meslekten çıkarma cezası verilmesi'' hükmü metin dışında tutulmalıdır.

Danıştay konuya ilişkin bir kararında ‘‘2802 sayılı Kanunun "*meslekten çıkarma cezası" yaptırımını düzenleyen 69. maddesinde belirtilen "... mesleğin şeref ve onurunu bozan veya mesleğe olan genel saygı ve güveni gideren nitelikte "suç ibaresi, yoruma açık ve öngörülemeyecek şekilde soyut olarak düzenlendiği, Zira; aynı Yasanın 68/a maddesinde "kusurlu veya uygunsuz hareket ve ilişkileriyle mesleğin şeref ve nüfuzunu veya şahsi onur ve saygınlığını yitirmek" yer değiştirme cezası ile cezalandırılacak haller arasında sayıldığı, Anılan Yasanın 68. ve 69. maddesinde düzenlenen disiplin fiilleri arasında önemli ölçüde benzerlikler ve öngörülen cezalar arasında da hukuki etki ve sonuçları bakımından önemli farklar bulunmakla birlikte, her iki madde birlikte değerlendirildiğinde; 68. madde, yargı mensubunun kendi kişisel özel saygınlığını yitirmesi sonucunu doğuracak eylemleri cezalandırmayı, 69. madde ise, yargı mensubunun kendi kişisel güvenilirliğini ve özel saygınlığını yitirmesi durumundan daha ağır bir şekilde hakimlik-savcılık mesleğinin kamuoyu nezdinde saygınlığını bozacak nitelikteki eylem ve davranışları cezalandırmayı amaçladığı sonucuna varıldığı.*’’[421] şeklinde açıklamalarına yer verilmiştir.

Konuya ilişkin Danıştay’ın yorumuna katılmak mümkün değildir. Çünkü Danıştay, 68/a. maddesinin yargı mensubunun kendi kişisel özel saygınlığını yitirmesi sonucunu doğuracak eylemleri cezalandırmayı amaçladığını belirtmiştir. Ancak, 68/a. maddesinde ‘‘mesleğin şeref ve nüfuzunu… yitirmek’’ ibaresi karşısında, bu maddeyi sadece yargı mensubunun kendi kişisel özel saygınlığını yitirmesi sonucunu doğuracak eylemleri cezalandırmayı amaçladığı şeklinde yorumlanmasına olanak bulunmamaktadır.

Hükümlülüğü gerektiren suçun mesleğe olan genel saygı ve güveni gideren nitelikte olması haline gelince, bu suç 2802 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin (h)

---

421 D16D, 17/05/2016, E. 2015/19328, K. 2016/3340 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 18.11.2016.

bendinde yazılı olan suçlardan veya kasten işlenen bir suçtan dolayı 6 aydan fazla hapis cezası mahkûmiyetine ilişkin ise birinci fıkra kapsamında zaten meslekten çıkarma sebebidir. Ancak bu kapsamda yer almaması durumunda kanunda daha alt derecede bir disiplin cezası öngörülmemiş olmak kaydıyla meslekten çıkarma cezası uygulanacaktır. Bu durumda hapis cezasının miktarına ve ertelenmiş veya 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50 nci maddesindeki ceza veya tedbirlerden birine çevrilmiş olup olmadığına bakılmaksızın meslekten çıkarma cezası verilecektir. Kanunda daha alt derecede bir disiplin cezası öngörülmüş ise meslekten çıkarma cezası uygulanmaz, öngörülen alt derece disiplin cezası uygulacaktır.

dd. Suç Teşkil Etmeyen Eylemin Mesleğin ve Memuriyetin İtibarını Bozması

Disiplin cezasının uygulanmasını gerektiren fiil suç teşkil etmezse ve hükümlülüğü gerektirmese bile mesleğin şeref ve onurunu ve memuriyet nüfuz ve itibarını bozacak nitelikte görüldüğü takdirde meslekten çıkarma cezası verilir (2802 SK m. 69/son fıkra). Yargı mensupları hakkında en çok meslekten çıkarma cezası, bu hükme dayanılarak verilmektedir.

Kişinin eylemi herhangi bir suç teşkil etmese bile hâkimlik mesleğinin şeref ve onuru ile memuriyet nüfuz ve itibarını bozacak nitelikte görüldüğü takdirde kişiye meslekten çıkarma cezası verilebilir.[422] Burada eylemin ceza hukuku bakımından suç

422 ‘‘…. eski Tetkik Hâkimi olup ….. Hâkimliğine atanmış iken meslekten çekilen davacı hakkında isnat olunan soruşturma maddelerine ilişkin olarak yapılan inceleme ve değerlendirme sonucunda; davacının, kendisini muhasebeci, avukat ve benzer sıfatlarla tanıtıp kefil olmak suretiyle (fuhuş amacıyla ülkeye insan sokmak ve insan ticareti yapmak suçlarından şüpheli) Z…. Ç…. ve onun pazarladığı kadınlar adına evler kiraladığı, ev sahiplerine kendi telefon numaralarını verdiği, Z…. Ç… (Z…. V….) tarafından kullanılan Kennedy Caddesindeki eve kendi adına kayıtlı sabit telefon hattı kurdurduğu, Z…. Ç…. ve kimliği belirsiz erkeklerle fuhuş için kadın sağlamak amacıyla konuşmalar yaptığı, Z… Ç… tarafından fuhuşa sürüklenen S…. G… isimli bayana kendi adına kayıtlı cep telefonu hattını kullandırdığı, polis tarafından düzenlenen fuhuş operasyonunda Z… Ç….'in oturduğu evde bulunduğu ancak hâkim kimliğini göstererek göz altına alınmaktan kurtulduğu hususlarının; tanık anlatımları, kira kontratı örnekleri, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü görevlilerince düzenlenen tutanaklar ve mahkeme izni üzerine düzenlenen iletişim tespit tutanakları ile sabit olduğu anlaşıldığından ve davacının fuhuşa teşvik etmek veya yaptırmak veya aracılık etmek suçundan dolayı yargılanıp mahkum olduğu görüldüğünden, mesleğin şeref ve nüfuzunu, şahsi onur ve saygınlığını yitirdiği sonuç ve kanaatine ulaşıldığı’’

teşkil edip etmemesi değil, mesleğin şeref ve onurunu ile memuriyet nüfuz ve itibarını bozacak nitelikte olup olmadığı önem arz eder.

Hâkimlik ve savcılık mesleği, kariyer bir meslek olup, bu görevi yerine getiren yargı mensuplarının, toplum nezdinde güvenilir ve saygın kişiler olması gerekir. Toplumun yargı kurumlarına, yargı kararlarına ve yargı mensuplarına saygı duymasının sebebi, yargının tarafsızlığı ve bağımsızlığı yanında yargı mensuplarının kişiliklerine olan güvenden de kaynaklanmaktadır. Yargı kurumlarının itibarı ve güvenilirliği, hâkimlik ve savcılık mesleğini ifa eden yargı mensuplarının kamuoyu nezdindeki itibarı ve saygınlığı ile doğru orantılıdır. Hâkimlik ve savcılık mesleğinin şeref ve onurunu, nüfuz ve itibarını bozacak nitelikte fiilleri işleyen hâkim ve savcıların meslekten çıkarma cezasıyla cezalandırılmaları suretiyle korunan hukuki değer, yargı kurumlarının ve yargı mensuplarının toplum nazarındaki saygınlığı ve itibarıdır. Bu mesleğin onur ve şerefi; hem yargı mensuplarının öncelikle kendi kişiliklerine yönelik özel saygınlığı hem de toplumun yargı kurumlarına ve yargı mensuplarına duyduğu güven ve saygınlığı ifade eder. Hukuk Devleti, yargı kurumlarının ve yargı mensuplarının kamuoyundaki güven ve itibarını (saygınlığını) korumak ve buna aykırı her türlü tutum ve davranışları suç sayarak cezalandırmakla görevli ve sorumludur[423]. Bu nedenle, kanun koyucu, yargı mesleğinin onur ve şerefini bozucu fiil ve davranışları disiplin hukuku bakımından meslekten çıkarma cezası yaptırımına bağlamıştır[424].

2802 sayılı Kanunun 69. maddesinin son fıkrasına göre meslekten çıkarma cezası verilmesi için, eylemin hem mesleğin şeref ve onurunu hem de memuriyet nüfuz ve itibarını bozacak nitelikte görülmesi gerekmektedir. Soruşturmaya konu eylemin mesleğin şeref ve onurunu bozacak nitelikte görülmesi halinde veya memuriyet nüfuz ve itibarını bozacak nitelikte görülmesi halinde ise bu eylemi 2802 sayılı Kanunun 68. maddesinin 2 inci fıkrasının a bendi kapsamında değerlendirmek

---

hakkında D12D, 31.03.2014, E. 2012/9473, K. 2014/2150 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 04.12.2016.

423 BİLİR/TUNÇ/YAVUZ, s. 79.

424 D5D, 17.5.2016, E. 2015/4824, K. 2016/3336 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.02.2017.

gerekir. Çünkü 2802 sayılı Kanunun 68. maddesinin 2 inci fıkrasının a bendinde, kusurlu veya uygunsuz hareket ile ilişkileriyle mesleğin şeref ve nüfuzunu veya şahsi onur ve saygınlığını yitirmek yer değiştirme cezası gerektiren fiiller arasında sayılmıştır. Mesleğin şeref ve nüfuzunu yitirmek, mesleğin şeref ve onurunu bozmaktan ya da memuriyet nüfuz ve itibarının bozulmasından nitelik itibariyle daha ağırdır. Bir fiille mesleğin şeref ve nüfuzu yitirilmişse aynı fiille mesleğin şeref ve onuru zedelendiği gibi memuriyet nüfuz ve itibarı zarar görmüştür.

Madde metnindeki ifade tarzları itibariyle birbirine yakın ifadeler içeren ve iç içe geçen fiillere iki farklı disiplin cezası öngörülmesi hakkaniyete uygun değildir. Yer değiştirme cezası gerektiren mesleğin şeref ve nüfuzunu yitirmek fiili, mesleğin şeref ve onurunu bozmaktan ya da memuriyet nüfuz ve itibarının bozulmasından nitelik itibariyle daha ağır olduğundan, eylemin mesleğin şeref ve onurunu ve memuriyet nüfuz ve itibarını bozacak nitelikte görülmesi durumuna meslekten çıkarma cezası öngörülmesi "ölçülülük ve orantılık ilkesine" aykırıdır. Zira bu eylem, yer değiştirme cezası gerektiren ve daha ağır nitelikte olan, mesleğin şeref ve nüfuzunu yitirmek fiili içinde erimektedir.

Danıştay bir kararında, *''Soruşturma raporundaki tüm bilgi ve belgeler birlikte değerlendirildiğinde; kusurlu ve uygunsuz hareket ve ilişkileriyle mesleğin şeref ve nüfuzunu, şahsi onur ve saygınlığını yitirdiği bu bağlamda; devletin özellikle Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde yürüttüğü terörle mücadele çalışmalarını eleştirerek, Devletin bölge halkına hukuk dışı uygulamalarla katliam ve zulüm yaptığı, meydana gelen olayların bir savaştan ibaret olup Devletin bu savaşta haksız ve savunulacak bir yanının bulunmadığı yolunda bu ve buna benzer şekilde uzun süredir devam eden konuşmalar yaptığı öne sürülerek hakkında soruşturma açılan davacının, yapılan soruşturma sonucunda; tarafsızlıklarından şüphe duyulmayacak tanıkların yeminli ifadelerinden anlaşıldığı üzere davacının gerek mesai arkadaşları gerekse halk ile olan ilişkilerinde, sözlerini sınırlama gereği duymaksızın, 'Güneydoğuda bir savaş yaşandığı ve bu savaşta Devletin haksız olduğu, Devletin halk üzerinde baskı, zulüm ve katliam yaptığı, savunulacak bir yanının bulunmadığı, kürtlerin de bir halk olup tanınmasının icap ettiği, sadece Türkiye'de yaşayan insanların Türk kabul edildiği, oysa Anadolu halklarının bulunduğunu, "Kürt halkına eziyet ediliyor, köyler*

yakılıyor, Türklere ne yapsak yaranamıyoruz, Savaşta ölen PKKlılar neden şehit sayılmıyor", şeklinde tasvip edilmeyecek nitelikte, hakimlik mesleğini ifa eden birinin söylememesi gereken sözler sarfettiği, devletin yürüttüğü terörle mücadele çalışmalarını eleştiren konuşmalar yaptığı, yine "Bugüne kadar tırnak biz, et sizdiniz. Bundan sonra et biz, tırnak siz olacaksınız, Türkiye ile Yunanistan savaşsa Türkiye'nin yanında savaşa gitmem, Türkiye'yi desteklemem, Türkiye'yi savunmam" şeklindeki konuşmalarının uzun süredir devam etmesi nedeniyle çevresinde ve ... ilçesinde Devletin karşısında yer alan Devletin zarar görmesinden hoşnut olan ve bunu açıkça dile getirmekten çekinmeyen bir hakim olarak tanınmasına sebebiyet verdiği, böylece kusurlu ve uygunsuz hareket ve ilişkileriyle mesleğin şeref ve nüfuzunu, şahsi onur ve saygınlığını yitirdiği sonuç ve kanaatine varılarak hakkında yer değiştirme cezası teklif edilmiş olduğu, ... davacı, kusurlu ve uygunsuz hareket ve ilişkileriyle mesleğin şeref ve nüfuzunu, şahsi onur ve saygınlığını yitirdiği bu bağlamda; devletin özellikle Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde yürüttüğü terörle mücadele çalışmalarını eleştirerek, Devletin bölge halkına hukuk dışı uygulamalarla katliam ve zulüm yaptığı, meydana gelen olayların bir savaştan ibaret olup Devletin bu savaşta haksız ve savunulacak bir yanının bulunmadığı yolunda bu ve buna benzer şekilde uzun süredir devam eden konuşmalar yaptığından bahisle Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun ... sayılı kararı ile meslekten çıkarma cezası ile cezalandırıldığı, 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra bu kararın kaldırılması için bu Kanunun Geçici 3. maddesine istinaden başvuruda bulunduğu, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulu'nun ... sayılı kararı ile de bu başvurusunun reddedildiği, bu kararın yeniden incelenmesi talebinin reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davada ... gayri resmi ortamlarda yapıldığı anlaşılan söz konusu konuşmaların ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği açık olup anılan eylemin, mesleğin şeref ve onurunu ve memuriyet nüfuz ve itibarını bozacak nitelikte fiil kapsamında değerlendirilmesine hukuken olanak bulunmadığından işlemin iptaline ''[425] karar verilmiştir.

[425] D12D, 09.10.2013, E. 2012/4190, K. 2013/7054 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t.

Danıştay bu kararında, 2802 sayılı Kanunun 68. maddesinin 2 inci fıkrasının a bendinde yer alan ve yer değiştirme cezası gerektiren, kusurlu veya uygunsuz hareket ve ilişkileriyle mesleğin şeref ve nüfuzunu veya şahsi onur ve saygınlığını yitirmek filinin, 69. maddenin son fıkrasında yer alan ve meslekten çıkarma gerektiren, eylemin mesleğin şeref ve onurunu bozmaktan ya da memuriyet nüfuz ve itibarının bozulmasından nitelik itibariyle daha ağır olduğunu kabul etmiştir. Zira karardan da anlaşılacağı üzere fiil, kusurlu veya uygunsuz hareket ve ilişkileriyle mesleğin şeref ve nüfuzunu ile şahsi onur ve saygınlığını yitirmek kapsamında değerlendirilmiş ve yer değiştirme cezası gerektirmekte iken, 2802 sayılı Kanunun 69. maddesinin son fıkrası uyarınca meslekten çıkarma cezası verilmiştir.

Kaldı ki, yer değiştirme cezası gerektiren kusurlu veya uygunsuz hareket ve ilişkileriyle mesleğin şeref ve nüfuzunu veya şahsi onur ve saygınlığını yitirmek fiilinin, her zaman 69. maddenin son fıkrasında yer alan ve meslekten çıkarma gerektiren, mesleğin şeref ve onurunun bozulması ile memuriyet nüfuz ve itibarının bozulması fiilleri kapsamında değerlendirilmesi de mümkündür. Buna göre 2802 sayılı Kanunun 68. maddesinin 2 inci fıkrasının a bendi ile 69. maddesinin son fıkrası arasında, fiillerin ağırlık ve önem düzeyi açısından fark bulunmamaktadır. Benzer mahiyette eylem biçimlerine farklı disiplin cezaları öngörülmüş olması, ilgilinin yer değiştirme cezası alması gerekirken meslekten çıkarma cezası alması sonucunu doğurabilecektir. Bu ceza da neticede ilgilinin meslekî hayatı üzerinde olduğu kadar, temel geçim kaynağından yoksun kalması sonucunu doğurabilecektir.

Anayasa Mahkemesi konuya ilişkin bir bireysel başvuru kararında, 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinde öngörülen bazı disiplin cezaları aralarındaki ağırlık ve önem düzeyi idarece takdir edilmek suretiyle, öngörülecek disiplin cezasının belirlenebileceği benzer mahiyette eylem biçimlerine yer verildiğini, başvurucunun disiplin süreci sonucunda Devlet memurluğundan çıkarma cezası aldığını, genel yarar ile temel hak ve özgürlüğü sınırlandırılan bireyin kaybı arasında adil bir dengenin sağlanmadığı gerekçesiyle özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğine

---

06.03.2017.

karar verilmiştir[426]. Bu kararda Anayasa Mahkemesinin, başvurucunun fiilinin memuriyetten çıkarma cezası yerine benzer mahiyette eylem biçimlerine yer verilen uyarma ve kınama cezası kapsamında değerlendirilmesi gerektiği görüşünü ön plana çıkardığı söylenebilir.

İfade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gereken sözler nedeniyle, disiplin cezası uygulanması gerektiren eylemin, mesleğin şeref ve onurunu ve memuriyet nüfuz ve itibarını bozacak nitelikte görülmesi nedeniyle meslekten çıkarma cezası verilmesi hukuken mümkün değildir[427].

Danıştay bir kararında, *''soruşturma kapsamında davacı ile birlikte adliyede görev yapan meslektaşlarının ifadelerine başvurulmuş, ifadelerde; davacının çevresinin çok geniş olduğu odasının hiç boş kalmadığı, görüştüğü kişilere pek dikkat etmediği, bir savcıyla ilişkisi yadırganacak tipler olduğu, hakkında bir çok dedikoduya sebebiyet vermesinin, davranışlarının toplumda adliyeye duyulan güveni zedelediği, tespit edilen telefon konuşmalarında davacının bir kısım çete mensuplarıyla menfaat ilişkisi içinde olduğu, haklarında adli tahkikata konu eylemlerini bildiği halde onlarla görüşmeye devam ettiği, bu kişilerin davacının odasına dikkat çekecek derecede ve çalışma arkadaşlarını tedirgin edecek ölçüde sık geldikleri, bu şahısların polis tarafından yakalandıklarında davacıyla irtibata geçtikleri telefon görüşmelerinde davacının "kapattım ben dosyayı" gibi ifadeler*

---

426 Anayasa Mahkemesinin 03.04.2014 tarih ve 2013/1614 başvuru nolu kararı, (http://www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr/ BireyselKarar/Content/18e4766b-8f06-472b-b11a-4ca43817d8f8?wordsOnly=False) e.t. 20.04.2016.

427 ''Uyuşmazlıkta, davalı idarece yapılan soruşturma sonucu, davacının gerek mesai arkadaşları ile gerekse ilçedeki bir kısım kamu görevlileri ile yaptığı sohbet ortamındaki konuşmaları sırasında kullanmış olduğu bir takım ifadelerden yola çıkılarak, beklemede olan veya yargılaması süren davalarda, davacının hakim olarak görevini yürütürken, bu durumun çalışma performansını etkilediğine dair bir tespit yapılmadığı ve aynı zamanda davalı idarece davacının açıkça Devlet karşıtı veya PKK yanlısı olduğunu belgeleyen veya görevini yaparken, kendisine gelen ilintili davalarla, tarafsız olarak ilgilenme yeteneğinin sorgulanmasına neden olacak biçimde davrandığını gösterir nitelikte kesin bir delil ortaya konulmadığı görüldüğünden, gündemdeki siyasi olaylarla ilgili kişisel düşüncelerin ifade edilmesinden ibaret olan ve daha çok mesai arkadaşlarının bulunduğu gayri resmi ortamlarda yapıldığı anlaşılan söz konusu konuşmaların ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği açık olup anılan eylemin, mesleğin şeref ve onurunu ve memuriyet nüfuz ve itibarını bozacak nitelikte fiil kapsamında değerlendirilmesine hukuken olanak bulunmadığı'' hakkında, D12D, 09.10.2013, E. 2012/4190, K. 2013/7054 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 14.04.2017.

kullandığı, anılan şahıslara yardım ettiği, yol gösterdiği, avukat sekreteri olan bir bayanla ilişkisinin dedikodusunun çalışma arkadaşları tarafından duyulduğu, irtibatta olduğu kişilerin adam öldürmeye azmettirmekten eski hükümlü, halen bar ve klüp işleten kişiler olduğu, İ.T'in teşekkül halinde uyuşturucudan 10 yıl hükümlü olduğu, F.B'ın kumar oynamaktan hakkında bir çok evrak bulunduğu, M.B.'ın kumar oynamak ve çek senet tahsilatı yapmak tefecilik gibi suçlardan hazırlık evrakları olduğu, tüm sıkıntılarında davacıya ulaştıkları, davacının iyiniyetle bu kişilerle ilişkide bulunmasına ihtimal verilemediği, bu kişilerin baskı tehdit ve yıldırmaya yönelik bazı hareketlerine muhatap olan vatandaşların adı geçenlerin davacı ile olan irtibatlarını bildiklerinden, davacının kusurlu ve uygunsuz ilişki niteliğinde bulunduğu, mesleğin şeref ve nufüzunu, şahsi onur ve saygınlığını yitirdiği sonuç ve kanaatine ulaşıldığından, davacının meslekten çıkarma cezasının kaldırılması için yaptığı başvurunun reddine ilişkin Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulu kararının yeniden incelenmesi talebinin reddine ilişkin sayılı Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulu kararında herhangi bir hukuka aykırılık bulunmadığı ve davanın reddine" karar verilmiştir[428]. Danıştay kararına konu olaydaki eylemlerin 2802 sayılı Kanunun 68. maddesinin 2 inci fıkrasının a bendinde yer alan, kusurlu veya uygunsuz hareket ve ilişkileriyle mesleğin şeref ve nüfuzunu veya şahsi onur ve saygınlığını yitirdiği anlaşılmaktadır.

Hâkim ve savcılar hakkında isnad edilen eylem, mesleğin şeref ve onurunu ve memuriyet nüfuz ve itibarını bozacak nitelikte görülmesi nedeniyle meslekten çıkarma cezası verilebilmesi için iddiaların somut delillerle desteklenmesi, kesin delillerle ortaya konulması gerekmektedir. Ayrıca iddia olunan fiiler özel hayata ilişkin ise, suç isnadının özel hayata saygı hakkına müdahale niteliğinde bulunmaması gerekir.

Danıştay bir kararında, "*Olayda, davacı aleyhine olan delillerin tanık beyanlarından ibaret olduğu, somut delillerle desteklenmeyen iddiaların inceleme raporuna ve davalı idarenin kararlarına esas alındığı, davacının görevini yaparken,*

[428] D12D, 11.12.2013 gün ve E. 2012/4189, K. 2013/10433 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 17.05.2017.

kendisine gelen ilintili davalarla, tarafsız olarak ilgilenme yeteneğinin sorgulanmasına neden olacak biçimde davrandığını gösterir nitelikte kesin bir delil ortaya konulmadığı görülmüştür. Duyum niteliğinde ve tanık beyanlarından ibaret olan ve somut delile dayanmayan eylemler nedeniyle, disiplin cezası verilemeyeceği açıktır. Davacının gerçekleştiğini kabul ettiği eylemlerin ise sosyal ilişki boyutunu aşan bir niteliğinin bulunmadığı, özel hayat kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, dolayısıyla disiplin suçu olarak görülmesinin hukuken mümkün olmadığı ortadadır. Kaldı ki, bir daha mesleğe alınmamak üzere göreve son verme işlemi olan meslekten çıkarma cezasının verilebilmesi için, ilgilinin meslekte kalmasını engelleyen boyutlara ulaşan bir suçunun bulunması ve bunun da şüpheden uzak bir şekilde, somut delillerle ispatlanması gerekmektedir. Nitekim, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin 19.10.2010 gün ve 20999/04 sayılı Özpınar-Türkiye kararında, bireylerin çoğunluğu ve hatta neredeyse tamamının, dış dünyayla ilişkiye iş yaşamı çerçevesinde girdiğini, herkesin her türlü (istenmeyen) yakınlıktan uzak bir şekilde yaşaması gerektiğinin kabul edilmesi durumunda, özel yaşamın çok fazla sınırlanacağını, olayda hâkimin görevinden azledilmesinin, sadece mesleki nedenlerden kaynaklanmadığı, aynı zamanda sosyal ilişkilerinden de kaynaklandığını, müfettiş tarafından yapılan başvuranın özel ve mesleki yaşamına dayanan ve görevden azledilmesine asıl sebep olan, kısmen veya tamamen özel yaşamı hakkındaki tanık beyanlarına dayanan soruşturmanın, özel hayata saygı hakkına müdahale olduğu belirtilmiştir. Bu durumda, davacının özel ve mesleki yaşamındaki eylemlerinin, mesleğin şeref ve onurunu ve memuriyet nüfuz ve itibarını bozacak nitelikte fiil kapsamında değerlendirilmesine hukuken olanak bulunmadığından, 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun 69. maddesinin son fıkrası uyarınca meslekten çıkarma cezası ile cezalandırılan davacının, söz konusu meslekten çıkarma cezasının kaldırılması için yaptığı itiraz talebinin reddine ilişkin, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulu kararında hukuka ve mevzuata uyarlık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır" ifadelerine yer verilmiştir[429].

[429] D16D, 19.11.2015, E. 2015/5323, K. 2015/7546 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 21.04.2017.

Türk hukukunda tüm yargı mensuplarını kapsayacak bir şekilde ortak bir disiplin mevzuatı yapılması gerekmektedir. Yapılacak ortak düzenlemede, hâkimlerin bağımsızlığı ve teminatı ilkesi ile kanunilik ilkesine göre hareket edilmelidir.

2802 sayılı Kanunun 68. maddesinde, "*kusurlu veya uygunsuz hareket ve ilişkileriyle mesleğin şeref ve nüfuzunu veya şahsi onur ve saygınlığını yitirmek*" fiili yer değiştirme cezası gerektiren disiplin suçu olarak düzenlenmiştir. Bu nedenle tüm yargı mensuplarını kapsayacak şekilde yapılacak ortak disiplin mevzuatında, "*hâkimin fiili suç teşkil etmezse ve hükümlülüğü gerektirmese bile mesleğin şeref ve onurunu ve memuriyet nüfuz ve itibarını bozacak nitelikte görüldüğü takdirde de meslekten çıkarma cezası verileceği"* hükmüne yer verilmemelidir.

2. Anayasa Mahkemesi Kanununda Öngörülen Disiplin Suç ve Cezaları

Anayasa Mahkemesi üyeleri hakkında öngörülen disiplin cezaları sınırlı sayıdadır. Anayasa Mahkemesi başkan ve üyeleri hakkında öngörülen disiplin cezaları üyelikten çekilmeye davet edilme, uyarma veya kınama cezalarıdır (6216 SK m. 19).

a. Uyarma

Anayasa Mahkemesi başkan ve üyelerinin, asli görevleri dışında resmî veya özel bir görev almaları ya da yaptıkları yeminle veya üyeliğin gerektirdiği vakar ve şerefi ile bağdaşmayan, hizmetin aksamasına sebep olan hâl ve hareketlerinin sabit görülmesi durumunda fiilin niteliğine göre uyarma cezası verilebilir (6216 SK m. 19). Kanunda uyarma cezası gerektiren belirli ve somut bir fiil sayılmamıştır. Kanunda belirtilen eylemlerin niteliğine göre uyarma, kınama veya üyelikten çekilme cezası verileceği belirtilmiştir. Asli görev dışında bir vazife üstlenilmesi durumunda, bu eylemin hangi cezayı gerektirdiği konusunda bir ölçüt bulunmamaktadır. İşlenen fiilin niteliğinin belirlenmesinde ve eylemin uyarma cezasını gerektirip gerektirmediği konusunda Anayasa Mahkemesine geniş bir takdir

yetkisi[430] tanınmıştır. Disiplin cezası vermeye yetkili makam, olayın gelişimi, eylemin niteliği, ağırlığı, eylem nedeniyle mesleğin onur ve sayğınlığının zedelenip zedelenmediği hususlarını dikkate alarak bir disiplin cezası verecektir.

b. Kınama

Anayasa Mahkemesi başkan ve üyelerinin, asli görevleri dışında resmî veya özel bir görev almaları ya da yaptıkları yeminle veya üyeliğin gerektirdiği vakar ve şerefi ile bağdaşmayan, hizmetin aksamasına sebep olan hâl ve hareketlerinin sabit görülmesi durumunda fiilin niteliğine göre kınama cezası verilebilir(6216 SK m. 19). Hangi eyleme kınama cezası verileceği açıkça belirlenmemiştir. Disiplin suçu oluşturduğu iddia olunan eylemin niteliğine göre, kınama cezası gerektirdiği kanaatine varılması durumunda kınama cezası verilecektir. Eylemin niteliği ve ağırlığı bakımından uyarma cezasından daha ağır bir ceza verilmesi icab eden durumlarda kınama cezası takdir edilecektir.

c. Üyelikten Çekilmeye Davet

Anayasa Mahkemesi Kuruluşu Hakkında Kanuna göre, başkan ve üyelerin, asli görevleri haricinde resmî veya özel bir vazife almaları ya da yaptıkları yeminle veya üyeliğin gerektirdiği vakar ve şerefi ile bağdaşmayan, hizmetin aksamasına sebep olan hâl ve hareketlerinin sabit görülmesi durumunda, fiilin niteliğine göre, üyelikten çekilmeye davet edilme, uyarma veya kınama cezalarından birisi uygulanır (6216 SK m. 19).

Üyelikten çekilmeye davet edilme cezası, uyarma ve kınama cezasına göre daha ağır nitelikte bir disiplin cezasıdır. Üyelikten çekilmeye davet edilme sonuçları itibariyle meslekten çıkarma cezasına benzemektedir. Çünkü üyelikten çekilmeye davet edilme üzerine, davet edilen ilgili tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde

---

430 İdarenin takdir yetkisi hakkında geniş bilgi için bkz. KAYA Cemil(Takdir Yetkisi), s. 60 vd; KIRIŞIK Fatih/AYDIN Nizamettin, ‘‘İdari İşlemlerin Unsurlarında Takdir Yetkisinin Varlığı Sorunu’’, **Süleyman Demirel Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 2002, C. 7, S. 2, s. 331-344; KARATEPE, s. 63-119; KARGIN Baha, “Takdir Hakkının Şümulu ve Sınırları”, **İdare Adergisi**, S. 256, s. 2-25.

davete uymazsa istifa etmiş sayılır. Netice itibariyle ilgilinin göreviyle ilişiği kesilmektedir.

İşlenen eylemin hangi disiplin cezasını gerektirdiğini belirlemede idarenin takdir yetkisinin[431] geniş olması nedeniyle, eylem nitelik ve ağırlığı bakımından uyarma cezasını gerektirse dahi ilgili üyelikten çekilmeye davet edilebilir. Bu durum hâkimlik teminatıyla[432] ve suçta ve cezada kanunilik[433] ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

Anayasa Mahkemesi ve başkan ve üyeleri hakkında disiplin cezası gerektiren eylemlerin açık ve somut olarak, belirlilik ilkesine uygun şekilde yeniden ele alınması gerekmektedir.

3. Yargıtay Kanununda Öngörülen Disiplin Suç ve Cezaları

Yargıtay başkan ve üyeleri hakkında öngörülen disiplin cezaları da sınırlı sayıdadır. Yargıtay Kanununda hâkim ve savcılar hakkında öngörülen disiplin cezaları, uyarma ve görevden çekilmeye davettir (YK m. 19).

a. Uyarma

Yargıtay Kanununa göre, Yargıtay üyeliğinin vakar ve onuruna dokunan, vazifenin gereklerine uygun davranmayan, şahsi haysiyet ve itibarını yitirenler hakkında yapılacak disiplin soruşturması neticesinde fiilin ağırlığına göre, uyarma cezası veya görevden çekilmeye davet işlemlerinden biri tesis edilir (YK m. 19). Yargıtay Birinci Başkanı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, birinci başkanvekilleri, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcıvekili, daire başkanları ve Yargıtay üyeleri hakkında bu işlemleri Yüksek Disiplin Kurulu tesis eder (m. 19).

Yargıtay Kanununa tabi hâkim ve savcılar hakkında uyarma ve görevden çekilmeye davet cezalarından başka disiplin cezası öngörülmemiştir. Öte yandan

---

431 KARATEPE, s. 63-119; KARGIN, s. 2-25.

432 ARDAHAN, s. 3; SEVER, s. 45.

433 BOSTANCI, s. 32-33; CAN, s. 93.

uyarma cezası gerektiren disiplin suçuna ilişkin fiiller açık, somut ve ayrı bir şekilde sayılmamıştır.

Yargıtay Yüksek Disiplin Kuruluna, üyeliğin vakar ve onuruna dokunan, kişisel haysiyet ve itibarını kıran veya görev icaplarına uymayan davranışlarından disiplin kovuşturmasını gerektiren eylemin ağırlığını belirlemede ve eylemin hangi cezayı gerektirdiğinin tespitinde geniş bir takdir yetkisi[434] tanındığı görülmektedir.

Vazifenin gereklerine uygun davranmayan başkan ve üyeler hakkında uyarma cezası verilebilir. Örneğin toplatı günlerinde mesaiye riayet etmeyen ilgili hakkında öncelikle uyarma cezasının verilmesi gibi. Şayet ilgili uyarma cezası almasına rağmen eyleminde ısrar ediyorsa görevden çekilmeye davet cezası uygulanabilir.

Eylemle şahsi haysiyet ve itibarın yitirilmesine sebebiyet verildiyse, uyarma cezasından çok görevden çekilmeye davet daha uygun olacaktır. Çünkü bu fiil niteliği itibariyle ağırdır. Üyeliğinin vakar ve onuruna dokunan bir eylem söz konusu olduğunda, eylemin uyarma mı yoksa görevden çekilmeye davet cezası mı uygulanacağı olayın gelişimi, fiilin ağırlığı, niteliği, eylemin mesleğin itibarını sarsıp sarsmadığı hususları birlikte değerlendirilerek bir sonuca ulaşılacaktır.

b. Görevden Çekilmeye Davet

Yargıtay Kanununa göre, Yargıtay üyeliğinin vakar ve onuruna dokunan, vazifenin gereklerine uygun davranmayan, şahsi haysiyet ve itibarını yitirenler hakkında yapılacak disiplin soruşturması neticesinde fiilin ağırlığına göre, görevden çekilmeye davet işlemi yapılır (YKm. 19).

Kanuni düzenlemede belirtilen fiillerden hangisinin görevden çekilme sebebi olduğu yönünde bir ayrım yapılmamıştır. Yargıtay Yüksek Disiplin Kuruluna, üyeliğin vakar ve onuruna dokunan, kişisel haysiyet ve itibarını kıran veya görev icaplarına uymayan davranışlarından disiplin soruşturması gerektiren eylemin

434 KARATEPE, s. 63-119; KARGIN, s. 2-25.

ağırlığını belirlemede ve eylemin hangi cezayı gerektirdiğinin tespitinde geniş bir takdir yetkisi tanındığı görülmektedir.

İşlenen eylemin hangi disiplin cezasını gerektirdiğini belirleme konusunda idarenin takdir yetkisinin geniş olması nedeniyle, eylemin ağırlığı uyarma cezasını gerektirse bile görevden çekilmeye davet işlemi uygulamasına gidilmesi hukuken mümkündür. Bu durum hâkimlik teminatıyla[435] bağdaşmaz. Yargıtayda görevli yargı mensupları hakkında hangi fiilin hangi disiplin cezasını gerektirdiğinin açık olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Hukuk devletinde suçta ve cezada yasallık ilkesi[436] gereği, disiplin cezası gerektiren fiillerin somut olarak düzenlenmesi gerekmektedir.

2802 sayılı Kanunda hangi fiilin hangi disiplin cezasını gerektirdiğinin açık olarak düzenlenmesine rağmen, Yargıtay Kanununda hangi fiil veya hallerin hangi disiplin cezasını gerektirdiği hususu kanunda açık ve belirli olarak düzenlenmemiştir. Bu nedenle Yargıtay mensuplarının disiplin suç ve cezaları yeniden ele alınmalıdır. Yapıacak disiplin mevzuatında, hangi fiilin hangi disiplin cezasını gerektirdiği hususu kanunda somut olarak düzenlenmelidir.

4. Danıştay Kanununda Öngörülen Disiplin Suç ve Cezaları

Danıştay Kanununa tabi başkan ve üyeleri hakkında da öngörülen disiplin suç ve cezaları sınırlı sayıdadır. Danıştay Kanununa göre, başkan ve üyeler hakkında öngörülen disiplin cezaları, uyarma ve görevden çekilmedir (DK m. 73).

a. Uyarma

Danıştay Başkanı, Danıştay Başsavcısı, Danıştay Başkanvekilleri, Danıştay daire başkanları ve üyelerin, hizmetin aksamasına sebep olan veya yüksek hâkimlik vakar ve şerefi ile bağdaşmayan hal ve davranışları görülür veya öğrenilirse, bunlar hakkında Danıştay Kanun hükümleri kapsamında disiplin kovuşturması yapılır (DK m. 53).

---

435 ARDAHAN, s. 3; SEVER, s. 45.

436 BOSTANCI, s. 32-33; CAN, s. 93.

Yüksek Disiplin Kurulu, Danıştay başkan ve üyelerinin hal ve hareketlerini disiplin yönünden sabit gördüğü takdirde, fiilin mahiyetine ve ağırlığına göre, eylemde bulunanın uyarılmasını veya hizmet müddetine göre istifa etmeye veya emekliliğini istemeye davet edilmesi yönünde karar alır (m. 73).

Diğer yüksek mahkeme kanunlarında olduğu gibi Danıştay Kanununda da öngörülen disiplin cezaları sınırlı sayıdadır ve hangi fiilin hangi cezayı gerektirdiği açık olarak belirlenmemiştir. Hizmetin aksamasına sebep olan ilgili hakkında öncelikle uyarma cezası verilmesi hakkaniyete uygun olur. Örneğin mesaiye riayet etmeyen ilgili hakkında doğrudan görevden çekilme işlemi uygulanması yerine uyarma cezası verilmesi gerekir. Eylemde ısrar durumunda görevden çekilmeye davet cezası uygulanabilir.

b. Görevden Çekilmeye Davet

Danıştay Kanununa göre, Danıştay başkan ve üyelerinin hizmetin aksamasına sebep olan veya yüksek hâkimlik vakar ve şerefi ile bağdaşmayan hal ve davranışları disiplin yönünden sabit görüldüğü takdirde, fiilin mahiyetine ve ağırlığına göre, eylemde bulunanın hizmet müddetine göre istifa etmeye veya emekliliğini istemeye davet edilmesi yönünde karar alınır (DK m.73).

Görevden çekilmeye davet edilme, uyarma cezasına göre daha ağır nitelikte bir disiplin cezasıdır. Görevden çekilmeye davet edilme sonuçları itibariyle meslekten çıkarma cezasına benzemektedir. Çünkü görevden çekilmeye veya istifa etmeye davet edilme üzerine, davet edilen ilgili tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde davete uymazsa istifa etmiş sayılır. Netice itibariyle ilgilinin göreviyle ilişiği kesilmektedir.

Danıştay Kanununda da uyarma ve istifa etmeye veya emekliliğini istemeye davet edilme cezasından başka bir disiplin cezası öngörülmemiştir. Diğer yüksek mahkemelerde olduğu gibi disiplin cezası gerektiren disiplin suçuna ilişkin fiiller Kanunda açıkça sayılmamıştır.

Danıştay Yüksek Disiplin Kuruluna, yüksek hâkimlik vakar ve şerefi ile bağdaşmayan veya hizmetin aksamasına yol açan hal ve hareketlerinin mahiyeti ve

ağırlığını belirlemede ve eylemin hangi cezayı gerektirdiğinin tespitinde geniş bir takdir yetkisi[437] tanındığı görülmektedir.

İşlenen eylemin hangi disiplin cezasını gerektirdiğini belirleme konusunda idarenin takdir yetkisi geniş olması nedeniyle, eylemin ağırlığı uyarma cezasını gerektirse bile istifaya davet işlemi uygulamasına gidilmesi hukuken mümkündür. Bu durum hâkimlik teminatıyla bağdaşmaz ve hakkaniyete uygun değildir. Danıştay'da görev yapan yargı mensupları hakkında disiplin suç ve cezalarının açık olarak düzenlenmesi gerekmektedir.

2802 sayılı Kanunda hangi fiilin hangi disiplin cezasını gerektirdiğinin açık olarak düzenlenmesine rağmen, Danıştay Kanununda hangi fiilin hangi disiplin cezasını gerektirdiği hususunun kanunda düzenlenmemesi karşısında, Türk hukukunda tüm yargı mensuplarının disiplin mevzuatının yeniden düzenlenmesi zorunlu görünmektedir. Bu kapsamda tüm yargı mensuplarını kapsayacak bir şekilde ortak bir disiplin mevzuatı yapılması gerekmektedir. Yapılacak düzenlemede, hangi fiilin hangi disiplin cezasını gerektirdiği hususu kanunda somut olarak düzenlenmelidir. Yüksek yargı mensuplarını da kapsayacak ortak disiplin mevzuatında, meslekten çıkarma, aylıktan kesme, derece ilerlemesinin durdurulması ve kademe ilerlemenin durdurulması cezalarının da bulunması eşitlik ilkesine uygun olacaktır. Bu durum aynı zamanda disiplin fiillerinin ağırlık derecesine göre cezalandırılmasını sağlayacaktır.

437 KARATEPE, s. 63-119; KARGIN, s. 2-25.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YARGI MENSUPLARININ DİSİPLİN SORUŞTURMA USULÜ

I. DİSİPLİN SORUŞTURMASI KAVRAMI

Genel anlamıyla soruşturma, bir düzen ihlali olup olmadığını ortaya çıkarmak maksadıyla idari veya adli bir makamın yönettiği, ilgililerden ve olayın tanıklarından bilgi toplama, irdeleme ve değerlendirme şeklinde gerçekleşen faaliyettir[438].

Kamu kurum veya kuruluşlarında görev yapan bir kamu görevlisi tarafından, belirtilen kurum veya kuruluşların düzenini sağlamak için düzenlenmiş olan disiplin kurallarına aykırı bir fiil veya işlem gerçekleştirildiğinde kamu görevlisine ceza vermek için bir araştırma yapılması gerekmektedir[439].

Disiplin soruşturması, memur veya kamu görevlisi ile işlenen suç arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılması için, soruşturma emrinin verilmesiyle başlayıp cezanın kesinleşmesine veya cezasızlık halinin sübut bulmasına kadar yapılan inceleme, araştırma ve soruşturma işlemlerinin tümüdür[440].

Kanun veya yönetmeliklerle belirtilen disiplin suçu teşkil eden fiilin ilgili memur tarafından gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği, fiil işlenirken memurun kusuru olup olmadığı ya da söz konusu fiilin mevzuata aykırı olup olmadığı hususlarının objektif bir şekilde araştırılması ve incelenmesi gerekmektedir. Bu sayede, disiplin uygulaması sürecinde keyfilik veya usulsüzlüklerden uzaklaşılacaktır. Uygulamada disiplin amiri olan kişiler zaman zaman görüş aykırılıklarına düştüğü astları ile ilgili hukuka aykırı uygulamalarda bulunabilmektedirler.

---

438 ERCAN, s. 63; ÇİFTÇİOĞLU, s. 140.

439 KARTAL Kadir, **Adil Yargılanma Hakkı Çerçevesinde Memurların Disiplin Soruşturması**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Ensitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2010, s. 56.

440 KAYA Nurullah/DOĞAN Cevdet, **Soruşturma Rehberi,** Ankara 2002, s. 29.

Disipline aykırı fiil olduğu önceden öngörülmüş bir eylem, işlem, tutum ya da davranışın memur tarafından işlendiğinin iddia, ihbar, şikâyet veya başka yöntemlerle iddia edilmesi halinde, memurun disiplin suçuyla bağlantı derecesini meydana çıkarmak ve dayanaklarını objektif ölçütlerle ortaya koymak maksadıyla yetkili amirin emriyle yapılan her türlü araştırma ve inceleme işlemlerini disiplin soruşturması olarak tanımlamak mümkündür[441]. Disiplin soruşturması esas olarak, memurlar için söz konusu olup, kurum düzenine aykırı davranışları araştırarak, etkin bir kamu hizmeti sunabilmeyi ve mevcut çalışma düzenini korumayı amaçlamaktadır.

Disiplin soruşturması, ceza kovuşturmasından farklı olup Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine tabi olmadığı gibi bunun sonucu olarak yargısal bir faaliyet olmayıp idari nitelikte bir işlemdir[442].

Yürürlükteki mevzuat hükümlerinde disiplin soruşturmasının ne şekilde yapılacağına ve soruşturmada soruşturmacı tarafından uyulması gereken kurallara ilişkin genel bir kural, özel düzenleyici işlem bulunmamaktadır[443]. Bu nedenle, disiplin soruşturmaları genel olarak, kurum ve kuruluşların teftiş kurulu tüzük ve yönetmeliklerinde yer alan hükümlere, Danıştay içtihatlarına ve kurumun mevcut olan idari teamüllerine göre yürütülerek sonuçlandırılmaktadır[444].

Disiplin soruşturmasından, işlendiği öne sürülen disiplin suçuna konu olayın incelenmesi, muhbir veya müştekinin/şikâyetçinin iddiası ve ihbarlarının araştırılması, tanıkların dinlenilmesi, disipline konu olayla ilgili tüm yönleriyle somut delillerin toplanması, teknik bir konuya ilişkin ise bilirkişi incelemesi yaptırılması, kendisine disiplin suçu isnat edilen kişinin savunmasının alınması gibi işlemler anlaşılmaktadır[445].

---

441 DURMUŞ, s. 162.

442 ARICA, C. 1, s. 497.

443 PINAR İbrahim, **Memur Suçlarında İdari ve Adli Soruşturma Usulleri**, Seçkin Yayıncılık, 4. Baskı, Mart 2003, s. 845.

444 LİVANELİOĞLU, s. 65.

445 DİLEK, s. 27-64.

Danıştay bir kararında, *''Disiplin cezası vermeye yetkili mercilerce disiplin suçu sayılacak eylemlerin işlenildiğinin öğrenilmesi halinde, bu kişiler hakkında soruşturma emri verilerek, soruşturmacı görevlendirilmesiyle başlatılacak soruşturmada; varsa iddia sahipleri ile olayın açıklığa kavuşması için gerekli tanık ve soruşturulanın ifadeleri alınarak yapılacak araştırma ve inceleme ile soruşturma sonucunda olayın değerlendirilmesi; adli, idari ve disiplin yönünden soruşturulan hakkında soruşturmacı kanaat teklifinin de yer aldığı soruşturma raporunun hazırlanması, olayın şüpheye yer vermeyecek şekilde somut delillerle ortaya konulması, isnat edilen suç konusu eylem, işlem, tutum ve davranışların tek tek bildirilerek savunmasının alınması ve bunlardan sonra yetkili amir ve kurullarca yukarıda sıralanan bilgi ve belgelerin bulunduğu soruşturma dosyasının incelenerek karar verilmesi gerekmektedir.''*[446] açıklamasıyla disiplin soruşturmasının nasıl yapılması gerektiği belirtilmiştir.

II. 2802 SAYILI KANUN UYARINCA YAPILACAK DİSİPLİN SORUŞTURMASI

A. GENEL OLARAK

Hâkim ve savcılar yerine getirdikleri görevin nitelik ve gereği olarak özel bir disiplin hukuku rejimine tabidir. Bu nedenle haklarında 657 sayılı Kanunda öngörülen disiplin suç ve cezalarına ilişkin hükümler uygulanmaz[447].

Hâkimler ve savcılar, sıfat ve görevlerinin gereklerine uymayan hal ve hareketlerinin tespit edilmesi halinde, verilecek disiplin cezalarına esas olmak üzere disiplin soruşturması ile karşı karşıya kalabileceklerdir. Hâkim veya savcıların disiplin suçuna konu eylemi işledikleri, ihbar ve şikâyet ile rutin teftiş hallerinde ortaya çıkabilir.

---

446 D12D, 31.03.2011, E. 2008/7686, K. 2011/1489 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.02.2017.

447 PINAR, Sicil Hukuku, s. 175-178; ÇİFTÇİOĞLU, s. 134.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun çerçeve 14 ve 22 nci maddelerinde getirilen düzenlemelerle 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 144 ve 159 uncu maddelerinde değişikliğe gidilmiştir. Bu değişiklikler kapsamında, adalet hizmetleri ile savcıların idarî görevleri yönünden Adalet Bakanlığınca denetimi, adalet müfettişleri ile hâkim ve savcı mesleğinden olan iç denetçiler; araştırma, inceleme ve soruşturma işlemleri ise adalet müfettişleri eliyle yapılacaktır. Soruşturma ve inceleme işlemleri, hakkında soruşturma ve inceleme yapılacak olandan daha kıdemli hâkim veya savcı eliyle de yaptırılabilir[448].

Hakimler ve Savcılar Kurulunun görevleri arasında yargı mensupları hakkında Teftiş Kuruluna araştırma, denetleme, inceleme ve soruşturma açma konusunda teklifte bulunma sayılmaktadır.

Hâkim ve savcıların görevden doğan veya görev sırasında işlenen suçları, sıfat ve görevlerinin gereğine uymayan tutum ve davranışları nedeniyle, haklarında inceleme ve soruşturma yapılması Adalet Bakanlığının iznine bağlıdır. Adalet Bakanı inceleme ve soruşturmayı, adalet müfettişleri veya hakkında soruşturma yapılacak olandan daha kıdemli hâkim veya savcı eliyle yaptırılabilir (2802 SK m. 82).

6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kurulu Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra hâkim ve savcılar hakkında ihbar veya şikâyeti içeren dilekçe veya evrakın Cumhuriyet başsavcılıkları ile adalet komisyonlarına intikal etmesi hâlinde, herhangi bir araştırma, inceleme ve soruşturma işlemi yapılmadan; (Adalet Bakanlığı merkez, bağlı ve ilgili kuruluşları ile uluslararası mahkemeler veya kuruluşlarda görev yapan hâkim ve savcılar, geçici yetki veya görevlendirme ile başka bir kurum, kurul veya kuruluşta çalışan hâkim ve savcılar, idari görevleri yönünden savcılar ve Komisyon

448 6087 sayılı Kanunda da, hâkim ve savcıların görevlerini; kanun, tüzük, yönetmeliklere ve genelgelere (hâkimler için idarî nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetleme; görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hal ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemleri, ilgili dairenin teklifi ve Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Başkanının oluru ile Kurul müfettişlerine yaptırılır (m. 6,9).

işlerine yönelik görevleri yönünden adalet komisyonu başkan ve üyeleriyle ilgili olanların) Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğüne, bu sayılanlar dışında kalan hâkim ve savcılarla ilgili olanların ise Hâkimler ve Savcılar Kurul Genel Sekreterliğine gönderilmesi gerekmektedir (6087 SK m. 4) .

Anayasa ve 6087 sayılı Kanunda öngörülen ayrım ile hâkim ve savcılar hakkındaki ihbar ve şikâyetlerin büyük bir kısmı Hâkimler ve Savcılar Kurulunun görevine dâhil edilmiştir[449]. Bu yüzden, ihbar ve şikâyetlerde Kurul tarafından izlenen prosedürün izlenmesi gerekmektedir.

Diğer bir deyişle, (Adalet Bakanlığı merkez, bağlı ve ilgili kuruluşları ile uluslararası mahkemeler veya kuruluşlarda görev yapan hâkim ve savcılar, geçici yetki veya görevlendirme ile başka bir kurum, kurul veya kuruluşta çalışan hâkim ve savcılar, idari görevleri yönünden savcılar ve komisyon işlerine yönelik görevleri yönünden adalet komisyonu başkan ve üyeleriyle ilgili olanların) soruşturmaları (ceza verilmesi hariç) 2802 sayılı Kanun kapsamında Adalet Bakanlığına tabidir. Bunlar dışındaki hâkim ve savcıların soruşturma işlemleri ise Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından yürütülecektir (6087 SK m.4).

B. 2802 SAYILI KANUNA TABİ YARGI MENSUPLARININ DİSİPLİN SORUŞTURMASINDA YETKİLİ MAKAM

2802 sayılı Kanuna tabi yargı mensuplarının disiplin soruşturması HSK tarafından yapılmaktadır. HSK'nın bünyesinde yer alan Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından hâkim ve savcılar hakkında araştırma, inceleme ve soruşturma işlemleri yapılmakta iken, suç işlendiği sübuta erdiğinde disiplin cezası işlemi HSK 2. Dairesi tarafından uygulanmaktadır.

449 KESER Hayri/ NİYAZİOĞLU Fatma, ''Türkiye'de Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'', **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 2, S. 2, 2011, s. 139.

1. Hâkimler ve Savcılar Kurulunun Oluşumu

a. 2010-2017 Döneminde Geçerli Oluşum

1982 Anayasanın Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nu düzenleyen 159. maddesinde 5982 sayılı Kanunla[450] 2010 yılında değişiklikler yapılmıştır**.** Anılan değişiklikle birlikte, Hâkimler ve Savcılar Kurulunun kuruluşu, teşkilâtı, görev ve yetkileri ile çalışma usul ve esaslarını düzenlemek amacıyla 18.12.2010 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 6087 sayılı Kanun yürürlüğe girmiştir[451]**.**

1982 Anayasasında 2010 yılında yapılan değişiklikler sonrasında, Hâkimler ve Savcılar Kurulu[452], mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulur ve görev yapar (AY m. 159). Anayasada yer alan hükümlere benzer düzenlemelere HSK'nın kuruluş Kanunu'nda da yer verilmiştir[453].

b. 2017 Anayasa Değişikliği Sonrası Oluşum

1982 Anayasanın Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nu düzenleyen 159. maddesinde 6771 sayılı Kanunla 2017 yılında yeniden değişiklikler yapılmıştır.

---

450 RGT. 01/08/2010, RGS. 27659.

451 HENDEK Hasan, "Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun Yapısının Değerlendirilmesi", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, 2011, C. 1, S. 5, s. 470-471.

452 Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu yirmiiki asıl ve oniki yedek üyeden oluşur; üç daire halinde çalışır. Kurulun Başkanı Adalet Bakanıdır. Adalet Bakanlığı Müsteşarı Kurulun tabiî üyesidir. Kurulun, dört asıl üyesi, nitelikleri kanunda belirtilen; yükseköğretim kurumlarının hukuk dallarında görev yapan öğretim üyeleri ile avukatlar arasından Cumhurbaşkanınca, üç asıl ve üç yedek üyesi Yargıtay üyeleri arasından Yargıtay Genel Kurulunca, iki asıl ve iki yedek üyesi Danıştay üyeleri arasından Danıştay Genel Kurulunca, bir asıl ve bir yedek üyesi Türkiye Adalet Akademisi Genel Kurulunca kendi üyeleri arasından, yedi asıl ve dört yedek üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adlî yargı hâkim ve savcıları arasından adlî yargı hâkim ve savcılarınca, üç asıl ve iki yedek üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş idarî yargı hâkim ve savcıları arasından idarî yargı hâkim ve savcılarınca, dört yıl için seçilir. Süresi biten üyeler yeniden seçilebilir (AY m. 159).

453 Kurul, görevlerini ifa ederken ve yetkisini kullanırken bağımsızdır. Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, Hakimler ve Savcılar Kuruluna emir ve talimat veremez. Kurul, mahkemelerin bağımsızlığı ile hâkimlik ve savcılık teminatı esaslarını gözeterek adalet, tarafsızlık, doğruluk ve dürüstlük, tutarlılık, eşitlik, ehliyet ve liyakat ilkeleri çerçevesinde görev yapar (6087 SK m. 3).

Hâkimler ve Savcılar Kurulu, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulur ve görev yapar. Hâkimler ve Savcılar Kurulu onüç üyeden oluşur; iki daire halinde çalışır. Kurulun Başkanı Adalet Bakanıdır. Adalet Bakanlığı Müsteşarı Kurulun tabiî üyesidir. Kurulun, üç üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adlî yargı hâkim ve savcıları arasından, bir üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş idarî yargı hâkim ve savcıları arasından Cumhurbaşkanınca; üç üyesi Yargıtay üyeleri, bir üyesi Danıştay üyeleri, üç üyesi nitelikleri kanunda belirtilen yükseköğretim kurumlarının hukuk dallarında görev yapan öğretim üyeleri ile avukatlar arasından Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilir. Öğretim üyeleri ile avukatlar arasından seçilen üyelerden, en az birinin öğretim üyesi ve en az birinin de avukat olması zorunludur. Kurulun Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilecek üyeliklerine ilişkin başvurular, Meclis Başkanlığına yapılır. Başkanlık, başvuruları Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona gönderir. Komisyon her bir üyelik için üç adayı, üye tamsayısının üçte iki çoğunluğuyla belirler. Birinci oylamada aday belirleme işleminin sonuçlandırılamaması halinde ikinci oylamada üye tamsayısının beşte üç çoğunluğu aranır. Bu oylamada da aday belirlenemediği takdirde, her bir üyelik için en çok oyu alan iki aday arasında ad çekme usulü ile aday belirleme işlemi tamamlanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Komisyon tarafından belirlenen adaylar arasından, her bir üye için ayrı ayrı gizli oyla seçim yapar. Birinci oylamada üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu; bu oylamada seçimin sonuçlandırılamaması halinde, ikinci oylamada üye tamsayısının beşte üç çoğunluğu aranır. İkinci oylamada da üye seçilemediği takdirde en çok oyu alan iki aday arasında ad çekme usulü ile üye seçimi tamamlanır. Üyeler dört yıl için seçilir. Süresi biten üyeler bir kez daha seçilebilir. Kurul üyeliği seçimi, üyelerin görev süresinin dolmasından önceki otuz gün içinde yapılır. Seçilen üyelerin görev süreleri dolmadan Kurul üyeliğinin boşalması durumunda, boşalmayı takip eden otuz gün içinde, yeni üyelerin seçimi yapılır. Kurulun, Adalet Bakanı ile Adalet Bakanlığı Müsteşarı dışındaki üyeleri, görevlerinin devamı süresince; kanunda belirlenenler dışında başka bir görev alamazlar veya Kurul tarafından başka bir göreve atanamaz ve seçilemezler. Kurulun yönetimi ve temsili Kurul Başkanına aittir. Kurul Başkanı dairelerin çalışmalarına katılamaz. Kurul, kendi üyeleri arasından daire başkanlarını

ve daire başkanlarından birini de başkanvekili olarak seçer. Başkan, yetkilerinden bir kısmını başkanvekiline devredebilir (AY m. 159).

Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu 2010 değişikliği sonrası üç daire hâlinde çalışmakta iken, 2017 Anayasa değişikliğiyle iki daireli çalışma sistemi benimsenmiş "Yüksek" ibaresi metinden çıkarılarak Hakimler ve Savcılar Kuruluna dönüştürülmüştür. Aynı değişiklikle yargı mensuplarının, seçimle kurula üye seçilebilme sisteminden vazgeçilerek Kurul üyelerinin TBMM ve Cumhurbaşkanı tarafından seçilmesi sistemine geçilmiştir.

HSK'daki tüm üyelerden oluşan Genel Kurul itiraz merciidir (6087 SK m. 7). İdari mali faaliyetleri yürüten ve sekreterya görevlerini yerine getiren Genel Sekreterlik kurulmuştur (m. 10). Kurula kanunla verilen görevlerin görülmesi maksadıyla yeterli sayıda büro oluşturulmuştur. Bu bürolar, genel kurul bürosu, kararname bürosu, müstemir yetki bürosu, işlemler bürosu, gizli sicil bürosu, meslek içi eğitim bürosu, dış ilişkiler ve proje bürosu, terfi bürosu, disiplin bürosu, açık sicil bürosu, dava işleri bürosu, hâkim ve savcı şikâyet bürosu, kolluk amirleri bürosu, mevzuat işleri bürosu, kütüphane ve dokümantasyon bürosu, mesleğe kabul bürosu, basın ve halkla ilişkiler bürosu, insan kaynakları bürosu, strateji geliştirme bürosu, bilgi işlem bürosu, idari ve mali işler bürosu, gelen giden evrak bürosu, bilgi edinme bürosu, arşiv ve dosya bürosu, Teftiş Kuruluna bağlı olarak da, denetim bürosu, inceleme ve soruşturma bürosu ile evrak bürosu oluşturulmuştur (m. 13).

Hâkimlerin disiplin işlerinde kurulun işlerine yardımcı olmak üzere hâkim ve savcı şikâyet bürosu, denetim bürosu, inceleme ve soruşturma bürosu oluşturulmuştur.

Hâkimler ve Savcılar Kurulunda, Teftiş Kurulu Başkanı, başkan yardımcıları ve yeterli sayıda başmüfettiş, müfettiş[454] ile bürolardan oluşan Teftiş Kurulu kurulmuştur (m.14).

---

454 Kurul müfettişleri hâkim ve savcıların görevlerini kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgelere (hâkimler için idarî nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetler. Hâkim ve savcıların görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hâl ve

2. Hâkimler ve Savcılar Kurulunun Görevleri

Hâkimler ve Savcılar Kurulunun görevleri olarak disiplin işlemlerinde karar mercii olan, genel kurul ile dairelerin ve ayrıca disiplin işlerine yardımcı büroların görevleri ele alınacaktır.

a. Genel Kurulun Görevleri

Genel Kurulun en önemli görevi dairelerin verdiği kararlara karşı yapılan itiraz başvurularını inceleyerek karara bağlamaktadır. Ayrıca belirli konulara özgü olmak üzere genelge düzenleme ve yönetmelik çıkarabilme yetkileri bulunmaktadır. Genel Kurul, HSK adına Yargıtay ve Danıştay'a üye seçimi yapar. Daireler arasında ortaya çıkan görev ve işbölümü uyuşmazlıklarını kesin bir şekilde karara bağlar. Kurulun görev alanıyla ilgili kanun, tüzük ve yönetmelik taslakları konusunda görüş bildirir. Kurul üyeleriyle ilgili suç veya disiplin soruşturma işlemlerini yürütür ve gerekli kararı verir (6087 SK m. 7).

b. Dairelerin Görevleri

2017 Anayasa değişikliği sonrasında HSK'da daire sayısı 3'ten 2'ye düşürülmüştür.

aa. Birinci Dairenin Görevleri

Hâkim ve savcılarla ilgili olarak atama ve nakletme, geçici yetki verme, kadro dağıtma, müstemir yetkileri düzenleme, yıllık ve mazeret izinleri dışında her türlü izin verme, Türkiye Adalet Akademisi tarafından yapılan plânlamaya ve alınan taleplere uygun olarak eğitim programlarına katılmaya ilişkin izin verme işlemlerini yapmak, meslek öncesi eğitimde staj mahkemelerini belirlemek, Genel Kurul tarafından verilen diğer işleri yapmaktır (6087 SK m. 9/1).

---

eylemlerinin sıfat ve görevlerinin icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma yaparlar. Kurul müfettişleri, denetimlerde, yargı yetkisine ve yargısal takdire giren konulara karışamazlar, tavsiye ve telkinde bulunamazlar (6087 SK m. 17).

bb. İkinci Dairenin Görevleri

Hâkim ve savcıların her türlü yükselme ve birinci sınıfa ayırma işlemlerini yapmak, görevlerinden dolayı veya görevleri sırasındaki suç soruşturması ile disiplin soruşturma ve kovuşturması sonucu hakkında karar vermek, disiplin veya suç soruşturma ve kovuşturması nedeniyle geçici yetkiyle yer değiştirmesine veya görevden uzaklaştırılmasına karar vermek, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar vermek, diğer kurumların geçici görevlendirme ve nakil taleplerine ilişkin izin işlemlerini yürütmek (m. 9/2)

c. Hâkimlerin Disiplin İşlerine Yardımcı Büroların Görevleri

Bu bölümde HSK'daki bürolardan sadece disiplin işi ile ilgili olan hâkim ve savcı şikayet bürosu, disiplin bürosu, denetim, inceleme ve soruşturma bürosu olmak üzere olmak üzere 4 büronun görev ve yetkilerine yer verilmiştir. Anılan görev ve yetkiler 6087 sayılı Kanunda düzenlenmekle birlikte Genel Sekreterlik ve Teftiş Kurulu Bürolarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte de düzenlenmektedir.

aa. Hâkim ve Savcı Şikâyet Bürosu

Genel Sekreterlik ve Teftiş Kurulu Bürolarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğe göre Hâkim ve Savcı Şikâyet Bürosu, 6087 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin alt bentlerinde[455] belirtilen hâkim ve savcılar hariç olmak üzere; hâkim ve savcılar hakkında yapılan ihbar ve şikâyetlerin incelenerek işleme konulup konulmayacağı veya soruşturma izni verilip verilmeyeceği hususunda karar verilmek üzere ilgili daireye sunulması, hâkim ve

---

455 6087 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin alt bentlerinde; 1) Bakanlık merkez, bağlı ve ilgili kuruluşları ile uluslararası mahkemeler veya kuruluşlarda görev yapan hâkim ve Savcılar, 2) Geçici yetki veya görevlendirme ile başka bir kurum, kurul veya kuruluşta çalışan hâkim ve savcılar, 3) İdarî görevleri yönünden savcılar, 4) Komisyon işlerine yönelik görevleri yönünden adalet komisyonu başkan ve üyeleri gösterilmiştir. Hakim ve Savcılar Yüksek Kurulu, 6087 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin alt bentlerinde belirtilen hâkim ve savcılar hariç olmak üzere inceleme ve soruşturma işlemlerini yürütür.

savcıların görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hâl ve eylemlerinin sıfat ve görevlerinin gereğine uyup uymadığını Kurul müfettişleri veya muhakkik eliyle araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemlerine ilişkin Birinci Daire[456] tekliflerinin sekretarya işlemlerinin yürütülmesi, araştırma, inceleme ve soruşturma oluru verilmesi durumlarında işlemlerin muhakkik veya Kurul müfettişi vasıtasıyla yürütülmesinin temin edilmesi, Birinci Daire[457] tarafından verilen kararlara ilişkin başvuru sahiplerine bilgi verilmesi, ihbar ve şikâyetin işleme konulmamasına veya araştırma ve inceleme sonucunda soruşturma izni verilmesine yer olmadığına dair işlem tesis edilmesi durumunda, yapılan işlem sonucu hakkında eylemden zarar gören müşteki ile kamu kurum ve kuruluşlarından gelen ihbar yazılarında bilgi talep edilmesi halinde ilgili kuruma bilgi verilmesi görevlerini ifa eder (Yönetmelik m. 22).

bb. Disiplin Bürosu

Disiplin Bürosu; Birinci Daireden (HSK Teftiş Kurulu Yönetmeliği m. 38) gelen disipline ilişkin dosyalar ve bu dosyaların devam eden aşamalarındaki yeniden inceleme ve itiraz talepleri, hâkim ve savcılarla ilgili yürütülen soruşturmalar kapsamında talep edilmesi veya gerekli görülmesi hâlinde tedbiren görev yerlerinin değiştirilmesi veya görevden uzaklaştırılmaları talepleri, en üst dereceli kolluk amirleri hakkında Birinci Daire tarafından gönderilen soruşturma dosyalarının kovuşturma izni, haklarında kovuşturma kararı bulunan hâkim ve savcılara ilişkin devam eden davaların sonucunun beklenilmesine karar verilen dosyaların, takibinin

456 12.07.2017 tarihli ve 30122 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren HSK Teftiş Kurulu Yönetmeliğinin 38. maddesine göre, hâkim ve savcıların görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında işledikleri suçları ile sıfat ve görev icaplarına uymayan hâl ve eylemleri nedeniyle haklarında araştırma ve gerektiğinde inceleme ve soruşturma yapılması, Birinci Dairenin teklifi üzerine Kurul Başkanının oluruna bağlıdır.

457 Hakimler ve Savcılar Kurulu 2010 değişikliği sonrası üç daire hâlinde çalışmakta iken, 2017 Anayasa değişikliğiyle iki daireli çalışma sistemi benimsenmiş ve Hakimler ve Savcılar Kurulu fiilen iki daireli olarak çalışmaktadır. Anayasadeğişikliği öncesi üçüncü daire tarafından tesis edilen disipline ilişkin işlemler, HSK Teftiş Kurulu Yönetmeliğinde yapılan değişikliğe istinaden Birinci Daire tarafından yerine getirilmektedir. Çünkü 6087 sayılı Kanunda Anayasa değişikliğine uygun uyum yasası çıkarılmamıştır. Yürülükte bulunan 6087 sayılı Kanunda kurul 3 daireli olarak çalışıyor görünmektedir.

yapılarak kararın kesinleşmesini müteakip disiplin dosyasıyla birlikte karar verilmek üzere ilgili daireye sunumu işlerini yürütür (Yönetmelik m. 29).

cc. Denetim Bürosu

Denetim Bürosu; teftiş programı kapsamındaki işlemlerin kaydını tutar. Denetim sırasında dikkate alınacak şikâyet dilekçelerini listeler ve takibini yapar. Denetim dosyasındaki tavsiyeler listesini mahalline gönderir. Denetim dosyalarını fizikî veya UYAP ortamında arşivlenmesi, tasnif edilmesi, muhafazası ve Kurulun internet sayfasında yayınlanması işlerini yürütür. Kanun yararına bozma istem sonuçları hakkında istenen yazıların takip işlerini yapar (Yönetmelik m. 36).

dd. İnceleme ve Soruşturma Bürosu

İnceleme ve Soruşturma Bürosu; hâkim ve savcılarla ilgili Teftiş Kuruluna intikal eden ihbar ve şikâyetler ile müfettişlerce denetlenen yer veya denetim veya soruşturma konusuyla ilgili olmayan ihbar ve şikâyet almaları ya da böyle bir hususu tespit etmeleri durumunda, bu hususları Genel Sekreterliğe bildirilmesi görevini yürütür (Yönetmelik m. 37).

C. 2802 SAYILI KANUNA TABİ HÂKİM VE SAVCILAR HAKKINDA DİSİPLİN SORUŞTURMASI

2802 sayılı Kanuna tabi hâkim ve savcılar hakkında disiplin soruşturmasına ilişkin işlemler, kurul müfettişleri veya Adalet Bakanlığı müfettişleri tarafından yapılacaktır.

Adalet Bakanlığı müfettişleri, bakanlık merkez, bağlı ve ilgili kuruluşları ile uluslararası mahkemeler veya kuruluşlarda görev yapan hâkim ve savcılar, geçici yetki veya görevlendirme ile başka bir kurum, kurul veya kuruluşta çalışan hâkim ve savcılar, idarî görevleri yönünden savcılar, komisyon işlerine yönelik görevleri yönünden adalet komisyonu başkan ve üyeleri hakkında disiplin soruşturmasına ilişkin işlemler yaparlar. Sayılanların dışında kalan ve 2802 sayılı Kanuna tabi olan hâkim ve savcılar hakkında ise disiplin soruşturma işlemleri kurul müfettişleri tarafından yapılır.

1. Disiplin Soruşturmasında Müfettişlerin Görev ve Yetkileri

a. Kurul Müfettişlerinin Görev ve Yetkileri ve İşlemleri

Kurul Müfettişleri, hâkim ve savcıların görevlerini kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgelere (hâkimler için idarî nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetler. Hâkim ve savcıların görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hâl ve eylemlerinin sıfat ve görev icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma yapar. Kurul müfettişleri bu görevlerini yerine getirirken; yapacakları araştırma, inceleme ve soruşturmalarda, lüzum gördükleri kimseleri yeminle dinleyebilir, gerektiğinde istinabe yoluna başvurabilir, sübut delilleri ile gereken bilgileri kamu kurum, kurul ve kuruluşlarından doğrudan toplayabilir. Yapacakları inceleme ve soruşturmalarda bu Kanunda verilen yetkilere ilave olarak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununa göre işlem yapabilir; kanunlarda kendilerine ve Cumhuriyet savcısına, soruşturmanın yürütülmesiyle ilgili tanınan tüm yetkileri kullanabilir. 5271 sayılı Kanunda gecikmesinde sakınca bulunan hâllere ilişkin olmak üzere Cumhuriyet savcısına tanınan yetkiler bu hükmün dışındadır. Kurul müfettişlerince yapılacak denetim, araştırma, inceleme ve soruşturmalarda ilgili kuruluş ve kişiler istenecek her türlü bilgi ve belgeyi vermekle yükümlüdürler. Kurul müfettişleri, denetimlerde, yargı yetkisine ve yargısal takdire giren konulara karışamazlar, tavsiye ve telkinde bulunamazlar (6087 SK m. 17).

aa. Kurul Müfettişlerinin Denetim Yetkisi ve İşlemleri

Kurul Müfettişleri tarafından denetimlerde, işlerin kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgelere uygunluğunu, varsa aksaklık ve yolsuzlukları tespit etmek, görevlilerin bilgi, çalışma ve başarı durumları hakkında görüş sahibi olabilmek için öncelikle performans değerlendirme ve geliştirme formunda belirlenen hususlara ilişkin olmak üzere kâfi sayıda evrak ve dosya fizikî olarak veya UYAP kayıtlarından yararlanılarak incelenir[458]. Müfettiş, tespit ettiği usulsüz ve noksan işlemlerden

[458] SADE Ümit, "Hâkim ve Cumhuriyet Savcılarının Performans Değerlendirilmesinde Türkiye Örneği", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, S. 13, 2013, s. 230-240.

mümkün olanların düzeltilmesi yönünde gereğini yapar (HSK Teftiş Kurulu Yönetmeliği m. 21).

Denetimlerde tespit edilen aksaklıklara ilişkin tavsiyeler listesi düzenlenir. Hatalı işlem belirtildikten sonra mevzuattaki yeri ve gerekçesi ile birlikte çözüm yolu gösterilir. Yargı yetkisi ve yargısal takdir hakkına ilişkin hususlar, kanun yararına bozma yoluna başvurulması istenilen işler ile mevzuat ve içtihatlara göre tereddütlü bulunan konulara tavsiyeler listesinde yer verilmez. Evvelki denetim tavsiyelerini tebellüğ etmiş veya burada sonradan göreve başlamış bulunan ilgililerden, makul ve mücbir sebep olmaksızın tavsiyeleri yerine getirmemiş olanlar hakkında soruşturmaya geçilmesi için gereğine tevessül edilebilir (Yönetmelik m. 32).

bb. Kurul Müfettişlerinin Araştırma, İnceleme ve Soruşturma İşlemleri

Kurul Müfettişleri, Birinci Dairenin teklifi ve Kurul Başkanının oluruyla ilgili kişi ve konular hakkında araştırma yaparlar. Araştırmanın tefahhus[459] yoluyla yapılmasının Kurul Başkanının oluruyla tensip edilmesi hâlinde, müfettiş sağlıklı bir sonuca ulaşmak için olay hakkında bilgisi olabilecek kişilerle temas kurar. Yazılı beyanlara başvurmadan ve işin gizliliğine azamî derecede titizlik göstererek bilgi toplar. Lüzumu hâlinde evrak ve belgeleri inceler. Hâkim ve savcılar hakkında yapılan araştırmada, zorunluluk olmadıkça hâkim ve savcılar dışındaki adalet personelinin bilgisine başvurulmaz (Yönetmelik m. 39)

Hâkim ve savcıların görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında işledikleri suçları ile sıfat ve görevleri icaplarına uymayan hâl ve eylemleri nedeniyle haklarında araştırma ve gerektiğinde inceleme ve soruşturma yapılması, Birinci Dairenin teklifi üzerine Kurul Başkanının oluruna bağlıdır (m. 38).

Müfettişlerin denetim sırasında, denetlenen yerdeki (burada görev yapıp ayrılanlar da dâhil olmak üzere) tüm hâkim ve savcılar hakkında; araştırma, inceleme

459 Tefahhus: Müfettişin denetim mahallinde yargı hizmetlerinin genel gidişatı, denetlediği hâkim ve savcıların meslekî nitelikleri hakkında sağlam ve güvenilir kaynaklara dayanarak objektif ölçüler içinde kalıp, gizliliğe özen göstermek suretiyle yaptığı ciddî ve titiz bir inceleme ve araştırmadır (Yönetmelik m. 33).

veya soruşturma sırasında ise olur yazısında bulunan kişi veya konularla ilgili olarak; re'sen tespit ettikleri ya da ihbar veya şikâyet almak suretiyle öğrendikleri ve gecikmesinde sakınca bulunan hususlarda araştırma, inceleme ve soruşturma yapılması için önceden olur alınması gerekmez. Ancak soruşturmaya geçildiğinde durum inandırıcı nedenler açık şekilde belirtilip, bu kanaati oluşturan bilgi ve belgelerden lüzumlu görülenler de eklenerek, Başkanlık aracılığıyla Kurul Başkanına sunulmak için Birinci Daireye iletilmek üzere Genel Sekreterliğe bildirilir. Soruşturmanın devam etmemesi yönünde bir karar verilmedikçe işlemlere devam edilir. Hâkim ve savcılar hakkında Başkanlığa gelen ya da müfettişlerin, denetim, araştırma, inceleme veya soruşturma sırasında; denetlenen yer yahut haklarında araştırma, inceleme veya soruşturma yapılan kişi veya konularla ilgili olmayan bir ihbar veya şikâyet almaları ya da böyle bir durumu tespit etmeleri hâlinde keyfiyet Başkanlık aracılığıyla Birinci Daireye iletilmek üzere Genel Sekreterliğe bildirilir (Yönetmelik m. 38).

Müfettişler, görevleri ile ilgili konularda resmî ve özel kuruluş ve kişilerle doğrudan yazışma yaparlar (Yönetmelik m. 50).

Kurul Müfettişleri tarafından inceleme ve soruşturma belirli esaslara göre yapılır. Hâkimler ve Savcılar Kurulu Teftiş Kurulu Yönetmeliğine göre inceleme ve soruşturma, iddia ve savunma çerçevesinde gerekli görülen leh ve aleyhteki bütün deliller toplanarak sonuçlandırılır. İnceleme ve soruşturma raporu imkânlar ölçüsünde mahallinde yazılır. İnceleme ve soruşturmalar sırasında mesailerine engel olmamak için üst seviye kamu görevlileri tefahhus yöntemiyle dinlenilebilirler. Bilahare bu görüşme tefahhus tutanağına bağlanır. Şayet bu kişilerin anlatımları inceleme ve soruşturma mevzusu hakkında esaslı bir delil niteliğinde bulunur ve ilgili yeminli ifade vermekten kaçınır ise beyanını yazılı olarak verilmesi istenir. İddia konusunu aydınlatabilecek ve yeterli kanaat oluşmasını sağlayacak her türlü evrak ve belge tetkik olunur, gerekli olanların asılları veya onaylı örnekleri ve inceleme tutanakları rapora eklenir, taraflarca gösterilen veya bilgisi olabileceği değerlendirilen yeterli sayıda tanık dinlenir (Yönetmelik m. 40).

Soruşturma oluruna bağlanmış olarak intikal eden veya soruşturma oluru alınan hâllerde delil durumuna göre gerektiğinde ilgililerin savunmalarına başvurulur. Savunma yedi günden az olmamak üzere verilen süre içinde yazılı olarak istenir, ilgilinin talebi hâlinde savunması bizzat müfettiş tarafından sözlü olarak alınarak tutanağa geçirilir. Süresi içinde savunmasını yapmadığı takdirde bu hakkından vazgeçmiş sayılacağı hususu da ayrıca bildirilir, ilgilinin yazılı talebi ile savunma süresi makul ölçüde uzatılabilir. Savunma talebine ilişkin yazıda veya sözlü savunma alınması sırasında, ilgiliye, isnat edilen fiiller ile soruşturma konuları ayrı ayrı ve açık olarak, yer, zaman ve oluş biçimi gibi hususları içerecek şekilde bildirilir. Sadece disiplin cezasını gerektiren soruşturmalar hariç olmak üzere görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında işlenen suçlara ilişkin savunmalarda Ceza Muhakemesi Kanununda şüpheliye tanınan haklar hatırlatılır (Yönetmelik m. 39).

Araştırma, inceleme ve soruşturma üzerine rapor düzenlenir. Araştırma, inceleme veya soruşturma maddeleri tek tek ele alınarak iddia kısaca özetlenir, soruşturma raporlarına özgü olmak üzere, ilgilinin savunmasına özet olarak yer verilir, leh ve aleyhteki deliller iddia ve savunma ile karşılaştırılıp tahlil edilir, iddia konusuyla ilgili olarak yeterli kanaatin oluşmasını sağlayan hususlar gerekçesiyle birlikte açıklanır. Uygulanması düşünülen işlem bölümünde; araştırmalarda; "inceleme veya soruşturma yapılmasına yer olmadığı", incelemelerde; "soruşturma yapılmasına yer olmadığı", soruşturmalarda disiplin cezaları yönünden ise "disiplin cezası uygulanması", suç mahiyetinde görülmeyen hususlarda, meslekten çıkarma ve yer değiştirme cezaları açıkça belirtilip, bunların dışında kalan disiplin cezaları yönünden ise "disiplin cezası uygulanması", soruşturma yapılmasına rağmen ceza veya disiplin yönünden bir muamele ifasına lüzum görülmeyen hâllerde ise "soruşturma evrakının işlemden kaldırılması" şeklinde düşünce bildirilir (Yönetmelik m. 42).

Hâkim ve savcılar hakkındaki araştırma, inceleme ve soruşturma yapılması işlemlerinden Hâkimler ve Savcılar Kurulunun görev ve yetkisi kapsamında kalan hususlara ilişkin olmak üzere; 2802 sayılı Kanunun bu genelgeye konu edilen ilgili maddelerinde geçen “Adalet Bakanlığı”, “Adalet Bakanı” veya “Ceza İşleri Genel Müdürlüğü” ibarelerinin; “Hâkimler ve Savcılar Kurulu”, “ilgili Daireleri” ve “Kurul

Başkanı" olarak değiştiğinin inceleme ve soruşturmalar sırasında göz önünde tutulması konusunda gerekli dikkat ve özenin gösterilmesi hususunun, Hakimler ve Savcılar Kurulu Genel Kurulunun 30/04/2014 tarihli ve 215 sayılı kararı ile tüm teşkilata duyurulmasına karar verildiği görülmektedir[460].

b. Adalet Bakanlığı Müfettişlerinin Görev ve Yetkileri ve İşlemleri

Adalet müfettişleri; hâkim ve savcıların görevlerini, kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgelere (hâkimler için idari nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını ve adalet daireleri ile idari yargı dairelerini denetleme; hâkim ve savcıların ve adalet daireleri personelinin görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hal ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemlerini yaparlar. İdari yargıdan atanan adalet müfettişleri sadece bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinin denetimi ile idari yargı hâkim ve savcıları hakkındaki soruşturmalarda görevlendirilirler (2802 SK m. 100). Adalet müfettişleri yeminle gerekli görülen kişileri dinler, arama yaparlar. İlgili kurum ve kuruluşlardan bilgi ve belge isterler (2802 SKm.101). Adalet müfettişleri; denetleme, araştırma, inceleme ve soruşturmaları Bakan adına yaparlar. Müfettişler, Adalet Bakanı ve doğrudan Bakana bağlı Teftiş Kurulu Başkanı ile Başkan yardımcılarından emir alabilmektedir[461].

Hâkim ve savcılar hakkında bir şahsın şikâyeti üzerine başlanan disiplin soruşturması, şikâyetten vazgeçilse dahi durdurulmaz (2802 SK m. 76). Hâkim ve savcılar hakkında ceza soruşturması veya kovuşturmasına başlanmış olması, aynı olaydan dolayı disiplin soruşturmasını gerektirmeyeceği gibi, ilgilinin mahkûm olması veya olmaması ayrıca disiplin cezası verilmesine engel teşkil etmez (2802 SK m. 72).

460 http://www.hsk.gov.tr, e.t.23.08.2017.

461 ERCAN, s. 70.

Müfettişler, yürüttükleri hizmet yönünden gerekli gördükleri bilgileri, defter, evrak ve belgeleri, teftiş, denetleme, inceleme, araştırma ve soruşturma yaptıkları birim ve kuruluşlardan istemek ve görmek, bunların onaylı suretlerini, bir yolsuzluğun delilini meydana getirenlerin asıllarını almak, kasa, depo ve ambarları incelemek ve saymak, bunları mühürlemek, inceleme ve sayma işlerinde yardım talebinde bulunmak, gerektiğinde diğer kamu idare ve kurumlarıyla gerçek ve tüzel kişilerden bilgi ve belge istemek yetkisine sahiptirler. İlgililer, müfettişlerin bu isteklerini geciktirmeden yerine getirmek ve sorularını cevaplamakla mükelleftirler. İnceleme, araştırma ve soruşturma yapılan birim ve kuruluşların yöneticileri, hizmetin gereği gibi yürütülebilmesi için, müfettişlere, görevleri süresince uygun bir yer sağlamak ve diğer tedbirleri almak zorundadırlar. İnceleme, araştırma ve soruşturmaya başlanan yerlerdeki görevlilere verilmiş yıllık izinlerin kullanılması, hastalık ve benzeri zaruri sebepler dışında, müfettişin talebi üzerine, teftiş ve soruşturma sonuna kadar ertelenebilir. İznini kullanmaya başlamış olan görevli, kesin zaruret bulunmadıkça, geri çağrılamaz (Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü m. 16).

Adalet Bakanlığı müfettişlerinin inceleme ve soruşturma işlemleri, Kurul müfettişlerinin yetkileriyle paralellik gösterir. Teftiş, denetleme, inceleme, araştırma veya soruşturma sırasında öğrenilen ve gecikmesinde mahzur bulunan konuların soruşturulması için önceden izin alınması gerekmez, ancak durum Bakana bildirilmek üzere hemen Kurul Başkanlığına duyurulur(Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü m. 33). Müfettişler, gerek gördükleri kimseleri yeminle dinlemeye, istinabe yoluna başvurmaya, zaruri hallerde arama yapmaya ve her türlü delili toplamaya yetkilidirler (Tüzük m. 35).

Denetim sırasında ortaya çıkan usulsüzlüklerle ilgili olarak gecikmesinde sakınca varsa önceden izne gerek yoktur. İnceleme ve soruşturma raporlarında, inceleme ve soruşturmaya hangi sebeple başlandığı, varsa, muhbir ve şikâyetçinin adı ve soyadı, hakkında inceleme veya soruşturma yapılanın kimliği ve görevi, inceleme ve soruşturmanın konusu ve ne yolda geliştiği, toplanan deliller ve savunmanın özeti yazılır. Deliller her madde için ayrı ayrı tartışıldıktan sonra, görüş belirtilir. Zaruri haller dışında raporlar inceleme ve soruşturmanın yapıldığı yerde

düzenlenir. Soruşturma sonucunda disiplin cezası verilmesi gerektiği kanaatine varılırsa, disiplin işleri Bakanlıkça yürütülenler hakkındaki rapor Bakanlığa, adalet komisyonlarınca yürütülenler hakkındaki rapor, bu komisyonlara gönderilir (Tüzük m. 111).

Hâkim ve savcıların savunması alınmadan disiplin cezası verilemez. Kurul veya soruşturmacı tarafından üç günden az olmamak şartıyla verilen süre içinde veya belirlenen bir tarihte savunma yapmayan hâkim veya savcı, savunma yapma hakkından vazgeçmiş sayılır (2802 SK m. 71).

c. Müfettişlerin İletişim Tespitine İlişkin İşlemleri

Adalet müfettişleri gerek gördüğü kişileri yeminle dinler. Lüzum halinde istinabe yoluna başvurabilir. Soruşturmanın gerekli kıldığı durumlarda arama yapar. Sübut delillerini, gereken bilgileri bütün daire ve kuruluşlardan doğrudan doğruya toplar. Adalet müfettişlerince yapılacak denetim, inceleme ve soruşturmalarda ilgili kuruluş ve kişiler istenecek her türlü bilgi ve belgeyi vermek zorundadır (2802 SK m.101).

Müfettişlerin, iletişimin denetlenmesi tedbirini hâkim ve savcılar hakkında talep edip edemeyeceği tartışma konusu olmuştur. Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliğinin 98'inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde yer alan "haberleşmenin tespiti ve dinlenmesi gibi delil toplama" ifadesinin, Danıştay 5. Dairesi 28.12.2009 gün ve E.2009/5240 sayılı kararıyla yürütmesinin durdurulmasına karar verilmiştir[462]. Anılan kararda adalet müfettişlerine iletişimin tespiti, iletişimin dinlenilmesi, iletişimin kayda alınması ve iletişim sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi konusunda müfettişlerin doğrudan kullanabilecekleri bir yetkiye 2802 sayılı Yasa'da yer verilmediği, konuyla ilgili yasal bir mevzuatın bulunması gerektiğinin önemine değinilmiştir[463].

---

462 ÇAKMAK Seyfullah, ''Hakimler ve Savcılar Hakkındaki Araştırma, İnceleme ve Soruşturma İşlemleri'', **Adalet Dergisi**, S. 43, 2012, s. 110.

463 "…2802 sayılı Yasa uyarınca hakim ve savcıların görevden doğan ve görev sırasında işlenen suçları yönünden soruşturma görevi Adalet Bakanlığı müfettişleri ile bu nedenle

Adalet müfettişlerinin, hâkim ve Cumhuriyet savcılarının iletişimini denetlemesi görev ve yetkisinin doğrudan Anayasası'nın 144'üncü, 2802 sayılı Kanun'un 82, 86, 87, 89, 100 ve 101'inci maddelerinden kaynaklanmaktadır[464].

Belirtilen Anayasa ve kanun maddeleri gereğince hâkim ve cumhuriyet savcılarının görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında işlediği iddia edilen suçları soruşturma yetkisinin asıl olarak adalet müfettişlerine ait olduğu, kıdemli hâkim ve savcılara tanınan yetkinin ise ikinci bir alternatif olarak öngörüldüğünün net bir şekilde anlaşılması karşısında, Anayasa'nın 22'nci maddesindeki "hâkim kararı gerekliliğini" öngören norma uygun olarak Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 135'inci maddesi kapsamında iletişimin tespiti dinlenmesi kayda alınması yönünde tedbir kararlarını mahkemeden talep edilmesi adalet müfettişinin anayasal ve yasal sorumluluğunun gereğidir.[465]

Nitekim, Yargıtay 5.Ceza Dairesi … Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı A.K.ve diğer bir kısım sanıklar hakkındaki dava ile ilgili olarak verdiği 05.06.2009 tarihli ve 2009/1-5 sayılı ilamında; "*Adalet müfettişinin soruşturma sırasında dinleme talebi sonucu aldığı hâkim kararı doğrultusunda dinleme sonucu elde edilen delilleri kabul*

---

görevlendirilen hakim ve savcılara ait olduğu, ancak, adalet müfettişlerinin bu soruşturmalar sırasında kullanacakları yetkilerinin sınırları da 2802 sayılı Yasa'nın 101. maddesinde belirlendiği, adalet müfettişlerine iletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine ilişkin doğrudan kullanabilecekleri bir yetkiye 2802 sayılı Yasa'da yer verilmediği gibi, adalet müfettişlerinin Cumhuriyet Savcılıklarına ve Mahkemelere başvurma yetkisi de bulunmadığı, 2802 sayılı Yasa'nın 89. maddesine göre hakim ve savcılar hakkında görevden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlar nedeniyle kovuşturma yapılması gerekli görüldüğü taktirde Yasa maddesinde belirtilen yetkili Cumhuriyet savcısı beş gün içinde iddianamesini düzenleyerek evrakı son soruşturmanın açılmasına veya son soruşturmanın açılmasına yer olmadığına karar verilmek üzere ağır ceza mahkemesine vermek zorunda olup, Cumhuriyet savcılarının bu nedenle (görevden doğan veya görev sırasında işlenen suçlar) hakim ve savcılar hakkında soruşturma aşamasında CMK'nın 135. maddesinde de sayılan yetkileri kullanmasına hukuken olanak bulunmadığından dolayısıyla, ortaya çıkan bu boşluğun, sınırları belirlenmek suretiyle yasayla doldurulması gerektiği kuşkusuzdur. Ayrıca, Teftiş Kurulu Tüzüğü'nün 46. maddesinde, Yönetmelikle düzenlenecek alanın çerçevesi "Tüzüğün uygulanmasıyla ilgili hususlar" olarak çizildiğinden, ancak yasal boşluk doldurulduktan sonra Teftiş Kurulu Tüzüğünde buna koşut yapılacak bir değişiklik sonrasında dava konusu Yönetmelik'te bu konunun yer alabileceği tabiidir. Bu nedenlerle, Yönetmeliğin dava konusu hükmünde hukuka uyarlık görüldüğü" hakkında D5D, 29.03.2011, E. 2009/5239, K. 2011/1620 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 02.01.2017.

464 ÇAKMAK, s. 110.

465 ÇAKMAK, s. 112.

ederek mahkûmiyet kararında delil olarak kullanmıştır. Bu kararla Adalet müfettişlerinin CMKda öngörülen koşullarda ve şartlarda hâkim kararıyla aldığı dinleme ile ilgili delilin yasal olduğunu ve böyle bir yetkilerinin bulunduğunun açık göstergesidir."[466] şeklinde ifade etmiştir.

Yürürlükte bulunan mevzuatımızda bir düzenleme öngörülmediğinden, disiplin soruşturmaları kapsamında müfettişler, hâkimden dinleme konusunda bir talepte bulunamayacaktır[467].

2. Disiplin Soruşturmasının Aşamaları

Yargı mensupları hakkında disiplin soruşturması ihbar, şikâyet, re'sen haberdar olma üzerine başlatılabileceği gibi yapılan olağan denetim sırasında da, yargı mensuplarının disiplin cezasını gerektiren fiilleri ile ilgili disiplin soruşturmasına başlanabilir[468]. Disiplin soruşturmasında birinci aşama, disiplinin ihlaline sebebiyet veren fiillerin öğrenilmesi aşamasıdır. Bu aşama tek başına, idare tarafından idari işlem tesisini gerektiren bir aşama değildir[469].

Öncelikle somut delile dayanmayan, başvuranı belli olmayan, vesayet altında bulunan veya akıl hastaları tarafından yapılan ihbar ve şikâyet dilekçesi üzerine ihbar ve şikâyetlerin işleme konulmamasına karar verilecek, usulüne uygun olarak yapılan ihbar ve şikâyet üzerine veya rutin denetim esnasında disiplin ihlalinin öğrenilmesi üzerine araştırma aşamasına geçilecektir. Bu aşamada hâkim ve savcı hakkında yapılan disiplin suçu isnadının ciddi olup olmadığı takdir edilmektedir. Bu aşamada isnadın ciddi olmadığı kanaatine ulaşılırsa inceleme izni verilmemekte, yapılan isnad ciddi bulunursa inceleme izni verilmektedir[470].

---

466 ÇAKMAK, s. 111.

467 ÇAKMAK, s. 111.

468 BAŞ Eylem, ''Hâkim ve Savcıların Disiplin Yönünden Soruşturulmaları ve İşledikleri Suçlar Yönünden Yargılanmaları''**, Ankara Barosu Dergisi**, S. 1-4, 2016/3, s. 291; ERCAN, s. 76.

469 ERCAN, s. 63.

470 ÇAKMAK, s. 115; BAŞ, s. 292.

İsnad edilen konularda inceleme izni verilmesi üzerine, derinlemesine araştırma ve incelemenin yapıldığı aşamaya geçilir. Bu aşama disiplin soruşturmasının derinleştirildiği evre olmasına rağmen ilgili hâkim veya savcının savunması alınmamaktadır. Ancak disiplin ihlaline ilişkin gerekli tüm belge ve bilgiler toplanmakta ve toplanan bilgi ve belgelere göre soruşturma izni verilmesine yer olmadığı veya soruşturma izni verilmesine karar verilmektedir[471].

Soruşturma izni verilmesinden sonra kurul müfettişi veya daha önce tayin edilmiş muhakkikten gelen soruşturma raporu, HSK İkinci Dairesince soruşturma evrakının eksiklik nedeniyle iadesine karar verilmemişse, hâkim ve savcının disiplin yönünden savunması alınmak suretiyle disiplin cezası verilmekte veya verilmemesine karar verilmektedir[472].

Disiplin cezası verilmesi üzerine, karar kendisine tebliğ edilen hâkim ve savcı tarafından karara karşı yeniden inceleme ve itiraz gibi idari başvuru yollarına başvurulabilmektedir (6087 SK m. 33). Yeniden inceleme ve itiraz aşamalarında, daire ve genel kurul tarafından ek araştırma, inceleme ve soruşturma yapılması hukuken olanaklıdır. Kısacası, hâkim ve savcılar hakkında disiplin soruşturması ihbar ve şikâyetle başlamakta, disiplin cezasına karşı itiraz isteminin reddi veya kabulü aşamasına kadar devam etmektedir.

a. İhbar ve Şikâyetin İşleme Konulmaması

Bakanlık merkez, bağlı ve ilgili kuruluşları ile uluslararası mahkemeler veya kuruluşlarda görev yapan hâkim ve savcılar, geçici yetki veya görevlendirme ile başka bir kurum, kurul veya kuruluşta çalışan hâkim ve savcılar, idarî görevleri yönünden savcılar, komisyon işlerine yönelik görevleri yönünden adalet komisyonu başkan ve üyeleri hakkında disiplin soruşturmasına ilişkin işlemler Adalet Bakanlığı müfettişleri tarafından yapılır. Sayılanların dışında kalan ve 2802 sayılı Kanuna tabi olan hakim ve savcılar hakkında ise disiplin soruşturma işlemleri kurul müfettişleri

471 ÇAKMAK, s. 118.

472 BAŞ, s. 297.

tarafından yürütülür. Ceza verecek makamlar da farklı olduğundan soruşturması HSK'ya tabi hakim ve savcılar ile soruşturması Adalet Bakanlığına tabi hakim ve savcıların soruşturma işlemleri ayrı ayrı incelenecektir.

aa. Soruşturması HSK'ya Tabi Hakim ve Savcılar

Yargı mensupları hakkında yapılan tüm ihbar ve şikâyetler işleme konulmaz. Hakim ve savcılar hakkında yapılan şikayetlerin somut delille desteklenmesi gerekir. Aksi takdirde, somut delile dayanmayan soyut ihbar şikâyetler konusunda araştırma ve inceleme yapılması kanunen mümkün değildir. Aksi bir yorum yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatına zarar verir[473].

Adalet komisyonu başkanları, yargı çevresinde görev yapan hâkimlerin; ağır ceza Cumhuriyet başsavcıları ise merkezdeki Cumhuriyet savcıları ile bağlı ilçe Cumhuriyet başsavcı ve Cumhuriyet savcılarının; disiplin cezasını gerektiren fiil işlediğini öğrenmeleri durumunda, konuyu Adalet Bakanlığına bildirirler (2802 m. 62). 2010 yılından sonra Hâkimler ve Savcılar Kurulu bağımsız bir tüzel kişiliğe kavuşturulduğundan ve ayrı bir teftiş kurulu oluşturulduğundan, Adalet Komisyonu başkanları ve ağır ceza Cumhuriyet başsavcıları bu eylemleri Hâkimler ve Savcılar Kuruluna bildirmeleri gerekmektedir[474].

Hâkim ve savvılar hakkında yapılan ihbar ve şikâyetler, HSK'ya ulaşınca, birinci daire tarafından öncelikle durumun kişisel bir suç kapsamında olup olmadığı değerlendirir. Kişisel suç olarak değerlendirilmesi halinde yapılan ihbar ve şikâyet dilekçesi, işlem yapılmak üzere görevli ve yetkili en yakın Ağır Ceza Mahkemesi

473 Hâkim ve savcılar hakkında; belli bir konuyu içermeyen veya somut delile dayanmayan, başvuru sahibinin adı, soyadı, imzası ile iş veya yerleşim yeri adresi ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası bulunmayan, daha önceden şikâyet konusu yapılıp sonuçlanan hususlarda yeni delil içermeyen, kanun yollarına başvuru sebebi olarak ileri sürülebilecek veya hâkimlerin yargı yetkisi ve takdiri kapsamında kalan hususlara ilişkin bulunan, akıl hastalığı sebebiyle vesayet altına alınanlar ile henüz vesayet altına alınmamış olmakla birlikte bu hastalığa duçar oldukları sağlık kurulu raporu ile belirlenenlerce verilmiş olan, ihbar ve şikâyetler işleme konulmaz. Ancak başvuru sahibinin adı, soyadı, imzası ile iş veya yerleşim yeri adresi ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası bulunmayan dilekçelerde ihbar ve şikâyetlerin somut delillere dayanması durumunda, konu hakkında gerekli araştırma ve inceleme yapılır. (HSK m. 97)

474 ÇAKMAK, s. 116.

Cumhuriyet başsavcısına havale edilir. Ancak en yakın Ağır Ceza Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı tarafından yapılan işlem sonucuna ilgili evrakın sureti, disiplin açısından değerlendirilmek üzere Kurulun birinci dairesine gönderilmesi istenir. Birinci daire, gelen bu evrak konusu olayla ilgili disiplin yönünden inceleme ya da soruşturma iznine yönelik olur gerekip gerekmeyeceği hususunu değerlendirir[475]. İşlendiği iddia edilen fiil, disiplin veya görev suçu kapsamında görülmesi halinde teftiş kurulunun görev alanı dışında kaldığı anlaşılırsa ihbar ve şikâyetler Adalet Bakanlığı teftiş kurulu başkanlığına iletilir, bunun haricinde kalan şikâyet ve iddialar ise birinci daire tarafından değerlendirilir[476].

Hâkim ve savcıların haksız yere şikâyet edilmesinin önüne geçmek ve gerçek dışı ihbarların önlenmesi maksadıyla bazı caydırıcı hükümler öngörülmüştür[477].

6087 sayılı Kanunun 6/ç maddesi 6524 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önce şikâyetlerin işleme konulmaması kararı Kurul dairesi tarafından nihai olarak alınmaktaydı ve daire kararı olarak ilgilisine tebliğ edilmekteydi. Ortada daire kararı bulunduğu için karara karşı ilgili ve Başkan, tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde, kararı veren daireden yeniden inceleme talebinde bulunabilmekteydi. Dairelerin yeniden inceleme talebi üzerine verdiği kararlara karşı, Başkan veya ilgililer tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde, Genel Kurula itiraz edebilmekte ve itiraz üzerine verilen kararlar kesindi (6087 SK m. 33).

---

475 BAŞ, s. 291.

476 ALDEMİR Hüsnü, "Hâkimlerin ve Savcıların Disiplin Sorumluluğu", **Terazi Hukuk Dergisi**, S. 78, Y. 8, Şubat 2013, s. 76; BAŞ, s. 291.

477 ÖZEN, s. 265; Bir şahsın şikâyeti üzerine başlanan disiplin soruşturması, şikâyetten vazgeçilse dahi durdurulmaz. Soruşturma için özel olarak müfettiş veya yetkili gönderilmesini gerektirmiş olan bir şikâyetin haksız olduğunun anlaşılması halinde soruşturma için Devletçe yapılan masraflar hakkında Ceza Muhakemesi Kanununun 329 uncu maddesi uygulanır. Disiplin cezasını gerektirecek mahiyette olan ihbar ve şikâyetin kötü niyetle yapıldığı veya delillerin uydurulduğu anlaşılan hallerde, mahkemece yukarıdaki fıkra hükmü uygulanmakla birlikte Türk Ceza Kanununun 267 nci maddesinin birinci fıkrasında yazılı ceza hükmolunur. Şu kadar ki bu konuda kovuşturma yapılması Adalet Bakanlığının iznine bağlıdır. Bu gibi hallerde kovuşturma, şikâyet olunan hâkim ve savcının mensup olduğu mahkemeye en yakın ağır ceza mahkemesi merkezindeki Cumhuriyet savcısına ve yargılaması o yer ağır ceza mahkemesine aittir (2820 SK m. 76).

6087 sayılı Kanunun 6/2.fıkrasının ç bendinde, "*İlgili dairenin teklifi üzerine, hâkim ve savcılar hakkında denetim, araştırma, inceleme ve soruşturma işlemlerine olur vermek*" Kurul Başkanının görevleri arasında sayılmış iken, bilahare yapılan değişiklikle, anılan Kanunun ç bendi "ç) *İlgili dairenin teklifi üzerine hâkim ve savcılar hakkında denetim, araştırma, inceleme ve soruşturma yapılması işlemleri ile inceleme ve soruşturma yapılmasına yer olmadığına ilişkin işlemlere olur vermek*." şeklinde değiştirilmiştir (6524 SKm. 23). Değişiklik sonrası, hâkim ve savcıların görevlerini; kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgelere (hâkimler için idarî nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarına ilişkin denetleme işlemlerini Teftiş Kuruluna yaptırmak, hâkim ve savcılar hakkındaki ihbar ve şikâyetleri inceleyip gereğini yapmak, hâkim ve savcıların görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hâl ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını Kurul müfettişleri veya müfettiş yetkilerini haiz kıdemli hâkim veya savcı eliyle araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemleri ile inceleme ve soruşturma yapılmasına yer olmadığına ilişkin işlemler için teklifte bulunmak Hâkimler ve Savcılar Kurulunun Dairesinin görevleri arasında sayılmıştır. Kurulun ilgili dairesine, soruşturma yapılmasına yer olmadığına ilişkin işlemler için teklifte bulunmak yetkisi, Kurul Başkanına ise soruşturma yapılmasına yer olmadığına ilişkin işlemlere olur vermek yetkisi 6524 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle getirilmiştir.

Yapılan değişiklikle, ihbar ve şikâyetlerin işleme konulmaması kararlarında nihai karar mercii değiştirilmiştir. Değişiklik öncesi ihbar ve şikâyetlerin işleme konulmaması, inceleme ve soruşturma yapılmasına yer olmadığına ilişkin işlemler hakkında kararın Hâkim ve Savcılar Kurulunun Dairesince nihai olarak verilebilmesine karşın, değişiklik sonrasında, Dairenin yetkisi ihbar ve şikâyetlerin işleme konulmaması, inceleme ve soruşturma yapılmasına yer olmadığına ilişkin işlemler hakkında sadece teklifte bulunmak olarak sınırlandırılmıştır (6087 SK m. 9).

Ancak, soruşturması Adalet Bakanlığına tabi hâkim ve savcılar için ihbar ve şikâyetin işleme konulmaması ve disiplin yönünden işlem yapılmasına yer olmadığı kararları Ceza İşleri Genel Müdürlüğünün kararı ve Bakanın oluru ile tesis edildiği dikkate alındığında, soruşturması Hâkim ve Savcılar Kuruluna tabi hâkim ve savcılar

için ihbar ve şikâyetin işleme konulmaması ve disiplin yönünden işlem yapılmasına yer olmadığı kararlarında karar merciinin Kurul Başkanına geçmesi ile bir yeknesaklık sağlanmıştır.

Kurulun dairesine, soruşturma yapılmasına yer olmadığına ilişkin işlemler için teklifte bulunmak yetkisi verilmesine ilişkin 6524 sayılı Kanunun 26. maddesinin iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine bir başvuru bulunmazken, Kurul Başkanına soruşturma yapılmasına yer olmadığına ilişkin işlemlere olur vermek yetkisinin iptali istemi, Anayasa Mahkemesi tarafından reddedilmiştir[478].

bb. Soruşturması Adalet Bakanlığına Tabi Hakim ve Savcılar

Adalet Bakanlığı merkez, bağlı ve ilgili kuruluşları ile uluslararası mahkemeler veya kuruluşlarda görev yapan hâkim ve savcılar, geçici yetki veya görevlendirme ile başka bir kurum, kurul veya kuruluşta çalışan hâkim ve savcılar, idari görevleri yönünden savcılar ve Komisyon işlerine yönelik görevleri yönünden adalet komisyonu başkan ve üyeleriyle ilgili olanların soruşturmaları 2802 sayılı Kanun kapsamında Adalet Bakanlığına tabidir (6087 SK m. 4).

Bu kapsamdaki hâkim ve savcılar hakkında disiplin suçu işlediği yönündeki iddialar Adalet Bakanlığı'na bildirilmelidir. Bu konudaki yapılan başvurular Bakanlık tarafından değerlendirilir (2802 SK m. 82/1). Bu bildirim, hâkim veya savcının işlem veya eyleminden zarar gören kişilerce yapılabileceği gibi, adalet veya kurul müfettişleri, hâkimin görev yaptıkları yargı çevresi içindeki adalet komisyonu başkanları ile savcının bağlı olduğu ağır ceza Cumhuriyet başsavcıları ve diğer ilgililer tarafından da yapılabilir[479].

Hâkim ve savcıların görevden doğan veya görev sırasında işlenen suçları, sıfat ve görevleri gereğine uymayan tutum ve davranışları nedeniyle, haklarında inceleme ve soruşturma yapılması Adalet Bakanlığı'nın iznine bağlıdır (2802 SK m. 82/1).

---

478 Anayasa Mahkemesinin 10/4/2014 tarih ve E. 2014/57, K. 2014/81 sayılı kararı, RGT. 14.05.2014, RGS. 29000.

479 ERCAN, s. 37; T.C. Adalet Bakanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı, Yargı Reformu Stratejisi Taslağı, Ankara, 2008.

Adalet Bakanlığı tarafından disiplin yönünden işlem yapılmasına yer olmadığı kararları Ceza İşleri Genel Müdürlüğünün işlemi ve Bakan oluruyla tesis edilmektedir (2802 SK m. 82/1).

Savcıların idâri görevleriyle ilgili veya adalet komisyonu başkan ve üyelerinin komisyon işlerine yönelik olarak yapılan ihbar ve şikâyetler eylemin cezaî ve disiplin yönünden suç teşkil etmemesi hâlinde, işlem yapılmasına yer olmadığı hususunda düşünce yazısı yazılarak evrak işlemden kaldırılmakta ve gerekçeli işlem sonucu ile süresinde idarî yargı yoluna başvurabileceği bir yazı ile müştekiye bildirilmektedir. İhbarın kurumlardan gelmesi ve talepte bulunulması hâlinde de sonucu ilgili kuruma bildirilmektedir[480]. Bu kararlara karşı şikâyetçiler tarafından görevli ve yetkili idare mahkemesine dava açılabilmektedir. Danıştay kararlarında da, bu işlemlere karşı dava açılabileceği ve açılan davaların inceleneceği ifade edilmiştir. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu bir kararında, *"Hâkim ve Cumhuriyet savcıları hakkındaki ihbar ve şikâyetlerin 2802 sayılı Kanunun 97. maddesi kapsamına girdiğinden bahisle işleme konulmamasına ilişkin işlemlerin, yargı alanına ilişkin olmayıp, Adalet Bakanlığı'nın idare hukuku alanında tesis ettiği tek yanlı, icrai nitelikteki idari işlemler olduğuna, idari bir faaliyet olan inceleme ve soruşturmanın yolunu kapatan bu işlemlerin idari yargı mercilerince hukuka uygunluk denetimine tabi tutulmasının, Anayasa'nın, 2, 36 ve 125. maddelerinin gereği olduğundan davacının şikâyetinin işleme konulmamasına ilişkin idari işleme karşı açılan davada, işin esasına girilerek bir karar verilmesi gerekirken, sözü edilen işlemin idari davaya konu olamayacağı gerekçesiyle davanın incelenmeksizin reddi yolunda verilen kararda hukuki isabet görülmediğine"* karar verilmiştir[481].

---

480 ÇAKMAK, s. 115.

481 DİDDK, 08.10.2012, E. 2008/1007, K. 2012/1484 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 17.01.2017; "Cumhuriyet Savcısı ..... hakkında yapılan şikayet dilekçesinin işleme konulmamasına ilişkin Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün işleminin iptali istemiyle açılan davada; şikayet konusu hususlarla ilgili olarak kötü niyetli olarak hareket edildiğine ve görevin ihmal edildiğine ilişkin somut bilgi ve belgenin dosyaya sunulmadığı anlaşıldığından dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddi yolunda verilen kararın onanmasına" dair D5D, 12.03.2014, E. 2011/7399, K. 2014/1876 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 17.01.2017.

b. İnceleme İzni Verilmesi

aa. Soruşturması HSK'ya Tabi Hâkim ve Savcılar

Soruşturması HSK'ya tabi hâkim veya savcıların disiplin suçuna ilişkin bir fiili işlediği hakkında ihbar, şikâyet, teftiş ve re'sen öğrenme üzerine dilekçe veya işlem dosyası Hâkimler ve Savcılar Kurulunun 1. Dairesine intikal ettirilir[482].

Hâkim ve Savcı Şikâyet Bürosunun, 6087 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin alt bentlerinde[483] belirtilen hâkim ve savcılar hariç olmak üzere; hâkim ve savcılar hakkında yapılan ihbar ve şikâyetlerin incelenerek işleme konulup konulmayacağı veya soruşturma izni verilip verilmeyeceği hususunda karar verilmek üzere ilgili daireye sunulması görevi bulunmaktadır (Genel Sekreterlik ve Teftiş Kurulu Bürolarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği m. 22). Ayrıca büro, ihbar ve şikâyetin işleme konulmamasına veya araştırma ve inceleme sonucunda soruşturma izni verilmesine yer olmadığına dair işlem tesis edilmesi durumunda, yapılan işlem sonucu hakkında eylemden zarar gören müşteki ile kamu kurum ve kuruluşlarından gelen ihbar yazılarında bilgi talep edilmesi halinde ilgili kuruma bilgi verilir (m. 22). Ayrıca, hâkim ve savcılar hakkında yapılan ancak şikâyet kapsamında mütalâa edilmeyen ihbar veya başvuruların bu büroda oluşturulan muhabere kaydı üzerinden takdir ve değerlendirilmesi yapılır. Bürolara havale edilen evrakın kayıt işlemleri yapıldıktan sonra görüşülmesi gereken nitelikte bulunması durumunda evrak derhal ilgili tetkik hâkimine ya da genel sekreter yardımcısına sunulur (Yönetmelik m.22).

İhbar ve şikâyet üzerine inceleme yapılması düşünülmekte ise Birinci Daire tarafından bu konuda karar alınıp, Kurul Başkanına teklifte bulunulmaktadır (Yönetmelik m. 22). Kurul Başkanının bu kararı veto yetkisi bulunmaktadır.

---

482 ÇAKMAK, s. 116.

483 Burada belirtilen hakim ve savcılar, "1) Bakanlık merkez, bağlı ve ilgili kuruluşları ile uluslararası mahkemeler veya kuruluşlarda görev yapan hâkim ve savcılar. 2) Geçici yetki veya görevlendirme ile başka bir kurum, kurul veya kuruluşta çalışan hâkim ve savcılar. 3) İdarî görevleri yönünden savcılar. 4) Komisyon işlerine yönelik görevleri yönünden adalet komisyonu başkan ve üyeleri." dir.

Başkanın veto kararının iptali istemiyle idari yargı yerine iptal davası açılabilir[484]. Kurul Başkanının inceleme teklifine "Olur" vermesi üzerine, ilgili evrak Birinci Daire tarafından Kurul Teftiş Kurulu Başkanlığına veya muhakkike gönderilmektedir[485].

Kurulun görevleri arasında, görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hâl ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırmak ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemlerini yürütmek sayılmıştır (6087 SK m. 4/c). Görevi esnasında veya görevinden dolayı suç işlediği iddia edilen hâkim veya savcıya isnad edilen fiilin araştırılarak öncelikle olayın gerçek boyutunun belirlenmesi gerekmektedir. Bunun için ilk olarak araştırma ve inceleme aşamasında, ilgili hâkim ve savcının savunması alınmamakla beraber gerekli bilgi ve belgeler toplanmakta, iddialar ciddi bulunduğunda, inceleme izni verilerek savunmanın da alındığı soruşturma aşamasına geçilmektedir (HSK Teftiş Kurulu Yönetmeliği m. 40). Hâkim veya savcıların disiplin suçuna ilişkin bir fiili işlediği ihbar ve şikâyet, teftiş ve re'sen öğrenme üzerine, ihbar ve şikâyetin işleme konulmaması kararı verilmiyorsa, diğer bir deyişle ihbar ve şikâyet dilekçesi işleme konuluyorsa, artık inceleme izni verilmesi aşamasında yapılan isnadın ciddi olup olmadığının ortaya konulması gerekmektedir. İnceleme izni verilmesi öncesinde gerekli inceleme ve araştırma yapılmakla birlikte, bunun yüzeysel olarak yapıldığı görülmektedir.

İnceleme izni verilmesinden önce müfettişler, Birinci Dairenin teklifi ve Kurul Başkanının oluruyla ilgili kişi ve konular hakkında araştırma yaparlar. Araştırmanın tefahhus yoluyla yapılmasının Kurul Başkanının oluruyla tensip edilmesi hâlinde, müfettiş sağlıklı bir sonuca ulaşmak için olay hakkında bilgisi olabilecek kişilerle temas kurar. Yazılı beyanlara başvurmadan ve işin gizliliğine azamî derecede titizlik göstererek bilgi toplar. Lüzumu hâlinde evrak ve belgeleri inceler. Hâkim ve savcılar hakkında yapılan araştırmada, zorunluluk olmadıkça hâkim ve savcılar dışındaki adalet personelinin bilgisine başvurulmaz (Teftiş Kurulu Yönetmeliği m. 39).

484 ÇAKMAK, s. 117.

485 ÇAKMAK, s. 117.

İsnad edilen fiille ilgili olarak derinlemesine inceleme ve araştırma, inceleme izni verilmesinden sonra inceleme aşamasında yapılmaktadır. Genellikle eldeki bilgi ve belgelere göre isnadın ciddi olup olmadığı takdir edilmekte, bu kapsamda inceleme izni verilip verilmeyeceğine karar verilmektedir. Uygulamada genellikle müfettiş görevlendirilmesi inceleme izni verilmesinden sonra yapılmaktadır. Ancak hâkim ve savcı hakkında isnad edilen fiil karmaşık ve teknik bir hususa ilişkin ise, inceleme izni verilmeden olayın tam olarak aydınlığa kavuşturulması, isnadın ciddi olup olmadığının anlaşılması açısından konuyla ilgili müfettiş görevlendirilmesi yapılabilmektedir.

İnceleme izni aşamasıyla soruşturma izni aşamalarının birbirinden ayrılmasının ve inceleme izni verilmeden önce izlenilen prosedür, disiplin soruşturması sürecini uzatıyor gibi gözükse de, her şikayet ve iddia karşısında hakim ve savcının savunmasına başvurulmasının, şikâyet edilenin çalışma şevkinin kırılmasına, belli bir süre sonra da hâkim savcıları karar veremez, soruşturma ve diğer adlî görevlerini icra edemez duruma gelmesine neden olacağından Kanunda ve Yönetmelikte öngörülen bu ayrımın yerinde olduğu açıktır[486].

bb. Soruşturması Adalet Bakanlığına Tabi Hâkim ve Savcılar

Bu kapsamdaki hâkim ve savcıların görevden doğan veya görev sırasında işlenen suçları, sıfat ve görevleri gereğine uymayan tutum ve davranışları nedeniyle ve yapılan ihbar ve şikâyetlerin somut delillere dayanması durumunda, haklarında inceleme yapılması Adalet Bakanlığının iznine bağlıdır (2802 SK m. 82/1).

Hâkim ve savcıların görevden doğan veya görev sırasında işledikleri suçları, sıfat ve görev gereklerine uymayan tutum ve davranışları sebebiyle haklarında inceleme, araştırma ve soruşturma yapılması Bakanın iznine bağlıdır (Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü m. 33). Araştırma, inceleme ve soruşturma aşamalarına geçilmeden Bakan izni alınması gerekmektedir. Müfettişler tarafından yapılan teftiş, denetleme, inceleme, araştırma veya soruşturma sırasında öğrenilen ve

[486] ÇAKMAK, s. 118

gecikmesinde mahzur bulunan konuların soruşturulması için önceden izin alınması gerekmez, ancak durum Bakana bildirilmek üzere hemen Teftiş Kurul Başkanlığına duyurulur (Tüzük m. 33). Görüldüğü üzere, inceleme izni verilmesi öncesi aşamada, gerekli inceleme ve araştırma yapılmakla birlikte, bunun yüzeysel olarak yapıldığı görülmektedir. Yapılan araştırma yapılan suç isnadının inceleme izni gerektirip gerektirmediğine yöneliktir.

c. Soruşturma İzni Verilmesi

aa. Soruşturması HSK'ya Tabi Hâkim ve Savcılar

Bu kapsamdaki hâkim veya savcılar hakkında muhakkikten veya müfettişten gelen inceleme fezlekesi üzerine, fezleke Birinci Daireye gönderilir. Dosya önüne gelen daire evrakın eksiklik ikmali için iade edilmesi, soruşturma izni verilmesine yer olmadığı ve soruşturma izni verilmesi kararlarından birini verecektir.

Hâkim ve savcıya inceleme izni verilmesi üzerine, soruşturma izni verilip verilmediğini takdir etmek için derinlemesine araştırma ve inceleme yapılması gerekmektedir. Derinlemesine inceleme ve araştırma yapmak üzere görevlendirilen kurul müfettişleri veya hakkında soruşturma yapılacak olandan daha kıdemli hâkim veya savcı eliyle yürütülür (HSK m. 82). Bu aşamada soruşturma izni gerekip gerekmediği açıklığa kavuşturulacağından, hakkında inceleme yapılan hâkim ve savcının ifadesi veya savunması alınmaksızın isnad edilen fiille ilgili tüm deliller toplanır ve soruşturmacı soruşturma yapılmasına lüzum olup olmadığı yönündeki kendi görüşüyle beraber dosyayı birinci daireye sunar[487].

Soruşturma izni verilmesi aşamasında derinlemesine incelemenin yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda, iddia ve savunma çerçevesinde gerekli görülen leh ve aleyhteki bütün deliller toplanarak sonuçlandırılır. İnceleme ve soruşturma raporu imkânlar ölçüsünde mahallinde yazılır. İnceleme sırasında üst seviye kamu görevlileri tefahhus yöntemiyle dinlenilebilirler. Bilahare bu görüşme tefahhus

---

487 BAŞ, s. 292; KUNTER Nurullah/YENİSEY Feridun/NUHOĞLU Ayşe, **Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, Beta Yayıncılık, İstanbul 2010, s. 496.

tutanağına bağlanır. Şayet bu kişilerin anlatımları inceleme ve soruşturma mevzusu hakkında esaslı bir delil niteliğinde bulunur ve ilgili yeminli ifade vermekten kaçınır ise beyanını yazılı olarak verilmesi istenir. İddia konusunu aydınlatabilecek ve yeterli kanaat oluşmasını sağlayacak her türlü evrak ve belge tetkik olunur, gerekli olanların asılları veya onaylı örnekleri ve inceleme tutanakları rapora eklenir, taraflarca gösterilen veya bilgisi olabileceği değerlendirilen yeterli sayıda tanık dinlenir. İhbar edeni veya şikâyetçileri birden ziyade olsa da konu ve delil bakımından irtibat bulunan hâllerde, bu konular tek madde hâlinde incelenir, konu veya şahısta birlik olduğu durumlarda inceleme ve soruşturma müfettiş tarafından birleştirilir (HSK Teftiş Kurulu Yönetmeliği m. 40).

Hâkim ve savcılar hakkında Kurul ya da adalet müfettişleri ve muhakkikler tarafından yapılan inceleme ve soruşturma sonucunda rapor düzenlenir ve düzenlenen raporlar gerek Kurulun ilgili dairesi gerekse Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğünü mutlak anlamda bağlayıcı bir nitelik taşımamaktadır. Bununla beraber, raporlarda kanaat ve görüş bildirilmesi, bazı durumlarda Kurul ya da Bakanlığın eksikliğin ikmalinin istenmesi doğrultusunda raporların hazırlanması gibi hususlar dikkate alınarak bu raporlara hangi gerekçeyle itibar edilmediğinin de belirtilmesi gerekmektedir. Netice olarak, Kurulun ilgili dairesi ya da Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü, eylemi nihai olarak vasıflandıracak yetkiye sahiptir[488].

Birinci Daire tarafından soruşturma izni verilmesine dair karar doğrudan verilememektedir. Birinci daire sadece soruşturma izni verilmesi hususunda Kurul Başkanına teklifte bulunma görev ve yetkisine haizdir. Kurul Başkanı tarafından soruşturma izni verilmesi teklifine olur verildiğinde, bu kararın daire kararı olarak kabul edilmesi hukuken mümkün görünmemektedir. Hal böyle olunca da, soruşturma izni verilmesine ilişkin olur üzerine, yeniden inceleme ve itiraz yollarına başvurma olanağı da bulunmamaktadır.

---

488 ÇAKMAK, s. 118.

Genel Kurulun veya dairelerin, meslekten çıkarma cezası konusunda verdiği kesinleşmiş kararlara karşı idari yargı mercilerine başvurulması mümkündür. Meslekten çıkarma dışındaki verdiği kararlarına karşı yargı yolu kapalıdır. Meslekten çıkarma cezasına ilişkin verdiği kararlarına karşı iptal davaları ilk derece mahkemesi sıfatıyla Danıştay'da açılır. Meslekten çıkarma cezasına ilişkin davalar, acele işlerden sayılır (6087 SK m. 33).

Soruşturma izni verilmesine ilişkin olur, Kurul Başkanı oluru ile verildiğinden, bu kararın Genel Kurul veya daire kararı olmaması nedeniyle yargı yoluna açıktır.

Yapılan inceleme ve araştırmalar sonunda soruşturma izni verilmesine yer olmadığı kararı da verilebilir. Soruşturma izni verilmesine yer olmadığı kararı 6524 sayılı Kanun değişikliğinden önce Kurulun ilgili dairesi tarafından alınmaktaydı ve daire kararı olarak ilgilisine tebliğ edilmekteydi. Ortada daire kararı bulunduğu için karara karşı ilgili ve Başkan, tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde, kararı veren daireden yeniden inceleme talebinde bulunabilmekteydi. Dairelerin yeniden inceleme talebi üzerine verdiği kararlara karşı, Başkan veya ilgililer tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde, Genel Kurula itiraz edebilmekteydi ve itiraz üzerine verilen kararlar kesindi.

Yapılan 6524 sayılı Kanun değişikliği ile, inceleme ve soruşturma yapılmasına yer olmadığına ilişkin işlemler hakkında Kurul Dairesinin yetkisi, sadece Kurul Başkanına teklifte bulunmak olarak sınırlandırılmıştır.

Kurul Başkanı tarafından soruşturma izni verilmesine yer olmadığı teklifine olur verildiğinde, bu kararın daire kararı olarak kabul edilmesi hukuken mümkün görünmemektedir. Hal böyle olunca da, soruşturma izni verilmesine yer olmadığına ilişkin olur üzerine, yeniden inceleme ve itiraz yollarına başvurma olanağı da bulunmamaktadır.

Soruşturma izni verilmesine yer olmadığına ilişkin olur Kurul Başkanı tarafından verildiğinden, bu kararın Genel Kurul veya daire kararı olmaması nedeniyle yargı yoluna açıktır. Hâkimler Savcılar Kurulu uygulamasında, ihbar ve şikâyetin işleme konulmaması, inceleme yapılmasına yer olmadığına karar verilmesi,

inceleme izni verilmesi, soruşturma izni verilmesi kararları, Kurulun Daire kararı olarak kabul edilmekte ve anılan kararlara karşı yeniden inceleme ve itiraz yollarına başvurulduğunda, bu itirazlar incelenerek karar verilmektedir.

bb. Soruşturması Adalet Bakanlığına Tabi Hâkim ve Savcılar

Soruşturması Adalet Bakanlığına tabi Hâkim ve Savcılar için Adalet Bakanlığı disiplin cezasını gerektiren işlem veya eylemlerle ilgili olarak bir inceleme başlatır. Bu incelemeyle alakalı sekretarya işlemlerini Adalet Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü yürütür. Personel Genel Müdürlüğü Adalet Bakanı adına incelemeyi adalet müfettişleri veya hakkında soruşturma yapılacak olandan daha kıdemli hâkim veya savcı eliyle yaptırabilir. Eğer adalet müfettişleri aracılığıyla inceleme yapılacaksa bu konuda Teftiş Kurulu Başkanlığından müfettiş görevlendirmesi konusunda istemde bulunulur. Uygulamada, hâkimler için yargı çevresi içerisinde yer aldıkları adalet komisyonu başkanına, savcılar için başsavcıya ihzari nitelikte bir inceleme yapması için yazı gönderilmektedir. Bu inceleme hâkim ve savcıya yapılan isnadın ciddi olup olmadığına ilişkindir[489].

İnceleme sonunda; şikâyet konusunu doğrulayan bir delil elde edilmiş ise; muhakkik veya adalet müfettişi tarafından soruşturma yaptırılmasına dair düşünce yazısı hazırlanarak Bakanlık Makamına imzaya sunulur[490]. İnceleme sonunda hâkim ve savcıya yapılan isnadın ciddi olduğu kanaat getirilirse, görevden doğan veya görev sırasında işlenen suçları, sıfat ve görevleri gereğine uymayan tutum ve davranışları nedeniyle yapılan ihbar ve şikâyetlerin somut delillere dayanması durumunda Adalet Bakanlığı tarafından haklarında soruşturma izni verilir.

d. Savunmanın Alınması ve Karar

Yargı mensubu hâkim ve savcılar hakkında yapılan soruşturma sonucunda, eylemin disiplin cezası gerektirdiği kanaatine varılırsa, hâkim veya savcının savunmasının alınması gerekmektedir. Savunmasız ceza verilmemesi disiplin

489 ERCAN, s. 69 -70.

490 ÇAKMAK, s. 119.

hukukunun temel ilkelerinden olduğu gibi, savunma hakkı[491] anayasa ile de güvence altına alınmıştır.

Anayasa'nın 129. maddesine göre, memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve bunların üst kuruluşları mensuplarına savunma yapma hakkı verilmedikçe disiplin cezası verilemez. 2802 sayılı Kanunda da, hâkim ve savcılar hakkında, suç isnadına karşı savunmaları[492] alınmadan disiplin cezası verilemeyeceği Anayasaya uygun olarak hüküm altına alınmıştır (HSK m. 71/1).

Savunma hakkı, suç işlediği iddia edilen kişinin, yetkili organ önünde, üzerine atılı suçu işlemediğini, fiilin hukuka aykırı olmadığını, bazı kanuni nedenlerle cezalandırılmaması gerektiğini veya hakkında önerilen cezadan daha az cezayı hak ettiğini ileri sürmesidir ki, bu hak, adil yargılama ilkesinin temelini oluşturur[493]. Savunma alınmadan disiplin cezası verilmesi hukuka uygun olmaz[494].

---

491 Savunma hakkı hakkında geniş bilgi için bkz. ALAN, s. 5; HAFIZOĞULARI, s. 25; SÖYLER, s. 85; ORMAN, s. 70; SAĞLAM, Disiplin, s. 206; PINAR İbrahim "Disiplin Soruşturmalarında Savunma Hakkı", http://ibrahimpinar.com/ index.php/blog/89- disiplin-sorusturmalarinda- savunma-hakki.

492 LİVANELİOĞLU, s. 83.

493 D16D, 13.04.2015, E. 2015/11228 sayılı YD kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 14.04.2017.

494 ''Anayasa'nın 129. maddesinin 2. fıkrasında; memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları mensuplarına savunma hakkı tanınmadıkça disiplin cezası verilemeyeceği belirtilmiştir. Savunma hakkı, suç işlediği iddia edilen kişinin, yetkili organ önünde, üzerine atılı suçu işlemediğini, fiilin hukuka aykırı olmadığını, bazı kanuni nedenlerle cezalandırılmaması gerektiğini veya hakkında önerilen cezadan daha az cezayı hak ettiğini ileri sürmesidir ki, bu hak, adil yargılama ilkesinin temelini oluşturur. Savunma alınmadan disiplin cezası verilmemesi hem Anayasamızda hem de 2802 sayılı Kanunda hüküm altına alınmıştır. Doktrinde de; suç işlediği iddia edilen kişi tarafından, olayın oluş biçimi ve gerçekliği hususunda soruşturmacıya görüş bildirilmesi "teknik savunma"; karar mercii önünde, maddi olguların hukuki nitelendirmesinin yapılması ise "hukuki savunma" olarak nitelendirilerek birbirinden ayırdedilmiş ve savunma hakkının anlam ifade edebilmesinin, bu hakkın mutlak surette karar veren makam önünde kullanılmasına bağlı olduğu değerlendirmesi yapılmıştır. Davalı idare tarafından, davacı hakkında "şüpheliyi menfaat karşılığı tahliye ederek, görevi kötüye kullanmak" suçundan … 2.Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı tarafından yürütülen soruşturma kapsamında 7.12.2007 tarihinde …. 2.Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığına, 2.4.2008 tarihinde de Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'ne savunmasını sunduğu, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na yeniden inceleme talebiyle yapılan 5.6.2009 tarihli başvuru ile 9.1.2012 tarihinde yapılan itiraz başvurularının savunma içerikli olduğu, ayrıca, meslekten çıkarma cezasına yapılan itirazın görüşüldüğü Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulu'nun 28.3.2012 tarihli toplantısında sözlü savunma yaptığı belirtilmekle birlikte, davacının, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun 15.1.2009 tarih ve E:2008/46, K:2/Dis.

Disiplin soruşturması sonucunda verilecek cezanın somut delillerle desteklenmesi gerekir. Danıştay bir kararında, *"... gelen ilintili davalarla, tarafsız olarak ilgilenme yeteneğinin sorgulanmasına neden olacak biçimde davrandığını gösterir nitelikte kesin bir delil ortaya konulmadığı görüldüğünden, gündemdeki siyasi olaylarla ilgili kişisel düşüncelerin ifade edilmesinden ibaret olan ve daha çok mesai arkadaşlarının bulunduğu gayri resmi ortamlarda yapıldığı anlaşılan söz konusu konuşmaların ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği açık olup anılan eylemin, mesleğin şeref ve onurunu ve memuriyet nüfuz ve itibarını bozacak nitelikte fiil kapsamında değerlendirilmesine hukuken olanak bulunmadığı hakkında.."*[495] karar verildiği anlaşılmaktadır.

Disiplin soruşturmasını yürüten ilgili müfettiş veya ceza vermeye yetkili olan Hâkimler ve Savcılar Kurulunun 2. Dairesinin, disiplin cezası verilmeden önce hakkında soruşturma yapılmış olan hâkim ve savcıya, savunmasını yapabilmesi amacıyla bir yazılı bildirim yapılarak en az üç günlük süre tanınması gerekir (HSK m. 71/2). Ayrıca, hâkim ve savcılara disiplin cezası verilmeden önce, önceden

---

sayılı kararı ile yer değiştirme cezası ile cezalandırılmasına; ancak, davacının daha önceden yer değiştirme cezasının bulunması nedeniyle, 2802 sayılı Kanunun "Meslekten çıkarma" cezası başlıklı 69.maddesinin 2.fıkrası gereğince "meslekten çıkarma cezası" ile cezalandırılmasına ilişkin kararı verilmeden önce yazılı veya sözlü savunması alınmamıştır. Hakimler ve savcılar hakkında uygulanan "meslekten çıkarma cezası", sonuçları itibariyle diğer disiplin cezalarından daha ağır bir disiplin cezasıdır. Davacıya "meslekten çıkarma cezası", bu cezayı gerektiren bir eylemi karşılığında verilmemiştir. Adı geçene, bir derecede iki kez "yer değiştirme cezası" ile cezalandırıldığından bahisle, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından Kanun maddesinin gereği olarak "meslekten çıkarma cezası" uygulanmıştır. 2802 sayılı Kanun'un 71. maddesinin 1. fıkrasında, hâkim ve savcılar hakkında, savunmaları alınmadan disiplin cezası verilemeyeceğinin açıkça belirtilmiş olması karşısında; yasal koşullar oluştuğu gerekçesiyle davacıya "meslekten çıkarma cezası" gibi bir ceza verilmeden önce, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nca, kendisi veya vekili aracılığıyla sözlü veya yazılı savunma hakkı olduğu belirtilerek davacıdan savunma alınması gerekirken, bu savunmanın alınmadığı görülmektedir. Öte yandan, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulu'nca, itiraz görüşmesinden önce, anılan Kanun'un "savunma hakkı" konusundaki emredici hükmünün davacı hakkında uygulanması suretiyle adı geçene savunma hakkının verilmiş olmasının, davacıya "savunma hakkı" kullandırılmadan verilen disiplin cezasının hukuka aykırılığını ortadan kaldırmayacağını da vurgulamak gerekir. Bu durumda; savunma hakkı kullandırılmadan verilen "meslekten çıkarma cezası" ile bu kararın yeniden incelenmesi talebinin reddine ilişkin karara karşı yapılan itirazın, "davacıya savunma hakkı tanınmamış olması nedeniyle" kabul edilmesi gerekirken, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulunca itirazın reddi yolunda verilen kararda hukuka uyarlık görülmediği'' yönünde D16D, 16.06.2015, E. 2015/3161, K. 2015/3808 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.02.2017.

495 D12D, 09.10.2013, E. 2012/4190, K. 2013/7054 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.01.2017.

belirtilen bir tarihte de isnad edilen eylemlerle ilgili savunmasını yapması istenir (2802 SK m. 71). Ancak savunma tarihi olarak verilen gün, yazılı bildirimi izleyen günden itibaren en az 3 gün sonraki bir tarih olmalıdır. Aksi halde savunma hakkı kısıtlanmış sayılacaktır.

Hakkında disiplin soruşturması yapılan hâkime ya da savcıya, savunma davetiyesi gönderilerek savunmasını yapması istenir. Gönderilecek savunma davetiyesinde tayin edilen müddet sonunda savunmasını yapması, savunma yapmaması durumunda, kanun gereği savunma hakkından vazgeçmiş sayılacağı ikazı açıkça ve belirgin bir şekilde yapılmalıdır (m. 71). Savunma için belirlenen süre bitmeden yargı mensubu savunma hakkından vazgeçebilir. Savunma hakkından vazgeçen hâkimin veya savcı, disiplin cezası verilmeden önce savunma vermek istediğini belirtmesi halinde de, savunmasının alınması gerekmektedir[496].

Hâkim ve savcının savunmasını yapabilmesi için tanınacak üç günlük süre, bu hususta ki asgari müddeti göstermektedir. İdarenin takdir yetkisini kullanarak üç günden daha uzun bir savunma süresi tanıması olanaklıdır[497]. Disiplin soruşturması uygulamasında, Hâkimler ve Savcılar Kurulunca, hâkim ve savcılara savunma yapması için 10 günlük mühlet tanınmaktadır[498]. Hakkında disiplin soruşturması yapılan hâkim ve savcıya uzun bir savunma süresi tanımak idare açısından da önem taşır. Çünkü maksat maddi gerçeği ve düzeni ihlal eden disiplin fiillerinin açığa çıkarılmasıdır. Disiplin soruşturması yapılan yargı mensubunun beyanları, savunması, idare açısında da önem taşımaktadır[499]. Soruşturmayı yapan veya Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından üç günden az olmamak şartıyla verilen süre

496 BAŞ, s. 302.

497 ERCAN, s. 71.

498 ŞEN Mahmut, ‘‘Yargının Bağımsızlığı ve Hesap Verebilirliği İlişkisi’, **Terazi Hukuk Dergisi**, S. 102, 2015, s. 80.

499 SANCAKDAR, s. 310.

içinde veya belirtilen bir tarihte savunma hakkını kullanmayan hâkim veya savcı, savunma yapma hakkından vazgeçmiş sayılır (HSK m. 71/2)[500].

Yargı mensubundan istenilen savunmayla, kendisine isnad edilen ve disiplin cezası gerektiren suçla ilgili olarak ifadesine ve bilgisine başvurulması ya da suç isnadına karşı koyma imkânı sağlanır. İlgili hâkim veya savcının kendisine tanınan süre içerisinde savunma yapmaması, disiplin suçunu işlendiğinin kabulü olarak görülmemelidir. Bu nedenle disiplin cezası vermeye yeterli somut bilgi ve delilin bulunmamasına karşın sırf savunma yapılmamasından dolayı yargı mensubuna disiplin cezası verilemez[501].

Hâkim ve savcılar için 2802 Kanunda öngörülen savunma süresi çok kısa tutulmuştur. 657 sayılı Kanunda öngörülen 7 günlük savunma süresi daha makul düzeydedir. Çünkü hâkim ve savcıya savunma yapabilmesi için mümkün olduğu ölçüde uzun bir süre tanımak, yargı mensubu olarak hâkim ve savcıya daha rahat bir savunma imkânı sunacaktır. Fakat kanunda belirtildiği üzere, hâkim ve savcıya üç günden fazla savunma süresi tanınması kurumun takdirine bırakılmıştır. Hâkim ve savcıların meslekten çıkarma dışında kalan disiplin cezalarına karşı yargı yoluna başvurma haklarının bulunmadığı da dikkate alındığında, savunma sürelerinin uzun tutulması gerektiği tartışmasızdır.

Disiplin soruşturmalarına ilişkin olarak Hâkimler ve Savcılar Kurulunda duruşma yapılmadan disiplin sürecinde elde edilen deliller, Hâkimler ve Savcılar Kurulunda çelişmeli olarak değerlendirilmemekte, maddi gerçekliğine ortaya çıkarılması için ilgili tarafların iddia ve savunmaları, karşılıklı olarak ele alınarak karar verilmemektedir. Toplanan deliller dosya üzerinden irdelenerek, soruşturma raporunda yer alan hususlara göre işlem tesis edilmektedir[502].

---

500 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre ise, soruşturmayı yapanın veya yetkili disiplin kurulunun yedi günden az olmamak üzere verdiği süre içinde veya belirtilen bir tarihte savunmasını yapmayan memur, savunma hakkından vazgeçmiş sayılır (DMK m. 130/2).

501 ALDEMİR, s. 74.

502 İNCEOĞLU Sibel, **Yargı Bağımsızlığı ve Yargıya Güven Ekseninde Yargıcın Davranış İlkeleri**, Beta Yayıncılık, İstanbul 2008, s. 341.

2802 sayılı Kanun ve Hakimler ve Savcılar Kurulu Kanununda bir kural öngörülmemekle birlikte, delillerin yok edilmesinin önlenmesi ve daha sonra suçsuzluğu ispatlanması ihtimali bulunan yargı mensubunun itibarının zedelenmemesi maksadıyla kabul edilen gizlilik ilkesi hakimlerin disiplin sürecinde de uygulanır[503]. Bu ilkenin yargı mensuplarının disiplin soruşturmasında uygulanmaması gerekir. Disiplin soruşturması yapılan hâkim veya savcının, kendisi hakkındaki disiplin soruşturmasıyla ilgili evrakları inceleme, bunlardan suret alma hakkının olup olmadığıyla ilgili açık bir kural yoktur. Bilgi Edinme Hakkı Kanununa göre, özel hayata açıkça bir haksız müdahale neticesini doğuracak durum dışında Bilgi Edinme Kanunu uyarınca disiplin soruşturmasıyla ilgili bilgi ve evrakları inceleme ve suret alma olanağı da bulunmamaktadır (Bilgi Edinme Hakkı Kanunu m. 19). Hâkimler Savcılar Kurulu uygulamasında da, disiplin soruşturması yapılan hâkim ve savcının istemi bulunmasına rağmen disiplin soruşturmasına ilişkin evrakların ve bilgilerin örneklerinin verilmekten imtina edildiği görülmektedir. İdarenin bu tutumu, disiplin soruşturması yapılan hâkimin ya da savcının savunma hakkının kısıtlanmasına sebebiyet vermektedir[504]. Çünkü hakkında soruşturma yapılan ilgili, soruşturma konusu evrakları inceleyemeyeceğinden hakkında yapılan isnad, ifade ve diğer bilgilere tam olarak vakıf olmadan savunma yapmak zorunda kalacaktır.

Hâkimler ve Savcılar Kurulu İkinci Dairesi, hakkında disiplin soruşturması yapılan hâkim ve savcının savunması alındıktan sonra, karar aşamasında incelemesini dosya üzerinden yapmakta ve bu nedenle sözlü savunma yapabilme imkânı bulunmamaktadır[505]. İkinci daire tarafından karar, görevli müfettiş, soruşturmayı yapmakla vazifeli hâkim ya da savcıya verilen tanık ifadeleri ve düzenlenen soruşturma raporunda deliller ve diğer bilgilerin dosya üzerinden değerlendirmesi yapılarak verilmektedir. İkinci dairece disiplin soruşturmasının karar aşamasında yapılan inceleme adil yargılanma hakkı açısından birçok meseleyi içerisinde

503 İNCEOĞLU Sibel, "HSYK Kararlarının Gizliliği Üzerine Bir Not", **Hukuki Perspektifler Dergisi**, Sayı 5, Aralık 2005, s. 17; BAŞ, s. 303.

504 BAŞ, s. 303.

505 BAŞ, s. 298.

barındırmaktadır. İkinci dairenin yaptığı disiplin incelemesinin, sözlü savunma yapabilmeye ve gerektiğinde tanık dinletebilmeye uygun bir şekilde yapılabilmesi gereklidir[506].

Hakimler ve Savcılar Kurulunda disiplin cezaları konusunda önce görüşmeler yapılır, daha sonra oylama yapılır. Kural olarak oylamalar açık olarak yapılır. Öncelikle usuli konular oylanır (6087 SK m. 31). Genel Kurul ve dairelerde görüşülen konular bir tutanağa bağlanır. İşlemler bir kararla tespit edilir. Genel Kurul veya dairelerde verilen kararlarda; işlemin konusu, varsa iddia ve savunmanın özeti, kararın ve varsa karşı oyun gerekçesi, ilgililerin karara karşı başvurulabileceği kanun yolları, mercileri ve süresi gösterilir (6087 SK m. 32).

D. DİSİPLİN CEZASINA KARŞI BAŞVURU YOLLARI

HSK tarafından verilen kararlara karşı yeniden inceleme ve itiraz olmak üzere iki tür idari başvuru yolu vardır ve meslekten çıkarma cezasına karşı da yargı yoluna başvurulabilir.

1. İdari Başvuru Yolları

Hukuk sistemimizde adli ve idari yargı mensubu hâkim ve savcılara verilen disiplin cezalarına karşı yeniden inceleme ve itiraz olmak üzere iki idari başvuru yolu öngörülmüştür.

2802 sayılı Kanuna tabi hâkim ve savcılar hakkında verilen disiplin cezası kararlarına karşı kendine özgü bir idari başvuru yolu öngörülmüştür. Bu başvuru yolunun kendine özgü olmasının sebebi idari başvuru yolunun iki aşamalı olmasıdır[507].

506 KIRMAZ, s. 379; BAŞ, s. 305.

507 ÇİFTÇİOĞLU, s. 147.

a. Yeniden İnceleme Başvurusu

Hâkim ve savcılar hakkında tesis edilen disiplin cezasına karşı öngörülen yeniden inceleme, disiplin cezasına karşı idari başvuru hakkına sahip olanlar tarafından kararı veren makamdan, kararın tekrar gözden geçirilmesi, değiştirilmesi, kaldırılması veya geri alınması istemiyle başvurulan bir yoldur[508]. Dairelerin aldığı kararlara karşı, Kurul Başkanı veya ilgililer, kararın tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde, kararı veren daireden yeniden inceleme talebinde bulunabilir (6087 SK m. 33/3).

Genel olarak idari başvuru yollarıyla, idare tarafından taraf olduğu uyuşmazlıkların idari yargıya gidilmeden önce çözülmesini sağlamak amacıyla, idarenin kendi içinde ihtisaslaşma sağlanarak, kamu görevlilerinin menfaatlerini bizzat kendisinin savunması, idarece de kamu hizmetinin aksatmadan yürütülmesi ve neticede uyuşmazlıkların halledilmesi sağlanmaktadır[509]. Hâkim ve savcılar adına tesis edilen disiplin cezası işlemlerine karşı iki aşamalı idari başvuru hakkı tanıması, hâkimlik teminatı açısından olumlu bir düzenlemedir.

Yeniden inceleme başvurusunda, incelemeyi yapacak makam işlemi tesis eden dairenin kendisidir. Bu durum yeniden inceleme başvuru yolunun, etkili bir başvuru yolu olmadığını göstermektedir[510].

Genel Kurul veya dairelerin disiplin işleri konusunda aldığı kararlar ilgililerine ve kurul başkanına tebliğ edilir. Yargı mensuplarının savunması alınmadığı takdirde, ihbar ve şikâyet üzerine alınan kararların tebliği yapılmaz[511].

---

508 CANDAN Turgut, **Açıklamalı İdari Yargılama Usülü Kanunu**, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, s. 97; ÇAĞLAYAN Ramazan, İdare Hukuku Dersleri, s. 414-416; ERGUVAN Derya Deviner, **İdari İşlemin Geriye Yürümezliği ilkesi ve Geri Alma İstisnası**, Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s. 260; AKYILMAZ/SEZGİNER/KAYA, s. 445 vd.

509 YILDIRIM Ramazan, **İdari Başvurular**, Mimoza Yayınları, 2. Bası, Konya 2006, s. 106; SERTER Yusuf Sertaç, **İdari Uyuşmazlıkların Çözümünde Yargı Dışı Bir Araç Olarak İdari Bavurular**, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s. 137.

510 OKUMUŞ Ali, **Türk Hukuk Sisteminde Yargı Erkinin Bağımsızlığı**, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2011, s. 154.

Hâkimler ve Savcılar Kurulu İkinci Dairesinin ilk defa disiplin işlemlerine ilişkin olarak aldığı kararlara karşı, Kurul Başkanı, hakkında işlem tesis edilen kişi veya ilgili şikâyetçi kişi, işlemin tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde, kararı veren İkinci Daireden yeniden inceleme talebinde bulunabilir.

Yeniden inceleme istemine ilişkin başvuru dilekçesi, genel sekreterliğe ya da genel sekreterliğe gönderilmek üzere Cumhuriyet Başsavcılıklarına, adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonu başkanlıklarına, bölge idare mahkemesi başkanlıklarına ya da yurtdışında Türk konsolosluklarına verilebilir[512]. Yeniden inceleme başvuru süresinin hesaplanmasında, başvuru dilekçesini Genel sekreterlikçe ya da Genel sekreterliğe gönderilmek üzere, dilekçelerin verilebileceği makamlarca kayıt altına alındığı tarih esas alınır[513].

Yeniden inceleme, hâkim ve savcılar hakkında tesis edilen tüm disiplin cezalarına karşı başvurulabilecek bir yoldur.

Yapılan soruşturma sonucu disiplin cezası verilen yargı mensubunun meslekten çıkarma dışındaki cezalara karşı mahkemeye başvurma hakkı yoktur (AY m. 159). Bu cezalara karşı yeniden incelemeyi değerlendirecek makamın bağımsız ve tarafsız bir niteliği bulunuyorsa, yargı yolunun bulunmamasının önemli bir sorun oluşturmayacağı söylenebilir[514] . İkinci Dairenin disiplin cezası kararına karşı,

---

511 Genel Kurul ve dairelerin, hâkim ve savcıların özlük ve disiplin işleri hakkında verdiği kararlar kendilerine, müracaatlarının sonuçları ise ilgilisine tebliğ edilir. Kararlar aynı zamandan kurul başkanı sıfatıyla Adalet Bakan'ına da tebliğ edilir. Hâkim ve savcılara, savunmaları alınmış olmadıkça, haklarındaki şikâyet ve ihbar üzerine verilen kararlar tebliğ edilmez. Kurul tarafından gerekli görülen kararlar Resmî Gazetede, disipline ilişkin kararlar, kişisel verilerin korunması kaydıyla Kurulun internet sitesinde yayımlanır (6087 SK m. 32).

512 BAŞ, s. 317.

513 BAŞ, s. 317.

514 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kayasu davasında, her davanın özel koşulları ve tarafların argümanları göz önünde bulundurulduğunda, başvuranın iddia ettiği ihlalin meydana gelmesini ya da devam etmesini engellemek açısından etkili bir itiraz başvuru yolu teşkil edip etmediğinin ya da daha önce meydana gelmiş olan herhangi bir ihlal için uygun bir telafi sunup sunmadığının belirlenmesinin önemi vurgulanmaktadır. AİHS'nin 13. maddesi anlamında bir "başvurunun" "etkililiği" mutlaka başvuranın lehinde bir sonucun ortaya çıkmasına bağlı değildir. Bu maddede sözü edilen makam bir yargı makamı olmak zorunda değildir, ancak bu makamın yetkileri ve sunduğu güvenceler başvurunun etkili olup olmadığının tespiti açısından önemlidir. Her ne kadar bu başvuru yollarından hiçbiri tek başına 13. maddedeki şartlar için yeterli olmasa da iç hukuktaki başvuru yollarının toplamı 13. maddenin şartlarını karşılayabilir.

yeniden inceleme istemini inceleyecek merci de İkinci Daire olduğundan, bu dairenin bağımsız ve tarafsız bir yargı merci olduğunu söylemek olanaklı değildir[515].

b. İtiraz Yolu

2802 sayılı Kanuna tabi hâkim ve savcılar hakkında verilen disiplin cezası kararlarına karşı ikinci idari başvuru yolu itirazdır (6087 SK m. 33).

Hâkim ve savcılar hakkında disiplin cezasına ilişkin olarak ikinci daire tarafından yeniden inceleme talebi üzerine verdiği kararlara karşı öngörülen itiraz idari başvuru yolu, başvuru hakkına sahip olanlarca, kararın tekrar gözden geçirilmesi, değiştirilmesi, kaldırılması veya geri alınması istemiyle başvurulan bir yoldur (6087 SK m. 33). Bu başvuru Genel Kurula yapılır.

Dairelerin yeniden inceleme istemi üzerine verdiği kararlara karşı itiraz edilmesi mümkündür. Kararın tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde Başkan veya ilgililer Genel Kurul nezdinde itiraz hakkını kullanabilir (6087 SK m. 33). İtiraz üzerine Genel Kurulun verdiği kararlar kesindir. Şikâyette bulunanların da disiplin konusunda alınan kararlara karşı yeniden inceleme ve itiraz yollarına başvuru hakları vardır (6087 SK m. 33).

Hâkimler ve Savcılar Kurulu İkinci Dairesinde disiplin soruşturmasına ilişkin olarak daireye sunum yapan memur veya tetkik hâkimleri, itiraz aşamasında Genel Kurulda konunun görüşülmesi sırasında bu görevde bulunamazlar[516]. Hâkimler ve Savcılar Kurulu İkinci Dairesi veya Genel Kurulu, yeniden inceleme veya itiraz idari

AİHM Kayası davasında, HSK iç yönetmeliği uyarınca itirazları inceleme kurulunun asil ve yedek olmak üzere on bir HSK üyesi ile Adalet Bakanlığı Müsteşarı'ndan oluştuğunu ve kararlarını oy çokluğuyla aldığını gözlemlemektedir. AİHM, kınama cezası verdiğinde HSK'nın genel kurul şeklinde teşekkül ettiğini tespit etmektedir. Bir başka deyişle başvuranın itirazını görüşen Kurul üyeleri itiraz edilen kararı verenlerle aynı kişilerdi. Meslekten ihraç kararı ise dördü ihtilaflı kararı veren Kurul üyesi olan dokuz kişiden müteşekkil bir kurul tarafından incelenmişti. Bu koşullarda, başvuranın itirazını inceleyen HSK'nın tarafsızlığı oluşumu itibariyle ciddi biçimde tartışmaya açıktır. Üstelik HSK iç yönetmeliğinde itirazları inceleme kurulunda görev yapan üyelerin tarafsızlığını güvence altına alacak nitelikte hiçbir tedbir öngörülmediği açıklamalarına yer verilmiştir. KAYASU/TÜRKİYE, (Başvuru no: 64119/00 ve 76292//01), e.t. 13.11.2008.

515 BAŞ, s. 318.

516 BAŞ, s. 317.

başvurusu üzerine yapacağı değerlendirme sonucunda hukuka ve hakkaniyete uygun olmadığı anlaşılan disiplin cezalarını geri almak suretiyle tesis edildiği tarihten itibaren hukuk âleminden kaldırabilir[517].

İkinci Daire tarafından yeniden inceleme istemi üzerine verilen kararlara karşı başvurulan itiraz yolunda, karar vermeye yetkili olan Genel Kurul, yeniden inceleme üzerine kararı veren İkinci Daireden tamamen farklı bir oluşuma sahip değildir. Genel Kurulun içerisinde İkinci Dairenin asıl üyeleri de bulunmaktadır. Disiplin işlemlerinde yeniden inceleme istemi üzerine kararı veren üyeler, itiraz istemini karara bağlayan genel kurulda da görev yapmaktadır. Bu nedenle, Genel Kurulun tarafsız bir makam olarak değerlendirilmesi olanaklı değildir[518].

Hâkimler ve Savcılar Kurulu İkinci Dairesi veya Genel Kurulu tarafından disiplin işlemlerine ilişkin olarak verdiği kararlar, idari usul kuralları çerçevesinde bir idari uyuşmazlığı çözen yargısal nitelikteki kararlar değildir[519]. Hâkimler ve Savcılar Kurulu İkinci Dairesi veya Genel Kurulu tarafından verilen bu kararlar, diğer kamu görevlisi kategorisinde bulunan hâkimler ve savcılar bakımından idari işlem niteliğindedir. Hâkimler ve Savcılar Kurulunun çoğunluk üyesinin hâkim kökenli olması, kurulun verdiği kararlarının tartışmasız bir biçimde yargısal karar olarak kabul edilmesi anlamına gelmeyecektir[520].

2. Yargı Yolu

a. Genel Olarak

1982 Anayasası'nın 159. maddesinde yer alan, kurul kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamayacağı hükmü, 5982 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 22.

---

517 ALDEMİR, s. 78.

518 BAŞ, s. 318; OKUMUŞ, s. 154.

519 ERKUT Celal, **İptal Davasının Konusunu Oluşturma Bakımından İdari İşlemin Kimliği, Danıştay Matbaası**, Ankara 1990, s. 73.

520 YILDIRIM Turan**, İdari Yargı**, Beta Yayıncılık, 2. Baskı, Eylül 2010, s. 105.

maddesi[521] ile değiştirilmiş ve Hakimler ve Savcılar Kurulunun meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar dışındaki kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamayacağı hükmü getirilerek, Kurulun meslekten çıkarma cezasına ilişkin kararlarına karşı yargı yolu açılmıştır.

b. Davaya Konu İşlemler

Hakimler ve Savcılar Kurulu Kurulunun veya dairelerinin, meslekten çıkarma cezasına ilişkin kesinleşmiş olan kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulabilir iken meslekten çıkarma dışındaki kararları yargı denetimi dışında bırakılmıştır (6087 SK m. 33/5). Buna göre meslekten çıkarma dışındaki, uyarma, aylıktan kesme, kınama, kademe ilerlemesini durdurma, derece yükselmesini durdurma, yer değiştirme cezalarına karşı yargı yoluna başvurma imkânı bulunmamaktadır.

6087 sayılı Kanunda yapılan değişiklikten önce meslekten çıkarma cezası verilen hâkim ve savcılara idari başvuru ve dava açma hakkı tanınmıştı(6087 SK Geçici Madde 3). Kanunun bu geçici düzenlemesiyle sadece hâkim ve savcılara verilecek meslekten çıkarma cezalarına karşı (geleceğe etkili olarak) yargı yolu açılmakla kalınmamıştır. 6087 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önce verilen meslekten çıkarma kararlarına karşı da idari dava yolu açılmıştır[522]. Kanun koyucu idari dava açılmadan önce Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altmış gün içinde Kurula zorunlu idari başvuru yolu öngörmüştür. Zorunlu idari başvuru kapsamında, yeniden inceleme isteminin reddi üzerine de yargı yolunun açık tutulduğu görülmektedir (6087 SK Geçici Madde 3). Bu düzenleme yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı açısından önemli bir gelişmedir. Zira geçici 3. maddeyle hakkında daha önce meslekten çıkarma kararı verilmiş olanlar hakkında

---

521 RGT. 13.05.2010, RGS. 27580.

522 KESER/NİYAZİOĞLU, s. 149; Danıştay'ın konuya ilişkin bir kararında, ''Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun 24.5.1990 tarih ve 1990/131 sayılı kararında belirtilen eylemler "yer değiştirme cezasını" gerektirecek nitelikte ve ağırlıkta olmadığından, davacının meslekten çıkarma cezasının kaldırılması için yaptığı başvurunun reddine ilişkin Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulu'nun 28.3.2012 tarih ve 184 sayılı kararına yapılan yeniden inceleme talebinin reddine yönelik aynı Kurulun 7.11.2012 tarih ve 2012/620 sayılı kararında … hukuka uyarlık görülmediği'' yönünde D12D, 16.6.2015, E. 2015/4617, K. 2015/3807 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.02.2017.

yargı mercilerince, sadece meslekten çıkarmaya ilişkin disiplin cezalarının hukuka uygunluğu denetlenmemekte, aynı zamanda dolaylı olarak yer değiştirme veya derece yükselmesinin durdurulması cezalarının da hukuka uygunluk denetimi yapılması imkânı da getirilmektedir[523].

Geçici 3. maddede, meslekten çıkarma cezasının hangi fiiller nedeniyle veya hangi madde gereğince verildiği yolunda bir ayrım yapılmadan "meslekten çıkarma cezaları"nın kaldırılmasının istenebileceği ifade edilmiştir. Meslekten çıkarma dısındaki disiplin cezalarına karşı yargı yolunun kapalı olduğu da dikkate alındığında, bir derecede iki veya derece ve sınıf kaydı aranmaksızın üç defa yer değiştirme veya derece yükselmesinin durdurulması cezası almış olmaları nedeniyle meslekten çıkarılanlar açısından söz konusu yer değiştirme veya derece yükselmesinin durdurulması cezalarının hukuka uygun olup olmadıkları incelenmeden (davalı idare tarafından da ileri sürüldüğü gibi sadece maddede belirtilen meslekten çıkarma şartlarının oluşup oluşmadığı ile sınırlı olarak) karar verilmesi, maddenin düzenleniş amacı ile bağdaşmayacaktır. Aksi halde, bir

523 ‘‘Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun 22.06.2000 günlü, 158 sayılı kararı yönünden: anılan işlemde de yer alan, davacının konuya ilişkin savunmasında, "şikayete konu borçların …..'deki görevine başladıktan sonra meydana geldiğini, halen ev sahibine 3 aylık kira borcu bulunduğunu, esnafa olan diğer borçlarını ise ekonomik sıkıntıları sebebiyle taksitler halinde ödediğini, hatalı davrandığının farkında olduğunu, mevcut durumun daha önceden düştüğü maddi sıkıntıların hala düzelmemiş olmasından kaynaklandığı" şeklinde ifadelerden ve soruşturma raporunda yer alan işlemde adı geçen alacaklı şahısların tanık ifadelerinden, davacıya isnat edilen "Ödeme gücünün üstünde borçlanmak suretiyle borçlarını ödeyemez duruma düşmek" fiilinin sübuta erdiği sonuç ve kanaatine ulaşılmıştır. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun 16.04.2001 günlü, 148 sayılı kararı yönünden: Soruşturma raporunda yer alan, …. İcra Ceza Mahkemesi'nin Değişik İş No:2000/3-3 sayılı kararıyla, Belediye'ye olan 85.256.000 TL borç nedeniyle, yapılan tebligata rağmen süresinde mal bildiriminde bulunulmadığından bahisle davacı hakkında "hapsen tazyik" kararı verildiği görülmekle, davacının "kesinleşmiş borcunu kasden ödemeyerek hakkında yasal yollara başvurulmasına neden olmak" filini işlediği sonuç ve kanaatine varılmıştır. Ayrıca, davacının, hakkında bu şekilde bir karar verilemeyeceği yönünde bir iddiası var ise de, anılan durum, kesinleşmiş bir borcun kasden ödenmemesi nedeniyle hakkında yasal yollara başvurulduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Bu durumda; yukarıda belirtilen ve sübuta erdiği sonuç ve kanaatine varılan fiiller nedeniyle, tekerrür hükümleri uygulanarak, aynı derecede iki kez derece yükselmesinin durdurulması cezasıyla tecziye edilen ve bu cezaları kesinleşen davacının, 2802 sayılı Kanun'un 69. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca meslekten çıkarma cezasıyla cezalandırılmasına ilişkin Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun 24.10.2002 gün ve 447 sayılı kararının kaldırılması için yapılan başvurunun reddine ilişkin 14.04.2011 gün ve 142 sayılı Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulu kararında hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmadığı’’ yönünde D12D, 09/05/2014, E. 2011/10638, K. 2014/3586 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.03.2017.

derecede iki defa yer değiştirme veya derece yükselmesinin durdurulması cezası almış olmaları nedeniyle meslekten çıkarılanlarca açılacak davalarda, meslekten çıkarmanın hukuki şartlarının oluşup oluşmadığını (kesinleşmiş iki yer değiştirme cezasının bulunup bulunmadığı ve bu cezaların aynı derece içinde verilip verilmediği) incelemekten öteye gidilemeyecektir[524].

Yer değiştirme veya derece yükselmesinin durdurulması cezasına karşı yargı yolu kapalı olmakla birlikte, meslekten çıkarma kararının dayanağını oluşturan söz konusu cezaların hukuka uygun olup olmadığının değerlendirilmesi, bu kapsamda da yer değiştirme ve derece yükselmesinin durdurulması cezalarına sebep gösterilen eylemlerin sübuta erip ermediğinin ortaya konulması gerekir.

Hâkimler ve Savcılar Kurulunun uyarma, aylıktan kesme, kınama, kademe ilerlemesini durdurma, derece yükselmesini durdurma, yer değiştirme cezalarına ve genel düzenleyici işlem niteliğindeki kararlarına karşı Anayasayla yargı yolunun kapatılması, Hâkimler ve Savcılar Kurulunun görev alanıyla ilgili kanunların Anayasaya uygunluğunun Anayasa Mahkemesi tarafından denetlenmesini (somut norm denetimi açısından) ortadan kaldırmaktadır[525].

Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun görevi alanında bulunan gerek düzenleyici işlemlere (genelge, yönetmelik ve ilke kararı gibi) gerekse bireysel işlemlere karşı meslekten çıkarma işlemi dışında yargı yoluna başvurma hakkı Anayasa hükmüyle engellenmiştir[526].

Hâkimler ve Savcılar Kurulunun uyarma, aylıktan kesme, kınama, kademe ilerlemesini durdurma, derece yükselmesini durdurma, yer değiştirme cezalarına, görevden uzaklaştırma gibi tedbir kararlarına karşı yargı yoluna başvurma hakkına

---

524 D16D, 16.6.2015, E. 2015/4617, K. 2015/3807 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 13.06.2017.

525 YILMAZ Halit, **Türkiye'nin Yargı Bağımsızlığına İlişkin Sorunları**, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 166, Ankara 2009, s. 111.

526 ERCAN, s. 100.

Anayasayla kısıtlama getirilmesi[527], Hâkimler ve Savcılar Kurulunun disiplin işlemlerinde keyfi olarak hareket etmesine sebebiyet verebilmektedir[528]. Bu şekilde meslekten çıkarma cezası dışındaki işlemlerine karşı yargı yolu kapalı olan Hâkimler ve Savcılar Kurulunun hemen hemen tüm idari nitelikteki kararlarına karşı yargı yolunun kapatılmasıyla, adaleti sağlamakla görevli yargı mensuplarının haklarında tesis edilen kararlara karşı yargı mercilerine gitmeleri engellenmiştir[529]. Hâkimlerin, kendileri hakkında tesis edilen işlemlere karşı yargı yoluna başvuramamasıyla, hâkimlerin bağımsızlığına yönelik müdahale Hâkimler ve Savcılar Kurulundan gelmektedir. Hâkimler ve Savcılar Kurulunun hâkimler üzerinde yargı yolu kapalı olan atama, terfi, görevden uzaklaştırma ve disiplin cezası verme yetkileri dikkate alındığında bir hâkimin bağımsız olarak yargılama yapma olanağı zorlaşmaktadır[530].

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kayasu/Türkiye davasında, Anayasa'nın 159. maddesinin Hakimler ve Savcılar Kurulu kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamayacağı yönündeki hükümlerinin not edildiği belirtilmekte ve disiplin cezası karşısında etkili bir başvuru yolu bulunmamasının kamu görevlisini disiplin tedbirinin yasallığının denetlenebilmesi ve suiistimalden kaçınabilmesi açısından her türlü güvenceden mahrum bıraktığını da tespit etmektedir[531].

---

527 AYM, 4.2.2010, E: 2008/112, K: 2010/31, RGT. 28.04.2010, RGS. 27565; Anayasa Mahkemesi başka bir kararında ‘‘Anayasa, Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratik bir hukuk devleti olduğunu vurgularken, Devlet içinde tüm kamusal yaşam ve yönetimin yargı denetimine bağlı olmasını amaçlamıştır. Çünkü yargı denetimi demokrasinin "olmazsa olmaz" koşuludur. Anayasa'nın "idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır" kuralıyla benimsediği husus da etkili bir yargısal denetimdir. Anayasa'nın 125. maddesinin birinci fıkrasında yer alan bu kural, yönetimin kamu hukuku ya da özel hukuk alanına giren tüm eylem ve işlemlerini kapsamaktadır.’’ açıklamalarına yer verilmiştir. AYM, 15.05.1997, E. 1996/72, K. 1997/51, RGT. 01.02 2001, RGS. 24305.

528 ALİEFENDİOĞLU Yılmaz, **Anayasa Yargısı ve Türk Anayasa Mahkemesi**, Yetkin Yayınları, Ankara 1996, s. 163.

529 ERKUT, s. 162; BAŞ, s. 321.

530 GÖZLER Kemal, **Türk Anayasa Hukuku Dersleri**, Ekin Yayınevi, Bursa 2013, s. 406.

531 KAYASU/TÜRKİYE, (Başvuru no: 64119/00 ve 76292//01), e.t. 13.11.2008.

c. Dava Açma Süresi

6087 sayılı Kanunda meslekten çıkarma cezaları için özel bir dava açma süresi öngörülmemiştir. Dava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde Danıştay'da altmış gündür (İYUK m.7). Hâkim ve savcılar tarafından meslekten çıkarma cezalarına karşı, yazılı bildirimi izleyen gündün itibaren altmış gün içinde davanın açılması gerekmektedir.

d. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Genel Kurul veya daireler tarafından verilen kesinleşmiş meslekten çıkarma cezası kararlarına karşı iptal davaları ilk derece mahkemesi sıfatıyla Danıştay'da açılır. Meslekten çıkarma cezasına ilişkin davalar, acele işlerden sayılır (6087 SK m. 33/5).

III. YÜKSEK MAHKEME BAŞKAN VE ÜYELERİ HAKKINDA ÖNGÖRÜLEN DİSİPLİN SORUŞTURMASI

Anayasaya göre yüksek mahkemeler Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay ve Uyuşmazlık Mahkemesidir. Uyuşmazlık Mahkemesi başkan ve üyeleri vazifesini "ikinci görev" biçiminde yerine getirirler. Uyuşmazlık Mahkemesi üyeleri disiplin sorumluğu açısından seçildikleri yüksek mahkeme kanunlarına tabidirler. Bu nedenle Uyuşmazlık Mahkemesi başkan ve üyeleri hakkında özel bir disiplin suç ve cezasına ilişkin mevzuat düzenlemesi bulunmamaktadır.

A. ANAYASA MAHKEMESİ ÜYELERİ HAKKINDA ÖNGÖRÜLEN DİSİPLİN SORUŞTURMASI

Anayasa Mahkemesi Başkan ve üyeleri olan yüksek yargı mensupları hakkında disiplin kovuşturması ve soruşturması Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun hükümlerine göre yapılır.

1. Disiplin Soruşturmasında Yetkili Makam

Başkan, müstear adla yapılan veya yapıldığı anlaşılan imzasız, adressiz yahut belli bir olayı ve nedeni içermeyen, delilleri ve dayanakları gösterilmeyen ihbar ve şikâyetleri işleme koymaz. Başkan gereken hâllerde, işi Genel Kurula götürmeden önce üyelerden birine ön inceleme yaptırabilir (6216 SK m. 16).

Başkan ve üyelerin disiplin eylemleri için soruşturma açılması Genel Kurulun kararına bağlıdır (6216 SK m. 16). Genel Kurul, eldeki bilgi ve deliller ile isnat olunan hâl ve hareketin niteliğine göre disiplin soruşturması yapılmasına yer olup olmadığına karar verir (m. 18).

Disiplin cezasına ilişkin Genel Kurul kararına karşı ilgili, kararın kendisine tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde Genel Kurula yeniden inceleme başvurusunda bulunabilir. Genel Kurulca yapılacak yeniden inceleme sonucunda verilen karar kesindir (m. 19).

Yukarıda yer verilen kanun hükümlerinden Anayasa Mahkemesi Başkan ve üyeleri olan yüksek yargı mensupları hakkında disiplin kovuşturması ve soruşturmasında yetkili makam Anayasa Mahkemesi Başkanı ve Genel Kuruludur.

2. Disiplin Soruşturma İşlemleri

Anayasa Mahkemesi Başkan ve üyeleri olan yüksek yargı mensupları hakkında disiplin soruşturması ihbar, şikâyet, re'sen haberdar olma üzerine başlanabilir[532].

Başkan, müstear adla yapılan veya yapıldığı anlaşılan imzasız, adressiz yahut belli bir olayı ve nedeni içermeyen, delilleri ve dayanakları gösterilmeyen ihbar ve şikâyetleri işleme koymaz. Ancak, bu ihbar ve şikâyetlerin somut delillere dayanması durumunda konu hakkında gerekli inceleme ve araştırma yapılır. Başkanın disiplin cezası gerektiren hâl ve hareketlerinin görülmesi veya öğrenilmesi hâlinde, Başkan tarafından yapılması gereken disiplin işlemleri kıdemli başkanvekilince yürütülür (m.

[532] BAŞ, s. 291; ERCAN, s. 76.

16). Anayasa Mahkemesi Başkanının ihbar ve şikâyetleri işleme koymama kararı, inceleme izni verilmemesi niteliğindedir.

Soruşturma açılmasına gerek olup olmadığı konusunda ön inceleme yapmak üzere görevlendirilen üye, yapacağı ön incelemeden sonra hazırlayacağı raporu başkana sunar. Daha sonra konu genel kurulda görüşülür ve bu görüşmeye hakkında inceleme yapılan üye katılmaz. Soruşturma açılmasına yer olmadığı yönünde karar alınırsa, bu karar ilgili Anayasa Mahkemesi üyesine ve ihbar veya şikâyette bulunan ilgililere tebliğ edilir (m. 16).

Genel kurul soruşturma açılmasına karar verirse, üyeler içinden üç kişilik soruşturma kurulu oluşturulur. Bu kurul, Ceza Muhakemesi Kanununda Cumhuriyet savcısına tanınan bütün adli yetkileri kullanabilir. Kurul tarafından, ilgili adli makamlardan yerine getirilmesini istediği işlemler derhal yapılır (m. 16).

Disiplin soruşturması açılması durumunda görevlendirilen soruşturma kurulu, disiplin soruşturmasına konu tüm delilleri tespit eder, olayla alakalı bilgileri toplar, gerek gördüğü ilgili kişileri yeminli olarak dinler. Daha sonda hakkında soruşturma yürütülen ilgiliye savunmasını yapması için on beş günden az olmamak şartıyla bir mühlet verir (m. 18). Savunmaya davet yazısında, soruşturmaya konu hal ve hareketlerde bildirilir. Hakkında soruşturma yapılan ilgili, savunma davet yazısından sonra soruşturma evrakını inceleyebilir. Soruşturma kurulunca, gerçek ve tüzel kişilerden ve kamu görevlilerinden talep edilen hususların yerine getirilmesi mecburidir. Soruşturma kurulu düşüncelerini de içeren raporu Genel Kurula iletmek üzere Başkana sunar. Başkan, soruşturma neticesini hakkında soruşturma yürütülene tebliğ eder ve ilgiliye yazılı veya sözlü şekilde genel kurul önünde savunma yapması için mühlet verir. Bu müddet beş günden az olamaz. Genel Kurul, soruşturma neticesine göre, lüzum görürse disiplin soruşturmasını genişletebilir. Soruşturmaya konu eylemi sabit görmezse dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verir. Soruşturmaya konu hal ve hareketi sabit görürse, eylemin ağırlığına uygun disiplin cezasına karar verir (m. 18).

3. Savunma Alınması ve Karar

Genel kurul tarafından görevlendirilen soruşuturma kurulu ilgiliye onbeş günden az olmamak üzere tanınacak süre içinde savunmasını yapmaya davet eder (m. 43). Soruşturma yapmakla görevlendirilenler tarafından ilgiliden alınan savunmayı, niteliği itibariyle ifade alma olarak kabul etmek gerekir. Zira, soruşturma raporunun Genel Kurula sunulması üzerine kurul başkanı tarafından ayrıca savunma alınmaktadır.

Başkan, soruşturma sonucunu ilgiliye yazılı olarak bildirir ve ilgiliyi beş günden az olmamak üzere tayin edeceği süre içinde Genel Kurul huzurunda sözlü ya da yazılı olarak savunma vermeye davet eder. Genel Kurul, yapılan disiplin soruşturmasının sonucuna göre, gerekirse soruşturmanın genişletilmesine, isnat olunan hâl ve hareketi sabit görmezse dosyanın işlemden kaldırılmasına, sabit görmesi hâlinde ise eylemine uyan disiplin cezasına karar verir (m. 18).

Başkan ve üyelerin, asli görevleri dışında resmî veya özel bir görev almaları ya da yaptıkları yeminle veya üyeliğin vakar ve şerefi ile bağdaşmayan, hizmetin aksamasına yol açan hâl ve hareketlerinin sabit görülmesi hâlinde, eylemin niteliğine göre, uyarma, kınama ya da üyelikten çekilmeye davet edilme cezalarından birisine karar verilir (m. 19). Üyelikten çekilmeye davet edilme cezasına karar verilebilmesi için Genel Kurulun üçte iki oy çokluğu gerekir (m. 19).

4. Disiplin İşlemlerine Karşı Başvuru Yolları

Anayasa Mahkemesi Başkan ve üyeleri hakkında tesis edilen disiplin işlemlerine karşı başvuru yolları idari başvuru yolu ve yargı yolu olmak üzere iki türlüdür.

a. İdari Başvuru Yolu

Disiplin cezası verilmesine dair Genel Kurul kararına karşı ilgili tarafından, kararın tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde Genel Kurula yeniden inceleme başvurusunda bulunabilir. Genel Kurul tarafından yapılacak yeniden inceleme sonucunda verilen karar kesindir.

Disiplin soruşturması sürecinde Başkan tarafından verilen ihbar ve şikâyet dilekçesinin işleme koyulmama kararı, Genel Kurulca tesis edilen soruşturma açılmasına yer olmadığı ve soruşturma açılması gerektiğine ilişkin kararlar ve dosyanın işlemden kaldırılmasına ilişkin kararlara karşı, kanunda özel olarak düzenlenmiş bir idari başvuru yolu bulunmamaktadır. Tesis edilen bu işlemler idare hukuku esaslarına göre tesis edilen işlemlerdir. Bu işlemlerin geri alınması veya kaldırılması istemiyle yapılacak başvuru yolunun kapalı olduğuna ilişkin bir kanuni düzenleme de yoktur. Bu nedenle, tesis edilen bu işlemlere karşı işlemi yapmış olan makamdan işlemin geri alınması ve değiştirilmesi için idari başvuru yapılabilir (İYUK m. 11).

b. Yargı Yolu

Anayasa Mahkemesi Başkan ve üyeleri hakkında tesis edilen disiplin işlemlerine karşı yargı yolu kapatılmamıştır.

aa. Davaya Konu İşlemler

Anayasa Mahkemesi Başkan ve üyeleri hakkında disiplin soruşturması sürecinde, Başkan tarafından verilen ihbar ve şikâyet dilekçesinin işleme koyulmama kararı, Genel Kurulca tesis edilen soruşturma açılmasına yer olmadığı ve soruşturma açılması gerektiğine ilişkin kararlar, dosyanın işlemden kaldırılmasına ilişkin kararlar ve disiplin cezası verilmesine ilişkin kararlar dava konu edilebilecek kararlardır.

Kanunda disiplin cezasına karşı yapılan yeniden inceleme başvurusu üzerine verilen kararın kesin olduğu belirtilmiş ise de, bu kesinlik idari anlamda bir kesinliği ifade etmektedir (m. 19). Kanunda belirtilen kesinliği, yargı yolunun kapalı olduğu şeklinde yorumlamak Anayasaya aykırı olur. Çünkü Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun üyeleriyle ilgili olarak verdiği disiplin kararları idari işlem niteliğindeki kararlardandır.

bb. Dava Açma Süresi

Anayasa Mahkemesi Kanununda disiplin işlemlerine karşı açılacak iptal davalarında özel bir dava açma süresi öngörülmemiştir. Bu nedenle Anayasa

Mahkemesi Başkan ve üyeleri hakkında disiplin soruşturması sürecinde tesis edilen tüm işlemlere karşı 60 gün içinde iptal davası açılabilir (İYUK m. 7).

cc. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Anayasa Mahkemesi Kanununda disiplin işlemlerine karşı hangi mercide dava açılacağına ilişkin özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu tür davalar Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak bakacağı davalar arasında sayılmamıştır. Bu nedenle görevli ve yetkili mahkeme genel yetki kuralına göre Ankara İdare Mahkemesidir.

Anayasada, Anayasa Mahkemesi yüksek mahkemeler arasında sayılmıştır. Diğer mahkemelerle Anayasa Mahkemesi arasında çıkan görev uyuşmazlıklarında, Anayasa Mahkemesinin kararı esas alınır (Anayasa m. 158/2). Anayasa Mahkemesinin üyeleri hakkında, disipline ilişkin tesis edilen işlemlerden dolayı açılacak iptal davalarında yetkili ve görevli yargı yerinin gösterilmemesi yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına uygun değildir.

Anayasa Mahkemesince, üyeleri hakkında disipline ilişkin tesis ettiği işlemlerden dolayı açılacak iptal davalarında yargı merci gösterilmemesi, Türk hukukunda yargı mensupları açısından disiplin hukukuna ilişkin olarak ortak bir disiplin mevzuatının eksikliğinin bulunduğunun diğer bir göstergesidir. Türk hukukunda tüm yargı mensuplarını kapsayacak bir şekilde ortak bir disiplin mevzuatı yapılması gerekmektedir. Bu mevzuatta, tüm yargı mensupları hakkındaki tesis edilen disiplin işlemlerine karşı açılacak davaların Danıştay'da çözümleneceğine ilişkin özel bir düzenleme yapılması yerinde olacaktır. Danıştay yüksek mahkemelerdendir. Yüksek mahkeme üyeleri hakkında disipline ilişkin olarak tesis edilen işlemlerden dolayı açılacak davaların genel yetki kuralı uyarınca idare mahkemelerinde görülmesi hâkimlik teminatına uygun değildir.

Kaldı ki, 2802 sayılı Kanuna tabi hâkimler hakkında tesis edilen meslekten çıkarma kararlarına karşı Danıştayda dava açılmaktadır. Yine Danıştay üyeleri hakkında tesis edilen disiplin işlemlerine karşı da Danıştay'da dava açılmaktadır. Anayasa Mahkemesinin, üyeleri hakkında disipline ilişkin tesis ettiği işlemlerden

dolayı açılacak iptal davalarının Danıştay'da görülmesi uygulama birliği de sağlayacaktır.

B. YARGITAY ÜYELERİ HAKKINDA ÖNGÖRÜLEN DİSİPLİN SORUŞTURMASI

Yargıtay Birinci Başkanı, birinci başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeleri ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcıvekili hakkında disiplin soruşturması veya kovuşturması Yargıtay Kanununa göre yapılır (YK m. 67).

1. Disiplin Soruşturmasında Yetkili Makam

Yargıtay Kanununa tabi Yargıtay Birinci Başkanı, birinci başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeleri ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcıvekili hakkında disiplin soruşturması dosyasının Yüksek Disiplin Kuruluna gönderilmesine, aksi takdirde bir işleme yer olmadığına Birinci Başkanlık Kurulu karar verir (YK m. 43).

Derinlemesine soruşturmaya yaptırmaya, ilgili hakkında uyarma veya görevden çekilmeye davet işlemlerinden birini uygulamaya yetkili makam Yargıtay Yüksek Disiplin Kuruludur (m. 19).

Yargıtay Yüksek Disiplin Kurulunun disiplin kararlarına karşı Başkanlar Kuruluna itiraz edilebilir. İtiraz üzerine evrak üzerinde inceleme yapmaya ve itirazı yerinde görürse cezayı tamamıyla kaldırmaya ve değiştirmeye yetiki makam Başkanlar Kuruludur (m. 43).

2. Disiplin Soruşturma İşlemleri

Yargıtay üyeliği vakar ve onuruna dokunan, kişisel haysiyet ve itibarını kıran veya görev icaplarına uymayan davranışlarından dolayı Yargıtay Birinci Başkanı, birinci başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeleri ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcıvekili hakkında disiplin kovuşturmasını gerektiren eylem ve davranışları ihbar, şikâyet ve diğer yollarla haber alan Birinci

Başkan tarafından, durum Birinci Başkanlık Kuruluna bildirilir. Şikayet ve ihbar soruşturmayı gerektiren belli bir konuyu ihtiva etmezse işleme konulmaz (m. 43).

Birinci Başkanlık Kurulu yapacağı veya yaptıracağı soruşturma sonunda toplanan delilleri yeterli görürse, soruşturma dosyasının bir raporla Yüksek Disiplin Kuruluna gönderilmesine, aksi takdirde bir işleme yer olmadığına kesin olarak karar verir (m.43). Birinci Başkanlık Kurulunun da soruşturma yaptırma yetkisi bulunmaktadır. Toplanan delillerin yeterli görülmesi ifadesinden, olay hakkında derinlemesine soruşturma yapılmasına ihtiyaç bulunup bulunmadığının takdir edilmesi olarak anlaşılması gerekir.

Yüksek Disiplin Kuruluna soruşturma dosyasının intikali halinde, Başkan tarafından hakkında soruşturma yapılan ilgiliden daha kıdemli olan bir iki kişi soruşturma yapılması için görevlendirilir. Görevlendirilen soruşuturmacılar, soruşturmaya konu olayla ilgili tüm bilgi ve delilleri toplar. Gerek gördüğü ilgilileri yeminle dinler. Bütün daire, kurum ve kuruluşlar ile gerçek ve tüzelkişiler sorulan hususlara cevap vermek zorundadır. İlgiliye tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde yazılı savunmasını yapmak üzere bildirimde bulunur. Hakkında soruşturma yapılan bu dosyayı soruşturmayı yapan üyenin huzurunda inceleyebilir. Soruşturma sonunda, soruşturmacılar tarafından hazırlanan rapor Yüksek Disiplin Kuruluna sunulur (m. 43).

3. Savunma Alınması ve Karar

Yüksek Disiplin Kurulunca görevlendirilen soruşuturmacı tarafından ilgiliye on gün içinde yazılı savunması yapılması için bildirim yapılır (m. 43). Hakkında soruşturma yapılanın yüksek yargı mensubunun talebi ve Yüksek Disiplin Kurulunun uygun görmesi durumunda, kendisinin kurulda dinlenmesine karar verilebilir. İlgili istediği takdirde vekili aracılığı ile de yazılı ve sözlü savunmasını[533] yapabilir (m. 43).

[533] Savunma hakkı hakkında geniş bilgi için bkz. ALAN, s. 5; HAFIZOĞULARI, s. 25; SÖYLER, s. 85; ORMAN, s. 70; SAĞLAM, Disiplin, s. 206.

Yargıtay Yüksek Disiplin Kurulu tarafından zorunlu olarak istenilmesi gereken savunma usulü bulunmamaktadır. Hakkında soruşturma yapılanın talebi ve talebin yerinde görülmesi halinde Yüksek Disiplin Kuruluna savunma yapılabilir (m. 43). Bu nedenle soruşturma yapmakla görevlendirilenler tarafından ilgiliden alınan savunmayı, asıl savunma alma olarak kabul etmek gerekir.

4. Disiplin İşlemlerine Karşı Başvuru Yolları

Yargıtay Kanununa tabi Yargıtay Birinci Başkanı, birinci başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeleri ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcıvekili hakkında tesis edilen disiplin işlemlerine karşı başvuru yolları idari başvuru yolu ve yargı yolu olmak üzere iki türlüdür.

a. İdari Başvuru Yolu

Yargıtay Kanununda Yargıtay Başkan ve üyeleri hakkında disiplin soruşturması sürecinde Yüksek Disiplin Kurulunca tesis edilen ceza işlemlerine karşı Başkanlar Kuruluna itiraz edilebilir (m. 43). İtiraz üzerine Başkanlar Kurulunca inceleme evrak üzerinde yapılır. İtiraz yerinde görülürse ceza tümüyle kaldırılır veya değiştirilir (m. 43). Yüksek Disiplin Kurulu kararına karşı verilen itiraz hakkı ihtiyaridir. Aleyhine karar verilen kişinin karara itiraz etmeme hakkı da vardır.

Birinci Başkanlık Kurulunca disiplin soruşturması dosyasının Yüksek Disiplin Kuruluna gönderilmesine veya bir işleme yer olmadığına ilişkin kararları kesindir. Bu kararlara karşı idari başvuru yolu kapalıdır (m. 43/3).

b. Yargı Yolu

Yargıtay Başkan ve üyeleri hakkında disiplin soruşturması sürecinde tesis edilen disiplin işlemlerine karşı kısmen yargı yoluna başvurulabilmektedir.

aa. Davaya Konu İşlemler

Yargıtay Başkan ve üyeleri hakkında disiplin soruşturması sürecinde Birinci Başkanlık Kurulunca tesis edilen işlemler dava konusu edilebilir. Yüksek Disiplin

Kurulunca tesis edilip de ilgilisi tarafından itiraz edilmeyen işlemler davaya konu edilebilen işlemlerdir.

Yargıtay Başkan ve üyeleri hakkında disiplin soruşturması sürecinde Yüksek Disiplin Kurulunca tesis edilen işlemlere karşı Başkanlar Kuruluna itiraz edilebilir. İtiraz yerinde görülürse ceza tümüyle kaldırılır veya değiştirilir (m. 43). Başkanlar Kurulunun itiraz üzerine veya doğrudan doğruya verdikleri bütün kararlar kesin olup, bu kararlar aleyhine başka bir yargı merciine başvurulamaz (m. 17).

bb. Dava Açma Süresi

Yargıtay Başkan ve üyeleri hakkında disiplin soruşturması sürecinde Birinci Başkanlık Kurulunca ve Yüksek Disiplin Kurulunca tesis edilen işlemlere karşı açılacak davalarda, dava açma süresine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır.

Yargıtay Kanununda, Yargıtay'da görev yapan yüksek yargı mensuplarına ilişkin disiplin işlemlerine yönelik yapılan düzenlemelerde, disiplin işlemine karşı yargı yolu bulunup bulunmadığı, dava açma hakkı var ise bu hakkın ne kadarlık bir sürede kullanılacağı ve hangi yargı merciinde dava açılacağına ilişkin bir kurala yer verilmemiştir.

Ancak bu işlemler birer idari işlem niteliğinde bulunduğundan, Yargıtay Başkan ve üyeleri hakkında disiplin soruşturması sürecinde Birinci Başkanlık Kurulunca ve Yüksek Disiplin Kurulunca tesis edilen işlemlere karşı, kararın tebliğ tarihini izleyen günden başlayarak 60 gün içinde idari dava açma açılabilir (İYUK m. 7).

cc. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Yargıtay Başkan ve üyeleri hakkında disiplin soruşturması sürecinde Birinci Başkanlık Kurulunca ve Yüksek Disiplin Kurulunca tesis edilen işlemlere karşı açılacak davalarda, yetkili ve görevli yargı yeri gösterilmemiştir.

Kamu görevlilerinin görevlerine son verilmesi, emekli edilmeleri veya görevden uzaklaştırılmaları ile ilgili davalarda yetkili mahkeme, kamu görevlisinin

son görev yaptığı yer idare mahkemesidir (İYUK/33/2). Kamu görevlilerinin görevle ilişkisinin kesilmesi sonucunu doğurmayan disiplin cezalarıyla ilgili davalarda yetkili mahkeme ilgilinin görevli bulunduğu yer idare mahkemesidir (İYUK m. 33). Her iki yetki kuralından Yüksek Disiplin Kurulu veya Birinci Başkanlık Kurulunca hakkında disiplin cezası verilen ilgili, kararın tebliğ tarihini izleyen günden başlayarak 60 gün içinde Ankara İdare Mahkemesinde idari dava açma hakkına sahiptir.

Yargıtay Kanununa tabi yüksek yargı mensupları hakkında disipline ilişkin tesis edilen işlemlerden dolayı açılacak iptal davalarında dava açma süresinin ve yetkili ve görevli yargı yerinin gösterilmemesi, Başkanlar Kurulunun karalarına karşı yargı yolunun Anayasaya aykırı olarak kapatılması yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına uygun değildir. Bu durum Türk hukukunda yargı mensupları açısından, disiplin hukukuna ilişkin olarak ortak bir disiplin mevzuatının eksikliğinin bulunduğunun bir göstergesidir. Türk hukukunda tüm yargı mensuplarını kapsayacak şekilde oluşturulacak ortak disiplin mevzuatında, tüm yargı mensupları hakkındaki tesis edilen disiplin işlemlerine karşı yargı yolu açık olmalı ve açılacak davaların Danıştayda çözümleneceğine ilişkin özel bir düzenleme yapılmalıdır. Bu şekilde yapılacak bir düzenleme, hak arama hürriyetine uygun düşeceği gibi, hâkimlik teminatına da katkıda bulunacaktır. Bu tür davaların Danıştay'da görülmesi, yargı mensuplarının disiplin işlemlerine ilişkin açılacak davalarda uygulama birliği sağlayacaktır.

C. DANIŞTAY ÜYELERİ HAKKINDA ÖNGÖRÜLEN DİSİPLİN SORUŞTURMASI

Danıştay Başkanı, Başsavcısı, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeleri olan yargı mensupları hakkında disiplin kovuşturması ve soruşturması Danıştay Kanununa göre yapılır (DK m. 67).

1. Disiplin Soruşturmasında Yetkili Makam

Danıştay Başkanı, Başsavcısı, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeleri olan yargı mensupları hakkında disiplin soruşturmasında yetkili makam Danıştay Yüksek Disiplin Kuruludur (DK m. 69-75).

Danıştay Kanununa tabi yüksek yargı üyelerinin disiplin suçu teşkin eden hal ve hareketlerinin görülmesi veya öğrenilmesi halinde konunun Yüksek Disiplin Kuruluna intikal ettirilmesi Başkanlık Kurulu tarafından takdir edilir ve karara bağlanır (m. 68).

Yüksek Disiplin Kurulu, Danıştay Başkanının Başkanlığında her takvim yılı başında, Danıştay Genel Kurulunca her daireden seçilecek birer üye ile ikisi dava daireleri ve biri de idari daireler başkanları arasından seçilecek üç daire başkanından kurulur. Danıştay Başsavcısı Kurulun tabii üyesidir (m. 20).

Yüksek Disiplin Kurulu, eldeki bilgi ve delillere ve isnat olunan hal ve hareketin niteliğine göre disiplin kovuşturması yapılmasına lüzum bulunup bulunmadığına, gerektiğinde soruşturma yapılmasına ve kanunda öngörülen disiplin cezalarını vermeye yetkili makamdır (m. 69).

2. Disiplin Soruşturma İşlemleri

Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyelerin yüksek hâkimlik vakar ve şerefi ile bağdaşmayan veya hizmetin aksamasına sebep olan eylemlerinin görülmesi veya öğrenilmesi durumunda konunun Yüksek Disiplin Kuruluna intikaline gerek olup olmadığına Başkanlık Kurulu karar verir (m. 68).

Danıştay Başkanlar Kurulunca disipline ilişkin konunun Yüksek Disiplin Kuruluna intikal ettirilmesi için, öncelikle ilgilinin yüksek hâkimlik vakar ve şerefi ile bağdaşmayan veya hizmetin aksamasına yol açan hal ve hareketlerinin resen tespit edilmesi ya da ihbar veya şikâyet yoluyla[534] durumun öğrenilmesi gerekmektedir.

Başkanlar Kurulunun, dosyanın Yüksek Disiplin Kuruluna intikaline karar vermesiyle disiplin soruşturması başlar. Başkanlar Kurulunun verdiği bu karar inceleme izni niteliğinde bir karardır. İsnad edilen eylemle ilgili olarak derinlemesine inceleme ve soruşturma Yüksek Disiplin Kurulu tarafından yaptırılacaktır.

534 BAŞ, s. 291; ERCAN, s. 76.

Başkanlık Kurulu tarafından disiplin soruşturmasına ilişkin olarak konunun Danıştay Yüksek Disiplin Kuruluna intikal ettirilmemesi yönünde bir karar verilmesi durumunda, artık Danıştay Yüksek Disiplin Kurulunca disiplin soruşturması açılamaz ve disiplin cezası verilemez.

Yüksek Disiplin Kurulu, eldeki bilgi ve delillere ve isnat olunan hal ve hareketin niteliğine göre disiplin kovuşturması yapılmasına yer olup olmadığına karar verir (m. 69). Yüksek Disiplin Kurulunca disiplin kovuşturması yapılmasına yer olup olmadığına ilişkin verilen karar, bir nevi ilgili hakkında soruşturma izni verilip verilmemesine ilişkin bir karardır.

Yüksek Disiplin Kurulu disiplin kovuşturmasına karar vermesi halinde, Yüksek Disiplin Kurulu dışındaki daire başkanları ve üyeleri arasından üç kişiyi soruşturma yapmakla görevlendirir (m. 69).

Soruşturma yapmakla görevlendirilenler, hakkında soruşturma yürütülen ilgiliye, isnat olunan eylemi bildirmek suretiyle savunmasını alırlar. Soruşturma yapmakla görevlendirilen üyeler, gerek gördüğü kişileri yeminle dinler, olayla ilgili belge ve bilgileri toplar ve sübuta eren delilleri tespit ederler (m. 70). Soruşturmada elde edilen bilgi, belge ve delilleri içeren bir rapor düzenleyerek Yüksek Disiplin Kuruluna sunarlar. Bu raporda, eylemin disiplin cezası gerektirip gerektirmediği yönündeki düşüncelerini de belirtirler (m. 71).

3. Savunma Alınması ve Karar

Yüksek Disiplin Kurulu başkanı tarafından hakkında soruşturma yapılana soruşturmanın neticesi bildirilir ve yazılı olarak savunma[535] yapması istenilir. Savunma davet yazısında, verilecek savunma müddeti beş günden az olamaz (m. 72). Soruşturma yapmakla görevlendirilenler tarafından ilgiliden alınan savunmayı, niteliği itibariyle ifade alma olarak kabul etmek gerekir. Zira, soruşturma raporunun

---

535 Savunma hakkı hakkında geniş bilgi için bkz. ALAN, s. 5; HAFIZOĞULARI, s. 25; SÖYLER, s. 85; ORMAN, s. 70; SAĞLAM, Disiplin, s. 206.

Yüksek Disiplin Kuruluna sunulması üzerine kurul başkanı tarafından ayrıca savunma alınmaktadır.

Danıştay Yüksek Disiplin Kurulu, isnat edilen eylemi sabit görmezse dosyayı işlemden kaldırır (m. 73). Yüksek Disiplin Kurulu, soruşturma dosyasını inceler ve lüzümü halinde soruşturmanın genişletilmesine veya derinleştirilmesine karar verir (m.71). İsnat edilen eylemin sabit olduğu kanaatine varılırsa, eylemin ağırlığına veya mahiyetine göre disiplin cezası verilmesi yönünde karar alır. Disiplin cezaları, uyarma, soruşturulanın hizmet müddetine göre emekliliğini istemeye ve istifa etmeye davettir. Hakkında soruşturma yapılan ilgili, emeklilik veya istifa etme davetine bir ay içinde uymadığı takdirde istifa etmiş sayılır (DK m. 73-74).

4. Disiplin İşlemlerine Karşı Başvuru Yolları

Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeleri hakkında tesis edilen disiplin işlemleri, dosyanın Yüksek Disiplin Kuruluna intikal ettirilmesine ilişkin Başkanlık Kurulu kararı, Yüksek Disiplin Kurulunca verilen disiplin kovuşturmasına yer olup olmadığı kararı ve disiplin cezalarıdır. Bu kararlara karşı başvuru yolları idari başvuru yolu ve yargı yolu olmak üzere iki türlüdür.

a. İdari Başvuru Yolu

Danıştay Kanununda Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeleri hakkında disiplin soruşturması sürecinde tesis edilen işlemlere karşı idari başvuru yolu bulunduğuna ilişkin açık düzenleme bulunmamaktadır. Tesis edilen bu işlemler idare hukuku esaslarına göre tesis edilen işlemlerdir. Danıştay Kanununda bu işlemlerin geri alınması veya kaldırılması istemiyle yapılacak başvuru yolunun kapalı olduğuna ilişkin bir hüküm de yoktur. Bu nedenle, dosyanın Yüksek Disiplin Kuruluna intikal ettirilmesine ilişkin Başkanlık Kurulu kararına, Yüksek Disiplin Kurulunca verilen disiplin kovuşturmasına yer olup olmadığı kararına ve tesis edilen disiplin cezalarına karşı işlemi yapmış olan makamdan işlemin geri alınması için idari başvuru yapılabilir (İYUK m. 11).

b. Yargı Yolu

Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeleri hakkında tesis edilen disiplin işlemlerine karşı dava yolu kapatılmamıştır.

aa. Davaya Konu İşlemler

Disiplin dosyasının Yüksek Disiplin Kuruluna intikal ettirilmesi yönünde tesis edilen Başkanlık Kurulu kararına, Yüksek Disiplin Kurulunca verilen disiplin kovuşturmasına yer olup olmadığı kararına ve disiplin cezalarına karşı yargı yoluna başvurulabilir (DK m. 24).

Başkanlık Kurulu tarafından disiplin soruşturmasına ilişkin olarak konunun Danıştay Yüksek Disiplin Kuruluna intikal ettirilmemesi yönünde verilen karar da davaya konu edilebilir[536].

bb. Dava Açma Süresi

Başkanlık Kurulu tarafından disiplin soruşturmasına ilişkin olarak konunun Danıştay Yüksek Disiplin Kuruluna intikal ettirilmemesi yönünde bir karar verilmesi durumunda, bu karara karşı şikâyetçinin 60 gün içinde Danıştay'da dava açma hakkı vardır[537]. Başkanlık Kurulu tarafından disiplin soruşturmasına ilişkin olarak konunun Danıştay Yüksek Disiplin Kuruluna intikal ettirilmesi yönünde bir karar verilmesi halinde ise, hakkında işlem yapılan ilgili Danıştay mensubunun 60 gün içinde Danıştay'da iptal davası açma hakkı bulunmaktadır.

---

536 D16D, 1.7.2015, E. 2015/512, K. 2015/4197 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 14.06.2017.

537 Konuya ilişkin Danıştay bir kararında ''……..'in halen Danıştay Üyesi olması nedeniyle şikayet dilekçesinin Danıştay Başkanlığı'na intikal ettirildiğinin anlaşıldığı, Danıştay Başkanlığı'nın 2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun 52/1-f maddesi uyarınca uygun görmesi üzerine konu 15.7.2002 günü Başkanlar Kurulun'ca görüşülerek; yargı yetkisinin kötüye kullanıldığına dair somut bilgi ve belgeye dayanmayan ve yargısal faaliyetin yürütülmesi kapsamında bulunan şikayetin disiplin yönünden Yüksek Disiplin Kurulu'na intikal ettirilmesine gerek olmadığı, cezai yönden ise soruşturma açılmasına gerek bulunmadığı sonucuna varıldığı, bu kararın da 22.7.2002 günlü Danıştay Başkanlığı yazısıyla şikayetçi konumundaki davacıya bildirilmesi üzerine davacı tarafından bu işlemin iptali istemiyle davanın açıldığı'' hakkında D16D, 1.7.2015, E. 2015/512, K. 2015/4197 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 14.06.2017.

Yüksek Disiplin Kurulunca disiplin kovuşturması yapılmasına yer olmadığına karar verilirse şikâyetçi, disiplin kovuşturması yapılmasına karar verirse hakkında işlem yapılan ilgili, kararın tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde bu karara karşı dava açar (DK. m.75/1).

Yüksek Disiplin Kurulunca ilgilinin uyarılmasına veya hizmet süresine göre istifa etmeye veya emekliliğini istemeye davet edilmesine ilişkin kararlara karşı, kararın tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde dava açılabilir (DK m.75).

Danıştay Kanununa tabi yargı mensupları hakkında tesis edilen disiplin cezası işlemlerine karşı dava açma süresi çok kısa tutulmuştur. 2802 sayılı Kanuna tabi hâkim ve savcılar hakkında tesis edilen meslekten çıkarma işlemlerine karşı dava açma süresi altmış gündür (6087 SK m. 33). Danıştay Kanununa tabi yargı mensuplarının disiplin cezası işlemlerine karşı dava açma süresinin onbeş olarak belirlenmesi, eşitlik ilkesine aykırıdır. Ayrıca dava açma süresinin kısa tutulması, hak arama hürriyetini kısıtlayıcı nitelik arz etmektedir.

Bu işlemlere karşı dava Danıştay nezdinde açılacaktır. Yüksek Disiplin Kurulu kararının tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde bu karara karşı dava açılır (DK. m.75/1) Danıştay Kanununa tabi yargı mensuplarının disiplin cezası işlemlerine karşı dava açma süresinin on beş gün belirlenmesi eşitlik ilkesine aykırı olduğu gibi, bu durum Türk hukukunda yargı mensupları hakkında ortak bir disiplin mevzuatına ihtiyaç olduğunun başka bir göstergesidir. Danıştay Kanununda dava açma süresinin kısa belirlenmesinin, hâkimlik teminatına da olumsuz bir etkisi bulunmaktadır. Türk hukukunda tüm yargı mensuplarını kapsayacak bir şekilde hazırlanacak ortak bir disiplin mevzuatında, disiplin cezalarına karşı dava açma süresinin altmış gün olarak belirlenmesi hak arama hürriyetine uygun düşeceği gibi, hâkimlik teminatına da katkıda bulunacaktır.

cc. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeleri hakkında tesis edilen disiplin işlemlerine karşı açılacak davalarda görevli ve yetkili mahkeme ilk derece sıfatıyla Danıştay'dır. Danıştay Kanunu 24. maddesine göre,

Danıştay Yüksek Disiplin Kurulu kararları ile bu Kurulun görev alanı ile ilgili Danıştay Başkanlığı işlemlerine karşı açılan davaları Danıştay ilk derece mahkemesi olarak karara bağlar.

Yüksek Disiplin Kurulunda karar vermiş veya soruşturmayı yapmış olanlar, disiplin cezalarına ilişkin davaların görüşülmesine katılamazlar (m. 75/3).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YARGI MENSUPLARININ DİSİPLİN SORUMLULUĞUNDA ÖZEL DURUMLAR

I. YARGI MENSUPLARININ DİSİPLİN SORUŞTURMASINDA GÖREVDEN UZAKLAŞTIRILMASI

A. GENEL OLARAK

Görevden uzaklaştırma, görevi başında kalmasında sakınca bulunan kamu görevlisinin geçici bir surette görevinden el çektirilmesini sağlayan bir tedbirdir[538].

Görevden uzaklaştırma kamu görevlileri hakkında, disiplin veya ceza hükümlerine göre soruşturmanın rahat yürütülmesi maksadıyla uygulanan bir tedbirdir. Görevden uzaklaştırma işlemi, göreve son verme kararı niteliğinde değildir. Bu bakımdan görevden uzaklaştırma kararıyla kamu görevlisinin görevine son verilmez[539]. Görevden uzaklaştırma tedbiri belirli sürelidir[540]. Görevden uzaklaştırma geçici bir tedbirdir[541].

Görevden uzaklaştırma tedbiri idari işlem şeklinde alınır. Görevden uzaklaştırma tedbiri, diğer işlemlerde olduğu gibi kamu gücüne dayanılarak tek yanlı olarak tesis edilir ve hukuka uygunluk karinesinden yararlanır[542].

657 sayılı Devlet Memurları Kanununda görevden uzaklaştırma, "*Devlet kamu hizmetlerinin gerektirdiği hallerde, görevi başında kalmasında sakınca görülecek*

---

538 LİVANELİOĞLU, s. 72-76; ARICA, s. 150-170; AKYILMAZ/SEZGİNER/KAYA, s. 724; DÖNMEZ Mustafa, ''Devlet Memurlarının Görevden Uzaklaştırılması'', **İller ve Belediyeler Dergisi**, Ocak-Şubat 1997, s. 47.

539 PINAR İbrahim, **4483 Sayılı Kanuna Göre Memurlar ve Diğer Kamu Görevlileri Hakkında Ceza Soruşturması**, Seçkin Yayınları, 2009, s. 701; DÖNMEZ, s. 41.

540 ERCAN, s. 73.

541 GÜNDAY, s. 635; GÖZÜBÜYÜK/TAN, s. 914.

542 AKYILMAZ/SEZGİNER/KAYA, s. 376-382; ÇAĞLAYAN, İdare Hukuku Dersleri, s. 295; GÖZÜBÜYÜK/TAN, s. 367; TAN, s. 227; ZABUNOĞLU Yahya Kazım, **İdare Hukuku C. I**, Yetkin Yayınları, Ankara 2012, s. 305.

Devlet memurları hakkında alınan ihtiyati bir tedbirdir." şeklinde tanımlanmıştır (DMK. m. 137/1). 657 sayılı Kanunda görevden uzaklaştırma ihtiyati tedbir olarak kabul edilmiştir.

1982 Anayasasına göre hâkim ve savcıların görevlerinin ve görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değiştirilmesi, haklarında disiplin kovuşturması açılması ve disiplin cezası verilmesi mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir (AY m. 140). Bu kapsamda disiplin işlerinden olan görevde uzaklaştırma tedbirinin de kanunla düzenlemesi gerekmektedir. 1982 Anayasasına göre yargılama yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemeler tarafından kullanılmaktadır. Türkiye'de yargı mensupları, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre görev yapmaktadır. Yargı mensupları diğer kamu görevlilerine tanınmamış yetkilerle donatıldığından ve bireylerin hak ve özgürlükleriyle ilgili son sözü söyleyen merci konumunda bulunduğundan, bunlar hakkında görevden uzaklaştırma tedbirinin de özel kanuni düzenlemeleri gerekli kıldığı açıktır.

B. GÖREVDEN UZAKLAŞTIRMA KARARININ UNSURLARI

Görevden uzaklaştırma kararları idare hukukuna göre tesis edilen idari işlemlerdir. Görevden uzaklaştırma kararı, diğer idari işlemlerde olduğu gibi tek yanlı ve icrai olarak tesis edilir. Görevden uzaklaştırma işlemi hukuka uygunluk karinesinden yararlanır ve kural olarak yargı denetime tabi işlemlerdir. Görevden uzaklaştırma kararının unsurları her idari işlem gibi yetki, şekil, sebep, konu ve maksat unsurlarıdır[543].

1. Yetki Unsuru

İdare hukukunda yetki, belli kişi ve konulara ilişkin bir kararın hangi idari makam tarafından tesis edileceğini ifade etmektedir[544]. İdarenin aynı zamanda yer ve

543 ATAY, s. 465.

544 GÜNDAY, s. 134-138; NOHUTÇU Ahmet, **Devlet Teşkilatı Hukuku C. II**, Savaş Yayınevi, Ankara 2016, s. 121; YILDIRIM Ramazan/AVCI Mustafa, **Türk İdari Rejimine Giriş**, Astana Yayınları, Ankara 2015, s. 165.

zaman bakımından da yetkili olması gerekmektedir. Astın üst yerine, üstün ast yerine veya aynı kurumun organlarının birinin görevindeki bir konuda başka bir organın karar alması yetki yönünden hukuka aykırılığı ortaya çıkarır[545].

İdare hukukunda yetkiler Anayasa ve Kanunlara dayanır. 1982 Anayasasında, ‘‘hiçbir kimse veya organ kaynağı Anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz’’ kuralına yer verilmiştir (AY m. 123). Yetki, dar yoruma tabi tutulur, kamu düzenine ilişkindir ve yetkilerin kullanılması zorunlu, vazgeçilmez ve devredilmez niteliğe sahiptir[546].

İdare adına irade açıklayan kamu görevlisinin öncelikle fiil ehliyetine sahip olması gerekmektedir. Kamu görevlisinin yetki kullanabilmesi için kamu gücüyle donatılmış olması gerekmektedir. Yetki bir hak değil yükümlülüktür. Bir idari karar alınırken geçerli olan yetki kuralları, işlemin geri alınmasında ve kaldırılmasında da uygulanması gerekmektedir[547]. İdare hukukunda bu duruma ‘‘yetkide paralellik ilkesi’’ adı verilir[548].

Devlet Memurları Kanununa göre atamaya yetkili amirler, bakanlık ve genel müdürlük müfettişleri, illerde valiler, ilçelerde kaymakamlar görevden uzaklaştırmaya yetkili iken (657 SK m. 138). 2802 sayılı Kanuna göre hâkim ve savcıları görevden uzaklaştırma yetkisi Hâkimler ve Savcılar Kuruluna aittir (m. 77). Hâkim ve savcılarla ilgili yürütülen soruşturmalar kapsamında görevden

---

545 GÜNDAY, s. 136; GÜRBÜZ Reşit, **İdare Hukuku**, Turhan Kitabevi, Ankara 2011, s. 137.

546 GÖZLER Kemal, **İdare Hukuku**, C. I, Ekin Kitapevi, Bursa 2009, s. 748; ULU Güler, **İdari İşlemin Yetki Unsuru**, Seçkin Yayınları, Ankara 2012, s. 194.

547 ‘‘S.S.K. Yönetim Kurulunun, Sosyal Sigortalar Kurumunun yapısı ve işlevi bakımından çeşitli kesimlerden üye alınmak suretiyle oluşturulduğu ve davacının da, S.S.K. Genel Kurulundaki Türk-İş delegeleri tarafından Yönetim Kurulu Üyeliğine seçildiğinin açık olduğu; anılan maddenin 6. fıkrasında yer verilen "herhangi bir nedenle Yönetim Kurulu Üyeliğinin sona ermesi" şeklindeki ibarenin, "yönetim kurulu üyeliği görevinden alınmayı" da kapsadığı açık ise de, "görevden uzaklaştırma"nın da bu kapsam içinde değerlendirilmesine hukuken olanak bulunmadığı gibi; gerek bu maddede, gerekse adı geçen Kanunun diğer maddelerinde ve ilgili mevzuatta, yönetim kurulu üyeleri ile ilgili olarak görevden uzaklaştırma müessesesine yer verilmediği; hukuki durum bu olmakla birlikte, kamu hizmetinin gerekli kıldığı hallerde, bir S.S.K. Yönetim Kurulu Üyesi hakkında tesis edilebilecek görevden uzaklaştırma işleminin; o üyenin görevden alınması işleminde de uygulandığı üzere, "usulde paralellik ilkesi" uyarınca, ancak adıgeçeni bu göreve getiren kurum tarafından (dava konusu olayda Türk-İş tarafından) gerçekleştirilebileceğinin kabulünün zorunlu olduğu’’ hakkında D5D, 23.06.1998, E.: 1997/2959, K. 1998/1985, sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.03.2016.

548 YILDIRIM Ramazan, **Türk İdâri Rejimi Dersleri**, C. 2, Mimoza Yayınları, 2014, s. 64.

uzaklaştırılma taleplerini Hâkimler ve Savcılar Kurulunun Disiplin Bürosu yapar. Hâkim ve savcılar hakkında disiplin veya suç soruşturma ve kovuşturması nedeniyle görevden uzaklaştırılmasına karar vermek Hâkimler ve Savcılar Kurulu İkinci Dairesinin görevindedir (6807 SK m. 9).

Soruşturması Adalet Bakanlığına tabi hâkim ve savcıların, disiplin cezasını gerektiren işlem veya eylemlerle ilgili olarak görevden uzaklaştırılmasına karar vermek yetkisi de Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna aittir. Çünkü 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kurulu Kanununda bakanlık merkez, bağlı ve ilgili kuruluşları ile uluslararası mahkemeler veya kuruluşlarda görev yapan hâkim ve savcılar, geçici yetki veya görevlendirme ile başka bir kurum, kurul veya kuruluşta çalışan hâkim ve savcılar, idarî görevleri yönünden savcılar ve komisyon işlerine yönelik görevleri yönünden adalet komisyonu başkan ve üyelerin hâl ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırmak ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemlerini yürütmek görevi Kurulun görevleri dışında olduğu belirtilmiş ise de, 2802 sayılı Kanunun 77. maddesine göre bu kişiler hakkında görevden uzaklaştırma kararı verme yetkisi Hâkimler ve Savcılar Kurulundadır.

2. Şekil Unsuru

Şekil, hukuk âleminde değişiklik oluşturmaya yönelik iradenin kendisiyle açıklandığı şeydir[549]. Şekil, iradeyi açıklamak için yararlanılan kalıbı ifade eder[550].

İdare hukukunda idari işlem veya kararlar açısından şekil iki anlamda ortaya çıkmaktadır. Birinci olarak şekil, idari işlemin veya kararın özünü oluşturan iradenin dış âleme yansımasının maddi biçimi olarak ortaya çıkmaktadır. İkinci olarak şekil, idari işlemin tesis edilmesinde izlenen yol olarak ifade edilmektedir[551]. Bu bakımdan,

549 ONAR, C. I, s. 303; GÖZLER, İdare I, s. 829; ZABUNOĞLU, s. 334; YAŞAR Hasan Nuri, **İdare Hukuku**, Der Yayınları, İstanbul 2014, s. 288.

550 EREN, s. 243, GÖZLER, İdare I, s. 829.

551 GÜNDAY, s. 143.

idari işlemin unsuru olarak şekil, aslında hem şekli hem de usulü içinde barındırmaktadır[552].

Özel hukukta irade özgürlüğü ve şekil serbestîsi asıl olmasına karşın, idari işlem ve kararlarda şekil asli unsurdur[553]. İdari işlem ve kararlarda şekil unsurunun varlığı, idareyi işlem yapılması aşamasında daha itinalı davranmaya ve incelemeye sevkeder. Hakkında işlem tesis edilenler açısından idarenin şekle bağlı olması idareye olan güveni sağlar. Bir işlemin yapılmasında hangi şekle uyulması gerektiğinin hukuken belirlenmesi halinde, idare açısından işlemin önceden belirlenen şekle uygun olarak tesis edilmesi mecburidir[554].

İdari işlem ve kararlarda şekil açısından zorunlu öğeler, irade açıklaması ve imzadır. İşlem metninde belli bir sonuç doğurmaya yönelik bir irade açıklaması bulunması gerekmektedir. İşlemin ihtiyari öğeleri ise, tarih, yer, gerekçe, hukuki açıklamadır[555]. İdari karar ve işlemlerin kural olarak yazılı olarak yapılması gerekmektedir. Diğer bir deyişle, idari işlemlerin özüne ilişkin iradenin yazılı bir şekilde maddi âleme yansıtılmalıdır. Öte yandan yazılı olarak tesis edilen işlemlerin, işlemi tesis eden idare ajanı tarafından imza edilmesi, işlemin belgelendirilmesi açısından önem arz etmektedir[556].

İdari işlem ve kararların içeriğinin açıklığı, hukuki güvenlik, idarenin denetimi, bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin idarenin kararları karşısında korunma fikri ve idarenin işlem ve kararlarının dayandığı olguların belgelendirilmesi fikri, idari kararların şekil unsurunda yazılılık ilkesini zorunlu kılar[557].

Kanunda aksi belirtilmedikçe, bir idari kararın tesis edilmesi sırasında uyulan şekil ve usul kaidelerine, o kararın kaldırılması, geri alınması, düzeltilmesi ve

552 AKYILMAZ/SEZGİNER/KAYA, İdare Hukuku, s. 421.

553 ONAR, C. I, s. 308.

554 YILDIRIM, C II, s. 68.

555 GÖZLER, İdare I, s. 831.

556 GÜNDAY, s. 144.

557 YILDIRIM, C II, s. 69.

değiştirilmesi aşamasında da uyulmasına şekil ve usulde paralellik ilkesi denilmektedir[558]. İdare hukukunda şekil ve usulde paralellik ilkesi yargı içtihatlarıyla geliştirilen bir ilkedir[559].

Görevden uzaklaştırma işlemi, diğer idarî işlemler gibi yazılı olmak zorundadır. Görevden uzaklaştırma işleminin yazılı olarak yapılmayacağına ilişkin bir düzenleme mer'i mevzuatımızda bulunmamaktadır. Şekil ve usulde paralellik ilkesi gereği görevden uzaklaştırma işlemlerinin değiştirilmesi, geri alınması, düzeltilmesi ve kaldırılması da yazılı olmak zorundadır[560].

Görevden uzaklaştırma kararlarının gerekçeli olması gerekmektedir. Görevden uzaklaştırma kararının gerekçesinde, tedbirin ceza soruşturmasına mı yoksa disiplin soruşturmasına dayandırıldığı açıklanmalıdır. Görevden uzaklaştırma işleminin gerekçelendirilmesi, muhatabın hukuki güvenliği açısından önemlidir. Çünkü muhatap, gerekçeye bakarak dava açıp açmayacağına karar verecek, dava açması halinde ise gerekçeye göre kendisini savunabilecektir.

Görevden uzaklaştırma işleminde muhatap yargı mensubunun ismine, unvanına ve siciline yer verilmesi gerekir. Görevden uzaklaştırma işleminden muhatap yargı mensubunun kim olduğu anlaşılamıyorsa işlem hukuki sonuç doğurmayacaktır. Görevden uzaklaştırma işlemlerinde, ilgili kişinin hangi sürede, hangi kanun yolları ve mercilere başvurabileceğinin belirtilmesi Anayasa gereğidir (AY m. 140).

3. Sebep Unsuru

İdari işlemin sebebi, idari işlem tesis edilmeden önce var olan ve idareyi işlem tesis etmeye sevk eden, nesnel hukuk kurallarınca belirlenen etkendir[561]. Yönetimi

---

558 GÜNDAY, s. 148; ATAY, s. 501; AKYILMAZ/SEZGİNER/KAYA, s. 421, ÇAĞLAYAN, İdare Hukuku Dersleri, s. 363, NOHUTÇU, s. 128.

559 GÜNDAY, s. 148; AKYILMAZ/SEZGİNER/KAYA, s. 421.

560 TAŞKIN Ahmet, s. 310; CAN Emre, **İdari İşlemin Şekil Unsuru**, Oniki Levha Yayınları, İstanbul 2016, s. 429.

561 GÜNDAY, s. 152; ZABUNOĞLU, s. 349; NOHUTÇU, s. 132; ODYAKMAZ Zehra/KAYMAK Ümit/ERCAN İsmaail, **İdare Hukuku**, 12 Levha Yayınları, 16. Baskı, İstanbul 2015, s. 79.

bir idari işlemi tesis etmeye yönlendiren sebep, maddi olaylara ilişkin olabileceği gibi, idari işlem tesis etmeden önce alınmış başka bir idari işlemde olabilir[562].

İdare hukukunun kozalist bir hukuk dalı olması[563] sebebiyle, idarenin tesis ettiği tüm idari işlemlerin belli bir nedeni bulunmaktadır[564].

İdarenin işlem tesis ederken gösterdiği veya talep üzerine açıkladığı sebep, o işlem için öngörülen sebep değilse veya idarenin gösterdiği sebep başka hukuki sonuçlar doğuruyorsa yahut sebep olarak gösterilen şey ile işlem arasında kamu yararı bakımından normal bir bağ bulunmuyorsa, işlem sebep yönünden hukuka aykırı olur[565]. İdarenin gösterdiği sebebin hem hukuka uygun olması hem de maddi gerçeğe uygun olması gerekmektedir[566].

Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan "Yargı Bağımsızlığının Temel İlkeleri"ne göre[567], hâkimler ancak ehliyetsizlik veya kendilerini görevlerini yapmaktan alıkoyabilecek davranışları sebebiyle geçici veya sürekli olarak görevden alınabilir. Yargı mensuplarının geçici olarak görevden alma veya göreve son verme işlemleri, kökleşmiş yargı ilkeleri kapsamında yapılacaktır[568]. Hâkim ve savcıların görevden uzaklaştırma işlemlerinde, bu kişilerin göreve devamının soruşturmanın selametine yahut yargı erkinin nüfuz ve itibarına zarar vereceğine kanaat getirilmesi, görevden uzaklaştırma işleminin sebebidir.

---

562 GÜNDAY, s. 152.

563 ÖZAY İlhan, "Komisyonlar Saltanatı Ülkesinin ''İdari Hukuku''', **İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi**, Y. 4, S. 1-3, 1983, s. 96.

564 ERKAL Atilla, ''Türk ve Alman Hukukunda Gerekçe Yükümlülüğü'', **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 17, S. 1, 2009, s. 123.

565 YILDIRIM, C. 2, s. 71.

566 YILDIRIM, C. 2, s. 71.

567 http://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/4a92e0cc-e94b-4912- aaf9-5dfc5b885e98.pdf, e.t. 15.08.2017.

568 ERCAN, s. 75.

Kamu görevlileri hakkında görevden uzaklaştırma tedbirinin uygulanabilmesi için açılmış veya açılacak bir adli veya idari soruşturma bulunması gerekir[569]. Aynı şekilde hâkim ve savcılar hakkında görevden uzaklaştırma tedbirine başvurulabilmesi için de hâkim savcı hakkında açılan bir soruşturmanın bulunması gerekir. Ancak Devlet Memurları Kanununa tabi kamu görevlileri hakkında, henüz disiplin soruşturması açılmamış olsa dahi, ileride disiplin soruşturması açılacak olması da görevden uzaklaştırma tedbirine başvurma sebebidir. Bu takdirde görevden uzaklaştırılan kamu görevlisi hakkında 10 gün içinde soruşturmaya başlanması zorunludur[570]. Aynı şekilde kamu görevlisinin yürüttüğü görevle doğrudan alakası olmayan bir eylemi nedeniyle de görevden uzaklaştırılmasına karar verilebilir[571]. Oysa hâkim ve savcılar hakkında disiplin veya ceza soruşturması açılmadan görevden uzaklaştırma tedbirine başvurulması kanunen mümkün değildir. Hâkim ve savcılar hakkında görevden uzaklaştırma tedbirinin uygulanabilmesi için mutlaka açılmış bir disiplin soruşturması veya ceza soruşturması bulunmalıdır[572].

Kanun koyucu tarafından idari işlemin sebebi bazen açıkça gösterilebildiği gibi bazen de idari işlemin sebebi genel ifadeler, belirsiz kavramlar kullanılarak gösterilir[573]. İdari işlemin sebep unsuru, belirsiz bir kavram veya soyut bir şekilde gösterilmiş olsa dahi, idarece belirsiz olarak ifade edilen sebep unsurunun somut olayda gerçekleşmiş olduğunu ortaya koyması ve belli somut veya maddi olaylara dayanması gerekmektedir[574]. İdarenin dayanak aldığı sebep mevcut olmalı ve kamu yararına uygun bir sebep olmalıdır[575]. İdarenin işlem tesis ederken dayanak aldığı sebebin dava yoluyla hukuka aykırı olduğu iddia edildiğinde, idare, işlemin sebebini

569 EROĞLU Hamza, **İdare Hukuku**, Turhan Kitabevi, Ankara 1985, s. 278; ÇİFTÇİOĞLU, s. 152.

570 GÜNDAY, s. 635.

571 TAŞKIN, s. 306.

572 ASLAN, s. 122.

573 GÜNDAY, s. 154.

574 GÜNDAY, s. 155.

575 GÖZLER, İdare I, s. 894.

ve bu sebebin hukuka uygun olduğunu açıklamak ve ispatlamak zorundadır[576]. Hâkimler ve Savcılar Kanununda görevden uzaklaştırma sebebi olarak gösterilen ‘‘hâkim ve savcının göreve devamının, soruşturmanın selametine yahut yargı erkinin nüfuz ve itibarına zarar vereceğine kanaat getirilmesi’’ ifadesi soyut ve belirsiz bir kavramdır. Kanunda görevden uzaklaştırma sebebinin soyut ve belirsiz bir kavram olarak belirtilmesi suretiyle bu konuda Hâkimler ve Savcılar Kuruluna geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır. Aslında Kurula görevden uzaklaştırma kararı alma konusunda tanınan takdir yetkisi mutlak ve sınırsız değildir. Takdir yetkisi hizmet gereği ve kamu yararı ile sınırlıdır. Hakkında soruşturma yapılan hâkim veya savcının görevden uzaklaştırma tedbirinin uygulanmasında “göreve devamının soruşturmanın selametine” ya da “yargı erkinin nüfuz ve itibarına zarar verilmesi” kanaatine Kurul tarafından ulaşılmış olmalıdır. Kendisi hakkında soruşturma yapılan hâkim veya savcının görevine devam etmesinde herhangi bir sakınca bulunmuyorsa, hâkim ve savcı görevden uzaklaştırılmaz. Ancak uygulamada Kurulun görevden uzaklaştırma kararlarına karşı yargı yolu kapalı olduğu için, bu kararların kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun olup olmadığının yargısal denetimi yapılamamaktadır.

Hâkim veya savcının görevine devam etmesinin, görevi başında kalmasının sakıncalı olması, mutlaka onun hatalı veya kusurlu olduğu manasına gelmemektedir. Faili belli olmayan bir fiilin aydınlatılması amacıyla birden çok kamu görevlisinin görevden uzaklaştırılabilmesi da bunun bir delilidir. Ancak kamu görevlisinin yürütmekle görevli olduğu hizmet açısından veya yargı erkinin nüfuz ve itibarı açısından sakınca söz konusudur[577]. Somut deliller olmadan, bir hâkim veya savcının görevi başında kalmasının sakıncalı olduğu gerekçesiyle görevinden uzaklaştırılması Yasanın öngördüğü amaca uygun değildir. Bu tedbire başvurmadan önce, soruşturmacının öncelikle elde edeceği somut kanıtları değerlendirmesi ve yapılan

---

576 YILDIRIM, C. 1, s. 73; GÖZLER Kemal, **İdare Hukuku Dersleri**, Ekin Kitapevi, 8. Bası, Bursa 2009, s. 347; AKYILMAZ/SEZGİNER/KAYA, İdare Hukuku, s. 431; GÖZÜBÜYÜK A. Şeref, **Yönetim Hukuku**, Turhan Kitabevi, 33. Bası, Ankara 2015, s. 312.

577 ALTAY Evren, Görevden Uzaklaştırma, Devlet Memurlarının ve Sözleşmeli Personelin Görevden Uzaklaştırılması, Turhan Kitabevi, 2. Bası, Ankara 2007, s. 21.

şikâyetin gerçeği yansıtıp yansıtmadığını belirlemesi gerekir[578]. Aksi takdirde ilgili hakkında sadece ihbarın incelenerek, görevi başında kalmasının sakıncalı olup olmadığı tam olarak aydınlatılmadan görevden uzaklaştırılması "ağır hizmet kusuru" oluşturur[579].

Yargı mensubunun görevden uzaklaştırıldığı tarihte, hakkında açılan soruşturmanın tamamlanmış olması halinde, yargı mensubunun görevden uzaklaştırılmasını gerektirecek bir sebeb de kalmayacaktır. Ancak fiilin niteliği ve ağırlığı "yargı erkinin nüfuz ve itibarına zarar verilmesi" ne neden oluyorsa yargı mensubu hakkında görevden uzaklaştırma tedbiri devam edebilir. Burada ilgili makamların keyfi davranmaması ve görevden uzaklaştırma işleminin devamının kamu yararı ve hizmet gereği olmasına dikkat edilmesi gerekmektedir.

4. Konu Unsuru

İdari işlemin konusu, o işlemin hukuk âleminde yapacağı değişikliktir[580]. Hukuk düzeninde idari işlemin etkisi konusuyla anlaşılır. İdari işlemler, genel ve soyut etkiler doğurabileceği gibi kişisel ve somut etkiler de yaratabilir[581]. İdari işlemin hukuken geçerli olabilmesi için konusunun meşru ve mümkün olması gerekmektedir[582]. İdari işlemin konusunun kanuna aykırı olması da idari işlemin geçersiz olması sonucuna yol açar. Bir idari kararın konu öğesi bakımından hukuka aykırı olmaması için, idari kararın sebep ve konu öğesi arasında nedensellik bağının bulunması ve aynı zamanda kararın konusu ile sebebi arasında olağan dışı bir orantısızlığın bulunmaması gerekmektedir[583]. İdare hukukunda irade özgürlüğü ve

---

578 ERCAN, s. 76.

579 ASLAN, s. 123; KARAVELİOĞLU, s. 196.

580 ONAR, C. I, s. 311; GÜNDAY, s. 157; NOHUTÇU, s. 134; ALTAY Evren, **İdari Yargı Kararlarının Uygulanmasından Doğan Uyuşmazlıklar**, Ankara 2004, s. 64; YAŞAR, s. 293; KALABALIK Halil, **İdare Hukukunun Temel Kavramları ve Kurumları**, Sayram Yayınları, 5. Baskı, Konya 2014, s. 365.

581 YAYLA Yıldızhan, **İdare Hukuku**, Beta Yayınları, 2009, s. 132.

582 ATAY, s. 507; ZABUNOĞLU, s. 358.

583 GÖZLER, İdare Dersleri, s. 805- 813.

sözleşme yapma serbestîsi söz konusu değildir[584]. İdarenin ve ilgililerin idari işlemin konusunu belirlemede bir serbestîsi bulunmamaktadır. İdari işlemlerin konusu önceden objektif bir şekilde kanunla belirlenmiştir[585].

Bir idari işlemin hukuk âleminde yapacağı değişiklik, üst hukuk kaidelerine de aykırı olmamalıdır. Aksi halde idari işlem konu bakımından hukuka aykırı olacaktır. Buna göre, uygulanması gerekli bir hukuk kuralının uygulanmaması, hukuk kuralının yanlış uygulanması, varılması gereken sonuçtan başka bir sonuca varılması, belli statü içinde bulunanlara uygulanabilecek kuralların, bu statü dışında bulunanlara uygulanması, idari işlemin üst hukuk normunun yasakladığı bir sonucu içermesi konu unsuru açısından hukuka aykırılık oluşturacak nedenlerdendir[586].

İdari işlemler ancak yürürlüğe girdiği tarihten itibaren hukuki sonuçlar yaratabilecektir. Bu sebeple, idari işlemlerin geçmişe etkili sonuçlar yaratması, idari işlemi konu unsuru açısından hukuka aykırı hale getirecektir[587]. Aynı şekilde yargı mensupları hakkında görevden uzaklaştırma işleminin de geçmişe etkili sonuçlar yaratacak şekilde tesis edilmesi hukuka aykırı olacaktır. Oysa yargı mensupları hakkında uygulanan görevden uzaklaştırma işleminin konusu, görevine devam etmesinde sakınca bulunan bir yargı mensubunun geçici şekilde görevinden uzak kalmasıdır. Görevden uzaklaştırma işleminin konusunun imkânsız olmaması gerekir[588]. Örneğin ölen bir yargı mensubu hakkında görevden uzaklaştırma işlemi tesis edilmiş ise, işlem konu unsuru yönünden hukuka aykırı olacaktır.

Yargı mensubu hakkında uygulanan görevden uzaklaştırma işlemi ile görevinden uzaklaştırılan ilgilinin, fiilen ifa edemediği vazifesi ile hukuksal bağı sonlandırılmamaktadır. Yargı mensubu, hukuken uzaklaştırıldığı vazifesine devam etmekte, fakat görevinden el çektirilmiş olması nedeniyle, hukuken bulunduğu

584 GÜNDAY, s. 158.

585 GÜNDAY, s. 158.

586 ATAY, s. 509.

587 ATAY, s. 507; GÜNDAY, s. 158.

588 AKYILMAZ/SEZGİNER/KAYA, s. 435; ÇAĞLAYAN, İdare Hukuku Dersleri, s. 375; ZABUNOĞLU, 358, NOHUTÇU, s. 135.

kadrosundaki görevini fiilen yerine getirememektedir[589]. Bu nedenle görevden uzaklaştırılan yargı mensubunun kadrosu boşalmadığından onun yerine asaleten atama yapılması mümkün değildir. Bununla birlikte, şayet yargı mensubu idari yönden bir görev yapıyorsa görevden uzaklaştırılan ilgilinin yerine vekâleten atama yapılması mümkündür[590].

5. Maksat (Amaç)[591] Unsuru

Maksat, kanun koyucunun idari işlem ile varmak istediği, o işlemden beklediği nihai sonuçtur[592]. İdari işlemin yöneldiği sonuç, genel veya belirli bir kamu yararıdır. Kamu yararının ne olduğuna karar verme yetkisi yasama organındadır. İdari işlemin düzenlendiği hukuk kuralında işlemin maksadı hususunda bir tespit yapılmamışsa dahi idari işlem kamu yararı düşüncesiyle tesis edilmek durumundadır[593]. İdari işlemlerde güdülmesi gereken maksat, şayet özel mevzuat tarafından açıkça gösterilmişse, ‘‘özel amaç’’ tan söz edilir[594]. Bu durumda özel mevzuatta gösterilen özel amaç, kamu yararının somutlaştırılmış halidir[595].

Maksat yönünden hukuka aykırılığa yetki saptırması da denilmektedir[596]. Kişisel amaç güdülmesi, siyasi bir amaç güdülmesi ve üçüncü şahısların korunması amacının güdülmesi hallerinde amaç yönünden hukuka aykırılık ortaya çıkacaktır[597]. İdari makamların sadece kendisine özel menfaat sağlamak amacıyla değil, üçüncü

589 ALTAY, Görevden Uzaklaştırma, s. 25.

590 ERCAN, s. 77.

591 GİRİTLİ İsmet, **Türk Devlet Şurası İçtihatlarına Göre İdarenin Yetki Saptırması, İdari Tasarrufların Maksat Unsurundaki Sakatlık**, İstanbul 1957, s. 60.

592 ONAR, C. I, s. 316; GÜNDAY, s. 160.

593 AKYILMAZ/SEZGİNER, s. 228.

594 SEZGİNER Murat, **İdari İşlemlerde Amaç Unusuru Bakımından Hukuka Aykırılık**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 1991, s. 208-211; YILDIRIM/AVCI, s. 170.

595 AKYILMAZ/SEZGİNER/KAYA, s. 415; AKINCI Müslüm/AKTALAY Alptekin/SEVGİLİ Didem/GÜNDÜZ Fatma Ebru/AÇIMUZ H. Bilge/BAYAR İbrahim Nihat/AVCI Mustafa/YAVUZDOĞAN Seçkin, **İdare Hukuku I**, Lisans Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 277.

596 GÖZLER/KAPLAN, s. 365; PEKİNER Visalettin, “Yönetimde Yetkinin Saptırılması”, **Amme İdaresi Dergisi**, C. 1, 1968, S. 3-4, s. 117, NOHUTÇU, s. 136.

597 ATAY, s. 510, GÜNDAY, s. 162.

şahıslara özel menfaat sağlamak maksadıyla tesis ettiği işlemler de yetki saptırmasıyla sakat işlemlerdir[598]. İdari işlemler kamu yararına yönelik tesis edilen işlemler olmakla birlikte, kamu yararı ile özel yarar arasında her zaman çelişme değil, bazı durumlarda birleşme de olabilmektedir[599]. Bazı durumlarda kanun koyucu, sadece genel anlamda kamu yararı güdülmesini yeterli görmemiş, daha özel bir kamu yararının gözetilmesini öngörmüş olabilir. Böyle bir durumda kamu yararının hedeflenmesi, işlemi amaç yönünden hukuka aykırı kılacaktır[600]. İdari işlemlerin amaç unsurunun hukuka uygun olup olmadığının belirlenmesinde, kamu yararı kavramının tanımlanmasından çok, somut olayda varlığının aranması önem taşır. Kamu yararı, işlemin başka maksatlarla tesis edilip edilmediğinin araştırılmasıyla ortaya çıkartılabilecektir. Mahkeme kararlarını etkisiz hale getirmeye yönelik idari işlemler amaç yönünden kamu yararını gerçekleştirmeye ilişkin olmadığından, bu tür işlemler de amaç unsuru bakımından hukuka aykırı işlemlerdir[601].

Görevden uzaklaştırma işlemi ölçülülük ilkesine uygun olmalıdır. Nitekim Danıştay bir kararında, ‘‘*Görevden uzaklaştırma, hakkında soruşturma açılan veya kovuşturma başlatılan kamu görevlilerinin, kamu hizmetlerinin esenlikle yürütülebilmesinin sağlanması amacıyla ve bu amacın zorunlu kılması halinde, geçici olarak ve fiilen görevlerinden alınmaları konusunda yönetimlere olanak sağlayan bir önlemdir. Görevden uzaklaştırma uygulama sonucunda, kamu görevlilerinin akçal haklarına bazı kısıtlamalar getirilmekte ve çalışmasından yararlanılamamaktadır. Önlemin, kamu görevlilerine maddi ve manevi olumsuz etkileri ile Devlete olan zararını en az düzeyde tutabilmek için, önlemin özenle kullanılması, soruşturmanın ise sağlıklı, ama hızla tamamlanması; ceza kovuşturması sırasındaki uzatmaların da, bu titizlik içinde değerlendirilmesi*

598 GÖZLER, İdare I, s. 980.

599 GÖZLER, İdare I, s. 981.

600 YAYLA, s. 141.

601 YILDIRIM Turan/YASİN Melikşah/KAMAN Nur/ÖZDEMİR H. Eyüp/ÜSTÜN Gül/TEKİNSOY Okay, **İdare Hukuku**, Oniki Levha Yayınları, 6. Baskı, İstanbul 2015, s. 464.

gerekmektedir. Yasa koyucu, görevden uzaklaştırmayı izleyen on gün içinde soruşturmaya başlanması koşulunu getirirken, soruşturmayı üç ay ile sınırlarken ve ceza kovuşturması sürecinin sonuna değin beklemeden, iki ayda bir incelemeyi öngörürken, ölçülülük ilkesini öne almış; keyfi uygulamaları önlemek istemiştir. Davacının, dava konusu işlemden yıllar önce görev yaptığı Tapu Sicil Müdürlüğünde şef iken işlediği suçtan ötürü hakkında ceza davası açıldığı gerekçesiyle ve artık …İlçesinde Tapu Sicil Müdürü olarak görev yapmakta iken uygulanan görevden uzaklaştırılması işlemi, yasanın aradığı ölçülülük ilkesinin dışına taştığı gibi, geçici önlemi, "ortaya çıkması olası olumsuzluklar" nedeniyle, sürekliliğe dönüştürmesi de, müessesenin getiriliş amacına aykırılık oluşturduğuna'' karar vermiştir[602].

Kamu görevlileri hakkında görevden uzaklaştırma tedbirinin uygulanmasında idarenin takdir yetkisinin bulunup bulunmadığı, görevden uzaklaştırılan kişinin suçlu olup olmadığı önem arz etmektedir.

Danıştay kararlarında vurgulandığı üzere kamu görevlilerinin görevden uzaklaştırılması, yalnızca yürütülen soruşturma ya da kovuşturma nedeniyle suç delillerinin ortadan kaldırılmasını engelleyen bir önlem olmadığı, memurun işlediği ileri sürülen suçun niteliğine ve yürüttüğü görevin önemine göre, görevi başında kalmasının sakıncalı olduğu kanaatine varılan hallerde, kamu hizmetinin düzenli, sağlıklı bir şekilde yürütülmesini ve hizmetten yararlananların güven duygusunun sarsılmasının önüne geçilmesini amaçlayan geçici bir tedbir olduğu ve idareye, belirtilen yasal sınırlar çerçevesinde memurların görevden uzaklaştırılmaları konusunda takdir yetkisi tanındığı açıktır. Ancak, bu tedbirin uygulanması görevden uzaklaştırılan kişinin suçlu olduğu anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla, isnat olunan fiilin işlenip işlenmediğinin tespitine gerek bulunmamakta olup görev sırasında işlenildiği ileri sürülen fiillere ilişkin ciddi iddiaların bulunması görevden uzaklaştırma için gerekli ve yeterlidir. Buna göre, haklarında, kamu hizmetinin yürütülmesini olumsuz şekilde etkileyecek nitelik ve ağırlıkta suçlamalar bulunan

602 D5D, 14.03.2008, E. 2007/7642 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.05.2017.

kişilerin hizmetin aksamadan yürütülmesini sağlamak amacıyla, haklarındaki iddialar açıklığa kavuşturuluncaya kadar görevden uzaklaştırılması mümkündür[603].

Görevden uzaklaştırılan personelin daha sonra göreve iade kararı verilmesi durumu, ilk işlem olan görevden uzaklaştırmanın yersiz ve hukuka aykırı olduğu veya işlemi tesis eden idarenin kusurlu olduğu anlamına gelmemekte; aksine tedbirin amacına ulaşması ya da farklı bir soruşturma ya da kovuşturma neticesinde ilgilinin mahkûmiyet, tutukluluk hallerine muhatap olmasıyla artık ilk tedbirin devamına gerek olmadığı şeklinde yorumlanmalıdır[604].

Devlet Memurları Kanununa göre, görevden uzaklaştırma işleminin amacı, görevden uzaklaştırılan kamu görevlisinin görevine devam etmesi halinde ortaya çıkması kuvvetle muhtemel sakıncaları engellemektir. Bir soruşturmanın sağlıklı ve güvenli bir şekilde yürütülmesi ile kamu hizmeti de sağlıklı bir şekilde yürüyeceği için bu amaçla yapılan görevden uzaklaştırma işlemleri kamu hizmeti açısından meydana gelmesi muhtemel sakıncaları da önleyecektir[605]. Buna göre görevden uzaklaştırma müessesesinin amacı, kamu görevlisinin görevi başında kalması halinde doğması muhtemel sakıncaları önlemek, kamu hizmetinin verimli bir biçimde yürütülmesini temin etmektir[606].

Yargı mensupları bakımından görevden uzaklaştırma tedbirinin amacı ise, açılmış bir disiplin veya cezai soruşturmanın selametle yürütülmesini sağlamak ve yargıya olan itimadın korunmasını sağlamaktır[607]. Hakkında disiplin suçu işlediği yönünde önemli şüphe bulunan bir yargı mensubunun görevine devam etmesi bazen yargının kendi hatalarını koruduğu anlamında, yanlış bir düşüncenin oluşmasına neden olabilir. Bu nedenle, görevden uzaklaştırma önlemi, yargıya olan güvenin

603 D16D, 04.11.2015, E. 2015/12160, K. 2015/6771 sayılı kararı, ww.uyap.gov.tr, e.t. 02.04.2017.

604 D16D, 21.06.2016, E. 2015/19651, K. 2016/5479 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 02.04.2017.

605 ALTAY, s. 41; ERCAN, s. 78.

606 D5D, 14.12.2015, E. 2014/1150, K. 2015/10400 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 03.04.2017.

607 ERCAN, s. 77.

korunmasına da katkı sağlayacaktır[608]. Aynı şekilde hakkında disiplin soruşturması yapılan yargı mensubunun disiplin soruşturma süresi içinde görevinde kalması; soruşturma konusuna ilişkin delilleri yok etmesi, olayın tanıklarını etkilemesi vb. sebeplerle soruşturmanın yönünü değiştirmek suretiyle çeşitli açılardan sakıncalı olabilir[609].

Yargı mensupları hakkında uygulanan görevden uzaklaştırma tedbiri, daha çok suç işlediği iddia edilen yargı mensubu hakkında başvurulan bir yöntem olmakla birlikte; bu tedbirin uygulanmasının gerekip gerekmediğinin, soruşturmanın kapsamı, suçlamaların niteliği de dikkate alınarak her olaya göre ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu gibi istenmeyen durumların ortadan kaldırılması ve soruşturmanın güvenle ve sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için ceza soruşturması ve kovuşturmasının yanı sıra disiplin soruşturması süreci için de Hâkimler ve Savcılar Kurulunun takdirine bağlı olarak görevden uzaklaştırma kurumu öngörülmüştür[610].

Kamu görevlilerinin görevine devam etmesi halinde ortaya çıkması muhtemel sakıncaları engellemek amacıyla görevden uzaklaştırma müessesesi yerine geçici görevlendirmenin yapılıp yapılamayacağı hususunun irdelenmesi gerekir. Kamu görevlisi hakkında yürütülen disiplin soruşturmasının selameti açısından geçici görevlendirme işlemi tesis edilmesi durumunda, işlem görevlendirmenin mahiyeti ve amacı ile bağdaşmadığı, kamu görevlisinin görevinden fiilen uzaklaştırması amacını taşıdığından amaç yönünden hukuka aykırı olabilecektir.

Kanaatimizce soruşturma konusu fiilin niteliği ve ağırlığı dikkate alınarak kamu görevlisinin soruşturma esnasında görevini yapmasına imkân bulunmadığı durumlarda, maddi ve manevi yönden kamu görevlisini herhangi bir zarara uğratmaması ve görevden uzaklaştırma tedbirine göre ilgilinin daha lehine olması nedeniyle, görevden uzaklaştırma tedbiri yerine geçici görevlendirme müessesine başvurulabilir.

---

608 ERCAN, s. 77.

609 ERCAN, s. 77.

610 SAĞLAM Mehmet, **Devlet Memurlarının Naklen Atanmamaları ve Nakil İşlemlerinin Yargısal Denetimi**, Mahalli İdareler Derneği Yayını, Ankara 1999, s. 172.

2802 sayılı Kanuna göre görevden uzaklaştırma amacıyla hakim ve savcının geçici görevlendirme yoluyla başka bir yere görevlendirilmesi mümkündür[611]. Görevden uzaklaştırma işlemiyle yargı mensubunun cezalandırılması amaçlanmamalı ve bu amaçla işlem tesis edilememelidir[612]. Görevden uzaklaştırılan yargı mensubunun üstüne atılı fiille ya da görevden uzaklaştırılmasına neden olan olayla bağının bulunmadığının anlaşılması halinde derhal bu yargı mensubu görevine iade edilmelidir. Ancak kişinin görevden uzaklaştırılmasına neden olan soruşturma konusu eylemden dolayı disiplin cezası tecziye edilmemesi veya soruşturma konusu suçtan dolayı yargılanarak beraat etmesi de görevden uzaklaştırma işlemini hukuka aykırı kılmayacaktır[613].

Görevden uzaklaştırma işlemi, genel anlamda kamu hizmeti ve kamu yararı fikriyle tesis edildiği için idari soruşturmaya dayalı görevden uzaklaştırma işlemleri idari soruşturmanın tamamlanması durumunda kaldırılmalıdır[614]. Zira görevden uzaklaştırma işleminin tesis edildiği tarih itibariyle, soruşturma konusu olayla ilgili gerekli inceleme yapılmışsa, inceleme kapsamında tüm bilgi ve belgelere el konulmuşsa, bu aşamada artık delillerin karartılmasının ya da soruşturmanın selametinin engellenmesi fiilen mümkün olmadığından, görevden uzaklaştırma müessesine amacı itibariyle gerek kalmadığı söylenebilir.

---

611 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 77. maddesine göre; hakkında soruşturma yapılan hâkim ve savcının göreve devamının, soruşturmanın selametine yahut yargı erkinin nüfuz ve itibarına zarar vereceğine kanaat getirilirse, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca geçici bir tedbir olarak görevden uzaklaştırılmasına veya soruşturmanın sonuçlanmasına kadar geçici yetki ile bir başka yargı çevresinde görevlendirilmesine karar verilebilir (HSK m. 77, 6087 SK m. 4).

612 TAŞKIN, s. 307.

613 D5D, 13.06.2014, E. 2012/11556, K. 2014/5182 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 05.14.2017; ''görevden uzaklaştırılan kamu görevlisinin üstüne atılan eylemle, ya da görevden uzaklaştırılmasına neden olan olayla bir ilişkisinin bulunmadığının daha sonra anlaşılması, görevden uzaklaştırma işlemini hukuka aykırı hale getirmeye yetmemekte, görevden uzaklaştırılmasına neden olan soruşturma konusu eylemden dolayı disiplin cezası verilmemesi, görevden uzaklaştırma işlemini haksız kılmadığı ve hakkında açılan adli ve idari soruşturma sonucunda disiplin cezası almayan davacının soruşturmaya konu eylemleri nedeniyle görevden uzaklaştırılacağı" hakkında D5D, 17.01.2012, E. 2010/3237, K. 2011/8043 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.04.2017.

614 TAŞKIN, s. 314.

C. GÖREVDEN UZAKLAŞTIRMA SÜRESİ

Kamu görevlileri hakkında görevden uzaklaştırma tedbirine belirli ve geçici bir süre için başvurmak mümkün olup süresiz olarak görevden uzaklaştırma işlemi yapılamaz[615]. Görevden uzaklaştırma önleminin ne kadar süre ile uygulanacağı kamu görevlisi hakkında uygulanan soruşturma ve kovuşturma türüne bağlı olarak değişir[616]. Görevden uzaklaştırmalarda süre, disiplin soruşturmasına dayalı görevden uzaklaştırmada süre, ceza soruşturması veya kovuşturmasına dayalı uzaklaştırmalarda süre olmak üzere iki farklı biçimde düzenlenmiştir.

1. Disiplin Soruşturmalarında Görevden Uzaklaştırma Süresi

Görevden uzaklaştırma bir disiplin soruşturmasına dayalı olabileceği gibi, ceza soruşturması ya da kovuşturmasına da dayalı olabilir. Hatta bir olayla ilgili olarak kamu görevlisi hakkında hem ceza soruşturması hem de disiplin soruşturması aynı anda yapılıyor olabilir.

Görevden uzaklaştırma; kamu görevlileri hakkında bir disiplin kovuşturmasından kaynaklandığı takdirde en fazla 3 ay süreyle devam edebilir. Bu sürenin sonunda soruşturma yapılan hakkında bir karar verilmediği takdirde görevine başlatılır (657 SK m. 145/1). 2802 sayılı Kanuna göre de bir disiplin soruşturması kapsamında en fazla üç ay devam edebilir. İşin niteliğinin gerektirmesi durumunda Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından bu müddet iki ay daha uzatılabilir. Bu müddetin sonunda, ilgili hakkında bir karar verilmemesi durumunda göreve başlatılır (2802 SK m. 81).

Gerek 657 sayılı Kanunda gerekse de 2802 sayılı Kanunda disiplin soruşturması gereği olarak başvurulan görevden uzaklaştırma belirli sürelidir ve bir üst sınırı vardır. Kanunun ifadesinden, görevden uzaklaştırma kararının kaç defa alındığı ve uzatıldığı önem arzetmez. Disiplin soruşturması gereği olarak yapılan görevden uzaklaştırmaya, üst sınırı aşmamak ve aynı olaya ilişkin olmak kaydıyla

615 ATAY, s. 968.

616 ERCAN, s. 80.

birden fazla defa başvurulabilir. 2802 sayılı Kanuna tabi hâkim ve savcılar hakkında disiplin soruşturmasına dayalı olarak başvurulan görevden uzaklaştırmalarda, bir defaya mahsus olmak üzere 2 ay süreyle uzatılması durumunda 5 ay, uzatma olmaması halinde ise 3 ay içinde disiplin soruşturmasına konu olay hakkında karar verilmediği takdirde hâkim ve savcı görevine başlatılır. Burada idarenin göreve başlatıp başlatmama konusunda takdir yetkisi bulunmamaktadır.

Soruşturma açılmadan Devlet memurlarının görevinden uzaklaştırılması durumunda, görevden uzaklaştırmayı takip eden on iş günü içinde disiplin soruşturmasına başlanması şarttır (657 SK m. 139). On iş günü içinde soruşturmaya başlama mecburiyeti, soruşturmaya başlanmadan önce tesis edilen görevden uzaklaştırma işlemlerini kapsamaktadır[617]. Kanunda on gün içinde ceza soruşturmasının mı yoksa disiplin soruşturmasının mı başlaması gerektiği konusunda bir açıklık bulunmamaktadır. Ancak ceza soruşturmasının başlamasında idarenin bir takdiri ve yetkisi bulunmamaktadır. On iş günü içinde başlanması gereken soruşturmadan disiplin soruşturmasını anlamak gerekir. Çünkü disiplin soruşturmasına başlanması, görevden uzaklaştırma kararını veren idarenin yetkisindedir. Görevden uzaklaştırma işleminin tesisini izleyen on iş günü içinde disiplin soruşturmasına başlanmazsa, görevden uzaklaştırma kararı kendiliğinden kalkacak ve görevden uzaklaştırılan memurun da yeniden görevine başlatılması gerekecektir. 2802 sayılı Kanunda ise soruşturma başlamadan önce görevden uzaklaştırma tedbiri uygulanacağına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

2. Ceza Soruşturmasına Dayalı Görevden Uzaklaştırmalarda Süre

Kamu görevlileri hakkında disiplin soruşturmasına dayalı görevden uzaklaştırma tedbirine başvurulabileceği gibi, ceza soruşturması veya kovuşturmasına dayalı olarak görevden uzaklaştırma tedbirine de başvurulabilir. Burada da görevden uzaklaştırma tedbirine başvurulabilmesi için kamu görevlisinin görevi başında kalmasında sakınca görülmelidir. Gerek diğer kamu görevlileri gerekse yargı mensupları hakkında ceza soruşturmasına dayalı uzaklaştırma tedbirine

617 YILDIRIM, C. II, s. 310.

başvurulmasında, ceza soruşturması veya kovuşturması ilgililerin göreviyle ilgili bir suça ilişkin olabileceği gibi, göreviyle ilgili olmayan bir suça ilişkin de olabilir.

657 sayılı Kanuna göre görevden uzaklaştırma; bir ceza kovuşturması gereği olduğu durumlarda, yetkili amir hakkında soruşturma yapılan kamu görevlisinin durumu her iki ayda bir incelenir ve ilgilinin görevine başlayıp başlamaması konusunda bir karar verilerek ilgiliye tebliğ edilir (657 SK m. 145/2). 2802 sayılı Kanunu'na göre, bir ceza soruşturması veya kovuşturması icabı görevden uzaklaştırma yapılması hallerinde ise, iki ayı geçmeyen müddetler içinde Hâkimler ve Savcılar Kurulu, ilgilinin durumunu inceleyerek görevine başlayıp başlamaması konusunda bir karar verir ve bu karar ilgilisine tebliğ olunur (2802 SK m. 81/2).

2802 Kanunda görevden uzaklaştırma tedbirinin iki ayda bir incelenerek ilgilinin görevine dönüp dönmemesi hakkında bir karar verileceği açıkça ifade edilmişken, 657 sayılı Kanunda sadece ceza kovuşturması icabı olduğu takdirde ilgilinin durumunun her iki ayda bir inceleneceği ve görevine dönüp dönmemesi hakkında karar verileceği ifade edilmiştir. Oysaki ceza soruşturması ile ceza kovuşturması ceza muhakemesi usulünde farklı kavramlardır. Ceza soruşturması, kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi, ceza kovuşturması ise iddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi ifade etmektedir[618]. Buna göre, 2802 sayılı Kanuna göre, ceza soruşturması ve kovuşturmasına dayalı görevden uzaklaştırma, yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden hükmün kesinleşmesine kadar geçen evrede uygulanabilecek iken 657 sayılı Kanuna tabi kamu görevlileri hakkında, iddianamenin kabulüyle hükmün kesinleşmesine kadar geçen evrede, ceza kovuşturmasına dayalı görevden uzaklaştırma tedbiri uygulanabilecektir.

Danıştay'ın konuya ilişkin bir kararında, *''657 sayılı Kanun hükmüne göre, görevden uzaklaştırma tedbirinin uzatılmasının, bu tedbirin bir ceza kovuşturmasının*

---

618 YURTCAN, s. 445; HAKERİ Hakan/ÜNVER Yener, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Adalet Yayınevi, 12. Baskı, Ankara 2016, s. 505; KİTAPÇIOĞLU Tülay, **Ceza Muhakemesi Kanununda Soruşturmanın Sonuçlandırılması**, Legal Kitabevi, İstanbul 2014, s. 11.

icabından olması halinde mümkün olduğu, buradan anlaşılması gerekenin ise, görevden uzaklaştırmaya sebep olan fiilin disiplin soruşturması yanında ceza kovuşturmasını da gerektiriyor olması, en azından bu konuda ciddiye alınması gereken verilerin bulunması olduğu, bunun aksine kovuşturmanın, iddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi ifade edeceğinin kabulü halinde hem idare tarafından 4483 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılacak ön inceleme süresince hem de Cumhuriyet başsavcılığınca yapılacak soruşturma süresince görevden uzaklaştırma tedbirinin uygulanması söz konusu olamayacağı, görevden uzaklaştırma, memurun işlediği ileri sürülen suçun niteliğine ve yürüttüğü görevin önemine göre, görevi başında kalmasının sakıncalı olduğu kanaatine varılan hallerde, kamu hizmetinin düzenli, sağlıklı bir şekilde yürütülmesini ve hizmetten yararlananların güven duygusunun sarsılmasının önüne geçilmesini amaçlayan geçici bir tedbir olup, ceza kovuşturmasını gerektiren bir fiilin işlendiği iddiası ile ceza soruşturmasının başlatılmış olması da tedbirin uygulanmasını ve süresinin uzatılmasını gerekli kılmadığı, memura isnat olunan bir fiilin, aynı zamanda ceza kovuşturmasını da gerektiren bir fiil olduğu ise, 4483 sayılı Kanun'a göre ön inceleme izni verilmesiyle veya 4483 sayılı Kanun Kapsamına girmeyen, genel hükümlere göre soruşturması doğrudan Cumhuriyet başsavcılığınca yapılması için evrakın Cumhuriyet başsavcılığına intikal ettirilmesiyle ortaya konulduğu ifade edildikten sonra, davacının görevden uzaklaştırılmasına ilişkin tedbirin uzatılmasına dair işlemin tesis edildiği tarihten önce 4483 sayılı Kanun'a göre soruşturma izni verilmiş, dolayısıyla davacıya isnat olunan fiilin, ceza kovuşturmasını da gerektiren bir fiil olduğu değerlendirilerek ceza soruşturması başlatılmış olduğundan, dava konusu işlemde hukuka aykırılık görülmediğine'' hükmedilmiştir[619].

Danıştay'ın kararına katılmak mümkün değildir. Zira ceza soruşturması ve ceza kovuşturması kavramları ceza muhakemesi hukuku kavramlarıdır. Ceza Muhakemesi Kanununda bu kavramların açık olarak tanımı yapılmıştır. Ceza kovuşturması kavramı, yorum yoluyla ceza soruşturmasını da kapsayacak şekilde

619 D16D, 10.11.2015, E. 2015/15954, K.2015/6917 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.05.2017.

genişletilemez. Bu nedenle, 657 sayılı Kanuna tabi kamu görevlileri hakkında, iddianamenin kabulüne kadar geçen evrede, ceza kovuşturmasına dayalı görevden uzaklaştırma tedbirinin uygulanması imkânı bulunmamaktadır.

657 sayılı Kanun ve 2802 sayılı Kanunda, ceza soruşturması veya kovuşturmasına dayalı olarak uygulanacak görevden uzaklaştırma tedbirine ilişkin herhangi bir süreye yer verilmemiştir. Her iki kanunda da, ceza soruşturması veya kovuşturmasına dayalı olarak tesis edilecek görevden uzaklaştırma tedbirinin süresiz olarak tesis edilebileceği anlamı çıkmaktadır. Aynı şekilde ceza soruşturması veya kovuşturmasına dayalı olarak tesis edilecek görevden uzaklaştırma tedbiri için bir üst sınır da öngörülmemiştir. Ayrıca bu hallerde iki ayı aşmayan müddetler içinde ilgilinin durumunun incelenerek görevine dönüp dönmemesi konusunda karar verileceği hükme bağlanmıştır. Ancak bu tedbirin süresiz olarak belirlenmesi de mümkündür. Sonuç olarak, ceza soruşturmasına dayalı görevden uzaklaştırma tedbiri süreli olarak tesis edilebileceği gibi süresiz olarak da tesis edilebilir[620]. Her iki durumda da, iki ayı aşmayan müddetler içinde ilgilinin durumu incelenerek görevine dönüp dönmemesi hakkında bir karar verilmesi gerekir. Süreli olarak tesis edilen ceza soruşturmasına dayalı görevden uzaklaştırma tedbiri, sürenin bitiminde

620 "….İl Sağlık Müdürlüğünde Şube Müdürü olarak görev yapan davacı ile bazı sağlık müdürlüğü personeli hakkında, il sağlık müdürlüğüne alınacak personel ile ilgili olarak yapılan sınavda usulsüzlük yaptıkları iddiasıyla soruşturma açılması üzerine Valilik onayıyla görevden uzaklaştırma kararı alındığı, 657 sayılı Kanunun 145/2. maddesi uyarınca görevden uzaklaştırma tedbirinin 18.1.1993 tarihinden itibaren uzatıldığı, soruşturma dosyasının tamamlanarak Danıştay'a gönderildiği ancak Danıştay tarafından ilgililer hakkında henüz bir karar verilmediğinden ve soruşturma sonucu görevi kötüye kullandıkları anlaşıldığından bahisle 10.5.1993 günlü Valilik oluruyla yine anılan Yasanın 145/2. maddesi uyarınca görevden uzaklaştırma tedbirinin 18.5.1993 tarihinden itibaren uzatıldığı ve anılan işlemin Sağlık Bakanlığına bildirildiği, Bakanlığın 14.6.1993 günlü onayıyla 18.5.1993 tarihinden itibaren davacının süresiz olarak görevinden uzaklaştırıldığı, davacının hakkında açılan soruşturmanın tamamlandığını ve bu nedenle görevine döndürülmesi gerektiğini öne sürerek 14.6.1993 günlü işlemin iptali istemiyle açılan davada, davacının göreve başlatılması gerektiğinden bahisle açtığı davanın onayda yanlışlıkla yer alan "süresiz olarak görevden uzaklaştırma" ibaresinin … sayılı onayla düzeltildiği gerekçesiyle reddinde hukuki isabet görülmemiş ise de, adı geçen hakkındaki görevden uzaklaştırma tedbirinin ceza kovuşturması icabından olması, ceza soruşturması ile ilgili dosyanın Danıştaya intikal ettirilip, henüz karara bağlanmaması, bu nedenle 657 sayılı Yasanın 143. maddesinde belirtilen ve davacının tekrar göreve başlatılmasını zorunlu kılan hallerin gerçekleşmemesi karşısında, aynı Yasanın 145. maddesinin 2. fıkrası uyarınca yetkili amire tanınan takdir yetkisi çerçevesinde tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı hakkında'' D5D, 14.03.2003, E. 1994/2907, K. 1996/2645 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.05.2017.

kendiliğinden sona erer. Kamu görevlisinin bu sürenin sonunda görevine başlaması gerekir. Aynı şekilde süreli olarak tesis edilen ceza soruşturmasına dayalı görevden uzaklaştırma tedbirinde, iki ayı aşmayan müddetler içinde ilgilinin durumu incelenerek görevine dönmesi hakkında bir karar verilmesiyle, tedbir de kaldırılmış olur. Süresiz olarak tesis edilen ceza soruşturmasına dayalı görevden uzaklaştırma tedbirinde, ilgilinin göreve başlayabilmesi, iki ayı aşmayan müddetler içinde durumunun incelenerek görevine dönmesi hakkında bir karar verilmesiyle olur. Aksi takdirde mahkeme kararı hariç olmak üzere tekrar göreve başlaması hukuken mümkün değildir.

Danıştay'ın konuya ilişkin bir kararında, *''657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 145. maddesinde görevden uzaklaştırmanın süreleri düzenlenmiş olup, görevden uzaklaştırmanın bir ceza kovuşturmasından kaynaklanması halinde bu sürenin yetkili amir tarafından, ilgilinin durumu her iki ayda bir incelenerek uzatılabileceği belirtildiği, dava konusu Genelge ise, görevden uzaklaştırılan personelin il dışına çıkmasına hiçbir koşulda müsaade etmemekte ve il dışına çıkışları külliyen yasaklayıcı hükümler içerdiği, oysa, görevden uzaklaştırmanın ne kadar süreceği, ilgilinin görevi başına ne zaman döneceği belirli olmadığından, dava konusu Genelgenin bu haliyle uygulanması durumunda, çok uzun süreler görevden uzak kalan personelin bu süre zarfında bulunduğu ili hiçbir koşulda terk edememesi sonucunu doğuracağı anlaşıldığı''* hükmüne yer verilmiştir[621]. Danıştay bu kararıyla, görevden uzaklaştırmanın bir ceza kovuşturmasından kaynaklanması halinde, görevden uzaklaştırmanın ne kadar süreceği, ilgilinin görevi başına ne zaman döneceği belirli olmadığı ifadelerine yer vermek suretiyle, tedbirin süresiz olduğunun kabul edildiği söylenebilir.

Diğer yandan mevzuatımızda ceza soruşturması ve kovuşturmasına dayalı görevden uzaklaştırmalarda, ilgili kurum tarafından iki ayı aşmayan müddetler içinde ilgilinin durumunu inceleyerek görevine dönüp dönmemesi hakkında bir karar verilmemesi durumunda ne olacağına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu

621 DİDDK, 19.10.2015, E. 2015/1141 sayılı yürütmenin durdurulmasına ilişkin karar, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.05.2017.

durum ise hukuki güvenlik ve belirlilik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Hukuki güvenlik ve belirlilik ilkeleri, hukuk devletinin ön koşullarındandır[622]. Hukuki güvenlik ve belirlilik ilkesi Anayasa Mahkemesi içtihatlarıyla kabul edilen bir ilke olup, Anayasa Mahkemesince bu durum; *''Hukuki güvenlik ilkesi, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, Devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kıldığını, belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade ettiğini, kanunun metni, bireylerin, gerektiğinde hukuki yardım almak suretiyle, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını belli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine imkân verecek düzeyde olması gerektiğinden uygulanması öncesinde kanunun, muhtemel etki ve sonuçlarının yeterli derecede öngörülebilir olmasının gerekli olduğu''* şeklinde vurgulanmıştır[623].

Disiplin soruşturmasına dayalı görevden uzaklaştırma tedbirlerinde hem bir üst sınır vardır, hem de süre sonunda ilgili hakkında bir karar verilmediği takdirde göreve başlatılacağına dair amir hükümler yer almaktadır. Öte yandan gerek 657 sayılı Kanuna tabi kamu görevlileri, gerekse 2802 sayılı Kanuna tabi hâkim ve savcılarla ilgili ceza soruşturmasına dayalı görevden uzaklaştırmaya ilişkin kanun hükümleri, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkesi kapsamında değiştirilmelidir. Disiplin soruşturmasına dayalı görevden uzaklaştırma tedbirlerinde olduğu gibi, ceza soruşturmasına dayalı görevden uzaklaştırma tedbirinde de, süreye ilişkin hem bir üst sınır getirilmeli, hem de süre sonunda ilgili hakkında bir karar verilmediği takdirde ilgilinin görevine başlatılacağına ilişkin amir hükme yer verilmelidir.

Ceza soruşturması veya kovuşturmasına dayalı olarak görevden uzaklaştırma tedbiri uygulandığı ve ceza kovuşturmasının da devam ettiği bir aşamada, disiplin soruşturmasının ise tamamlanıp ilgili hakkında disiplin yönünden ilgiliye bir disiplin

622 BİLİR/TUNÇ/YAVUZ, s. 79.

623 AYM, 28/2/2013, E.2012/116, K. 2013/32 sayılı kararı, www.anayasa.gov.tr, e.t 14.04.2017.

cezası verilmesi durumunda, görevden uzaklaştırma tedbirinin kaldırılması gerekip gerekmediği hususunun irdelenmesi gerekir. Bu aşamada şayet ilgili hakkında, meslekten çıkarma dışında bir disiplin cezası verilmişse ilgilinin görevine iade edilmesi hukuka uygun olur. Aksi takdirde, ceza kovuşturmasına dayalı görevden uzaklaştırma tedbiri amacı dışında kullanılabilecektir. Ülkemizde ceza davalarının uzun sürdüğü de nazara alındığında, ceza soruşturması veya kovuşturmasına dayalı olarak görevden uzaklaştırma tedbirini, mutlak anlamda ceza kovuşturmasına bağlamak ölçülülük ilkesine uygun düşmez[624].

Ceza soruşturması veya kovuşturmasına dayalı olarak görevden uzaklaştırma tedbirine başvurulmasında suçun zaman aşımına uğrayıp uğramadığının öneminin bulunup bulunmadığı hususunun da irdelenmesi gerekmektedir. Bu durum görevden uzaklaştırmaya neden olan fiilin işlenmesinden itibaren en geç hangi tarihe kadar bu tedbire başvurulacağı konusu açısından önem arzetmektedir. Kanaatimizce, ceza hukuku açısından suç teşkil bir fiil nedeniyle görevden uzaklaştırma tedbiri, suça ilişkin dava zamanaşımı süresi[625] içinde tesis edilmelidir. Görevden uzaklaştırma tedbirinin, suça ilişkin dava zamanaşımı süresi içinde tesis edilmesi kabul edilebilirse de suçun işlendiği tarihten itibaren, ölçüyü aşan bir süre sonra görevden uzaklaştırma tedbirinin uygulanması Kanunda öngörülen amaca da aykırı düşecektir. Bu nedenle, her olay kendi içinde değerlendirilmelidir. Somut olayın değerlendirilmesinde, görevden uzaklaştırılan kamu görevlisinin aynı kurumda ve/veya aynı ilde çalışıp

624 "…olayda davacının, 12.8.1992, 22.8.1992 ve 23.8.1992 tarihlerinde protesto ve açlık grevi eylemlerine ve 2911 sayılı Kanuna aykırı ve izinsiz olarak yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katıldığının tespit olunduğu gerekçesiyle görevinden uzaklaştırıldığının, yapılan disiplin soruşturması sonucunda kendisine kınama cezası verildiğinin, göreve iade edilmek için yaptığı başvurunun, hakkında sürdürülen ceza kovuşturmasının henüz sonuçlanmadığı gerekçesiyle reddedildiğinin anlaşıldığı; … ceza yargılaması devam eden kişinin görevden uzaklaştırma tedbirinin kaldırılmaması konusunda idareye bağlayıcı bir yetki verilmediği gibi, idarece davacının soruşturmaya konu olan fiilinin görevine engel olduğunun da kanıtlanamadığı gerekçesiyle dava konusu işlemin iptal edilmesine ilişkin kararın onanması'' hakkında D5D, 23.10.1996, E. 1994/5251, K. 1996/3228 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.05.2017.

625 Zamanaşımı, tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği günden, teşebbüs aşamasında kalan suçlarda son hareketin yapıldığı günden, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği günden, çocuklara karşı üstsoy veya bunlar üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kimseler tarafından işlenen suçlarda çocuğun onsekiz yaşını bitirdiği günden itibaren işlemeye başlar (5237 SK. m.66); Ceza hukukunda zamanaşımı süresi hakkında geniş bilgi için bkz. AKBULUT, s. 881; BİRTEK, s. 444-450.

çalışmadığı, fiilden sonra geçen sürenin uzunluğu gibi hususlar dikkate alınmalıdır[626].

D. GÖREVDEN UZAKLAŞTIRMA KARARININ KALDIRILMASI

657 sayılı Kanuna göre, soruşturma neticesinde disiplin yönünden memurluktan çıkarma yahut cezai bir işlem uygulanmasına gerek kalmayan Devlet memurları hakkındaki görevden uzaklaştırma tedbiri yetkili amirler tarafından derhal kaldırılır (657 SK m. 142/1). Görevden uzaklaştırma kararı, müfettişlerce alınmış olsa da atamaya yetkili amirler tarafından kaldırılır (DMK m. 142/1). Yetki ve usulde paralellik ilkesinin gereği görevden uzaklaştırma işlemi, işlemi tesis eden makam tarafından kaldırılmalıdır. Ancak, müfettişler tarafından alınan görevden uzaklaştırma kararının kaldırılmasında bu ilke uygulanmamakta va atamaya yetkili amirler tarafından karar kaldırılmaktadır[627].

Görevden uzaklaştırma kararının kaldırılması gerektiği halde, bu kararı kaldırmayan kamu görevlisi hakkında hukuki, mali ve cezai sorumluluğa ilişkin hükümler uygulanacaktır (657 SK m. 142/2). Ayrıca soruşturmaya konu olan eylem, Devlet memurunun görevinin devam etmesine mani olmadığı durumlarda yetkili amir tarafından görevden uzaklaştırma tedbiri her zaman kaldırılabilir[628]. Görevden

---

626 "ilgili memurun görevde kalmasında ve soruşturmanın selametle yürütülmesinde sakınca varsa görevden uzaklaştırılabileceği; tedbir niteliğinde olan görevden uzaklaştırmada, memurun, suç kanıtlarını yoketme, görevinde kalması halinde isnat edilen suçu yineleme, kamu hizmetini aksatma durumunun olmasının gözönünde bulundurulması gerektiği; her ne kadar, Devlet İhale Kanununun yargılama sonuna kadar görevden uzaklaştırılma gerektiği yolundaki 85. madde hükmüne dayanılarak 657 sayılı Yasanın ilgili maddeleri uyarınca işlem tesis edilmiş ve davacının 1985 yılında … ilinde görevli olduğu sıradaki fiilleri nedeniyle TCK.'nun 339. maddesi uyarınca verilen lüzum-u muhakeme kararı kesinleşip hakkında son soruşturma açılmışsa da, fiilin işlendiği tarihten 7 yıl sonra başka ilde görevli olduğu sırada görevden uzaklaştırılmasıyla 657 sayılı Yasa ile güdülen amacın gerçekleştiğinden sözedilemeyeceği" hakkında D5D, 16.12.1996, E. 1994/607, K. 1996/3890 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.06.2017.

627 TAŞKIN, s. 308.

628 Öte yandan, haklarında mahkemelerce cezai kovuşturma yapılan memurlar, soruşturma neticesinde disiplin nedeniyle memurluktan çıkarma veya cezai bir işlem uygulanmasına gerek kalmayan Devlet memurları, soruşturma veya yargılama sonunda yetkili mercilerce haklarında memurluktan çıkarmadan başka bir disiplin cezası verilenler; yargılamanın men'ine veya beraatine karar verilenler; hükümden evvel haklarındaki kovuşturma genel af ile kaldırılanlar hakkındaki görevden uzaklaştırma tedbiri, Devlet memurunun soruşturmaya konu olan

uzaklaştırma tedbiri, bu işlemi tesis eden makamların kararı yanında, görevden uzaklaştırılan kişinin meslekten ya da Devlet memurluğundan çıkarılması ile de sona erecektir[629].

2802 sayılı Kanuna tabi hâkim ve savcılar hakkında soruşturma neticesinde meslekten çıkarma cezası tesis edilmesine veya kovuşturma aşamasına geçilmesine lüzum kalmadığının anlaşılması durumunda veya soruşturma konusu olayların ilgilinin görevine devamına mani olmadığı durumlarda Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından görevden uzaklaştırma kararı kaldırılabilir (2802 SK m. 79).

E. İLGİLİNİN YENİDEN GÖREVE BAŞLATILMASI

657 sayılı Kanuna göre, soruşturma yahut yargılama sonucunda memurluktan çıkarma dışında disiplin cezası alanlar, yargılamanın men'ine veya beraatine karar verilenler; haklarındaki kovuşturma hükümden önce genel af ile kaldırılanlar; görevlerine ve memurluklarına ilişkin olsun veya olmasın memurluğa mani olmayacak bir ceza ile hükümlü olup cezası ertelenenler hakkında verilen kararların kesinleşmesi üzerine görevden uzaklaştırma tedbiri kaldırılır (657 SK m. 143).

2802 sayılı Kanuna göre ise, soruşturma veya yargılama neticesinde, haklarında kovuşturma aşamasına geçilmesine lüzum bulunmayanlarla haklarında kovuşturma başlamasına karşın kovuşturmaya konu eylemin ayrıca meslekten çıkarılma cezası verilmesini gerektirir nitelikte görülmeyen hâkim ve savcıların, haklarında meslekten çıkarılma cezasından başka bir disiplin cezası verilenlerin, haklarında beraat veya son soruşturmanın açılmasına yer olmadığı yönünde karar verilenlerin, hükümden evvel haklarındaki kovuşturma af ile kaldırılmış olanların, görevleri ile ilgili olsun veya olmasın meslekten çıkarma cezasını gerektirmeyecek bir ceza ile mahkûm olanların, haklarındaki bu kararların kesinleşmesi üzerine, haklarında verilmiş olan görevden uzaklaştırma tedbiri kaldırılır ve ilgililer göreve başlatılır (2802 SK m. 80). Görevden uzaklaştırma tedbirinin kaldırılması için gerek

---

fiillerinin, hizmetlerinin devamına engel olmadığı hallerde yetkili amir tarafından her zaman kaldırılabilir (657 SK m. 144).

629 TAŞKIN, s. 305.

Devlet memurları gerekse de hâkim ve savcılar hakkında verilen yargısal kararların kesinleşmesi gerekmektedir. Hâkim ve savcıların görevden uzaklaştırılması kararı sonrasında tekrar göreve başlatacak olan makam, yetki ve usulde paralellik ilkesi gereği Hâkimler ve Savcılar Kurulu 2. Dairesidir. Soruşturması Adalet Bakanlığına tabi hâkim ve savcıların, disiplin cezasını gerektiren işlem veya eylemlerle ilgili olarak da yine görevden uzaklaştırma kararı veren makam olan Hâkimler ve Savcılar Kurulu 2. Dairesi kararı kaldırmaya yetkilidir (2802 SK m. 55).

F. GÖREVDEN UZAKLAŞTIRILANLARIN HAKLARI

Görevden uzaklaştırma kararı verilen hâkim ve savcılar, görevden uzaklaştırıldıkları dönemde aylık ve ödeneklerinin üçte ikisini alırlar. Bir suç nedeniyle tutuklanan veya gözaltına alınan hâkim ve savcılara, bu dönemde aylık ve ödeneklerinin ise yarısı ödenir. Burada işlenen suçun ilgilinin göreviyle ilgisi olup olmadığının önemi yoktur. Görevden uzaklaştırılan hâkim ve savcılar, 2802 sayılı Kanunda yer verilen bütün sosyal hak ve yardımlardan faydalanmaya da devam ederler (2802 SK m. 78/1).

Görevden uzaklaştırılan hâkim ve savcılardan, gözaltına alınan veya tutuklananlara verilecek aylık ve ödenek ile gözaltına alınmayan veya tutuklanmayanlara ödenecek olan olan aylık ve ödenek oranlarında bir ayrıma gidilmiştir. Sadece görevden uzaklaştırılanlara, gözaltına alınarak veya tutuklanarak görevden uzaklaştırılanlara göre daha fazla aylık ve ödenek sağlanmıştır. Görevden uzaklaştırılan hâkim ve savcılar, diğer sosyal hak ve yardımlardan lojman, silah taşıma ruhsatı vb. yararlanmaya devam edeceklerdir. Görevden uzaklaştırılan hâkim ve savcıların meslekten ihracına karar verildiğinde, uzaklaştırma döneminde ödenen aylık ve ödeneklerin iadesi gerekmemektedir.

Görevden uzaklaştırılan ancak daha sonra görevine iade edilen hâkim ve savcılardan yapılan kesintilerin toplu olarak ödenmesi gerekir (2802 SK m.78/2). Aynı şekilde görevden uzak kalınan dönemdeki süreler, kademe ilerlemesi ve derece yükselmesinde dikkate alınacaktır. Öte yandan, meslekten çıkarmayı gerektirmeyen bir cezaya mahkûm edilenlerin, ceza mahkûmiyetleri ertelenmemiş ise, görevden

uzaklaştırıldıkları dönemde kendilerinden kesilen aylık ve ödenekleri iade edilmeyecektir. Yine bu kişilerin görevden uzak kalınan dönemde geçen süreler ise kademe ilerlemesi ve derece yükselmesinde dikkate alınmayacaktır (2802 SK m. 78/2). Görevden uzaklaştırma kararıyla hâkim ve savcıların mesleki statüsü devam eder. Görevden uzaklaştırma, görevin sona ermesi demek değil; yalnızca soruşturma veya kovuşturmanın sağlıklı yürütülmesini amaçlayan bir tedbirdir[630].

2802 sayılı Kanunda düzenlenen görevden uzaklaştırma tedbiri ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda düzenlenen görevden uzaklaştırma tedbiri birbirine paralellik göstermektedir[631]. 657 sayılı Kanuna göre de, görevden uzaklaştırma kararı verilen ve görevi ile alakalı olsun veya olmasın bir suç nedeniyle tutuklanan veya gözaltına alınan devlet memurlarına bu dönemde aylıklarının üçte ikisi ödenir. Görevden uzaklaştırılan veya gözaltına alınan ya da tutuklanan devlet memurları, 657 sayılı Kanunda yer verilen bütün sosyal hak ve yardımlardan yararlanmaya devam ederler (657 SK m.141/1).

Görevden uzaklaştırılan kamu görevlileri, göreve iade edileceği tarihe kadar, daha üst bir göreve ataması yapılmayabilir. Görevde yükselme eğitimine alınmayabilir. Üst göreve atanma ve görevde yükselme eğitimine katılma sosyal hak ve yardım kapsamında değerlendirilemez[632].

G. GÖREVDEN UZAKLAŞTIRMA TEDBİRİNDE YARGI YOLU

Anayasaya göre idarenin bütün eylem ve işlemleri yargı denetimine açıktır (AY m. 129/1). Bir idari işlem olan görevden uzaklaştırma işlemi de Anayasal zorunluluk uyarınca yargı denetimine tabidir. Ancak 2802 sayılı Kanuna tabi hâkim ve savcılar hakkında Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından tesis edilen görevden uzaklaştırma işlemlerine karşı yargı yolu açık değildir. Zira Hâkimler ve Savcılar

630 ERCAN, s. 79; ÇİFTÇİOĞLU, s. 152.

631 ERCAN, s. 79.

632 D5D, 1.7.2008, E. 2006/6589, K. 2008/4063 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 07.06.2017.

Kurulunun meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar dışındaki kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamayacaktır (AY m. 159).

Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Kurulunun veya dairelerinin, meslekten çıkarma cezasına ilişkin kesinleşmiş kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulabilir; diğer kararları yargı denetimi dışındadır (6087 SK m. 33).

Hâkimler ve Savcılar Kurulunun görevlerinden biri de, meslek mensupları hakkında, görevden uzaklaştırma işlemleri tesis etmektir (6087 SK m. 4). 2802 sayılı Kanuna tabi hâkim ve savcıların görevden uzaklaştırılmasına karar vermek Hâkimler ve Savcılar Kurulunun ikinci dairesinin görevlerindendir. Hâkimler ve Savcılar Kurulunun ikinci dairesi kurul adına karar vermektedir. İkinci dairenin görevden uzaklaştırma işlemine karşı yeniden inceleme ve itiraz yoluna başvurulmazsa, ikinci daire kararı kesinleşir. Bu karar da kurul kararı haline gelmektedir. Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar tabi hâkim ve savcılar hakkında tesis edilen görevden uzaklaştırma kararları yargı denetimi dışındadır (6087 SK m. 33).

HSK 2. Dairesinin görevden uzaklaştırma kararlarına karşı yargı yolu kapalı olmasına karşın Kurul Başkanı veya ilgililer, kararın tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde, kararı veren ikinci daireden yeniden inceleme talebinde bulunabilir. İkinci dairenin yeniden inceleme talebi üzerine verdiği kararlara karşı ise, Kurul Başkanı veya ilgililer, kararın tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde Genel Kurula itiraz edebilir. Genel kurulun itiraz üzerine verdiği karar kesindir (6087 SK m. 33). Görüldüğü üzere 2802 sayılı Kanuna tabi hâkim ve savcılar hakkında uygulanan görevden uzaklaştırma işlemine karşı yargı yolu kapatılmış ise de, idari başvuru yolları açık tutulmuştur.

H. YÜKSEK MAHKEME BAŞKAN VE ÜYELERİ HAKKINDA GÖREVDEN UZAKLAŞTIRMA

Anayasada yüksek mahkemeler olarak sayılan Anayasa Mahkemesi, Danıştay ve Yargıtayın çalışma usul ve esaslarını düzenleyen Danıştay Kanunu, Yargıtay Kanunu, Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunda

yüksek mahkeme başkan ve üyeleri hakkında görevden uzaklaştırma kurumuna ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

Görevden uzaklaştırma tedbiri disiplin soruşturmasının önemli bir parçası olup, disiplin soruşturmasının daha etkin yürütülmesini sağladığı gibi, görevi başında kalmasında sakınca bulunan kamu görevlisinin göreviyle fiilen bağını da kesmektedir. Yargı mensupları açısından ise görevden uzaklaştırma tedbiri, yargı mensubunun görevine devamı halinde yargı erkinin nüfuz ve itibarına zarar vermesine engel olan önemli bir araçtır.

Yüksek mahkemeler de yargı örgütünün bir parçasıdır. Yüksek mahkemelerin işleyişinin mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre yürütülmesi Anayasa gereğidir. Yüksek mahkemeler, ilk derece mahkemelerinde olduğu gibi Anayasa ve kanunla verilen görevlerini yargı mensupları eliyle yürütürler. Yüksek mahkeme başkan ve üyeleri de görevden uzaklaştırılmayı gerektirecek eylem ve işlemler de bulunabilirler. Yüksek mahkeme başkan ve üyeleri hakkında disiplin soruşturmasının başlatılması, yapılması ve sonuçlandırılması belli bir zaman dilimini gerektirir. Bu zaman diliminde yüksek mahkeme başkan ve üyelerinin görevi başında kalması, soruşturmanın selametini olumsuz yönde etkileyebileceği gibi, yargı erkinin nüfuz ve itibarına da zarar verebilir. Bu sakıncalara mahal verilmemesi için yüksek mahkeme başkan ve üyeleri hakkında, disiplin soruşturması aşamasında görevden uzaklaştırma tedbirinin kanunen düzenlenmesi gerekmektedir.

Yargıtay Kanununda, kesinleşmiş olan görevden çekilmeye davet kararının tebliğinden itibaren bir ay içinde ilgilinin görevden çekilmemesi halinde veya emekliliğini istemediği takdirde çekilmiş kabul edilir. Bu bir aylık süre içinde ilgilinin izinli sayılacağı kuralına yer verilmiştir (YK m. 43).

Danıştay Kanununda ise, ilgili, emekliliğini istemeye veya istifa etmeye dair olan karara, tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde uymazsa istifa etmiş sayılacağı, bir aylık süre içinde ilgilinin izinli sayılacağı kuralına yer verilmiştir (DK m.74).

Çekilmeye davet kararının tebliğinden itibaren bir ay içinde yüksek mahkeme başkan ve üyelerinin izinli sayılacağı yönündeki kuralı, görevden uzaklaştırma tedbirine benzer bir kural olarak değerlendirmek hukuken mümkün ise de, görevden uzaklaştırma tedbirinin özelliklerini taşımadığı açıktır. Çünkü görevden uzaklaştırma tedbiri, genellikle soruşturmanın selameti açısından soruşturmanın ilk aşamalarında tesis edildiği halde, yüksek mahkeme üyeleri hakkında görevden çekilmeye davet kararının tebliğinden itibaren bir ay içinde izinli sayılmaları, soruşturmanın son aşamasında uygulanan bir tedbirdir. İkinci olarak görevden uzaklaştırma tedbirinde karar veren ilgili makamın takdir yetkisi mevcuttur ve eylemin nitelik ve ağırlığına göre görevden uzaklaştırma tedbirine başvurulmama yetkisi bulunmaktadır. Yüksek mahkeme üyeleri hakkında görevden çekilmeye davet kararının tebliğinden itibaren bir ay içinde izinli sayılmaları ise kanun gereğidir ve idare bağlı yetki karşısında ilgiliyi izne ayırmak zorundadır. Diğer bir deyişle idarenin bu aşamada, yüksek mahkeme üyelerini izne ayırmama gibi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır.

Mer'i mevzuatta yüksek mahkeme başkan ve üyeleri hakkında görevden uzaklaştırma kurumunun düzenlenmemiş olması, Türk hukukunda yargı mensupları hakkında ortak bir disiplin mevzuatına ihtiyaç olduğunun da bir göstergesidir. 2802 sayılı Kanuna tabi hâkim ve savcılar hakkında mevzuatta yer verilen görevden uzaklaştırma tedbirinin getiriliş amacı yüksek yargı mensupları için de geçerlidir. Dolayısıyla Türk hukukunda tüm yargı mensuplarını kapsayacak şekilde düzenlenecek ortak disiplin mevzuatında görevden uzaklaştırma tedbirinin de yer alması gerekmektedir.

II. CEZA SORUŞTURMASI VEYA KOVUŞTURMASININ DİSİPLİN SORUŞTURMASINA ETKİSİ

Ceza soruşturması ve kovuşturması ceza hukukuna, disiplin soruşturması ise disiplin hukukuna ilişkin kavramlardır. Disiplin hukuku ile ceza hukuku birbiriyle yakın ilişki içindedirler[633]. Disiplin cezaları uygulanırken bir kısım ceza hukuku

633 DURMUŞ A.Alper, s. 16; KIRMIZIGÜL, s. 4-6.

kurallarından faydalanılmaktadır[634]. Disiplin hukuku ile ceza hukuku arasında ilkelerin uygulanması bakımından bir takım farklılıklar bulunmaktadır[635]. Ceza ve disiplin yaptırımları hakkında uygulandıkları alan ve yöneldikleri maksat açısından alt üst dal benzetmesinden bahsedilebilir. İki hukuk dalı arasındaki farklı yönler, yargı içtihatları ve normatif düzenlemelerle birbirine yakınlaştırılmakta, bu bakımdan ceza hukukunun disiplin hukukuna yön çizdiği söylenebilir[636]. Disiplin cezalarına karşı açılan idari davaların Danıştay'da iptal davası olarak görülmesiyle birlikte disiplin hukukunun ceza hukuku yerine idare hukukunun bir alt dalı olduğu görüşü ağırlık kazanmıştır[637].

Ceza hukukun maksadı kamu düzenini ve toplumu korumaktır[638]. Disiplin hukukunun maksadı ise, sosyal düzenin korunmasının haricinde, belli bir kurumsal yapının kurumsal düzeninin korunmasını sağlamaktır[639]. Adli ceza verilmesinin

---

634 ONAR, C. III, s. 837, DÖNMEZER/ERMAN, s. 340; TOROSLU, s. 12.

635 İdari cezalar ile adli cezalar arasındaki farklılıklar hakkında geniş bilgi için bkz. DONAY Süleyl, "İdarenin Ceza Verme Yetkisi Konusunda Anayasa Mahkemesinin Bir Kararı Üzerine Düşünceler", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C.XXXVII, S. 1-4, 1972, s. 425 vd.; OĞURLU Yücel, "İdari Yaptırımlara Genel Bir Bakış ve İdari Yaptırım– Ceza Yaptırımı Ayrımı", **Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 3, S. 1, s. 143-194; ÇINARLI Serkan, "Yükseköğretim Kurumlarında Disiplin Soruşturması Sorunu ve Alman Disiplin Mahkemeleri Modeli Önerisi", **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** C. 19, S.1, s. 43; SAKLI İsmail, **Kamu Personeli Rejimimizde Disiplin Suçları, Cezaları ve İdari Yargının Tutumu**, Ankara 2001, TODAİE Kamu Yönetimi Lisansüstü Uzmanlık Programı Yayımlanmamış Tezi, s. 22-24 ile s. 44-46; ULUDAĞ Arif, **Türkiye'de Kamu Görevlileri Açısından Disiplin Düzeni**, TODAİE Kamu Yönetimi Lisans Üstü Uzmanlık Programı Yayımlanmamış Tezi, Ankara 1986, s. 29-40; AŞIK Ayhan, **Devlet Memurları Kanununa Göre Disiplin Suç ve Cezaları ve İdari Yargının Tutumu,** TODAİE Kamu Yönetimi Lisansüstü Uzmanlık Programı Tezi, Ankara 1991, s. 35-40; YURTCAN, s. 33; ERYILMAZ, s. 213-215; ÖZTÜRK Bahri, "Kabahatler Kanunu'nun Genel Esasları", **TC İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İdari Ceza Hukuku Sempozyumu,** Seçkin Yayınları, Ankara 2009, s. 124-125; SÖYLER, s. 42-45.

636 GÖLÇÜKLÜ, s. 131-160.

637 AKYILMAZ, s. 245; GÖZLER, İdare II, s. 750; ÇINARLI, s. 43.

638 SAĞLAM, Disiplin, s. 44; Yurtcan'a göre, ceza yargılamasının konusunu bir toplumda toplumun düzenini ve dar anlamda suç adını alan eylemler oluştururken, disiplin cezasını gerektiren eylemler toplumun bütününü ilgilendirmekten çok, belirli görevlerin zedelenmesi ya da toplumda belirli statülerde bulunan kişilerin yaptıkları hukuka aykırılıklar oluşturmaktadır. YURTCAN, s. 33.

639 SAĞLAM Mehmet, "Personel Hukukuna İlişkin Anayasal İlkeler ve Anayasa Mahkemesi'nin Uygulaması", **Danıştay Dergisi**, S.109 s. 44; Tortop'a göre disiplin cezalarının amacı; *".. kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak ve Devlet memurları için oluşturulan çalışma düzenini korumaktadır. Ceza kanunlarının belirttiği*

maksatlarından biri, kişinin yaptığı kötülüğe karşılık onu cezalandırmaktır. Disiplin cezalarının maksadı ise, cezalandırmak değil, idarenin kurumsal düzenin korunmasını sağlamaktır[640]. Disiplin cezaları, kavram olarak "idari yaptırım" kapsamındadır[641]. Disiplin cezaları "idari makamlar" tarafından yapılırlar. Disiplin cezaları, bir idari işlem olarak yargısal denetime açıktır. Disiplin cezalarının yargısal denetimi idari yargı mercileri tarafından yerine getirilir. Adli yönden cezai yaptırımlar ise, bağımsız mahkemelerce veya hâkim kararı ile verir. Ceza yargısı bu işlevi yerine getirmektedir[642]. Adli yönden verilen cezalar, temel insan haklarına etkisi nedeniyle sadece mahkeme kararlarının kesinleşmesi üzerine uygulanmaktadır (5275 SK m.5). Disiplin yönünden verilen cezaları ise, yargısal kesinleşme aşaması beklenilmeden idari anlamda kesinleşme üzerine derhal uygulanır (657 SK m. 132).

Devlet memurlarının veya yargı mensuplarının işlediği bir fiil bazen sadece disiplin cezasını gerektirirken bazen de sadece ceza hukuku kapsamında bir suç teşkil eder ve ceza hukuku genel hükümler kapsamında bir cezayı gerektirir. Diğer bir ifadeyle, ceza hukukuna göre suç teşkil eden bir fiil disiplin hukuku yönünden suç teşkil etmeyebilir. Oysa genellikle, kamu görevlisinin fiili hem disiplin cezası hem de adli yönden suç teşkil etmesi nedeniyle ceza yargılaması gerektirebilir. 657 sayılı Kanuna göre, ilgili kamu görevlisi hakkında disiplin kovuşturmasının yapılmış olması, eylemi suç teşkil eden kişi hakkında ayrıca ceza kovuşturması yapılmasına engel olmayacaktır (657 SK m. 215/son). Bir başka ifadeyle disiplin soruşturması, ceza soruşturması veya kovuşturmasından bağımsızdır. Bu nedenle bir fiilden dolayı

---

cezalardan ayrı olarak idare bazı tedbirleri almaya yetkili kılınmıştır. İdarenin aldığı hukuksal ve yönetsel önlemler ve uygulamalar disiplin rejimini meydana getirir. Bu rejimin amacı, kamu personelinin meslek hayatını, görev sırasındaki kişisel davranışlarını ilgilendiren ve kamu hizmetlerinin hukuksal kurallara, statülere ve kamu menfaatlerine uygun olarak işlemesini sağlamaktır.." olduğu hakkında bkz. TORTOP Nuri, **Personel Yönetimi**, TODAİE Yayınları, Yayın No: 245, Ankara 1992, s. 218-219; MEMİŞ Halil, **Personel Mevzuatı**, Mahalli İdareler Kontrolörleri Derneği, Yayın No: 5, Ankara 1998, s. 337-338.

640 SAĞLAM, Disiplin, s. 21.

641 İdari Yaptırımlar hakkında geniş bilgi için bkz. OĞURLU, İdari Yaptırımlar, s. 143-194.

642 POLAT Şevket, **Memur Disiplin Hukuku-Ceza Hukuku İlişkisi**, TODAİE Kamu Yönetimi Yüksek Lisans Programı Dönem Projesi, Ankara 2010, s. 38.

ceza soruşturması veya kovuşturmasına girişilmiş olması, aynı fiille ilgili olarak disiplin soruşturması yapılmasına mani değildir[643].

Hâkim ve savcılar hakkında ceza soruşturması veya kovuşturmasına başlanmış olması, aynı olay nedeniyle disiplin soruşturması yapılmasını gerektirmeyeceği gibi, ilgilinin mahkûm olması veya olmaması ayrıca disiplin cezası verilmesine engel teşkil etmez (2802 SK m. 72). Disiplin soruşturmasına konu eylemin suç teşkil etmesi halinde, ceza kanunlarında öngörülen zamanaşımı süreleri disiplin soruşturmalarında uygulanmaktadır. Buna göre, ceza soruşturması veya kovuşturmasının disiplin soruşturmasına etkisi bulunmaktadır (2802 SK m. 72). Yargı mensubunun işlediği fiil nedeniyle adli yönden cezaya hükmedilmesi, aynı fiilden dolayı disiplin soruşturması yapılmasına ve disiplin cezası verilmesine engel olmaz. Çünkü tek fiilden dolayı iki ceza uygulanması yasağı, disiplin suçları ile genel adli suçlar arasında geçerli değildir[644]. Örneğin, göreviyle ilgili irtikâp fiili işlediği için ceza mahkemesinden hapis cezası alan yargı mensubu, işlediği fiilin disiplin suçu niteliği de bulunduğu için hakkında disiplin soruşturması yapılacaktır ve disiplin cezasına hükmedilecektir. Yargı mensupları hakkında disiplin soruşturmasının başlatılmış olması da, ceza soruşturmasının ve kovuşturmasının yapılmasına engel değildir.

Disiplin suçu aynı zamanda ceza hukuku açısından da soruşturma veya kovuşturmaya konu olmuşsa, ceza mahkemelerince verilecek kesin kararlar, disiplin hukukunda dikkate alınacak veri ve bilgiler arasında yer alacaktır. Ceza yargılaması sonucunda, suçun unsurlarının oluşmadığı ya da suçun işlenmediğinin tespit edilmesi nedeniyle ilgilinin beraat etmesi[645] halinde, beraat kararının disiplin soruşturması açısından da bağlayıcı olacağı muhakkaktır[646].

---

643 ASLAN, s. 29, GÜNDAY, s. 628, ERCAN, s. 102.

644 ERCAN, s. 103.

645 ‘‘davacı hakkında isnat edilen fiillere ilişkin olarak "hizmet nedeniyle görevi kötüye kullanma" suçundan yapılan ceza yargılamasında, Asliye Ceza Mahkemesinin kararıyla; Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Denetim Başkanlığının 04.01.2012 sayılı raporunda Okul Aile Birliği hesabına aktarılmayan 5.464,60-TL'nin olduğu belirtilmiş ise de, Nöbetçi Asliye Ceza Mahkemesi aracılığıyla defter ve belgeler üzerinde yaptırılan ve harcamalarda usulsüzlük

Konuya ilişkin Danıştay'ın bir kararında, *''Suç oluşturan bir fiilin, farklı Yasalardan doğan hukuki yaptırımlara tabi olması halinde kabul edilen genel ilke, her iki kovuşturmanın birbirini etkilemeden ayrı ayrı yürütülerek sonuçlandırılmasıdır. Bir başka anlatımla, disiplin suçu oluşturan bir fiilin genel hükümlere göre suç teşkil etmesi durumunda disiplin soruşturması ile ceza kovuşturması birbirinden bağımsız olarak yürütülebilecektir. Bu kabulün ana nedeni, disiplin cezalarıyla adli cezalar arasındaki nitelik farklılığı olmakla birlikte bir başka nedeni de, disiplin hukukunda öngörülen zamanaşımı sürelerinin ceza hukukuna göre kısa olmasıdır. Öngörülen zamanaşımı süreleri dikkate alındığında, disiplin soruşturması açısından ceza kovuşturmasının sonucunun beklenmesi disiplin suçlarının cezalandırılmamasına neden olabilecektir. Bu nedenle, başlatılan disiplin soruşturmalarının tamamlanmasında kamu yararı bulunduğu açıktır. Öte yandan, disipline aykırı bir fiilin gerek maddi unsuru gerekse bu fiille uygulanan cezanın hukuki sonuçları üzerinde, ceza mahkemelerince kesin hüküm niteliğinde verilen bir kararın hukuki etki ve sonuç yaratmayacağının kabulü de mümkün değildir. Disiplin cezası ile yaptırıma bağlanan suç aynı zamanda ceza hukuku yönünden de yargılama konusu olmuşsa, ceza mahkemelerinin verecekleri kesin kararların, disiplin hukukunda göz önünde bulundurulacak veri ve bilgiler arasında yer alacağı, ceza yargılaması sonucunda, suçun unsurlarının oluşmadığı ya da suçun işlenmediğinin tespit edilmesi nedeniyle ilgilinin beraat etmesi halinde bu beraat kararının disiplin cezası açısından da bağlayıcı olacağı tartışmasızdır. Bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere, suçun tabi olduğu Yasal ve düzenleyici kurallar nedeniyle disiplin soruşturması ve ceza kovuşturmasının birbirinden bağımsız yürütülmesinde hukuken bir engel bulunmamakla birlikte; bu şekilde kesinleşen bir disiplin cezasının yargısal*

---

yapıldığına dair bir belgeye rastlanılmadığı, toplanan para ile harcanan tutarlar arasında bir fark tespit edilmediği, faturasız ya da belgesiz herhangi bir kayıt bulunmadığı yönünde düzenlenen bilirkişi raporu esas alınarak davacının üzerine atılı suçu işlemediği gerekçesiyle beraatine karar verildiği, dava konusu işleme dayanak alınan soruşturma raporunun objektifliği açısından oluşan şüphe ve davacı hakkında isnat edilen fiillere ilişkin beraat kararına da esas alınan bilirkişi raporu karşısında, hakkında isnat edilen fiillerin sübuta ermediği anlaşılan davacının, 1702 sayılı Kanunun 22/3. maddesi uyarınca Bir(1) günlük maaş kesim cezası ile cezalandırılmasına ilişkin işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı'' hakkında D12D, 31.05.2016, E. 2012/11849, K. 2016/3483 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.05.2017.

646 GÜNDAY, s. 628.

denetimi sırasında, ceza yargılamasının sonucuna göre değerlendirme yapılması hukuka ve hakkaniyete uygun olacaktır.''[647] gerekçesine yer verilmiştir.

Disiplin soruşturmasına konu olan fiille yargı mensubu arasında herhangi bir bağ olmadığı, fiilin yargı mensubu tarafından gerçekleştirilmediği hususu ceza soruşturması veya kovuşturması sonucunda kesin olarak saptanmışsa, ceza mahkemesinin kararı disiplin soruşturmasında idareyi bağlar; yargı mensubuna bu fiil nedeniyle disiplin cezası verilemez[648].

Ceza mahkemesinin verdiği her beraat kararı ise disiplin soruşturmasında, soruşturma yapan idareyi bağlamayacaktır[649]. Ceza mahkemesince yargı

---

647 D8D, 22.06.2010, E. 2010/817, K. 2010/3680 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 03.06.2017.

648 KARAHANOĞULLARI, s. 65.

649 ''davacının, Asliye Hukuk Mahkemesi Hakimi olarak görev yaptığı dönemde, ….. A.Ş. çalışanı olduklarını belirten … ve arkadaşları vekilleri tarafından, …..,ve diğerleri aleyhine, ….. arasında yapılan sözleşmeler uyarınca bu şirketler arasındaki ihtilafların İsviçre Hakem Heyetince çözümlenmesi gerekirken ABD Bölge Mahkemesinin de aralarında bulunduğu mahkemelerce verilen tedbir kararları nedeniyle mağdur oldukları iddiasıyla, haksız eylem tespiti ve muarazanın önlenmesi istemiyle .. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 2003/15 esasına kayden açılan davada verdiği ihtiyati tedbir kararını yırtarak yerine mahkeme katibi ile birlikte yeni bir tedbir kararı yazdıkları iddiasıyla ilgili olarak yapılan soruşturma sonucunda …. Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı tarafından düzenlenen 12.7.2006 tarihli fezlekede, davacının söz konusu fiili nedeniyle hatır ve gönüle bakarak görev yaptığı kanısı uyandırdığından disiplin cezasıyla cezalandırılması ve hakkında cezai kovuşturma yapılması kanaatine varıldığı; aynı fiili nedeniyle açılan ceza davasında, … 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nin .. sayılı kararıyla, resmi belgeyi yok etmek suçundan 4 yıl 6 ay süreyle hapis cezası ile cezalandırıldığı; bu kararın temyiz edilmesi üzerine, Yargıtay 11. Ceza Dairesi'nce mahkumiyet kararının bozulduğu; bunun üzerine yeniden yapılan yargılama neticesinde … Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararıyla, sanığın (davacının) resmi belgeyi haksız olarak yok etme ve hak sahibinin belgeyi kullanma imkanını ortadan kaldırma amacının bulunduğundan söz edilemeyeceğinden, resmi belgeyi yok etme suçunun oluşmadığı, ancak daha önce yazılıp davacı tarafa tebliğ edilen ve mahkeme kartonuna konulan bir kararda değişiklik yapma veya karardaki eksikliği giderme hususunda Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa göre işlem yapması gerekirken, Kanuna aykırı bir şekilde kararı yok etme eyleminin 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 240/1. maddesinde yazılı görevi kötüye kullanmak suçunu oluşturduğu saptaması yapıldıktan sonra, suç tarihi dikkate alınarak davanın zaman aşımı nedeniyle düşmesine karar verildiği ve bu kararın temyize edilmeyerek 2.11.2011 tarihinde kesinleştiği; konunun disiplin yönünden değerlendirilmesi sonucunda ise, HSYK 2. Dairesi'nin … tarih ve … sayılı kararıyla, "her ne kadar hakkındaki ceza davasının zaman aşımı nedeniyle düşmesine karar verilmiş ise de, … Ağır Ceza Mahkemesince saptanan hususlar, disiplin soruşturması sırasında alınan tanık ifadeleri ve elde edilen diğer delillerin birlikte değerlendirilmesinden, davacının eylemlerinin Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin 3.2, 4.2 ve 4.9 maddelerinde sıralanan hususları ihlal ettiği, eylemlerinin, mesleğin şeref ve onuru ile memuriyet nüfuz ve itibarını bozacak nitelikte görüldüğü" belirtilerek, 2802 sayılı Kanunun 69. maddesinin son fıkrası uyarınca meslekten çıkarma cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği; davacının, bu kararın yeniden incelenmesi talebinin, HSYK 2. Dairesi'nin … sayılı kararıyla reddedildiği; söz konusu cezaya karşı yapılan itirazının

mensubunun delil yetersizliği nedeniyle beraat etmesi durumunda veya davanın düşmesine karar verilmesi durumunda da ilgilinin eylemi disiplin suçu teşkil etmesi halinde ilgiliye disiplin cezası verilebilecektir[650]. Yine ceza mahkemesince verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının, kesin hüküm niteliği taşıyıp taşımadığı ve kesin delil olarak idari yargı mercileri için bağlayıcı olup olmadığı hususlarının da irdelenmesi gerekmektedir[651]. Danıştay kararlarına göre, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, kesin hüküm niteliğinde olmadığı ve davacının lehine veya aleyhine bir sonuç doğurmadığı, idarece ceza mahkemesi kararından bağımsız olarak bilgi, belge ve tanık ifadeleri çerçevesinde kamu görevlisine isnat edilen fiilleri işleyip işlemediği ve bu fiillerin disiplin suçu oluşturup oluşturmadığı hususunda inceleme yapılarak karar verilmesi gerekmektedir[652].

---

da, HSYK Genel Kurulu'nun …. sayılı kararıyla reddi üzerine açılan davada, davacının söz konusu eylemi "mesleğin şeref ve onurunu ve memuriyet nüfuz ve itibarını bozacak nitelikte" olduğundan, 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun 69. maddesinin son fıkrası uyarınca meslekten çıkarma cezası ile cezalandırılmasına ilişkin işlem ile yapılan itirazın reddine ilişkin işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı'' hakkında D16D, 15.12.2015, E. 2015/4738, K. 2015/8246 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.05.2017.

650 ''Her ne kadar davacının soruşturma kapsamında yer alan fiileri nedeniyle yargılandığı davada, … Ağır Ceza Mahkemesinin … sayılı kararıyla davacının delil yetersizliği nedeniyle beraatine hükmedilmiş ise de, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 131. maddesinde, aynı olaydan dolayı memurun ceza kanununa göre mahkûm olması veya olmaması hallerinin ayrıca disiplin cezası uygulanmasına engel olmayacağı hükme bağlandığı, soruşturma raporunda yer alan tespitler ve ifadelerin bir bütün olarak değerlendirilmesinden davacının adı geçen firmanın lehine muvazaalı işlemler gerçekleştirdiği, dolayısıyla üzerine atılı görevin yerine getirilmesinde kişilerin yarar veya zararını hedef tutan davranışlarda bulunmak fiilini işlediği, dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varıldığından, dava konusu işlemin iptali yolunda verilen temyize konu kararda hukuki isabet görülmediği'' hakkında D12D, 08.10.2015, E. 2011/313, K. 2015/5106 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.05.2017.

651 Hükmün açıklanmasının idari davalara etkisi hakkında bkz. EPÖZDEMİR Rezan, **Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması**, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s. 307-313; ARTUÇ Mustafa, **Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması**, Adalet Yayınevi, Ankara 2010, s. 470-480; KARAASLAN Mehmet, "Suç ve Cezaların Memuriyete Etkisi", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y. 2009, C. 58, S. 1, s. 107-109.

652 "Kesin delil bulunan bir konuda, Mahkemece bu yönün doğruluğunun yeniden araştırılması ve inceleme konusu yapılması hukuken mümkün değildir. Kesin delil; tarafları ve hakimi bağlayan, bu tip delillerle kanıtlanan olayın hukuksal olarak doğru kabul edilmesi gereken delillerdir. Hakimin kesin delilleri takdir yetkisi yoktur. Bu biçimde ispatlanan hususu doğru kabul etmek zorundadır. Hukukumuzda kesin hüküm de kesin deliller arasında sayılmaktadır. Kesin hüküm, tüm yargısal organları da bağlar. Kesin hüküm bulunan hallerde, hiçbir mahkeme aynı konuyu yeniden inceleyip, farklı yönde yeni bir karar veremez. Bir mahkeme

Ceza soruşturması ve kovuşturması sadece disiplin soruşturmasını etkilememekte, aynı zamanda idare mahkemelerinin disiplin cezasına yönelik idari yargılama süreçlerini de etkilemektedir. Kimi durumlarda Danıştay, disiplin cezalarına yönelik idari davalarda, idare mahkemelerinin adli kovuşturma sonucunu beklemesi gerektiğini belirtmektedir. Konuya ilişkin olarak Danıştay bir kararında ‘‘*ceza mahkemesi kararlarının disiplin cezalarına etkisi değerlendirildiğinde; memurun ceza kovuşturması sonucunda memurluk yapmasına engel bir cezaya*

---

hükmünün kesin hüküm teşkil edebilmesi için şekli ve maddi anlamda kesin olması gerekmektedir. Şekli anlamda kesin hüküm, sözü edilen karara karşı artık bütün olağan yasa yollarının kapandığı anlamına gelir. Maddi anlamda kesin hüküm ise, dava konularının, dava nedenlerinin ve taraflarının aynı olması gerektiğini ifade etmektedir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı ise, ceza mahkemesince verilebilecek hükümlerin sınırlı olarak sayıldığı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223. maddesinde yer almadığından, hüküm niteliği taşımamaktadır. Davanın esasını çözen bir hüküm niteliğinde olmayan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararları, lehe veya aleyhe bir sonuç da doğurmamaktadır. Bu husus, Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 3.5.2011 tarih ve E:2011/4-61, K:2011/79 sayılı kararıyla da açıkça ortaya konulmuştur. Dolayısıyla, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verildiği durumlarda, ortada ceza hukuku anlamında kesinleşmiş bir mahkumiyet hükmü bulunmadığından, bu kararlar kesin delil olarak idari yargı mercilerini bağlamayacaktır. Yukarıda yer verilen açıklamalar çerçevesinde, davacı hakkında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, kesin hüküm niteliğinde olmadığından ve davacının lehine veya aleyhine bir sonuç doğurmadığından; idare mahkemesince, ceza mahkemesi kararından bağımsız olarak dava dosyasındaki bilgi, belge ve tanık ifadeleri çerçevesinde davacının isnat edilen fiilleri işleyip işlemediği ve bu fiillerin disiplin suçu oluşturup oluşturmadığı hususunda inceleme yapılarak karar verilmesinde hukuki bir engel bulunmamaktadır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi nedeniyle, görevine girmeyen bir işten dolayı menfaat temin etmek suçundan mahkumiyetine ilişkin hakkında kesinleşmiş bir yargı kararı bulunmayan davacının, Türk Ceza Kanununda ifadesini bulan "görevine girmeyen bir işten dolayı menfaat temin etmek suçunu" işlediğinden söz etmeye imkan bulunmadığından, temyize konu İdare Mahkemesi kararının "davacı, kamu kurumunu dolandırmak suçu kapsamında delil yetersizliği nedeniyle beraat etmiş ise de, görevinde olmayan bir iş nedeniyle parasal olarak menfaat temin ettiği ceza mahkemesi kararı ile de sabit olan davacının eyleminin memurluk sıfatıyla bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici bir hareket olduğu açık olup; bu fiili karşılığında Devlet memurluğundan çıkarma cezasıyla cezalandırılmasına ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı" gerekçesinde isabet bulunmamakta ise de; dava dosyasında bulunan ve dava konusu işlemin dayanağını oluşturan soruşturma raporu ile soruşturma raporuna ekli bilgi ve belgeler birlikte değerlendirildiğinde, …. Ajans Amirliği'nde depo teknisyeni olan davacının, .. Ajans Amirliğine bağlı fındık alım merkezlerindeki fındık alım işlemleri sırasında vazifesi olmadığı halde standart dışı fındıkların alımı için görevlileri zorladığı, fındık tartımı ve numune alma işlerine müdahil olduğu, bazı üretici ve aracılarla para alışverişi içerisinde olduğu hususu sabit olduğundan, bu fiilleri ile "memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunan" davacının fiillerinin karşılığında, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125/E-g maddesi uyarınca Devlet Memurluğundan çıkarma cezası ile tecziyesi yolunda tesis edilen dava konusu işlemde mevzuata aykırılık bulunmadığından ve bu husus temyize konu kararın bozulmasını gerektirmediğinden davanın reddine yönelik İdare Mahkemesi kararında sonuç itibarı ile hukuka aykırılık görülmediği’’ hakkında D16D, 04.04.2016, E. 2015/1133, K. 2016/2638 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.05.2017.

mahkum edilmemesi, disiplin hukuku yönünden disiplin cezası verilmesine yahut bu disiplin cezasına yönelik idari yargılamanın yapılmasına engel olmadığı, ancak bazı durumlarda disiplin cezasına yönelik idari yargılama yapan idare mahkemelerinin, adli kovuşturma sonucunu beklemesi, adil ve isabetli bir karar verilmesi açısından önem arz ettiğinden, belirtilen ve aynı zamanda suç teşkil eden eylemleri sebebiyle sözleşmesi feshedilen davacının… Ağır Ceza Mahkemesinde E:2012/83 sayılı davada kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçundan sanık olarak yargılandığı görüldüğünden İdare mahkemesinin bu yargılamanın sonucuna göre yeniden bir karar vermesi gerektiğine'' hükmetmiştir[653].

Ceza soruşturması ve kovuşturmasının disiplin hukukuna diğer bir etkisi de delillerin kullanılması ve kabul edilebilirliğiyle ilgilidir. Ceza muhakemesinde ancak hukuka uygun delillerle karar verilebilmesi mümkündür. Hukuka aykırı elde edilen deliller ceza mahkemesi kararlarına esas alınamaz[654]. Ceza soruşturması veya kovuşturması aşamasında hukuka aykırı olarak elde edilen delillerin disiplin soruşturmasına önemli etkisi bulunmaktadır. Zira ceza muhakemesinde hukuka aykırı olarak kabul edilen deliller disiplin hukukunda delil olarak kabul görmekte ve bu delillere göre disiplin cezası verilebilmektedir[655].

---

653 D16D, 08.04.2015, E. 2015/4771, K. 2015/1511 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 03.05.2017.

654 Anayasanın 38/6 maddesinin disiplin suç ve cezalarında uygulanıp uygulanmayacağı, bir başka deyişle hukuka aykırı olarak elde edilen delillerin disiplin hukukunda uygulanıp uygulanmayacağı konusunda doktrinde görüş birliği yoktur. Bu konudaki görüşler ve tartışmalar için bkz. ERYILMAZ, s. 225-228; Hukuka aykırı delillerin kullanılamayacağı hakkında TANRISEVER Süha, "Türk Medeni Usul Hukuku Bağlamında Hukuka Aykırı Yollardan Elde Edilen Delillerin Durumunun İrdelenmesi, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 65, s. 371; AKGÜNER, s. 439; SOYASLAN Doğan, **Yürütme Organının Suç ve Ceza Koyma Yetkisi**, Kazancı Yayınları, Ankara 1990, s. 90; KARAN Kaman Nur, **Devlet Memurluğunun Sona Ermesi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2003, s. 107-109; Gizli kamera yerleştirmek suretiyle yasaya aykırı şekilde elde edilmiş kayıtların tek başına delil niteliğinin olmadığı hakkında bkz. D.16.D, 01.07.2015, E.2015/14258, K.2015/4219, (**Danıştay Dergisi,** S. 140, s. 275-277).

655 ''telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi esnasında elde edilen suç delillerinin, hakkında dinleme kararı bulunmayan üçüncü şahısların (kamu görevlilerinin) idari bir suç işlediğine ilişkin bilgiler içermesi halinde, bu kişilerle ilgili olarak yapılan disiplin soruşturması ve idari yargılama sürecinde kullanılıp kullanılamayacağı hususu önem arzettiği, ceza soruşturması ve kovuşturması sırasında kullanılamayan veya kullanılmayan bir kısım delillerin disiplin soruşturması ve yargılaması sırasında kullanılmasında hukuka aykırı bir durum olmadığı gibi, disiplin hukukunda kimi durumlarda kanaatin yeterli olması nedeniyle,

III. AF KANUNLARININ DİSİPLİN SUÇ VE CEZALARINA ETKİSİ

Temel bir kural olarak, suçlara yönelik affın disiplin suç ve cezalarına etkisi bulunmamaktadır[656]. Zira, disiplin suç ve cezaları ceza mahkûmiyetinin bir neticesi değildir. Ancak disiplin cezaları bir ceza mahkûmiyetinin doğrudan sonucu ise genel afla beraber ceza mahkûmiyetinin tüm neticeleri ortadan kalkacağından ve disiplin cezasının dayanağı kalmayacağından disiplin cezaları da ortadan kalkacaktır[657]. 657 sayılı Kanunda ceza mahkûmiyetinin neticesi olan herhangi bir disiplin cezasına yer verilmemiştir[658].

Uygulamada sadece disiplin suç ve cezalarına yönelik bir af kanunu yapılabileceği gibi, adli suç ve cezalar için çıkarılmış af kanunlarında disiplin cezalarının affına ilişkin hükümler de yer alabilir. Ancak, çoğunlukla birinci yol tercih edilerek disiplin cezaları için özel af kanunları çıkarılmaktadır[659]. Af kanunu sonucu disiplin cezaları ortadan kalkar; aynı fiilden dolayı ilgilisine yeniden bir disiplin cezası verilemez. Af kanunu çıkarıldıktan sonra devam eden disiplin soruşturmaları af kanunu kapsamında ise disiplin soruşturmasına da derhal son verilir. Disiplin soruşturması bitirilmiş ancak henüz disiplin cezasına ilişkin işlem kesinleşmemişse bu disiplin cezası da verilmez. Şayet disiplin cezası uygulanmışsa, kamu görevlisinin siciline işlenen cezanın sicil dosyasından silinmesi gerekir[660].

---

bunu yasaklayan bir düzenlemeye de yer verilmediği, İdare Mahkemesince dosyada yer alan telefon tapelerindeki ifadelerin incelenmesi suretiyle uyuşmazlığın esası hakkında bir karar verilmesi gerekirken, tesadüfen elde edilen delillerin disiplin hukuku yönünden kullanılma olanağı bulunmadığından bahisle dava konusu işlemin iptali yolunda verilen temyize konu kararda hukuki isabet bulunmadığı" hakkında D12D, 26.05.2010, E. 2007/6148, K. 2010/2851 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 15.05.2015.

656 YILDIRIM, Disiplin Cezalarının Affı, s. 440.

657 KARAHANOĞULLARI, s. 70-71.

658 ASLAN, s. 41.

659 Disiplin affına ilişkin olarak çıkartılan 4455 sayılı Kanun için bkz. RGT. 07.07.1992, RGS. 21277; 5525 sayılı Kanun için bkz. RGT. 04.07.2006, RGS. 26218.

660 ERCAN, s. 105.

Türkiye'de yürürlüğe giren af kanunları, diğer kamu görevlilerinin aksine yargı mensupları açısından dar kapsamlı olmaktadır[661]. Türkiye'de çeşitli tarihlerde disiplin affı kanunları yürürlüğe girmiştir. Disiplin affını ilgilendiren son iki kanun 4455 ve 5525 sayılı kanunlardır. Her iki disiplin affı kanununda yargı mensupları hakkında verilen bazı disiplin cezalarının kapsam dışında bırakıldığı görülmektedir[662].

Kamu görevlilerinin af kapsamından yararlanabilmesi için af kanununda öngörülen tarihten sonra verilen bir disiplin cezasının bulunması gerekmektedir[663]. 4455 sayılı Kanun kapsamındaki disiplin cezaları ileriye yönelik olarak tüm neticeleriyle birlikte ortadan kalkmaktadır. Bu haliyle görevine son verilen kamu görevlilerinin tekrar memuriyete atanması hukuken mümkün olmakla birlikte, bu kanunun ilk halinde idareye kamu görevlilerini önceki görevlerine atama konusunda bir yükümlülük getirilmemişti[664]. 5525 sayılı Memurlar ile Diğer Kamu

661 ERCAN, s. 105.

662 ''Cumhuriyet Savcısı olan davacının almış olduğu yer değiştirme cezasının affa uğradığından bahisle sicilden silinmesi istemiyle .. yaptığı başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davada, davacıya 15.12.1997 tarihinde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kararı uyarınca verilen yer değiştirme cezası suçun işleniş tarihi itibariyle 4455 sayılı yasa kapsamına girdiği, ancak 4455 sayılı Yasa'da 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun 69.maddesinin bir ila dördüncü fıkralarına göre verilmiş yer değiştirme cezaları disiplin affı kapsamı dışında tutulduğu, Yasada "69. maddenin bir ila dördüncü fıkraları ile" kastedilen bir ve dördüncü fıkraları arasında olan tüm fıkraların Af yasası kapsamı dışında tutulduğu, davacıya verilen yer değiştirme cezası 69. maddenin 2.fıkrası uyarınca tesis edildiğinden anılan disiplin cezasının Af yasası kapsamında olduğundan söz edilemeyeceği'' hakkında D12D, 10.10.2008, E. 2008/1516, K. 2008/5054 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 17.05.2017.

663 ''5525 sayılı Kanun'un ek 1. maddesi uyarınca yapılan atamalarda idarenin bağlı yetki içerisinde olduğu, maddede yer alan şartların taşınması ve üç ay içinde başvurulması durumunda atama yapılmasının zorunlu olduğu açık ise de; madde metninin incelenmesinden 28 Şubat 1997 tarihinden sonra verilen disiplin cezaları nedeniyle memuriyetten çıkarılanlardan 4455 sayılı Af Kanunu hükümlerinden yararlanmış olanların bu kapsamda olduğu, davacının ise bu tarihten önce (1995 yılında) meslekten çıkarma cezası ile cezalandırıldığı, dolayısıyla anılan madde kapsamında atanmasına imkan olmadığı'' hakkında D12D, 21/04/2016, E. 2016/159, K. 2016/405 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 18.05.2017.

664 ''4455 sayılı Yasa hükümleri incelendiğinde; anılan Yasa'da memurlar ve diğer kamu görevlilerinin 23.4.1999 tarihinden önce işledikleri fiiller nedeniyle verilen bazı disiplin cezalarının affının öngörüldüğü, af kapsamındaki cezaların tüm sonuçları ile affedildiğinin belirtildiği, buna karşılık af kapsamındaki cezalar nedeniyle görevlerine son verilmiş olan personelin eski görevlerine tekrar atanmalarını öngören herhangi bir düzenlemeye yer vermediği görüldüğünden, 4455 sayılı Yasa'nın bu yasa kapsamındaki cezaları geleceğe etkili olarak tüm sonuçlarıyla ortadan kaldırması, böylece ilgililerin tekrar memuriyete atanmalarının

Görevlilerinin Bazı Disiplin Cezalarının Affı Hakkında Kanuna 12.07.2013 tarih ve 6495 sayılı Kanunun 43. maddesiyle eklenen ve 2.08.2013 tarihinde yürürlüğe giren Ek 1. maddede, *"28/2/1997 tarihinden sonra verilen disiplin cezaları nedeniyle memuriyetten çıkarılanlardan 28/8/1999 tarihli ve 4455 sayılı Memurlar İle Diğer Kamu Görevlilerinin Disiplin Cezalarının Affı Hakkında Kanun veya bu Kanun hükümlerinden yararlanmış olanların; a) Memuriyete giriş şartlarını kaybetmemiş olmaları, b) Durumlarına uygun boş kadro veya pozisyon bulunması, c) Bu kadro ve pozisyonlara ait nitelikleri taşımaları, ç) Üç ay içinde müracaat etmeleri, Kaydıyla yeniden göreve alınmalarında 20/12/2012 tarihli ve 6363 sayılı 2013 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun eki (İ) Cetvelinde yer alan atama sayısı sınırlaması uygulanmaz...."* kuralına yer verilmiştir. Bu kanun değişikliğiyle kanun koyucunun amacı, af kanunundan yararlananların yeniden göreve atanmasıdır[665].

Kamu görevlileri hakkında verilen disiplin cezalarının affı konusunda bazı disiplin cezalarının kanunun kapsam dışında bırakılması, kanun koyucunun af yetkisine eşitlik açısından da bakmayı gerekli kılmaktadır[666]. 4455 sayılı Kanun ve 5525 sayılı Kanun, sayılan bazı istisnalar dışında tekrar kamu görevine atanmama ya

önündeki engelleri kaldırmasına karşılık, idareye ilgilileri eski görevlerine atama konusunda herhangi bir yükümlülük getirmemesi karşısında; anılan yasa uyarınca af kapsamına giren disiplin cezaları nedeniyle görevlerine son verilmiş olan personelin yeniden göreve atanmalarının durumlarına uygun boş kadro veya pozisyon olması, hizmetlerine ihtiyaç duyulması ve bu kadro ve pozisyonlara ait nitelikleri taşımaları kaydıyla ilgili mevzuatı ve açıktan atama prosedürü çerçevesinde kamu kurum ve kuruluşlarının takdirinde olduğu'' hakkında D12D, 20.5.2014, E. 2013/7938, K. 2014/4131 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 13.05.2017.

665 ''Uyuşmazlıkta, davacı tarafından işlenen disiplin suçunun Danıştay 8. Dairesi'nin 14.11.2000 gün ve E:1998/3272, K:2000/7484 sayılı kararı ile 5525 sayılı Yasa kapsamında görüldüğü, bu nedenle yeniden atanma talebinin 5525 sayılı Yasa'nın Ek 1. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, 5525 sayılı Yasa'nın Ek 1. maddesinde yer alan "atama sayısı sınırlamasının uygulanmayacağı" ibaresinin, maddede yer alan şartların taşınması ve üç ay içinde başvurulması durumunda atama yapılmasının zorunlu olduğu şeklinde anlaşılması gerektiği, bu kapsamda davacının yasal düzenleme ile getirilen şartları taşıyıp taşımadığı konusunda bir değerlendirme yapılarak bu şartların taşınması halinde kanun koyucu tarafından verilen takdir yetkisi çerçevesinde idare tarafından atamasının gerçekleştirilmesi gerektiği, davacının 5525 sayılı Kanun'a 12/7/2013 tarih ve 6495 sayılı Yasa'nın 43. maddesi ile eklenen Ek 1. madde uyarınca yeniden göreve atanma istemi ile yaptığı başvurunun, davacının anılan Kanun kapsamında yer almadığından bahisle reddine ilişkin işlemde ve bu işlemin iptali istemiyle açılan davanın reddine ilişkin Mahkeme kararında hukuka uyarlık bulunmadığı'' hakkında D12D, 09.12.2015, E. 2014/8659, K. 2015/6733 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 23.05.2017.

666 YILDIRIM Turan, Anayasa Yargısı, s. 443.

da kurum kurumlarında tekrar çalıştırılmamaya ilişkin disiplin cezalarını tüm neticeleriyle affetmek suretiyle ilgililerin tekrar kamu hizmetlerine dönmelerine imkân tanımakta; fakat bu imkânı yargı mensuplarına vermemektedir[667].

Adli yargı hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile idari yargı hâkim ve savcıları hakkında 14/2/2005 tarihinden 1/9/2013 tarihine kadar işlenmiş fiillerden dolayı verilmiş olan uyarma ve aylıktan kesme cezaları bütün sonuçları ile affedilmiştir. Af kapsamına giren disiplin cezalarının verilmesini gerektiren fiillerden dolayı ilgililer hakkında disiplin inceleme, soruşturma ve kovuşturması yapılmaz; devam etmekte olan disiplin inceleme, soruşturma ve kovuşturmaları işlemden kaldırılır; kesinleşmiş olan disiplin cezaları uygulanmaz (2802 SK Geçici Madde 19).

IV. CEZALARIN TECİL EDİLMESİNİN DİSİPLİN HUKUKUNA ETKİSİ

Erteleme (tecil), işlenen bir suç nedeniyle kişinin aldığı ceza hükmünün uygulanmasının belli bir süre geri bırakılmasıdır[668]. Türk Ceza Kanununa göre, belirlenen denetim müddetinde yeniden bir suç işlenmezse hükmonulan ceza infaz edilmiş sayılacaktır (TCK m. 51/8). Böylece yeni Kanunla hapis cezalarının ertelenmesi, şartlı af olmaktan çıkarılıp bir infaz kurumu şekline dönüştürülmüştür[669]. Hâlbuki eski (765 sayılı) Türk Ceza Kanunu'nda, deneme süresi içerisinde sanık suç işlemediği takdirde ertelenen mahkûmiyet vaki olmamış (hiç olmamış) kabul ediliyordu. Yeni Türk Ceza Kanununda, cezanın tecili durumunda, hükümlü denetim süresini verilen yükümlülüklere uyarak ve iyi halli olarak geçirdiği takdirde "cezanın infaz edilmiş" sayılacağı kabul edilmiştir (TCK. m. 5l/8).

---

667 ERCAN, s. 107.

668 Erteleme Hakkında genişbilgi için bkz. ERDEM Mustafa Ruhan, "Ceza Hukukunda Cezaların Ertelenmesine İlişkin Düzenlemelere Anayasal Bakış", **Anayasa Yargısı Dergisi**, C. 18, 2001, s. 17-39; AKBULUT, s. 774.

669 ERCAN, s. 108.

Ceza muhakemesi ve disiplin soruşturmasının birbirinden bağımsızlığı ilkesi gereğince, bir eylemden dolayı ceza mahkemesince verilen cezanın ertelenmiş olması disiplin cezası verilmesini engellemeyecektir[670]. Adli yönden suç teşkil eden eylem aynı zamanda disiplin cezasını gerektiren bir fiil ise, ceza mahkemesince verilen cezanın ertelenmesi kararı sanığın üzerine atılı fiili işlediğinin bir göstergesidir ve delilidir[671].

Tecil edilen cezaya konu fiil, aynı zamanda disiplin cezası verilmesini gerektiriyorsa kamu görevlisi hakkında disiplin cezası verilmesi mecburiyeti bulunmaktadır[672]. Aynı fiilden dolayı önce disiplin cezası verilmişse, daha sonra ceza mahkemesince verilen erteleme kararı önce verilen disiplin cezasını ortadan kaldırmayacaktır[673]. Disiplin cezasının hukuka aykırı olduğu iddia ediliyorsa idari yargı yerinde dava açılması gerekmektedir.

Yargı mensuplarının işlediği bir fiilden dolayı ceza mahkemesince tecil kararı verilmiş ise, bu durum yargı mensubunun eylemi işlediği anlamına gelir. Ceza mahkemesince yargı mensubu hakkında verilen erteleme kararı, disiplin

---

670 GÜNEŞLEYİCİ Şerife**, İdare Hukukunda Memurların Disiplin Soruşturması**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Şubat 2010, s. 26.

671 ‘‘İl Emniyet Müdürlüğünde polis memuru iken emekliye ayrılan davacının, Emniyet Örgütü Disiplin Tüzüğü'nün 8/6-7 maddesi uyarınca meslekten çıkarma cezasıyla cezalandırılmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davada; davacının 5237 sayılı Ceza Yasası uyarınca yeniden yargılandığı davada, … Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararıyla, görevi kötüye kullanmak suçundan 10 ay hapis cezası ile cezalandırıldığı, bu cezanın ertelenerek, erteleme hakkında 1 yıl denetim süresi belirlendiği, bu durumda gerek adli yargılama sonucu gerekse yapılan soruşturma sonucu eylemin subuta erdiği görüldüğünden tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı’’ hakkında D12D, 29.12.2008, E. 2006/4290, K. 2008/7316 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 25.05.2017.

672 PINAR, Devlet Memurları, s. 1057.

673 “Devlet memurluğundan ayrılanların tekrar göreve atanma taleplerinin açıktan atama talebi olarak kabul edilmesi için, ilgilinin görevine dönmesine kanuni bir engel bulunmaması gerektiği, davacı hakkında tesis edilen memurluktan çıkarma cezasının ise mahkeme kararı ile ortadan kalkmadığı, af kanunları kapsamında da bulunmaması sebebiyle memur olabilme koşulunu kaybetmiş olan davacının göreve iade talebinin açıktan atama talebi olarak kabul edilmesine olanak bulunmadığı, davacının işlemiş olduğu fiilden dolayı verilen Devlet memurluğundan çıkarma cezası sebebiyle davacıyı memurluk görevine alma konusunda idare bağlı yetki içinde olduğu, ceza mahkemesince verilen erteleme kararının Devlet memurluğundan çıkarma cezasını ortadan kaldırmayacağı ve davacının bu ceza nedeniyle göreve dönme olanağı bulunmadığı’’ hakkında D12D, 31.10.2008, E. 2006/5745, K. 2008/5570 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 28.05.2017.

soruşturmasının başlatılmasına ve sürdürülmesine engel olmayacağı gibi disiplin cezası verilmesine de mani değildir. Yargı mensubu hakkında verilen erteleme kararı, tesis edilen disiplin cezasını kendiliğinden hükümsüz hale getirmez.

V. DİSİPLİN CEZALARINDA ZAMANAŞIMI

Zamanaşımı, kanunda öngörülen belirli bir sürenin geçmesi nedeniyle ilgili hakkında soruşturma başlatma ve ceza verme yetkisini sonlandıran usul hukuku kurumudur[674]. Disiplin hukukunda iki türlü zamanaşımı vardır. Birincisi disiplin soruşturması başlatma zamanaşımı, ikincisi ise disiplin cezasına karar verme zamanaşımıdır.

A. DİSİPLİN SORUŞTURMASINA BAŞLAMADA ZAMANAŞIMI

Disiplin suçu işleyen kişi hakkında belirli süre içinde disiplin soruşturmasının başlatılması gerekir. Bu süre içinde soruşturmaya başlanılmazsa disiplin cezası verme hakkı zamanaşımına uğrayacaktır. Buna göre, disiplin cezası verilmesi yetkisinin kullanılabilmesi için ne kadarlık bir müddet dâhilinde soruşturmanın açılması gerektiğini düzenleyen süre disiplin soruşturmasına başlamadaki zamanaşımı süresidir[675]. Disiplin soruşturmasına başlatmaya ilişkin zamanaşımı süresi olarak bir ay ve altı ay olmak üzere iki farklı süre öngörülmüştür. Uyarma, kınama, aylıktan kesme ve kademe ilerlemesinin durdurulması cezalarında bir ay içinde, memurluktan çıkarma cezasında altı ay içinde disiplin soruşturmasına başlanması[676] gerekir (657 SK m. 127).

---

674 Zamanaşımı hakkında geniş bilgi için bkz. UZUN Ali, **Ceza Hukukunda Zamanaşımı**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1994, s. 15-25; AKBULUT, s. 879; TANER Fahri Gökçen, **Ceza Hukukunda Zamanaşımı**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008, s. 24-36; MAHMUTOĞLU Fatih Selami, "Dava Zamanaşımı – Lehe Kanun – Aleyhe Alacakaptan'a Armağan", **İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları**, C 1, 2008, s. 271-285; GÖKCEN Ahmet, "Türk Ceza Hukukunda Zamanaşımı", **Kamu Hukuk Arşivi Dergisi**, Mart 2004, s. 19-50; ERCAN, s. 116, KARAHANOĞULLARI, s. 72-78.

675 ERCAN, s. 117.

676 "…aylıktan kesme cezasında bir ay içinde disiplin kovuşturmasına başlanmadığı takdirde disiplin cezası verme yetkisinin zamanaşımına uğrayacağını ifade eden mevzuat hükmü karşısında uyuşmazlıkta, davacının disiplin amiri olan kurum müdürünün uyuşmazlığa konu fiili aynı tarih itibarıyla öğrenmiş olduğu ve tarafların barışmasını bekleyerek soruşturma

2802 sayılı Kanuna göre, hâkim ve savcıların meslekten çıkarma ve yer değiştirme cezalarını gerektiren fiilleri hariç olmak üzere, disiplin cezası verilmesini gerektiren fiillerinin işlenmesinden itibaren üç yıl geçmesi halinde ilgili hâkim ve savcılar hakkında disiplin soruşturması açma hakkı zamanaşımına uğrayacaktır (2802 SK m. 72/2). Hâkim ve savcıların meslekten çıkarma ve yer değiştirme cezalarını gerektiren eylemleri açısından disiplin soruşturmasını başlatma zamanaşımı süreleri uygulanmaz. Hâkim ve savcılar hakkında meslekten çıkarma ve yer değiştirme cezalarını gerektiren eylemler hakkında ceza verme zamanaşımı içerisinde soruşturmaya başlanabileceği için anılan cezayı gerektiren eylemlerde disiplin soruşturması başlatma zamanaşımı ile disiplin cezası verme zamanaşımı aynıdır. Hâkim ve savcılar hakkında disiplin cezasını gerektiren fiil, aynı zamanda ceza hukuku anlamında suç teşkil etmesi halinde ve bu suç hakkında yasada daha uzun bir zamanaşımı müddeti öngörülmüşse ve suçla ilgili ceza soruşturması yahut kovuşturması da açılmış ise 2802 sayılı Kanunda öngörülen süre yerine bu süreler uygulanır (2802 SK 72/3).

B. DİSİPLİN CEZASI VERME ZAMANAŞIMI

Kanunda öngörülen sürelerde kamu görevlisi veya yargı mensubuna disiplin cezası verilmemesi nedeniyle, idarenin disiplin cezası verme yetkisinin ortadan kalkmasına disiplin cezası verme zamanaşımı denir[677].

657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre, devlet memurları hakkında disiplin soruşturmasını gerektiren eylem ve hallerin işlendiği tarihten itibaren nihayet iki yıl içinde disiplin cezası verilmediği takdirde ceza verme yetkisi zamanaşımına uğrar[678] (657 SK m. 127/son.).

---

açmadığı bizzat kendi düzenlediği soruşturma raporundan anlaşıldığı, soruşturma zamanaşımı süresi geçtikten sonra verilmiş olan soruşturma oluruna dayalı olarak tesis edilen dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı'' hakkında D12D, 23/06/2016, E. 2014/1985, K. 2016/4152 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 29.05.2017.

677 DÖNER İsa, "Ceza Zamanaşamı", **Ankara Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. IX, S. 3-4, 2005, s. 35-62; ERCAN, s. 117.

678 ''Dosyanın incelenmesinden; davacının 10.07.2008 ile 01.09.2008 tarihleri arasında işlediği ileri sürülen fiilleri nedeniyle, 25.10.2010 tarihli işlem ile kınama cezası ile cezalandırıldığı

657 sayılı Kanunda düzenlenen bütün disiplin suçları için iki yıllık zamanaşımı süresi uygulanacak olup disiplin soruşturmasına başlamada olduğu gibi fiilin gerektirdiği disiplin cezasının ağırlığına göre ayrı ayrı zamanaşımı süresi belirlenmemiştir. İki yıllık zamanaşımı süresinden sonra soruşturmaya devam edilse dahi disiplin cezası uygulanması hukuken mümkün değildir[679]. Ancak disiplin cezası gerektiren eylemin hangi tarihte işlendiğinin tam olarak tespiti, kanunda öngörülen zamanaşımı sürelerinin dolup dolmadığının belirlenmesi açısından, önem arz etmektedir[680].

2802 sayılı Kanuna göre, meslekten çıkarma ve yer değiştirme cezalarını gerektiren eylemler hariç olmak üzere, 2802 Kanuna göre disiplin soruşturmasını gerektiren eylemlerin işlenmesinden itibaren üç yıl geçmiş ise disiplin soruşturması açılamaz. Disiplin cezasını gerektiren eylemin işlendiği tarihten itibaren beş yıl geçmiş ise disiplin cezası verilemez (m. 72/2).

Hâkim ve savcıların işlediği disiplin suçlarına ilişkin olarak 2802 sayılı Kanunda öngörülen zamanaşımı süreleri Devlet memurları hakkında öngörülen zamanaşımı sürelerinden daha uzundur. Hâkim ve savcılar hakkında meslekten çıkarma ve yer değiştirme cezalarını gerektiren fiiller hakkında herhangi bir soruşturma açma veya ceza verme zamanaşımı da öngörülmemiştir. Bu durum hâkim

---

görülmekte ise de, disiplin cezasının, fiilin işlendiği tarihten itibaren 2 yıl sonra verildiği 127. maddenin ikinci fıkrası uyarınca davalı idarenin "ceza verme yetkisi"nin zaman aşımına uğradığı'' hakkında D12D, 24.02.2016, E: 2012/6959, K: 2016/932 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 30.05.2017.

679 SANCAKDAR, s. 290.

680 ''Uyuşmazlıkta, davacıya disiplin cezası verilmesinin dayanağının, … iline yapılan bir gezide İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne ait fotoğraf makinasını kullandığı iddiasından ibaret olduğu, bu gezinin ne zaman yapıldığı tam olarak dosyadan anlaşılamamakla beraber H.Ç. tarafından verilen ifadede 13.03.2009'da gezi ile ilgili fotoğrafların davacı tarafından kendisine gönderildiğinin belirtilmiş olması göz önüne alındığında gezinin bu tarihten önceki bir zamanda gerçekleştirilmiş ve fotoğraf makinasının kullanılmış olmasının zorunluluk olduğu, disiplin cezasına ilişkin işlemin tesis edildiği tarihi olan 17.03.2011 tarihi dikkate alındığında iki yıllık zamanaşımı süresinin geçtiğinin anlaşıldığı, ancak eylemin tam olarak ne zaman gerçekleştirildiğinin yada farklı zamanlarda da fotoğraf makinasının kullanıldığına ilişkin bir iddianın olup olmadığının açıkça dava dosyası ve eklerinden anlaşılamadığı, bu nedenle bu konuda eksik inceleme yapılmak suretiyle mahkemece karar verildiğinden, idare mahkemesince eylemin gerçekleşme zamanı tam olarak ortaya konulmak suretiyle zamanaşımı konusu araştırılarak yeniden bir karar verilmesi gerektiği'' hakkında D12D, 21/04/2016, E. 2012/11147, K. 2016/2378 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 30.05.2017.

ve savcıların meslek hayatları boyunca ceza tehdidi altına kalmalarına sebebiyet vereceğinden, bu fiiller için de bir zamanaşımı süresi getirilmesi yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatına uygun düşecektir.

Disiplin cezasına konu eylem hakkında adli yönden zamanaşımı nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesi veya ceza davasının düşmesine karar verilmesi, disiplin soruşturmasının yapılmasına ve disiplin cezası verilmesine engel değildir. Ceza Kanunu yönünden zamanaşımı süresinin dolması disiplin cezası verilmesine engel olmayacaktır. Ancak disiplin cezası işleminin tesis edilmesi, ceza davasında verilen mahkûmiyet kararına bağlı ise zamanaşımı yönünden kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesi ya da ceza davasının düşmesi kararı disiplin cezası işleminin tesisine engel olacaktır. Zira ortada ceza mahkemesince verilen bir mahkûmiyet kararı bulunmamaktadır[681].

Disiplin suç ve cezalarında zamanaşımı süresinin durması ve kesilmesi konusunda Danıştay'ın eski tarihli bir kararında, Ceza Kanununda gösterilen süreaşımının kıyas yoluyla idare hukukunda uygulanmasının hukuken olanaklı olduğu ifade edilmiştir[682]. Pınar'a göre 657 sayılı Kanunda düzenlenen zamanaşımına ilişkin süreler hak düşürücü süreler olduğundan bu sürelerin durması veya kesilmesi mümkün değildir[683]. Danıştay'ın konuya ilişkin bir başka kararında ise, idarece kanunda öngörülen zamanaşımı içinde disiplin cezası verildiği takdirde zamanaşımının kesileceği, disiplin cezasına karşı idari yargıda dava açılması üzerine verilen iptal kararı üzerine yeniden disiplin cezası tesis edilmesi gereken durumlarda ise zamanaşımı süresinin yeniden işletilmeyeceği ifade edilmiştir[684]. Buna göre disiplin cezasına ilişkin işlemin mahkemece iptal edilmesi üzerine, idarece mahkeme kararı doğrultusunda disiplin cezası verilmesi gerektiren hallerde, yargı kararı

681 KARAHANOĞULLARI, s. 72-73; ERCAN, s. 118.

682 DGK, 12.07.1955, E. 1955/205, K. 1955/213, (PINAR, Disiplin Soruşturması Usulü, s. 1107).

683 PINAR, s. 975.

684 D8D, 07.10.1996, E. 1996/3070, K. 1996/2443 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 29.05.2017.

uyarınca işlem tesis edildiği için artık eylem tarihinden itibaren işleyecek olan zamanaşımı süresi hükümleri uygulanmayacaktır[685].

Danıştay konuya ilişkin bir kararında, *"657 sayılı Kanunda belirlenen zamanaşımı süreleri, disiplin cezası gerektiren eylemi idarenin öğrenmesinden ilk kez disiplin cezası tesis edilmesi tarihine kadar geçen dönemde uyulması gereken süreler olduğu, idarenin bu sürelere uymak suretiyle disiplin cezası vermesi durumunda, zamanaşımı sürelerine idarenin uymuş olduğunun kabul edilmesi gerektiği, ilk kez disiplin cezası verilmesinden sonraki itiraz ve onay süreçlerinin zamanaşımı hesabında dikkate alınmayacağı, disiplin cezasına karşı iptal davası açılması halinde idari dava sürecinde geçen süreler ile idari yargıda verilen kararın gerekçesi doğrultusunda idarece bir disiplin cezası tesis edilmesi gerekiyorsa, zamanaşımı sürelerinin geçtiğinin ileri sürülemeyeceği, zamanaşımı kurumunun idarece ilk kez disiplin cezası verilmesi aşamasında dikkate alınması gereken bir düzenleme olduğu, zamanaşımı süresi içinde idarece disiplin işlemi tesis edilmesiyle beraber zamanaşımı müessesesinin hükmünün ortaya çıktığını"* ifade etmiştir[686]. Anılan karara katılmak mümkün değildir. Disiplin cezasını gerektiren eylemlere ilişkin olarak kanunda belli bir zamanaşımı süresi öngörülmüşse, zamanaşımının kesilmesi, durması veya uzamasına ilişkin sebeplerin de kanun koyucu tarafından açıkça düzenlenmesi gerekir. Aksi yorum kanun koyucunun yetkisine gasb anlamına gelir. Zira kanun koyucu, zamanaşımın durması veya kesilmesine ilişkin bir düzenlemeye yer vermemişse, kanunda öngörülen sürenin geçmesiyle zamanaşımı dolacaktır. Kanun koyucunun düzenlemediği kesilme veya durma sebeplerinin düzenleyici bir işlemle, idari işlemle veya yargısal yorumla kabul edilmesi kanunda öngörülen zamanaşımı süresinin uzamasına ve yetki gasbına sebep olacaktır.

Nitekim kamu görevlileri ve yargı mensupları hakkında disiplin suç ve cezalarının düzenlendiği mevzuatta zamanaşımının kesilmesine veya durmasına

---

685 D12D, 10.12.2013, E. 2010/9547, K. 2013/10337 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 30.05.2017.

686 D12D, 20.12.2013, E. 2012/2857, K. 2013/11887 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 27.05.2017.

ilişkin herhangi bir düzenlemeye ver verilmemiştir[687]. Ancak zamanaşımının uzamasıyla ilgili olarak 657 sayılı Kanunda bir düzenlemeye yer verilmemesine rağmen, 2802 sayılı Kanunda, zamanaşımının uzamasına ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre, Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından kovuşturma neticesinin beklenmesine karar verilen hâkim ve savcılar hakkında, mahkeme kararının kesinleşmesi tarihinden itibaren iki yıl geçmesi halinde disiplin cezası tesis etme yetkisi zamanaşımına uğrayacaktır (m. 72/3).

Yüksek yargı mensupları hakkında disiplin hükümlerini düzenleyen Yargıtay Kanunu ve Danıştay Kanununda disiplin suç ve cezalarına ilişkin zamanaşımı kurumuna ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununa göre, disiplin cezasını gerektiren eylemin işlendiği tarihten itibaren beş yıl geçmiş olması hâlinde disiplin cezası verilemez. Disiplin cezasını gerektiren eylem, aynı zamanda bir suç teşkil eder, bu suç için kanunda daha uzun bir zamanaşımı süresi öngörülmüş olur ve ceza soruşturması veya kovuşturması da açılır ise, bu zamanaşımı süreleri uygulanır (m. 18).

Disiplin suç ve cezalarında zamanaşımı, disiplin hukukunun önemli bir parçasıdır. Disiplin hukukunda zamanaşımı, kamu görevlilerinin ve yargı mensuplarının süresiz olarak ceza tehdidiyle karşı karşıya kalmaması için getirilen önemli bir kanuni güvencedir. Bu nedenle yüksek mahkeme başkan ve üyeleri de işledikleri bir eylemden ötürü süresiz olarak ceza tehdidiyle karşı karşıya kalmaması gerekir. Bu kişiler hakkında disiplin suç ve cezalarına ilişkin zamanaşımı süresi öngörülmesi hâkimlik teminatına önemli bir katkıda bulunacaktır. Mer'i mevzuatta yüksek mahkeme başkan ve üyeleri hakkında disiplin suç ve cezaları bakımından zamanaşımı kurumunun düzenlenmemiş olması, Türk hukukunda yargı mensupları hakkında ortak bir disiplin mevzuatına ihtiyaç olduğunun da göstergesidir. Bu kapsamda düzenlenecek ortak disiplin mevzuatında, Türk hukukundaki tüm yargı

687 ÇELİK Kadir, "Disiplin Cezalarında Zamanaşımı ve Tekerrür'', **Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi,** C. 12, S. 1, Ocak 2007, s. 46.

mensuplarına ilişkin olarak uygulanacak disiplin suç ve cezalarının ve görevden uzaklaştırma tedbirinin ve zamanaşımı kurumunun yer alması gerekmektedir. Böyle bir düzenlemenin yargı bağımsızlığına ve hâkimlik teminatına olumlu bir katkısı olacaktır.

VI. DİSİPLİN HUKUKUNDA TEVHÎDEN CEZALANDIRMA

Disiplin hukukunda tevhiden cezalandırma işlemi, kamu görevlisi tarafından işlenen birden fazla fiil nedeniyle aynı soruşturmada idarece birden çok disiplin cezası verilmesi gerekmesine karşın, her fiil için ayrı ayrı ceza takdir edilmeyerek tüm fiiller için tek ve genellikle en ağır disiplin cezasının verilmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Kamu görevlilerine ilişkin disiplin mevzuatlarında tevhiden cezalandırma kurumu düzenlenmemiş olmakla birlikte tevhiden cezalandırma idarenin takdir yetkisi kapsamında ortaya çıkan bir uygulamadır.

Bazı durumlarda birbirinden kesin olarak ayrılamayan, iç içe geçen, birbirinin devamı veya unsuru niteliğinde bulunan eylemlerin müstakil bir disiplin suçu teşkil edip etmeyeceği hususları tartışmaya konu olabilir. Bazen birden fazla eylem, tek fiil olarak değerlendirilmek suretiyle bir disiplin cezası da uygulanabilir. Oysa tevhiden disiplin cezası verilmesinde, ilgili kişinin birbirinden bağımsız birden fazla fiili vardır ve bu fiillerin her biri ayrı ayrı disiplin cezasını gerektirmekte iken, idarece takdir yetkisi dâhilinde her fiile ayrı ceza verilmemekte ve eylemlerinden en ağır disiplin cezası gerektiren fiil için öngörülen ceza verilmektedir. İdare tevhiden cezalandırma işlemi ile ilgilinin disiplin cezası gerektiren bir veya daha fazla fiiline ceza vermekten feragat etmektedir.

Kamu görevlisi tarafından işlenen birden fazla fiil nedeniyle tek bir ceza verilmesi konusunda idarenin herhangi bir zorunluluğu bulunmamaktadır. Ancak, idarenin bu uygulaması ilgililerin lehine bir sonuç doğurması nedeniyle disiplin cezası işlemi bu nedenle sakatlanmayacaktır[688].

[688] DİDDK, 18/02/2013, E. 2008/1027, K. 2013/518 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 01.06.2017; "Anayasal bir hak olan "hak arama hürriyeti" gereği yasal yollara başvuran kişilerin durumlarını daha da kötüleştirecek biçimde karar verilmesine hukuken olanak

Tevhiden cezalandırma işlemine karşı açılan davalarda, disiplin cezasıyla muhatap olan davacının (cezalandırılan kişinin) lehine idare tarafından yapılan uygulamayı (tevhiden cezalandırmayı) ortadan kaldıracak şekilde karar verilmesi halinde, bu durum yargı yoluna başvuran kişinin aleyhine sonuç doğuracak ve hak arama hürriyetini kısıtlayacaktır[689].

Yargı mensupları hakkında da tevhiden cezalandırmaya ilişkin yasal bir düzenleme bulunmamaktadır. Yargı mensupları tarafından işlenen birden fazla fiil nedeniyle tek bir ceza verilmesi konusunda ilgili makamın mecburiyeti

---

bulunmadığı, ilgililere idare tarafından sadece tek ceza verilmesinin bu kişiler lehine bir durum olması karşısında, bu disiplin cezasının iptali istemiyle açılan davalarda tevhiden ceza verilemeyeceği ve her fiil için ayrı ceza verilmesi gerektiği yolunda karar verilmesi, dava açan kişiler aleyhine sonuçlar doğuracağından, bu durumun Anayasal hak olan "hak arama hürriyeti" ne aykırılık teşkil edeceği" hakkında DİDD, 07.10.2015, E. 2013/4736, K. 2015/3261 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 01.06.2017.

689 ‘‘… Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde uzman doktor olarak görev yapan davacı ile bir kısım personel hakkında açılan soruşturma sonucunda düzenlenen raporda, davacı ile ilgili olarak özürlü sağlık kurulu raporunda gerçeğe aykırı tanı belirterek adı geçenlere usulsüz özürlü sağlık kurulu raporu düzenlediği gerekçesi ile 657 sayılı Kanun'un 125/D-f maddesi uyarınca 3 yıl süre ile kademe ilerlemesinin durdurulması cezası, yine belirlenen durum ve sürelerde mal bildiriminde bulunmadığı gerekçesi ile 657 sayılı Kanun'un 125/D-j maddesi uyarınca 3 yıl süre ile kademe ilerlemesinin durdurulması cezası uygulanması gerektiği yönünde teklif getirildiği, söz konusu teklifi değerlendiren İl Disiplin Kurulunun dava konusu işlemle davacıya her iki fiili birlikte değerlendirmek suretiyle tek bir disiplin cezası uygulaması üzerine anılan işlemin iptali istemiyle açılan davada, 657 sayılı Kanunda düzenlenmeyen "tevhiden cezalandırma" yöntemi, soruşturma raporlarında getirilen teklifler ve verilen cezalarla uygulama kazandığı, yapılan soruşturmalarda her bir eylem için hukuki nitelendirmenin ayrı ayrı yapılması gerekmekle birlikte, sonuçta tek bir disiplin cezası teklifinde bulunulması mümkün olduğu gibi disiplin cezası vermeye yetkili disiplin amir veya kurullarının da fiilin sübuta erdiğine kanaat getirmeleri halinde tek bir ceza veya soruşturmacı teklifine bağlı kalmaksızın ayrı ayrı ceza verebilmeleri de mümkün olduğu, disiplin amir veya kurullarının tevhiden cezalandırma yoluna başvurarak verecekleri cezaların idari yargı yerlerince hukuka uygunluk değerlendirmesi yapılırken de her eylemin ayrı ayrı değerlendirilerek karar verilmesi gerekmekle birlikte, cezalandırılan kişinin lehine idare tarafından yapılan uygulamayı (tevhiden cezalandırmayı) ortadan kaldıracak şekilde karar verilmesi hukuka uygun olmayacağı ve Anayasal bir hak olan "hak arama hürriyeti" gereği kanuni yollara başvuran kişilerin durumlarını daha da ağırlaştıracak şekilde karar verilmesine hukuken olanak bulunmadığından, ilgililere idare tarafından yalnızca bir ceza verilmesinin bu kişiler lehine bir durum olması karşısında, bu disiplin cezasının iptali istemiyle açılan davalarda tevhiden ceza verilemeyeceği ve her fiil için ayrı ceza verilmesi gerektiği yolunda karar verilmesi, dava açan kişiler aleyhine sonuçlar doğuracağından söz konusu Anayasal hakka aykırılık teşkil edeceği" hakkında D12D, 24.12.2013, E. 2013/10843, K. 2013/12504 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 01.06.2017.

bulunmamaktadır. Yargı mensuplarının disiplin cezasını gerektiren birden çok eylemi için tek ceza verilmesi lehe sonuç doğuracağından, bu uygulama disiplin cezasını sakatlamayacaktır. Tevhiden cezalandırma yöntemi, idari yargı mercilerince de hak arama hürriyeti kapsamında kişi lehine yorum yapılmak suretiyle kabul görmüştür. Bu nedenle mensuplarına yönelik olarak yapılacak ortak disiplin mevzuatı düzenlemesinde, tevhiden cezalandırma uygulaması yasal bir zemine kavuşturulabilir. Ancak tevhiden cezalandırma yöntemine başvurulması konusunda idareye takdir yetkisi tanınmalıdır. Aksi bir durum olarak tevhiden cezalandırma konusunda idareyi zorlamak, disiplin hukukunda cezaların caydırıcılığını olumsuz etkileyeceği gibi bazı eylemlerin cezasız kalması sonucunu da doğuracaktır.

VII. DİSİPLİN HUKUKUNDA ALT CEZA UYGULAMASI

Disiplin cezalarının uygulanmasında, disiplin cezasına muhatap olan yargı mensupları veya kamu görevlilerinin işlediği eyleme kadar geçen süredeki hizmet süreleri, başarılı çalışmaları ve sicillerini içeren tüm mesleki yaşamları göz önünde bulundurulur. Zira memuriyet hayatı boyunca ilk defa disiplin suçu işleyen kamu görevlisiyle daha önce çok defa disiplin suçu işleyen kişinin, geçmiş mesleki yaşamı başarılı, performansı yüksek çalışanın, başarısız ve sicili ve performansı düşük biriyle aynı şekilde disiplin işlemine tabi tutulması hakkaniyete uygun düşmeyecektir. Disiplin suçu işleyenlerin cezalandırılmasında anılan haksızlıkların giderilerek hakkaniyetin sağlanması amacıyla disiplin mevzuatımızda alt ceza uygulaması getirilmiştir[690]. Buna göre alt ceza uygulamasına ilişkin 657 sayılı Kanunda ve 2802 sayılı Kanunda özel düzenlemeler bulunmaktadır[691]. Disiplin mevzuatımızdaki alt ceza uygulamasıyla, ilk defa disiplinsiz davranan veya görevini başarı ile yürüten kamu personelinin, aynı ağırlıktaki disiplin kurallarını mükerrer

690 BUCAKTEPE, s. 217.

691 "Geçmiş hizmetleri dönemindeki çalışmaları olumlu olan ve ödül veya başarı belgesi alan devlet memurlar için verilecek disiplin cezalarında bir derece hafif olanı uygulanabileceği"(657 SK m. 125); "disiplin suçunu ilk defa işleyen hakim ve savcıların geçmiş hizmetleri dönemindeki çalışmaları olumlu olan ve tercihli veya mümtazen yükselmeye layık bulunan ve iyi veya çok iyi derecede sicil alanlar hakkında, meslekten çıkarmayı gerektiren haller dışında, verilecek disiplin cezalarından bir derece hafif olanın uygulanabileceği" (2820 SK m. 702).

olarak ihlal eden emsallerine göre korunarak bu kişilerin hizmetinden azami şekilde istifade edilmesi amacı güdülmüştür.

657 sayılı Kanunda ve 2802 sayılı Kanunda ‘‘bir derece hafif olanı uygulanabilir’’ kuralına yer verilmek suretiyle alt ceza uygulaması idarelerin takdirine bırakılmıştır[692]. İlgili personelin geçmiş hizmetlerinin olumlu olması, ödül veya başarı belgesi bulunması halinde kamu görevlisinin işlediği eylemden dolayı verilecek disiplin cezasında alt ceza uygulamasının zorunlu tutulması ise, idarenin takdir yetkisini ortadan kaldıracağı gibi Anayasada yer alan idarenin takdir yetkisini kaldıracak biçimde yargı kararı verilemeyeceği ilkesine de aykırılık teşkil edecektir[693].

Alt ceza uygulamasında kullanılan yetkinin, kanuni düzenlemenin amacına, kamu yararına ve hizmet gereklerine uygun olarak kullanılıp kullanılmadığı konusunda yapılacak yargısal denetimin idarenin takdir yetkisini kaldıracak mahiyette olmaması gerektiği kuşkusuzdur. Ancak, disiplin kurullarının veya disiplin amirlerinin bu madde kapsamındaki takdir yetkisinin kullanımı kamu yararı ve hizmet gerekleri ile sınırlı olup, bu yetki keyfi olarak kullanılamaz. Alt ceza uygulaması kamu yararı, hizmet gerekleri, hakkında soruşturma yapılanın geçmiş hizmetleri, taltif-tecziye durumu, disiplin kurulu ile disiplin amirlerinin emsal kararları, eşitlik ilkesi ve hakkaniyet ölçüsü gibi objektif kriterlere dayandırılmalıdır. Aksi bir uygulama, geçmiş hizmetleri sırasındaki çalışmaları olumlu olup iyi derecede sicil notu alan personelin bir kısmı için alt ceza uygulanırken bir kısmının

692 D12D, 18.05.2016, E. 2012/10826, K. 2016/3107 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 02.06.2017.

693 ‘‘Mahkemesi kararında davacının geçmiş hizmetlerinin ve sicil raporlarının da çok iyi olduğu gözetildiğinde hakkında bir derece hafif olan disiplin cezası verilmesi gerekirken bu hususun da dikkate alınmadığı gerekçesi yer almış ise de, 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinde yer alan "uygulanabilir" ibaresi nedeniyle memurun geçmiş çalışmalarının başarılı ve sicillerinin çok iyi olması halinde daha hafif bir ceza ile cezalandırılması konusunda idareye takdir yetkisi tanındığı, anılan Anayasal ve yasal düzenlemeler karşısında, yargı yerlerinin bu konudaki takdir yetkisini ortadan kaldıracak şekilde idareyi bir derece hafif ceza vermeye zorlaması hukuken olanaklı olmadığı’’ hakkında D12D, 18.05.2016, E. 2012/10826, K. 2016/3107 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 02.06.2017.

ise alt ceza uygulanmaksızın daha ağır cezalarla karşı karşıya kalması sonucunu doğurur ki bu durum Anayasada ifade edilen "eşitlik ilkesine" aykırı olacaktır[694].

Kamu görevlileri veya yargı mensupları hakkında bir derece hafif olan disiplin cezası uygulamasında, disiplin cezası gerektiren eylemin niteliği ve ağırlık derecesi de idarece dikkate alınacaktır[695].

Karşılıklı hakaret veya haksız tahrik, Hâkimler ve Savcılar Kanunu ve Devlet Memurları Kanununda alt ceza uygulama sebebi, indirim veya cezasızlık sebebi olarak öngörülmemiştir. Haksız tahrik ve karşılıklı hakaret halinde cezanın hafifletilebilmesi ve yerine göre tamamen kaldırılması modern ceza hukukunca kabul edilen müesseseler olup, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 29. maddesi uyarınca haksız tahrik halinde verilecek cezanın 3/4'üne kadarlık kısmı indirilebilmekte, 129/3. maddesi uyarınca da karşılıklı hakarette olayın mahiyetine göre taraflardan birine veya her iki tarafa verilecek olan ceza 1/3 'üne kadar indirilebileceği gibi hiç ceza verilmemesi de söz konusu olabilmektedir.

İdare hukukunun kodifiye edilmemiş ve pek çok hukuki boşluğu barındıran yapısı gereği memur disiplin hukukunda hukuki boşluk bulunan hallerde, başta ceza hukuku olmak üzere diğer hukuk dallarındaki mevzuat hükümleri idare hukukunun niteliğine uygun düştüğü ölçüde kıyasen uygulanacaktır. Nitekim "bir suç için bir ceza verilir ilkesi", "şüpheden sanık yararlanır ilkesi", "lehe olan kanunun uygulanması ilkesi" gibi ceza hukukuna ait olan ve memur disiplin hukuku mevzuatında düzenlemesi bulunmayan müesseseler bakımından doktrin ve idari yargı, bu müesseselerin memur disiplin hukuku bakımından da geçerli olduğunu benimsemiştir. Disiplin hukuku uygulamasında haksız tahrik ve karşılıklı hakaret

694 Benzer yönde D16D, 10.11.2015, E. 2015/9695, K. 2015/6900 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 01.06.2017.

695 ''geçmiş hizmetleri sırasında çalışmaları olumlu olan ve iyi veya çok iyi derecede sicil alan yönetici ve öğretim elemanları ile memurlar ve diğer personele bir derece hafif cezanın uygulanabileceği konusunda idareye takdir yetkisi tanındığı……. disiplin cezası vermeye yetkili amir ve kurulların öncelikle, ilgililerin geçmiş hizmetleri ile sicil durumlarına göre bir alt ceza ile cezalandırılıp cezalandırılamayacağı konusunda bir değerlendirme yapmaları ve bu değerlendirmenin sonucuna göre ceza vermeleri gerektiği'' hakkında D8D, 10.06.2015, E. 2011/1867, K. 2015/5872 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 01.06.2017.

hallerinin söz konusu olduğu durumlarda, olayın özelliğine göre faile daha hafif bir ceza verilmesi veya hiç ceza verilmemesi hususlarının cezayı verecek olan idare tarafından değerlendirilmesi ve bu değerlendirme sonucuna göre işlem tesis edilmesi gerekmektedir[696].

Öte yandan yüksek yargı mensupları hakkındaki disiplin hükümlerini düzenleyen Yargıtay Kanunu, Danıştay Kanunu ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununda disiplin suç ve cezalarında alt ceza uygulamasına ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Disiplin hukukunun önemli bir parçası olan alt ceza uygulaması, yüksek mahkeme başkan ve üyeleri hakkındaki disiplin suç ve cezalarında da uygulanmalıdır. Aslında bu eksik düzenleme de tüm yargı mensupları hakkında ortak bir disiplin mevzuatına ihtiyaç olduğunun bir göstergesidir. Türk hukukunda tüm yargı mensuplarını kapsayacak şekilde düzenlenecek ortak disiplin mevzuatında, yüksek yargı başkan ve üyelerinin cezalandırılmasında da alt ceza uygulaması yer almalıdır.

VIII. DİSİPLİN HUKUKUNDA "TEKERRÜR" MÜESSESESİ

Tekerrür, bir defa daha olma, bir defa daha vuku bulma, tekrarlanma manasına gelmektedir[697]. Çeşitli kanunlarda tekerrüre ilişkin kuralarlın birbirinden farklı

696 '' …öğretmen olarak görev yapan davacının, aynı okulda görev yaptığı ve erkek kardeşiyle boşanma sürecine girmiş olan diğer bir öğretmenle okulda tartıştıkları ve bu tartışmada davacının kül tablası ve su bardağı fırlatması nedeniyle cezalandırıldığı görülmekle birlikte, ailevi nedenlerle aralarında süre gelen gerginlik olduğu halde, davacı ve iki öğretmenin bulunduğu odaya karşı tarafın geldiği, öğretmenlerden birinin yanına oturduğu ve bu öğretmenle konuşurken davacının duyacağı şekilde davacıya yönelik olumsuz sözler söyleyerek tartışmayı başlattığı ve tartışma esnasında yanlarında başka kişilerin olduğuna aldırmadan boşanma sürecinde olduğu davacının kardeşinin özel yaşamına yönelik ağır bir ima ve ithamda bulunması üzerine davacının kontrolünü kaybettiği disiplin cezasına konu fiilleri gerçekleştirdiği…… Bu durumda, davalı idare tarafından tartışmayı karşı tarafın başlattığı, davacının ağır tahrik altında söz konusu fiili gerçekleştirdiği ve karşılıklı olarak birbirlerine hakarette bulundukları hususları göz önüne alınarak davacıya daha hafif bir ceza verilmesi veya hiç ceza verilmemesi yönünde bir değerlendirme yapılarak işlem tesis edilmesi gerektiği'' hakkında D12D, 17.6.2011, E. 2008/915, K. 2011/3219 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 02.06.2017.

697 DEMİRBAŞ Timur, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 11. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016, s. 596; HAFIZOĞULLARI Zeki, **Cezanın Tayin Edilmesi, Ceza Hukuku El Kitabı**, 1. Bası, İstanbul 1989, s. 478; GÖKCEN Ahmet, "Türk Ceza Hukuku'nda Tekerrür", **Kamu Hukuku Arşivi Dergisi**, S. 2, Eylül 2003, s. 129; ÜZÜLMEZ İlhan, "Suçta Tekerrür",

olması dolayısıyla, bir ceza hukuku kavramı olan tekerrürün tanımına ilişkin bir birlikten söz etmek mümkün değildir[698]. Tekerrür, daha evvelden işlenmiş olan bir suçtan dolayı kesin hükümle mahkûm olan bir kimsenin, mahkûmiyetinin kesinleşmesinden sonra kanunda öngörülen süre geçmeden yeni bir suç işlemesi durumudur[699].

Bireylerin *"ilk kez suç işlemesi"* veya *"tekrar suç işlemesi"* sadece hukuki bir mesele değil, psikoloji, sosyoloji ve diğer disiplinlerin üzerinde bilimsel çalışma yapması gereken ve birden çok etkene bağlı bir mevzudur[700]. Ceza hukuku bakımından 5237 sayılı TCK'nın 58. maddesi, gerekse 5275 sayılı Kanun'un 108. maddesi incelendiğinde; tekerrür kurumunun kaldırılmadığı, vasfının değiştiği, önceden ceza hukuku kurumu iken, güvenlik tedbiri niteliğini aldığı görülmektedir[701].

Disiplin hukuku açısından tekerrür, disiplin suçunu işleyen kimsenin, o disiplin suçuna verilen cezanın sicilden silinmesi süresi içerisinde tekrardan disiplin suçu işlemesidir[702].

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. IV. S. 1-2 (2000), s. 297-319; UZ Abdullah, 'Disiplin Hukukunda Tekerrür ve Tekerrüre Bağlanan Hukuki Sonuçlar Üzerine Farklı Bir Yaklaşım'', **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** C. 15, S. 1, 2013, s. 73-106.

698 GÖKKOYUN Uğur, **Teori ve Uygulamada Tekerrür**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1996, s. 3; TAŞKIN Ozan Ercan, **Tekerrür**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2002, s. 26; BAYRAKLI Hasan Hüseyin/BOZDAĞ Ahmet, "Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür (Afyonkarahisar Örneği)", Afyon Kocatepe Üniversitesi, **İstanbul İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,** C.X, S. II, 2008, s. 375-396; TAŞDEMİR Kubilay, "Suçta Tekerrür ve Esasları", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 3, 1990, s. 351-360.

699 ÖZBEK Veli Özer, **Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2006, s. 609; CENTEL Nur/ZAFER Hamide/ÇAKMUT Özlem, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, Beta Yayınevi, 3. Bası, İstanbul 2005, s. 615.

700 KAMER Vehbi Kadri, "Mükerrir Suçluluğa Sosyolojik Bakış", **Adalet Dergisi**, S. 45, Yıl 2013, s. 1-16.

701 ÖZBEK(Ceza Kanununun Anlamı), s. 610; ÖZBEY Özcan, "Suçta Tekerrür ve Mükerrirlere Özgü Güvenlik Tedbirleri", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 88, 2010, s. 57.

702 PINAR, Soruşturma Usulleri, s. 718; ERCAN, s. 115; AYGÜN Gökçen, **Kademe İlerlemesinin Durdurulması Cezası**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006, s. 99-109; UZ, s. 79.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre, disiplin cezası verilmesine neden olan bir eylem veya halin, disiplin cezalarının özlük dosyasından silinmesine ilişkin süre içerisinde tekerrürü halinde bir derece ağır disiplin cezası uygulanır. Aynı derecede disiplin cezası gerektiren ancak farklı eylem veya haller sebebiyle verilen disiplin cezalarının üçüncü uygulamasında bir derece ağır disiplin cezası verilir (657 SK m. 125).

657 sayılı Kanundaki aynı fiil veya halin sicilden silinme süresi içinde tekerrüründe eyleme ilişkin verilen ceza değişmemekte, fakat uygulama bir derece ağır ceza uygulanması yönünde olmaktadır. Tekerrür sebebiyle uygulanacak ceza bir derece ağır olmakla beraber, memura verilen disiplin cezası, tekerrüre esas eylemin karşılığı olarak kanunda belirlenen cezadır. Dolayısıyla tekerrür nedeniyle ilgiliye kesilen disiplin cezası değişmemekte, bir derece ağır ceza uygulanmaktadır. Aynı disiplin cezasını gerektirmekle beraber, farklı eylem veya haller sebebiyle birden çok disiplin cezasının verilmesi halinde ise bu cezaların üçüncü defa uygulanmasında bir derece ağır olan disiplin cezası verilmektedir. Fakat birbirinden farklı eylem veya haller sebebiyle aynı disiplin cezasının birden fazla verilmesi tek başına yeterli olmayıp bu disiplin cezalarının uygulanmış olması da gerekmektedir. Şayet ortada farklı eylem ve hallerin birden çok işlenmesi halinde, söz konusu fiillere karşılık gelen disiplin cezasının yerine iyi halin dikkate alınmasıyla daha hafif ceza uygulanmışsa ya da kanunda öngörülen ceza verilmekle birlikte af gibi sebeplerle verilen disiplin cezası uygulanmamışsa, bu cezaların tekerrüre esas alınması mümkün olamaz[703]. Çünkü kanun koyucu açısından farklı eylem ve haller nedeniyle aynı disiplin cezasının verilmesi mecburiyeti yanında cezanın uygulanması da gerekmektedir. Diğer bir deyişle, ilgili eylem veya hale karşılık kanunda öngörülen ceza verilmemiş ya da verilse bile değişik sebeplerle söz konusu ceza uygulanamamışsa, tekerrür nedeniyle bir derece ağır ceza verilemez[704].

2802 sayılı Kanuna göre, sicilden silinmesi mümkün olan disiplin cezası uygulanmasına neden olmuş bir fiil veya davranışın, disiplin cezalarının sicilden

703 UZ, s. 99.

704 UZ, s. 99.

silinmesini düzenleyen 75 inci maddedeki[705] müddetler içinde tekrarlanması veya aynı nevi disiplin cezasını gerektiren birden fazla fiil veya davranışın bir arada bulunması durumunda bir derece ağır disiplin cezası verilecektir (2802 SK m. 70/1). Buna göre tekerrürden bahsedebilmek için, öncelikle disiplin cezasının kesinleşerek sicile işlenmiş olması, disiplin cezası uygulamasına sebep olan eylemin sicilden silinmesi gereken süreler içinde tekrarlanması ve disiplin cezasının uyarma, aylıktan kesme, kınama, kademe ilerlemesi ve derece yükselmesini durdurma gibi sicilden silinmesi mümkün olan bir disiplin cezasının bulunması gerekir. Meslekten çıkarma ve yer değiştirme cezalarının sicilden silinmesi kanunen mümkün olmadığı için yer değiştirme cezalarında 70/1. madde kapsamında tekerrür hükümleri uygulanmaz. Aynı şekilde meslekten çıkarma cezasıyla yargı mensubunun göreviyle ilişiği kesilmiş olacağından, meslekten çıkarma cezasının tekerrürü fiilen imkânsızdır.

Ayrıca 2802 sayılı Kanuna göre, ‘‘68 inci maddenin (e) bendinde[706] yazılı hallerden dolayı hangi sınıf ve derecede olursa olsun iki defa, diğer hallerden dolayı bir derecede iki veya derece ve sınıf kaydı aranmaksızın üç defa yer değiştirme veya derece yükselmesinin durdurulması cezası almış olmak’’ meslekten çıkarma cezası gerektirmektedir.

2802 sayılı Kanunun 70/1. maddesi tekerrüre ilişkin genel hükmü koymakla birlikte, 69. maddesinde ise özel tekerrür hükmüne yer verilmiştir. Anılan 70/1 maddesinde yer değiştirme cezasına yönelik tekerrür düzenlemesi bulunmazken, 69. maddede yer değiştirme cezasına ilişkin tekerrür hükümlerinin düzenlendiği görülmektedir. İki hüküm arasında farklılık ise, özellikle derece yükselmesinin durdurulması cezası bakımından kendisini göstermektedir. Zira, derece

705 2802 SK madde 75. “hakkında meslekten çıkarma ile yer değiştirme disiplin cezalarından başka bir disiplin cezası tesis edilen hâkim ve savcılar, uyarma, kınama ve aylıktan kesme cezasının kesinleşme tarihinden itibaren dört yıl, kademe ilerlemesi ile derece yükselmesini durdurma cezasının kesinleşmesi tarihinden itibaren altı yıl sonra HSK’ya müracaat ederek disiplin cezasının sicillerinden silinmesini talep edebilirler. İlgilinin kanunda yazılı süreler içerisindeki sicilinde bulunan belgelerle kanıtlanan tutum ve davranışları ile mesleki başarısı, talebini haklı kılacak nitelikte görülmesi durumunda, disiplin cezasının sicilden silinmesine karar verilir”.

706 2802 SK madde 68/e “Göreve dokunacak surette ve kendi kusurlarından dolayı meslektaşlarıyla geçimsiz ve dirliksiz olmak’’tır.

yükselmesinin durdurulması cezası bakımından 2802 sayılı Kanunun 70/1. maddesine göre, tekerrürden bahsedebilmek için sonraki eylemin, önceki cezanın sicilden silinmesi gereken süreler içinde tekrarlanması gerekmektedir. Derece yükselmesinin durdurulması cezası bakımından 2802 sayılı Kanunun 69. madde kapsamında tekerrürün oluşması için ise, ceza gerektiren sonraki eylemlerin önceki cezanın sicilden silinmesi gereken süreler içinde tekrarlanması şartı da aranmamaktadır. Derece ve sınıf kaydı aranmaksızın üç defa derece yükselmesinin durdurulması cezası almak meslek çıkarma cezası gerektirir. İkinci olarak da, derece yükselmesinin durdurulması cezası bakımından tekerrür nedeniyle bir derece ağır ceza değil, iki derece ağır ceza verilmektedir[707].

2802 sayılı Kanunun 69. maddesi kapsamındaki tekerrürün uygulanması bakımından, son verilen yer değiştirme cezası veya derece yükselmesinin durdurulması cezası yerine meslekten çıkarma cezası mı verilecektir yoksa yer değiştirme cezası veya derece yükselmesinin durdurulması cezası verildikten sonra ayrıca meslekten çıkarma cezası mı verilecektir? Şayet yer değiştirme cezası veya derece yükselmesinin durdurulması cezası verildikten sonra meslekten çıkarma cezası verilecekse, son tesis edilen yer değiştirme veya derece yükselmesinin durdurulması cezasının kesinleşmesi beklenecek midir? Danıştay 2802 sayılı Kanunun 69. maddesi kapsamında tekerrür hükümlerinin uygulanmasında, yer değiştirme cezası veya derece yükselmesinin durdurulması cezası verildikten sonra meslekten çıkarma cezasının verileceği, son tesis edilen yer değiştirme veya derece

707 ‘‘Davacı hakkında verilen iki ayrı derece yükselmesi cezasına tekerrür hükümleri uygulanarak meslekten çıkarma cezası verildiği için, anılan cezaların ayrı ayrı irdelenmesi gerektiği, davacıya isnat edilen "Ödeme gücünün üstünde borçlanmak suretiyle borçlarını ödeyemez duruma düşmek" fiilinin sübuta erdiği; sübuta erdiği sonuç ve kanaatine varılan fiiller nedeniyle, tekerrür hükümleri uygulanarak, aynı derecede iki kez derece yükselmesinin durdurulması cezasıyla tecziye edilen ve bu cezaları kesinleşen davacının, 2802 sayılı Kanun'un 69. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca meslekten çıkarma cezasıyla cezalandırılmasına ilişkin kararda hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmadığı’’ hakkında D12D, 09.05.2014, E. 2011/10638, K. 2014/3586 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 04.06.2017.

yükselmesinin durdurulması cezasının kesinleşmesinden sonra meslekten çıkarma cezasının tesis edilebileceği görüşündedir[708].

2802 sayılı Kanunun 70/1. maddesinde yer alan, aynı tür disiplin cezasını gerektiren birden çok eylem veya davranışın bir arada bulunması hallerinde bir derece ağır disiplin cezası verilmesi gereken durum tekerrürle ilgili bir durum değildir. Bu durum, tevhiden cezalandırma yönteminin kanunla düzenlenmiş bir halidir.

Disiplin hukukunda tekerrür hükümlerinin uygulanmasında, tekerrüre esas alınan fiile verilen disiplin cezası, sonraki işlemin sebep unsurunu teşkil eder[709]. Tekerrür müessesesi ile amaçlanan, uyması gereken düzenleme ve yasaklara uymamakta ısrar eden kamu görevlisinin ağırlaştırılmış ceza ile cezalandırılmasıdır. Bu nedenle, tekerrür hükmünün uygulanabilmesi için, sonraki fiilin önceki fiilden ve bu fiil nedeniyle verilmiş olan disiplin cezasının ilgiliye tebliğ tarihinden sonra

---

708 ‘‘… Asliye Ceza Hakimi olarak görev yaptığı dönemde davacı hakkında yapılan soruşturma neticesinde, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun kararıyla 2802 sayılı Kanun'un 68/e maddesi uyarınca yer değiştirme cezası verilmesine karar verildiği, ancak hakkında daha önce kesinleşmiş yer değiştirme cezası bulunduğundan bahisle aynı günlü ve sayılı işlem ile meslekten çıkarma cezası verilmiştir… 2802 sayılı Kanunun "Yeniden inceleme ve itiraz" başlıklı 73. maddesi ile meslekten çıkarma cezası verildiği tarih itibarıyla yürürlükte bulunan 2461 sayılı Kanunun "Yeniden inceleme" başlıklı 11. maddesi ve "İtiraz ve itiraz mercii" başlıklı 12. maddesinde yer alan düzenlemeler dikkate alındığında, hakim ve savcılar hakkında verilen disiplin cezalarına ilişkin yeniden inceleme ve itiraz aşamalarının bulunduğu, yeniden inceleme ve itiraz aşamalarında yetkili kurullarca gerekli inceleme yapılarak karar verileceği, itiraz üzerine verilen kararların kesin olduğu, 6087 sayılı Kanunun "Yeniden inceleme, itiraz ve yargı yolu" başlıklı 33. maddesinde de yürürlükten kaldırılan 2461 sayılı Kanunda yer alan düzenlemelere paralel olarak hakim ve savcılar hakkında verilen disiplin cezalarına ilişkin yeniden inceleme ve itiraz aşamalarına ilişkin düzenlemeler yer aldığı, davacının ... Asliye Ceza Hakimi olarak görev yaptığı dönemde hakkında yapılan soruşturma neticesinde, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun 15/01/2009 günlü, E:2008/48, K:2/Dis. sayılı kararıyla 2802 sayılı Kanun'un 68/e maddesi uyarınca yer değiştirme cezası verilmesine karar verildiği, ancak hakkında daha önce kesinleşmiş yer değiştirme cezası bulunduğundan bahisle aynı günlü ve sayılı işlem ile meslekten çıkarma cezası verildiği, verilen ikinci yer değiştirme cezasına karşı davacının yeniden inceleme ve itiraz hakları kullandırılmaksızın, dolayısıyla ikinci yer değiştirme cezası kesinleşmeksizin aynı günlü işlem ile verilen meslekten çıkarma cezasına ilişkin kararın yeniden incelenmesi talebine karşı yapılan itirazın bu nedenle kabul edilmesi gerektiği’’ hakkında DİDDK, 28.04.2016, E. 2016/1661, K. 2016/1873 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 04.06.2017.

709 D12D, 28.10.2015, E. 2014/7433, K. 2015/5640 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 04.06.2017.

işlenmiş olması gerekmektedir[710]. Tekerrüre esas alınan cezaya konu fiil tarihinin, sonraki işlemdeki cezaya esas fiil tarihinden sonra olması durumunda tekerrür şartları oluşmayacaktır[711]. Burada "fiil veya halin tekerrürü" ibaresinden bire bir aynı olayın gerçekleşmesinin değil, aynı madde kapsamında cezalandırılabilecek ve aynı nitelikte değerlendirilme imkânı bulunan fiil ve halin anlaşılması gerekmektedir. Tekerrüre esas alınan işlem, daha öncesi tekerrür hükümleri uygulanmak suretiyle elde edilmiş ise, tekerrür hükümleri uygulandıktan sonra tesis edilen yeni disiplin cezasına tekerrür hükümleri uygulanarak yeniden işlem tesis edilemeyecektir.

Tekerrür uygulaması 657 sayılı Kanunda ve 2802 sayılı Kanunda yer almasına karşılık, yüksek yargı mensupları hakkında disiplin hükümlerini düzenleyen Yargıtay Kanunu, Danıştay Kanunu ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunu'nda tekerrürle ilgili herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Disiplin suç ve cezalarında tekerrür uygulaması, disiplin hukukunun önemli bir parçası olup yüksek mahkeme başkan ve üyeleri hakkında disiplin suç ve cezalarına ilişkin tekerrür uygulamasına yer verilmesi, yargı mensupları arasında eşitlik ilkesine uygun olacaktır.

IX. DİSİPLİN CEZALARININ GERİ ALINMASI

Hukuka aykırı bir idari işlemin idarece tesis edilecek başka bir idari işlemle, işlemin tesis edildiği tarihten itibaren hukuk âleminden silinmesine idari işlemin geri alınması denir[712]. Hukuka aykırı işlemin geri alınması başka bir idari işlemle olmaktadır. Geri alma işlemi de idari işlemin beş unsuru açısından hukuka uygun

---

710 D12D, 05.11.2014, E. 2013/1484, K. 2014/7077 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 04.06.2017.

711 D12D, 07.10.2013, E.2009/2258, K.2013/6917; D12D, 24.03.2015, E. 2014/10218, K. 2015/1347; D12D, 23.03.2016, E. 2012/6364, K. 2016/1596; D12D, 07.10.2013, E. 2009/2258, K. 2013/6917, sayılı kararları, www.uyap.gov.tr, e.t. 05.06.2017.

712 İdari işlemlerin geri alınması konusunda geniş bilgi için bkz., TAN Turgut, **İdari İşlemin Geri Alınması**, Ankara 1970; GÜNDÜZ Fatma Ebru, **İdari İşlemin Geri Alınması**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2010; ÇAĞLAYAN Ramazan, ''İdari İşlemin Geri Alınması Üzerine'', **Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. IV, S. 1-2, Erzincan 2000, s. 43-49.

olmalıdır[713]. İkinci işlemle sakat olan idari işlem hükümsüz hale gelmekte, doğurduğu ve doğuracağı tüm hukuki sonuçlar ortadan kalkmaktadır[714].

Geri alma idare mahkemelerinin verdiği iptal kararları gibi geçmişe etkilidir. İdari işlemin geri alınması durumunda, geri alınan işlem hiç yapılmamış gibi olur[715]. Hak doğuran tek yanlı idari işlemler hukuka uygun ise kural olarak geri alınması hukuken mümkün değildir. Aksi bir yorum, geri alma işlemiyle hukuki güvenlik ilkesinin zedelenmesine yol açar. Hukuka aykırı olan ama hak yaratıcı nitelikteki idari işlemin geri alınmasının da makul bir süre ile sınırlandırılması gerekmektedir[716]. Makul süre ise, idari işleme karşı dava açma süresi olarak kabul edilir. İdari işlemin geri alınması ile idare mahkemesi tarafından iptal edilmesi birbirine neticesi itibariyle benzemektedir. İdari işleme karşı dava açma süresi geçtikten sonra idari işlem kesinleşeceğinden, dava açma süresi geri alma süresi olarak da kabul edilmektedir[717]. İdari işlem hukuka aykırı ise ve hak doğurucu bir yönü yoksa her zaman geri alınabilmesi mümkündür[718]. Zira idare hukukunda geri alma müessesesinin kabul ediliş nedeni, idarenin faaliyetlerinde hukuka uygunluğunun sağlanmasıdır[719]. İlgilisine hukuken fayda sağlayan işlemler, ancak dava açma süresi içinde geri alınabilirler.

Disiplin cezalarına ilişkin idari işlemlerin diğer idari işlemlerden farklılığı bulunduğu, disiplin cezasının, cezayı veren idarece için de bağlayıcı ve kesin

---

713 YILDIRIM, C. 2, s. 91.

714 ÇAĞLAYAN, İdari İşlem Geri Alınma, s. 45.

715 Doktrinde idari işlemin geri alınmasının geçmişe etkili olmadığını savunanlar da bulunmaktadır. Derbil'e göre idari işlemin geri alınması, ''idari işlemin gelecek için hükümsüz kılmak'' tır. DERBİL Süheyp**, İdare Hukuku**, C. 1, Ankara 1995, s. 117.

716 GÜNDÜZ Fatma Ebru, ''Disiplin Cezalarının Geri Alınması'', **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XX, S. 1, Y. 2016, s. 413.

717 AKYILMAZ/SEZGİNER/KAYA, s. 473; Aksi yöndeki görüş için bkz. KARAHANOĞULLARI Onur, **İdarenin Hukukla Kavranması: Yasallık ve İdari İşlemler (Yargı Kararlarına Dayalı Bir İnceleme)**, Turhan Kitabevi, 3. Baskı, Ankara 2015, s. 638.

718 ATAY, s. 549.

719 BIYIKLI Hasan İsmet, "Fransız ve Türk Hukuk Sistemlerinde İdari İşlemlerin Geriye Yürümezliği İlkesi", **Danıştay Dergisi**, S. 11, Y. 3, s. 106.

nitelikte olduğu, işlem yapıldıktan sonra artık o işleme karşı idari makamlar tarafından yapılabilecek herhangi bir şeyin olmadığı ileri sürülmektedir[720].

Disiplin cezalarının her zaman geri alınabileceği yönünde doktrinde görüşler bulunmaktadır. Bu görüşleri savunanlardan bir kısmı, disiplin cezasının hukuka aykırı olup olmadığına bakılmaksızın geri alınabileceği yönündedir[721]. Disiplin cezasının hukuka aykırı olması durumunda her zaman geri alınabileceği yönünde görüşler de bulunmaktadır. Bu görüşe göre şayet idare, tesis edilen disiplin cezasının hukuka aykırı olduğu kanaatine varırsa, hukuka aykırı olan bu cezalandırma işlemini herhangi bir süre ile sınırlı olmaksızın her zaman geri alabilir[722]. Disiplin cezası kişi aleyhine bir karar olduğundan cezanın geri alınmasıyla, ilgilinin kazanılmış haklarını da olumsuz etkilemesi söz konusu olmayacaktır[723].

Danıştay ise, disiplin cezalarının geri alınamayacağı, verilen disiplin cezalarının kesin olduğu görüşündedir[724]. Buna göre, "*Danıştay'ın yerleşik içtihatlarıyla da kabul gördüğü üzere kanuni düzenlemeler kapsamında kesinleşen disiplin cezalarının, disiplin cezası işlemini tesis eden idari makamlar yönünden bağlayıcı ve kesin nitelikte olduğu, idari mercilerce verilen disiplin cezası işlemlerini geri almaları, disiplin cezası işlemi yerine başka bir disiplin cezası vermesinin olanaklı olmadığı, disiplin cezalarının diğer idari işlemlerden farklı olduğu, disiplin cezası vermeye yetkili makamlar, bunların oluşumu ve kararlarının veriliş usulü,*

720 ASLAN, s. 31; KARAVELİOĞLU/KARAVELİOĞLU, s. 681.

721 DURAN Lütfi, **İdare Hukuku Ders Notları**, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1982, s. 423; GÖZLER, İdare I, s. 1123.

722 ÇAĞLAYAN, İdare Hukuku Dersleri, s. 416; ERCAN, s. 111; GÜNDÜZ, Disiplin Cezalarının Geri Alınması, s. 422.

723 İdari işlemlerin geri alınmasının kazanılmış haklara etkisi hakkında geniş bilgi için bkz. ATİK ÇOBAN Ayşegül, "İdare Hukukunda Kazanılmış Hak İlkesi", **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 21, S. 1, 2013, s. 46.

724 Danıştay başka bir kararında, "disiplin cezalarının diğer idari işlemlerden farklı olduğu, disiplin cezası vermeye yetkili makamlar, bunların oluşumu ve kararlarının veriliş usulü, itiraz aşaması ve her aşamada öngörülen süre koşulları bakımından disiplin cezası kararlarının sıkı sıkıya şekil koşuluna bağlı olarak uygulanma özelliğine sahiptir. Disiplin cezasının bu özelliği, tesis edilecek yeni bir işlemle geri alınmasına ve kaldırılmasına engeldir. Disiplin cezası ancak bir mahkeme kararıyla iptal edilebilir veya belli süreler geçmesinden sonra sicil dosyasından silinmesi amacıyla atamaya yetkili amire başvurulabilir" görüşündedir. D8D, 12.10.1998, E. 1998/4988, K. 1998/3015, www.hukukturk.com, e.t. 26.08.2016.

*itiraz aşaması ve her aşamada öngörülen süre koşulları bakımından disiplin cezası kararlarının sıkı sıkıya şekil koşuluna bağlı olarak uygulanma özelliğine sahip olduğu, disiplin cezasının bu özelliğ*nin*, tesis edilecek yeni bir işlemle geri alınmasına ve kaldırılmasına engel olduğu, yetkili disiplin amiri ya da kurullarınca verilen disiplin cezaları ancak; a) Bir Yasama tasarrufu olan Disiplin Affı Kanunu ile; b) Bir Yargı (iptal) kararı ile; c) İlgili personel hakkında verilmiş ve uygulanmış olan disiplin cezasının ağırlığına göre belli süreler geçtikten sonra 657 sayılı Kanun'un 133. maddesinde öngörülen sürelerde; (uyarma ve kınama cezalarında 5 yıl, diğer cezalarda 10 yıl sonra) atamaya yetkili amirin onayı ile sicil dosyasından silinmesi, hallerinde ortadan kalkabilecektir"* görüşüyle disiplin cezasının kişinin lehine olarak tamamen kaldırılması veya hafifletilmesi maksadıyla geri alınmasını, kişinin aleyhine olarak disiplin cezasının geri alınıp yerine daha ağır bir ceza verilmesini hukuken olanaklı bulmamaktadır[725]. Danıştay başka bir kararında ise, *"Adalet Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulu tarafından davacıya verilen kınama cezası işleminin yok kabul edilmek suretiyle yerine başka bir disiplin cezası verilmesinin hukuken olanaklı olmadığı, kınama cezası ile cezalandırılan davacının zamanaşımı süresi sona ermeden aynı fiilden dolayı Devlet memurluğundan çıkarılması cezası ile cezalandırılmasına ilişkin Yüksek Disiplin Kurulu kararında hukuka uygunluk bulunmadığına"* hükmetmiştir[726].

Kanaatimizce hukuka uygun olarak verilen disiplin cezalarının geri alınması hukuken mümkün değildir. Ancak hukuka aykırı olarak verilen disiplin cezaları ise hak yaratıcı nitelikte olmadıklarından süreyle kayıtlı olmaksızın her zaman geri alınabilmelidirler. Zira disiplin cezaları da idari işlem vasfında oldukları için hukuka aykırı oldukları müddetçe diğer idari işlemler gibi geri alınabilir. Bu şekilde hukuka aykırı disiplin cezasının geri alınması, hem idarenin işlemini hukuka uygun hale getirecek, hem de kişi lehine sonuç doğuracaktır. Disiplin cezasının geri alınmasının kabul edilmemesi, Anayasanın 2'nci maddesindeki Hukuk Devleti ilkesine de ters

725 D12D, 30.05.2016, E. 2012/13246, K. 2016/3385 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 06.06.2017; GÜNDÜZ, Disiplin Cezalarının Geri Alınması, s. 421.

726 D12D, 16.6.2008, E. 2008/1919, K. 2008/3714, www.hukukturk.com., e.t. 26.08.2016.

düşer. Hukuk devleti ise bireylere hukuki güvenlik sağlayan devlettir[727]. Hukuka aykırı bir disiplin cezasının sadece itiraz süresinin geçtiği için geri alınamayacağının kabul görmesi hukuki güvenlik ilkesine ve Devlete duyulan güvene zarar verecektir[728].

X. KAMU GÖREVİNDEN AYRILMA HALİNDE DİSİPLİN CEZASI UYGULAMASI

Disiplin cezaları, konusu itibariyle kamu görevlileri hakkında tesis edilen işlemlerdir. Kamu görevlileri veya yargı mensuplarının meslekten çekilmeleri veya çekilmiş sayılmaları, istek, yaş haddi veya malullük nedenlerinden biriyle emekliye ayrılmaları veya ölümleri halinde ilgililer hakkında disiplin soruşturması açılıp açılmayacağı, disiplin cezası verilip verilemeyeceği önem arz etmektedir. 657 sayılı Kanunda, 2802 sayılı Kanunda ve yüksek yargı mensuplarının tabi olduğu Kanunlarda görevinden ayrılan kişilere görevleri sırasındaki işledikleri fiilleri nedeniyle disiplin soruşturması yapılıp disiplin cezası verileceğine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır[729].

Doktrinde görevden ayrılan kamu görevlisinin görevdeyken işlediği bir disiplin suçu nedeniyle disiplin soruşturması açılıp açılmayacağı ve disiplin cezası verilip verilmeyeceği hususu tartışmalıdır. Konuya ilişkin birinci görüşe göre, kamu görevlisi kamu görevi statüsünden ayrıldığı için bu kişiler hakkında disiplin cezası uygulanmaz[730]. Buna göre kamu görevlisi ile ilgili disiplin soruşturmasına da devam edilmeyerek, disiplin soruşturması ile ilgili tüm bilgi ve belgeler kişinin özlük

727 BİLİR/TUNÇ/YAVUZ, s. 79.

728 GÜNDÜZ, Disiplin Cezalarının Geri Alınması, s. 418.

729 KARAHANOĞULLARI, Disiplin, s. 58; ÜNAL Ali, **Eğitim Kurumlarında Adli ve İdari Soruşturma**, Yargı Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2012, s. 23; KIRMIZIGÜL, s. 289; TAŞKIN A., s. 168-169.

730 GÜNDAY, s. 158-159; YILDIRIM, C. 1, s. 299.

dosyasına konulur ve saklanır. Bu kamu görevlisi tekrar görevine dönerse, işlemden kaldırılan disiplin soruşturması kaldığı yerden devam ettirilecektir[731].

Aksi görüşe göre ise, görevden ayrılan memur veya yargı mensuplarına görevdeyken işledikleri suçlardan dolayı herhangi bir şekilde kamu görevinden ayrılmış olsalar da disiplin soruşturması yapılarak gerekirse disiplin cezası da verilebilir[732]. Buna göre, her suç işlendiği tarihteki illiyet bağına göre değerlendirilir. Disiplin cezası gerektiren suç, kişi görevdeyken işlendiğinden, göreviyle ilişiğin kesilmesi disiplin suçu ile kamu görevlisi arasındaki illiyet bağını sonlandırmaz[733]. İkinci görüş benimsendiği takdirde, görevinden ayrılan kamu görevlisine bildirim yapmak çok zor olduğundan, disiplin soruşturmasının önemli aşamasını teşkil eden savunma alınması aşaması atlanabileceği, savunma alınmadan disiplin cezası verilmesi söz konusu olabileceği de ileri sürülmektedir[734].

Kanaatimizce benimsenmesi gereken görüş birinci görüştür. Çünkü disiplin cezasının konusu itibariyle hukuka uygun olabilmesi için kişinin memur, kamu görevlisi veya yargı mensubu olması, görevle ilişkisinin devam etmesi gerekmektedir. Göreviyle ilişkisi kesilen memur veya yargı mensubu hakkında disiplin cezası işlemi tesis edilmesi durumunda işlemin konusu imkânsız olacak ve işlem konusu itibariyle imkânsız olacaktır. Örneğin, emekli olan bir yargı mensubunun meslekten çıkarma cezasıyla cezalandırılması, konusu itibariyle imkânsızdır. Çünkü ilgili işlem tarihi itibariyle yargı mensubu değildir. Meslekten çıkarma işlemi geçmiş tarihli olarak da tesis edilemeyeceğine göre görevle bir şekilde ilişiği kesilen kişi hakkında disiplin cezası verilmesi konusu itibariyle imkânsızdır. Aynı şekilde, disiplin suçları idarenin iç düzenini korumak maksadıyla düzenlenmişlerdir. İdarenin iç düzenini ihlal eden memur veya yargı mensubu, idari ile arasındaki ilişiğini kendi isteğiyle sona erdirmişse artık ona disiplin cezası

---

731 PINAR İbrahim, Devlet Memurları, s. 1079; ASLAN, s. 56; GÖLÇÜKLÜ, s. 164; DİDDK, 25.09.64, E. 1963/391, K. 1964/352, **Danıştay Kararlar Dergisi**, S. 93-95, s. 49.

732 ÇİFTÇİ Osman, **Memur Suçları**, Denetim Yayıncılık, Ankara 1990, s.39; LİVANELİOĞLU, s. 57; KAYA, Disiplin, s. 62; GİRİTLİ/BİLGEN/AKGÜNER, s. 733.

733 TAŞKIN, s. 311.

734 GİRİTLİ/BİLGEN/AKGÜNER, s. 733.

verilemez. Fakat bu uygulamanın da zayıf yönleri vardır. Örneğin idarenin iç düzenini bozan, disiplin suçu işleyen bir kamu görevlisi, cezadan kurtulmak amacıyla görevinden isteğiyle ilişiğini kesip daha sonra tekrar görevine dönmek isteyebilir[735]. Bu uygulamayı engellemek için kanuni bir düzenleme yapılması gerekir. Yapılacak bu kanuni düzenlemede, disiplin suçu işledikten sonra görevinden ayrılan memur veya yargı mensupları hakkında açılmış bulunan disiplin soruşturmalarının delilleri toplanarak duracağı ve göreve tekrar dönülmesi durumunda disiplin soruşturmasının tekrar kaldığı yerden devam edeceği, görevden ayrı kalındığı dönemde ise ceza verme zaman aşımının duracağına yönelik hüküm öngörülebilir[736].

Avrupa Birliği Personel Tüzüğüne göre, görevden ayrılmış olan kamu görevlisine de disiplin cezası verilebilir. Görevinden ilişiği kesilmiş personele verilecek olan disiplin cezası, emeklilik maaşının tamamen veya kısmen kesilmesidir. Bu disiplin cezasının verilmesi, diğer kamu görevlilerini olumsuz etkilememelidir[737]. Görevden emekli vb. nedenlerle ayrılan memur veya yargı mensuplarına görevdeyken işledikleri suçlardan dolayı disiplin soruşturması yapılması veya disiplin cezası verilebilmesi için açık bir kanun hükmünün bulunması gerekir. Ayrıca Kanun hükmünde, görevden ayrılanlara verilen disiplin cezalarının hukuki sonuçlarının da belirtilmesi şartıyla bu tür işlemlerin yasal bir zemine oturtulması gerektiğini söylemek mümkündür. Aksi takdirde, disiplin cezası işlemi konu bakımından imkânsız olacağından hukuka aykırı olmaktan kurtulması mümkün değildir.

Hâkimler ve Savcılar Kurulu emekliye ayrılan yargı mensuplarının soruşturmasını sürdürmekte ve nihayetinde disiplin cezası vermektedir. Danıştay da bu işlemlerde hukuka aykırı bir yön görmemektedir[738].

---

735 KIRMIZIGÜL, s. 290.

736 YILDIRIM, C. I, s. 299.

737 KARAHANOĞULLARI, Disiplin, s. 59.

738 ‘‘… Hakimi olarak görev yapmaktayken … tarihinde kendi isteğiyle emekliliğe ayrılan ve Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararıyla, 2802 sayılı Kanunun 69. maddesinin ikinci

XI. DİSİPLİN CEZALARINDA FİKRİ İÇTİMA

5237 sayılı Ceza Kanununa göre fikri içtima, kişinin işlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet vermesi durumunda, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılmasıdır (5237 SK m. 44). Fikri içtima asıl olarak ceza hukukuna ilişkin bir kurumdur[739]. Fikri içtimadan söz edebilmek için, sanığın tek bir fiil işlemesi ve birden çok birbirinden farklı suçun tek bir fiilden kaynaklanması gerekir[740]. Fiilin bir olmasından ne anlaşılması gerektiği hususu ise tartışmalıdır. Doktrinde fiilin tekliğinden, hareketin tek olmasını savunanlar olduğu gibi[741]; sonucun tek olmasını savunanlar da bulunmaktadır[742]. Fikri içtimanın oluşması için birden çok suçun oluşması gereklidir. Fakat bu tek başına yeterli değildir. Suçların birbirinden farklı olması da gerekir. Suçun temel hali ve nitelikli hali haricindeki suçlar, fikri içtima uygulaması bakımından farklı bir suç olarak

---

fıkrası ve 70. maddenin birinci fıkrası uyarınca meslekten çıkarma cezası ile cezalandırılan davacı tarafından, 6087 sayılı Kanunun geçici 3. maddesi uyarınca söz konusu meslekten çıkarma cezasının kaldırılması için yaptığı başvurunun reddine ilişkin sayılı Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulu kararının iptali istemiyle açılan davada, sübuta erdiği sonuç ve kanaatine varılan fiiller nedeniyle, aynı derecede iki kez yer değiştirme cezasıyla tecziye edilen davacının, tekerrür hükümleri uygulanarak 2802 sayılı Kanun'un 69. ve 70. maddeleri uyarınca meslekten çıkarma cezasıyla cezalandırılmasına ilişkin Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun kararının kaldırılması için yapılan başvurunun reddine ilişkin Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulu kararında hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmadığı'' hakkında D12D, 09.05.2014, E. 2012/576, K. 2014/3587 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 07.06.2017.

739 Fikri içtima hakkında geniş bilgi için bkz. AKBULUT, 727; s. ÖZEN Mustafa, **Suçların İçtimaı**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2008, s. 300-370; ÖZEN Mustafa, "Ceza Hukukunda Fikri İçtima", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 73, Kasım/Aralık 2007, s. 132- 145; KOCA Mahmut, "Fikri İçtima", **Ceza Hukuku Dergisi**, Y. 2, S. 4, Ağustos 2007, s. 197-221; TEKİN Nurullah, "Fikri İçtima Kavramı ve Bunun Uygulamaya Yansıması", **Ceza Hukuku Dergisi**, Y. 5, S. 13, Ağustos 2010, s. 167-188.

740 ÖZDEMİR Emrah, **Türk Hukukunda Yargıtay Kararları Işığında Fikri İçtima**, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya 2012, s. 49; ÖZEN, s. 138.

741 DEMİRBAŞ, s. 485; KOCA Mahmut/ÜZÜLMEZ İlhan, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayınevi, 4. Bası, Ankara 2011, s. 418.

742 DÖNMEZER Sulhi/ERMAN Sahir, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Umumi Kısım**, C. II, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1971, s. 419-420; ÖZEN, s. 319; İÇEL Kayıhan, **"Suçların İçtimaı"**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Usul Hukuku Anabilim Dalı Ceza Hukuku Günleri, 70. Yılında Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler, (26-27 Mart 1997 İstanbul), Beta Yayınevi, İstanbul 1998, s. 64; SOYASLAN Doğan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2016, s. 270.

kabul görür. Kanunun aynı hükmünü birden çok kez ihlal, yani aynı suçun birden çok işlenmesi durumunda, fikri içtima oluşmaz[743]. Fikri içtima uygulamasında, tek suçun oluştuğu kanaatine ulaşıldığı takdirde faile sadece en ağır ceza verilmektedir[744].

Disiplin hukuku bakımından, tek eylemle birden fazla ve farklı disiplin suçunun işlenmesi durumunda, ne yönde bir ceza verileceğine ilişkin mevzuat hükmü bulunmamaktadır. Doktrinde ve uygulamada, tek eylemle birden fazla disiplin suçuna sebebiyet veren kimseye en ağır cezayı gerektiren hükmün uygulanması gerektiği kabul edilmektedir[745]. Birden fazla fiille birbirinden farklı disiplin suçuna sebebiyet verilmiş ise fikri içtimadan bahsedilmez[746]. En ağır cezayı gerektiren suçun tespit edilmesinde genel kabul gören görüş somut cezanın esas alınması gerektiğini savunmaktadır[747]. Fikri içtima kapsamındaki suçlardan birinin genel affa uğraması veya suç olmaktan çıkarılması durumunda, sanık diğer suçtan dolayı cezalandırılmalıdır. Kanun, fikri içtima kapsamındaki suçları sadece cezanın tespiti açısından tek suç saydığından kural olarak her suçun bağımsız olduğunu kabul etmek gerekir[748]. Bu nedenle ceza muhakemesi şartları, zamanaşımı ve af kanunları

---

743 ERCAN, s. 113.

744 İÇEL, s. 58.

745 ASLAN, s. 49-50; KARAHANOĞULLARI, s. 63; GÜNEŞLEYİCİ, s. 33.

746 ‘‘Her ne kadar İdare Mahkemesi tarafından, davacının görev yerinden ayrılma ve bara gitme eylemlerinin birbirini izlemesi ve iç içe geçmiş olması, eylemlerin aynı süreç ve zaman diliminde gerçekleşmiş olması ve eylemler arasında kopukluk olmaması, hareketlerin tek bir eylem olarak kabulünü gerektireceği ve bu nedenle tek bir ceza uygulanacağı, davacının fiilinin bu kapsamda değerlendirilerek fiillerine uygunluk taşıyan en ağır cezanın uygulanması gerektiği ileri sürülerek dava konusu işlemin iptaline hükmedilmiş ise de; işlenen bir fiil ile birden fazla Tüzük maddesi ihlal edilmiş olsa idi ihlal edilen maddelerden en ağır cezayı gerektiren madde hükmü uygulanarak tek ceza verilmesi yerinde olurdu Olayda ise, birbirinden bağımsız ve ayrı iki fiil vardır ve bu fiillerin her biri ayrı bir Tüzük maddesini ihlal etmektedir. Davacı tarafından "görev yerinden izinsiz ayrılmak" eylemi nedeni ile Tüzüğün 11. maddesi; "görevli olmaksızın üniformalı olarak bara gitmek" eylemi nedeni ile Tüzüğün 8/15. maddesinin ihlal edildiği, işlenen fiiller ile farklı yaptırım öngören madde hükümleri ihlal edildiğinden, davacının her eylemi için ayrı ayrı cezalandırılmasına ilişkin işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı’’ hakkında D12D, 15.12.2010, E. 2008/8562, K. 2010/6390 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 07.06.2017.

747 ARSLAN Çetin /AZİZAĞAOĞLU Bahattin, **Türk Ceza Kanunu Şerhi**, Asil Yayıncılık, Ankara 2004, s. 184.

748 ERCAN, s. 114.

açısından her bir suçun ayrı ayrı değerlendirilmesi zorunludur. Mahkûmiyet hükmünde ise, fikri içtima kapsamındaki suçların açık olarak gösterilmesi gerekir[749].

XII. OHAL KHK' Sİ KAPSAMINDA TESİS EDİLEN İŞLEMLER

A. GÖREVDEN UZAKLAŞTIRMA

Olağanüstü hal, tabii afet, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalım hallerinde, Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması hallerinde Anayasada sayılan belirli sebeplerden dolayı Bakanlar Kurulu tarafından yurdun bir kısmında veya tamamına yönelik olarak ilan edilmektedir (AY 119-120). Şiddet olaylarının yaygınlaşması ve kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması sebepleriyle olağanüstü hal ilanı için Milli Güvenlik Kurulunun da görüşünün alınması gerekir (AY m. 120). Olağanüstü hal süresince, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda, kanun hükmünde kararnameler çıkarabilir. Bu kararnameler, Resmi Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur (AY m. 121)[750].

Görevden uzaklaştırma kurumu muvakkat bir önlem olması sebebiyle, bu tedbirin alınmasına, uygulanmasına ve kaldırılması ilişkin süre kuralları da 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda, hâkim ve savcılar hakkında ise 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununda düzenlenmiştir. 21/07/2016 tarihi itibariyle ilan edilen[751] OHAL uygulaması kapsamında çıkarılan 669 sayılı KHK da "*15/7/2016 tarihinden sonra milli güvenlik gerekçesiyle görevden uzaklaştırılan kamu görevlileri hakkında*

749 DEMİRBAŞ, s. 460.

750 OHAL ile ilgili geniş bilgi için bkz. TURHAN Mehmet, "Olağanüstü Hallerde Çıkarılabilecek Kanun Hükmünde Kararnameler", **Amme İdaresi Dergisi**, C. 25, S. 3, 1992, s. 13-36; EROĞUL Cem, "Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Olağanüstü Yasa Gücünde Kararnamelerin TBMM'ce Onaylanması Sorunu", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. 54, S. 4, 1999, s. 31-46; ESEN Selin, **Karşılaştırmalı Hukukta ve Türkiye'de Olağanüstü Hal Rejimi**, Adalet Yayınevi, Ankara 2008, s. 250-260.

751 RGT. 31.07.2017, RGS. 29787.

ilgili mevzuatında öngörülen soruşturma açma sürelerinin olağanüstü hal süresince uygulanmayacağı" kuralına yer verilmiştir (669 sayılı KHK m. 3).

Bu kapsamda, olağanüstü halin ilan edildiği 21/7/2016 tarihinden itibaren olağanüstü halin devamı müddetince yürütülen çalışmalar kapsamında, kamu görevlileri hakkında uygulanacak görevden uzaklaştırma işlemlerinden sonra açılması gereken soruşturmalarda 657 sayılı Kanunda öngörülen 10 iş günlük sınırlayıcı süre uygulanmayacaktır. 669 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında işlem yapılması, görevden uzaklaştırılan kamu görevlileri hakkında ilgili mevzuatında öngörülen soruşturma açma sürelerinin uygulanmaması için, tedbirin milli güvenlik gerekçesiyle alınması gerekmektedir. Görevden uzaklaştırma tedbirinin milli güvenlik gerekçesiyle alınıp alınmadığı hususu idari yargı mercilerince denetlenebilecektir. Olağanüstü hal döneminde tesis edilen görevden uzaklaştırma işlemleri yargısal denetim dışında bırakılmamıştır.

669 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile getirilen "soruşturma açma süreleri olağanüstü hal süresince uygulanmaz" kuralının sadece soruşturma açma sürelerine ilişkin olduğu açıktır. Fakat soruşturma açılmasında, durumun gerektirdiği makul süreyi aşma hakkının idareye tanımadığı açıktır. Bir disiplin soruşturmasından dolayı, görevden uzaklaştırma tedbiri en çok 3 ay devam edebilecektir. Bu süre sonunda kamu görevlisi hakkında bir karar verilmediği takdirde memurun görevine başlatılacağı; bir ceza kovuşturması nedeniyle görevden uzaklaştırılan memurun durumunun, her iki ayda bir incelenerek görevine dönüp dönmemesi hakkında bir karar verilmesi zorunluluğu KHK ile getirilen hükümle ortadan kalkmamaktadır[752].

2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nda soruşturma başlamadan önce görevden uzaklaştırma tedbiri uygulanacağına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak 669 sayılı KHK'da, 15/7/2016 tarihinden sonra milli güvenlik gerekçesiyle görevden uzaklaştırılan kamu görevlileri hakkında ilgili mevzuatında öngörülen soruşturma açma süreleri uygulanmayacağı hükmü, hakkında soruşturma

752 BEYDİLLİ Songül, https://www.evrensel.net/haber/290441/khklerle-gorevden-cikarma-islemlerine-karsi-yargi-yolu-acik., e.t. 26.08.2016.

açılmadan önce milli güvenlik gerekçesiyle görevden uzaklaştırma tedbirinin uygulandığı hâkim ve savcılar için de geçerli olacaktır. Görevden uzaklaştırma tedbiri disiplin soruşturmasına yönelik olabileceği gibi ceza kovuşturmasına yönelik de olabilir.

B. GÖREVE SON VERME

23/07/2016 tarihinde yürürlüğe giren OHAL kanun hükmünde kararnamesiyle terör örgütlerine üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı bulunan yargı mensuplarının meslekten çıkarılması konusunda kurumlara yetki verilmiştir (667 sayılı OHAL KHK m. 3/1)[753].

Bu kapsamda, Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Kurulunun 24/08/2016 tarihli ve 2016/426 sayılı gerekçeli kararı ile bir kısım yargı mensubu meslekten çıkarılmıştır[754]. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun 4/8/2016 tarihli toplantısında; 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin *"Yargı mensupları ile bu meslekten sayılanlara ilişkin tedbirler"* başlıklı 3. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesi Üyeleri .... ve....'ın meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına oybirliğiyle karar verilmiştir[755]. Yargı mensubu hâkim ve savcılar dışındaki kamu görevlileri hakkında 667 sayılı KHK'ye dayanılarak alınan idari kararlara karşı dava yolu açık olmakla birlikte bu davalarda yürütmenin durdurulması kararı verilemeyecektir (667 sayılı KHK md. 10, 6749 sayılı Kanun md. 10)[756].

667 Sayılı Olağanüstü Hâl Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname kapsamında yargı mensuplarının meslekten çıkarma

753 RGT. 31.07.2017, RGS. 29787.

754 http://www.hsk.gov.tr/, DuyuruOku/889_hakimler-ve-savcilar-yuksek-kurulu-genel-kurulunun-24082016-tarihli-ve-2016426-sayili-karari-ile-.aspx., e.t. 26.08.2016.

755 http://www.anayasa.gov.tr/icsayfalar/duyurular/detay/49.html. e.t. 03.03.2017, RGT. 23/7/2016, RGS. 29779.

756 GÜNDAY Metin, "OHAL İhraç KHK'leri ve Hukuki Durum", **Ankara Barosu Dergisi**, 2017/1, s. 35.

işlemlerinin bir tür disiplin cezası işlemi niteliğinde olup olmadığının açıklığa kavuşturulması gerekir. Yargı mensuplarının meslekten çıkarma işlemlerinin disiplin işlemi olup olmadığı hususu, yargı kararlarında tartışmalıdır.

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun 04/08/2016 tarihli kararın gerekçesinde, 667 sayılı KHK kapsamında yapılacak değerlendirmenin, adli suç veya disiplin suçu niteliğindeki somut bir eylemin soruşturulması mahiyetinde olmayıp Anayasa Mahkemesi Üyelerinin belli bir yapıyla herhangi bir bağlarının olup olmadığına ilişkin kanaatin oluşturulacağı bir süreci ifade etmekte olduğu, dolayısıyla KHK'nın amacı ve tedbirin niteliği ile somut olayın özellikleri birlikte dikkate alındığında ilgili üyeler hakkında mevcut bilgi ve belgelere göre değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir. Kararnamede öngörülen kamu görevinden yahut meslekten çıkarma işleminin, adli veya disiplin suçuna uygulanacak cezalardan farklı olduğu, terör örgütü veya milli güvenlik aleyhine faaliyette bulunan oluşumların kamu kurumlarından temizlenmesini hedefleyen, geçici tedbir niteliğinde olmayan ve kesin sonuç doğuran olağanüstü tedbir niteliğinde olduğu açıklamasına yer verilmiştir[757]. Danıştay konuya ilişkin bir kararında benzer açıklamalara yer vermiştir[758].

Anayasa Mahkemesinin ve Danıştay'ın kararlarında 667 sayılı KHK kapsamında yapılan meslekten çıkarma kararlarının, disiplin suçu karşılığı uygulanan yaptırım olmadığı, geçici olmayan ve nihai sonuç doğuran "olağanüstü tedbir" niteliğinde idari bir işlem olduğu belirtilmiştir. Ancak bu tür işlemler olağanüstü tedbir niteliğinde bir işlem olmakla birlikte, sonuçları itibariyle kamu görevlisinin

---

757 http://www.anayasa.gov.tr/icsayfalar/duyurular/detay/50.html. E.t. 03.03.2017.

758 ''Olağanüstü hâli gerekli kılan konu, 667 sayılı KHK'nın amacı ile 3. ve 4. maddelerinde düzenlenen tedbirlerin kapsamı ve mahiyeti birlikte dikkate alındığında, anılan tedbirler vasıtasıyla başta FETÖ/PDY olmak üzere terör örgütlerine veya MGK'ca devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen kişilerin kamu kurum ve kuruluşlarından çıkarılarak Anayasa ile kurulan demokrasi düzeninin korunmak istendiği anlaşılmaktadır. Buna göre KHK'nın 3. ve 4. maddelerinde öngörülen meslekten veya kamu görevinden çıkarma; adli suç veya disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan yaptırımlardan farklı olarak terör örgütleri ile milli güvenliğe karşı faaliyette bulunduğu kabul edilen diğer yapıların kamu kurum ve kuruluşlarındaki varlığını ortadan kaldırmayı amaçlayan, geçici olmayan ve nihai sonuç doğuran "olağanüstü tedbir" niteliğindedir.'' gerekçesine yer verilmiştir.'', D5D, 14.12.2016, E. 2016/30995, K. 2016/10213 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, e.t. 08.06.2017.

görevinin sona ermesine sebebiyet vermektedir. Bu işlemlerle bir taraftan da kamu kurumunda iç düzenin korunmasını sağlamayı amaçlanmaktadır. 667 sayılı KHK kapsamında yapılan meslekten çıkarma kararları, kamu görevlisinin görevini sonlandırdığından ve kamu kurumunun iç düzenini korumaya yönelik olduğundan, bu kararların bir yönüyle disiplin cezası niteliğinin de bulunduğunu göstermektedir. Asıl sorun, bu kararlar verilmeden önce yargı mensuplarının savunmasının alınıp alınmayacağıyla alakalıdır. Çünkü bu kararlar yargı mensuplarının disiplin sorumluluğu kapsamında tesis edilen işlemler olarak değerlendirildiğinde, Anayasa ile teminat altına alınan savunma hakkı ön plana çıkacaktır. İlgilinin savunması alınmadan meslekten çıkarma kararı verilemeyecektir. Bu kararlar disiplin sorumluluğu kapsamında değerlendirilmediğinde ise, savunma hakkı verilmeden de meslekten çıkarma işlemi tesis edilmesi hukuken mümkün olacaktır.

667 sayılı KHK kapsamında yargı mensuplarının terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatlı olduğu hususu, yargı kararıyla tespit edilmesi üzerine, meslekten çıkarma işlemi tesis edilmesi durumunda, bu işlemlerin disiplin işlemi niteliğinde olmadığını söylemek hukuken mümkün olacaktır. Ancak, yargı mensuplarının terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu hususunun değerlendirilmesi, idari yönden yapılan inceleme, araştırma ve soruşturma kapsamında elde edilen deliller ve oluşan kanaate göre yapılmaktadır. Bu durum 667 sayılı KHK kapsamında tesis edilen işlemlerin, disiplin sorumluluğuna yönelik olarak yapıldığı görüşünü kuvvetlendirmektedir. Bu nedenle yargı mensuplarının 667 sayılı KHK kapsamındaki meslekten çıkarma kararlarının, ilgilinin savunması alındıktan sonra tesis edilmesi, bu işlemlerin salt tedbir amaçlı bir işlem mi yoksa disiplin sorumluluğuna yönelik işlem mi olduğu yönündeki tartışmalara mahal vermeyecektir. Hem de Anayasayla teminat altına alınan savunma hakkının kısıtlanmasının önüne geçilmiş olacaktır.

Ohal döneminde çıkarılan KHK'lerle ve bu KHK'lere yapılan ekli listelerde isimlerine yer verilmek suretiyle, kamu görevlileri başka bir işleme gerek olmaksızın kamu görevinden ihraç edilmişlerdir. Danıştay ve idare mahkemeleri, bu şekilde yapılan ihraç işlemlerinin Anayasanın 121 inci maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak çıkarılan yasa gücündeki KHK'lerle yapıldığı gerekçesiyle, ihraç işlemlerini yargısal yönden denetlememekteydi[759]. 667 sayılı KHK'nin 4'üncü maddesinde düzenlenen usûlle alınan ihraç kararlarının bir bireysel idarî karar olduğu, bu kararın sorumluluğunu da bu kararda imzası bulunan kamu görevlileri taşıyacağı ve bu kararın yargısal denetiminin mümkün olduğunu savunanlar da bulunmaktadır[760].

685 sayılı KHK ile, "Anayasanın 120 nci maddesi kapsamında ilan edilen ve 21/7/2016 tarih ve 1116 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Kararıyla onaylanan olağanüstü hal kapsamında terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti, aidiyeti, iltisakı veya bunlara irtibatı olduğu gerekçesiyle başka idari işlem tesis edilmeksizin doğrudan kanun hükmünde kararname hükümleri ile tesis edilen işlemlere ilişkin başvuruları değerlendirmek üzere "Olağanüstü Hal İşlemlerini İnceleme Komisyonu" kurulmuştur[761].

Komisyon, incelemesi sonucunda başvurunun reddine ya da kabulüne karar verecektir. Komisyonun başvuruların reddine dair kararlarına karşı HSK tarafından belirlenecek Ankara İdare Mahkemesinde iptal davası açılabilecektir[762].

685 sayılı KHK ile yargı mensuplarının meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verilenlerin, kararın kesinleşmesinden itibaren altmış gün içinde ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'a dava açabileceğine ilişkin düzenleme nedeniyle OHAL döneminde yapılan ihraçlarda

759 D5D, 04.10.2016, E. 2016/8136, K. 2016/4076 sayılı kararı, GÜNDAY, OHAL KHK, s. 35.

760 GÖZLER Kemal, "15 Temmuz Kararnameleri", **Ankara Barosu Dergisi**, 2017/1, s. 46.

761 RGT. 23.01.2017, RGS. 29957.

762 GÜNDAY, OHAL KHK, s. 37.

yargı denetiminin bulunup bulunmadığı yönündeki tartışmaların da öneminin kalmadığı söylenebilir (685 sayılı KHK m. 11/2).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Türk hukuk sisteminde yargı mensupları, ilk derece ve istinaf (bölge idare/bölge adliye) mahkemelerinde görev yapan yargı mensupları ile yüksek yargıda (temyiz mercii) görev yapan yargı mensuplarından oluşmaktadır. İlk derece ve istinaf (bölge idare/bölge adliye) mahkemelerinde görev yapan yargı mensupları ile yüksek mahkemelerde (temyiz mercii) görev yapan tetkik hâkimi, savcı ve raportörler hakkında disiplin sorumluluğu yönünden 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu uygulanmakta iken yüksek mahkeme başkan ve üyeleri hakkında ise kendi kanun hükümleri uygulanmaktadır.

Türk hukuk sisteminde görev yapan yargı mensupları hakkında, disiplin sorumluluğu yönünden farklı kanun hükümlerinin uygulanması, birçok hukuki sıkıntının oluşmasına sebebiyet vermiştir. Türk hukukunda tüm yargı mensupları hakkında uygulanacak ortak bir disiplin mevzuatı çalışması yapılması gerekmektedir. Yargı mensupları hakkında uygulanan çeşitli disiplin mevzuatında bulunan eksiklik ve aykırılıklara ilişkin tespitler maddeler halinde şu şekilde ifade edilebilir.

1- 2802 sayılı Kanunda, disiplin suçu ve cezalarına ilişkin olarak, işlenen eylemin nitelik ve ağırlığı itibariyle kanunda belirtilen benzer eylemlerde bulunmak şeklinde uyarma, kınama ve kademe ilerlemesini durdurma cezası gerektiren disiplin suçu tarifi yapılmıştır.

Kanunun bu hükmü, uyarma cezası açısından genel bir hükümdür. Bu hükme dayanılarak kanunda uyarma cezası olarak sayılan fiillere benzeyen birçok fiile uyarma cezası verilmesi mümkündür. Bu düzenleme incelendiğinde, 2802 sayılı Kanunda disiplin suçları açısından kanunilik ilkesinden uzaklaşıldığını söylemek mümkündür. Zira, kanunilik ilkesi kıyasa müsaade etmemektedir. Hâkimler ve Savcılar Kanununun bu içerikteki bütün hükümleri Anayasaya aykırıdır. Zira Anayasanın 140. maddesinin 3. fıkrasına göre "*Hâkim ve savcıların nitelikleri, ... haklarında disiplin kovuşturması açılması ve disiplin cezası verilmesi……. ile diğer özlük işleri mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir."* Anayasa koyucu, hâkim ve savcılar için düzenlenecek disiplin suç ve cezaları için de kanunilik ilkesini kabul etmiş ve disiplin soruşturması ve

kovuşturması açılması ve disiplin cezası verilmesi işlerinin mutlaka kanunla yapılması gerektiğini kurala bağlamıştır. Kaldı ki, bu düzenlemelerin kanunla yapılması da tek başına yeterli değildir. Hâkim ve savcılar için öngörülen disiplin suç ve cezalarının *"mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre…"* düzenlenmesi gerekmektedir.

2802 sayılı Kanuna tabi hâkim ve savcılar için öngörülen disiplin mevzuatının yeniden ele alınması gerekmekte olup Türk hukukunda tüm yargı mensuplarını kapsayacak şekilde ortak bir disiplin mevzuatı yapılmalıdır. Tüm yargı mensuplarını kapsayacak ortak disiplin mevzuatının kanunilik ilkesi uyarınca kanunla düzenlenmesi gerekmektedir. Yapılacak ortak düzenlemede, hâkimlerin bağımsızlığı ve teminatı ilkesine göre hareket edilmelidir. İhdas edilecek disiplin suçları da, kanunilik ilkesi gereğince muğlak ifadeler içermemeli, kıyasa sebep verecek içerikte olmamalı ve ‘‘nitelik ve ağırlıkları itibariyle benzeri eylemlerde bulunmak’’ şeklinde suç tanımlanmasına yer verilmemesi gerekmektedir.

2- 2802 sayılı Kanunda kınama cezasını gerektiren fiillerden biri de, hizmet içinde ve dışında, resmi sıfatının gerektirdiği saygınlık ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmaktır. Resmi sıfatının gerektirdiği saygınlık ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak ifadesi kişiden kişiye farklı yorumlanabilecek bir ifadedir. Kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilen bir fiil, resmi sıfatının gerektirdiği saygınlık ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlar kapsamında yorumlanabilse dahi, bu fiil dünya görüşü, siyasi eğilim v.b. nedenlerden dolayı başka bir kimse tarafından bu kapsamda yorumlanmayabilir. Bu nedenle farklı kişiler tarafından farklı yoruma mahal verecek şekilde kanunda disiplin suçu tanımının yapılmaması gerekmektedir. Bu durum ilgililerin hukuki güvenliğini olumsuz etkileyebileceğinden, Anayasa da yer bulan hukuk devleti ilkesine aykırı bir durum ortaya çıkacaktır. Bu nedenle, tüm yargı mensuplarını kapsayacak şekilde yapılacak ortak disiplin mevzuatında, farklı kişiler tarafından farklı yorumlanabilecek ‘‘saygınlık ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak’’ şeklinde bir suç tanımlanmasına yer verilmemesi yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatına katkıda bulunacaktır.

3- 2802 sayılı Kanunda, Adalet Bakanlığının mevzuat uyarınca verdiği talimatı yerine getirmemek fiili, kınama cezası gerektiren disiplin suçu olarak ifade edilmiştir. Ancak, hâkimler görevlerinde bağımsızdırlar. Görevlerini hâkimlik teminatı esaslarına göre icra ederler. Kanun, tüzük, yönetmelik, karar ve talimatlarda açık olarak belirtilen konularda, işi uzatacak şekilde davranışlarda bulunmak fiili, aynı kanunda uyarma cezasını gerektiren fiiller arasında sayılmıştır. Adalet Bakanlığının mevzuat mucibince verdiği talimatı ifa etmemek fiilinin ayrı bir disiplin suçu olarak düzenlenmesi yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatına uygun düşmemiştir. Bu nedenle ortak disiplin mevzuatında Adalet Bakanlığının mevzuat mucibince verdiği talimatı ifa etmemek fiilinin disiplin suçu olarak yer almaması, yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatını güçlendirecektir.

4- 2802 sayılı Kanunda, kanun koyucu tarafından hatır ve gönüle bakarak veya kişisel duygulara kapılarak görev yaptığı kanısını uyandırmak fiilinin yer değiştirme cezası gerektiren disiplin suçu olarak tanımlandığı görülmektedir. Disiplin suçunun oluşması için, fiilin ağırlık derecesinin hâkimin hatır ve gönüle bakarak veya kişisel duygulara kapılarak görev yapması aşamasına gelmesi ve bu yönde somut bir tespitin varlığı aranmamaktadır. Kanıyı uyandırmak disiplin suçunun tekemmülü için yeterli görülmüştür. Kanıyı uyandırmak soyut bir kavram olup soruşturmacı ve disiplin cezası vermeye yetkili makamın basit bir yorumuyla, bir olayda hatır ve gönüle bakarak veya kişisel duygulara kapılarak görev yaptığı kanısını uyandırmak fiilinin gerçekleştiği yönünde değerlendirme yapılması mümkündür. Yer değiştirme disiplin cezasına karşı yargı yolunun kapalı olduğu hususu ile hatır ve gönüle bakarak veya kişisel duygulara kapılarak görev yaptığı kanısı uyandırmanın disiplin cezası verilmesi için yeterli olduğu hususu birlikte değerlendirildiğinde, hâkimlerin ne kadar güvencesiz, hâkimlik teminatından yoksun ve disiplin cezası tehdidiyle karşı karşıya olduklarını söylemek mümkündür. Bu nedenle yapılacak ortak disiplin mevzuatında, hatır ve gönüle bakarak veya kişisel duygulara kapılarak görev yaptığı kanısını uyandırmak fiilinin disiplin suçu olarak tanımlanmaması gerekmektedir. Aksi halde bu düzenleme ile hâkimler, basit bir yorumla somut delil olmadan ceza tehdidine maruz kalabilmektedir.

5- 2802 sayılı Kanunda, madde tayin ve deliller elde edilmemiş olsa bile, rüşvet aldığı veya irtikâpta bulunduğu kanısını uyandırmak fiili yer değiştirme cezası gerektiren disiplin suçu olarak tanımlanmıştır. Kanunda, rüşvet aldığı veya irtikâpta bulunduğu kanısını uyandırmak disiplin suçunun tekemmülü için yeterli görülmüştür. Kanı uyandırmak soyut bir kavram olup, soruşturmacı ve disiplin cezası vermeye yetkili makamın basit bir yorumuyla, bir olayda rüşvet aldığı veya irtikâpta bulunduğu kanısını uyandırmak fiilinin gerçekleştiği yönünde değerlendirme yapılması mümkündür. Rüşvet ve irtikâp fiilleri maddi ceza hukukunu ilgilendirdiğinden ceza mahkemesince, rüşvet ve irtikâp suçundan kişinin mahkûm olması halinde, verilen mahkumiyet kararı kişinin görevinin sonlandırılması için yeterli bir nedendir. Ceza mahkemesince, rüşvet ve irtikâp suçundan kişinin beraat etmesi durumunda ise, suçun oluşmadığının kabul edilmesi gerekir. Bir kimsenin rüşvet aldığı veya irtikapta bulunduğu yönünde delil yoksa, rüşvet alındığı veya irtikapta bulunulduğu yönünde bir kanının oluşması da zor görünmektedir. Rüşvet alındığı veya irtikâpta bulunulduğu yönünde maddi bir delil bulunmamasına rağmen kanıyla hareket edilerek kişinin cezalandırılması, şüpheye ve varsayıma dayalı olarak disiplin cezası verilmesi anlamına gelir. Bu durum kanunilik ilkesi, yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatıyla bağdaşmamaktadır. Bu durum da yargı mensubunu, mesnetsiz suç ithamları karşısında savunmasız bırakmaktadır. Bu nedenle Türk hukukunda tüm yargı mensuplarını kapsayacak bir şekilde yapılacak ortak mevzuat düzenlemesinde, madde tayin ve deliller elde edilmemiş olsa bile, rüşvet aldığı veya irtikâpta bulunduğu kanısını uyandırmak fiilinin disiplin suçu olarak kabul edilmemesi gerekmektedir.

6- 2802 sayılı Kanunda, disiplin cezasının uygulanmasını gerektiren fiil suç teşkil etmese ve hükümlülüğü gerektirmese bile mesleğin şeref ve onurunu ve memuriyet nüfuz ve itibarını bozacak nitelikte görüldüğü takdirde ilgili yargı mensubunun yine de meslekten çıkarma cezası verileceği hükmüne yer verilmiştir. Yargı mensupları hakkında en çok meslekten çıkarma cezası da, bu hükme dayanılarak verilmektedir. Bu fiilden meslekten çıkarma cezası verilmesi için, eylemin hem mesleğin şeref ve onurunu hem de memuriyet nüfuz ve itibarını bozacak nitelikte görülmesi gerekmektedir. Soruşturmaya konu eylem sadece

mesleğin şeref ve onurunu bozacak nitelikte görülmesi halinde veya sadece memuriyet nüfuz ve itibarını bozacak nitelikte görülmesi halinde, anılan eylemi yer değiştirme cezası kapsamında değerlendirmelidir. Zira, kusurlu veya uygunsuz hareket ve ilişkileriyle mesleğin şeref ve nüfuzunu veya şahsi onur ve saygınlığını yitirmek yer değiştirme cezası gerektiren fiiller arasında sayılmıştır. Mesleğin şeref ve nüfuzunu yitirmek, mesleğin şeref ve onurunu bozmaktan ya da memuriyet nüfuz ve itibarının bozulmasından nitelik itibariyle daha ağırdır. Bir fiille mesleğin şeref ve nüfuzu yitirilmişse aynı fiille mesleğin şeref ve onuru da, memuriyet nüfuz ve itibarı da bozulmuş olacaktır. Ancak yürürlükte olan mevzuatımızda olduğu gibi birbirine yakın ifadeler içeren ve iç içe geçen fiillere ilişkin olarak öngörülen disiplin suçuna iki farklı disiplin cezası öngörülmesi hakkaniyete uygun değildir. Yer değiştirme cezası gerektiren mesleğin şeref ve nüfuzunu yitirmek fiili, mesleğin şeref ve onurunu bozmaktan ya da memuriyet nüfuz ve itibarının bozulmasından nitelik itibariyle daha ağırdır. İlgilisinin eylemi mesleğin şeref ve onurunu ve memuriyet nüfuz ve itibarını bozacak nitelikte görülmesi durumuna meslekten çıkarma cezası öngörülmesi, ölçülülük ve orantılık ilkesine aykırıdır. Zira bu eylem, yer değiştirme cezası gerektiren ve daha ağır nitelikte olan, mesleğin şeref ve nüfuzunu yitirmek fiili içinde erimektedir. Buna göre, yapılacak ortak mevzuat düzenlemesinde, ‘‘hâkimin fiili suç teşkil etmese ve hükümlülüğü gerektirmese bile mesleğin şeref ve onurunu ve memuriyet nüfuz ve itibarını bozacak nitelikte görüldüğü takdirde de meslekten çıkarma cezası verileceği’’ hükmüne yer verilmemelidir.

7- Danıştay Kanunu, Yargıtay Kanunu, Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununda yüksek mahkeme başkan ve üyeleri hakkında görevden uzaklaştırma kurumuna ilişkin herhangi bir ifadeye yer verilmemiştir. Görevden uzaklaştırma tedbiri disiplin soruşturmasının önemli bir parçasıdır. Görevden uzaklaştırma tedbiri, disiplin soruşturmasının daha etkin yürütülmesini sağlayacağı gibi, görevi başında kalmasında sakınca bulunan kamu görevlisinin göreviyle fiilen bağını kesmektedir. Yargı mensupları açısından ise görevden uzaklaştırma önlemi, yargı mensubunun görevine devamı halinde yargı erkinin nüfuz ve itibarına zarar vermesine engel olan önemli bir araçtır. Yüksek mahkeme başkan ve üyeleri hakkında disiplin soruşturmasının başlatılması,

yapılması ve sonuçlandırılması belli bir zaman dilimini gerektirdiği hallerde yüksek mahkeme başkan ve üyelerinin görevi başında kalması, soruşturmanın selametini olumsuz yönde etkileyebileceği gibi, yargı erkinin nüfuz ve itibarına da zarar verebilir. Bu sakıncalara mahal verilmemesi için yüksek mahkeme başkan ve üyeleri hakkında, disiplin soruşturması aşamasında görevden uzaklaştırma tedbirinin de tüm yargı mensuplarına ilişkin olarak uygulanacak disiplin suç ve cezalarını içeren kanun içinde görevden uzaklaştırma tedbirinin yer alması gerekmektedir.

8- 657 sayılı Kanun ve 2802 sayılı Kanunda, ceza soruşturması veya kovuşturmasına dayalı olarak uygulanacak görevden uzaklaştırma tedbirine ilişkin hernangi bir süreye yer verilmemiştir. Her iki kanunun ifadesinden, ceza soruşturması veya kovuşturmasına dayalı olarak tesis edilecek görevden uzaklaştırma tedbirinin süresiz olarak tesis edilebileceği anlamı çıkmaktadır. Anılan kanunlarda ceza soruşturması veya kovuşturmasına dayalı olarak tesis edilecek görevden uzaklaştırma tedbiri için bir üst sınır öngörülmemiştir. Ayrıca kanun koyucu tarafından sadece iki ayı aşmayan süreler içinde ilgilinin durumunun incelenerek görevine dönüp dönmemesi hakkında bir karar verileceği kuralına yer verilmiştir. İki ayı aşmayan süreler içinde ilgilinin durumunun incelenerek görevine dönüp dönmemesi hakkında bir karar verilmesi durumu da görevden uzaklaştırma tedbirinin süresiz olarak tesis edilmesini engellemez. Süresiz olarak tesis edilen ceza soruşturmasına dayalı görevden uzaklaştırma tedbirinde, ilgilinin göreve başlayabilmesi, iki ayı aşmayan süreler içinde durumunun incelenerek görevine dönmesi hakkında bir karar verilmesiyle olur. Aksi takdirde mahkeme kararı hariç olmak üzere tekrar göreve başlaması hukuken mümkün değildir. Devlet memurları ve 2802 sayılı Kanuna tabi hâkim savcılarla ilgili ceza soruşturmasına dayalı görevden uzaklaştırmaya ilişkin kanun hükmünün, belirlilik ve hukuki güvenlik ilkesi kapsamında değiştirilmesi gerekmektedir. Disiplin soruşturmasına dayalı görevden uzaklaştırma tedbirlerinde olduğu gibi, ceza soruşturmasına dayalı görevden uzaklaştırma tedbirinde de, süreye ilişkin hem üst bir sınır getirilmeli, hem de süre sonunda ilgili hakkında bir karar verilmediği takdirde görevine başlatılacağına ilişkin amir hükme yer verilmesi gerekmektedir.

9- 2802 sayılı Kanunda öngörülen disiplin cezaları sırasıyla uyarma, aylıktan kesme, kınama, kademe ilerlemesini durdurma, derece yükselmesini durdurma, yer değiştirme ve meslekten çıkarma cezalarıdır. Kanunda hem yedi tür disiplin cezası öngörülmüş hem de yirmibeşten fazla disiplin cezası gerektiren fiil belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi Kanununda öngörülen disiplin cezaları ise uyarma, kınama ve görevden çekilmeye davettir. Yargıtay Kanununda öngörülen disiplin cezaları uyarma ve görevden çekilmeye davettir. Danıştay Kanununda öngörülen disiplin cezaları ilgilinin uyarılması veya hizmet süresine göre istifa etmeye veya emekliliğini istemeye davet edilmesinden ibarettir. Yüksek mahkeme kanunlarında disiplin cezaları için öngörülen disiplin suçları somut ve belirli değildir. Bu kanunlarda ceza gerektiren disiplin suçları genel anlamda ifade edilmiştir. Yüksek mahkeme kanunlarında, hâkimlik vakar ve onuruna dokunan, kişisel haysiyet ve itibarını kıran veya görev gereklerine uymayan, hizmetin aksamasına sebep olan hal ve davranışların disiplin cezası gerektiren fiiller olarak sayıldığı görülmektedir. Anayasa Mahkemesi Kanununda asli görevleri dışında resmî veya özel bir görev alınması da ceza gerektiren disiplin suçu olarak öngörülmüştür. Bu kanunlarda, hangi fiillerin hangi cezayı gerektirdiği açıkça belirlenmemiştir. Fiilin ağırlığına göre kanunda öngörülen disiplin cezaları verilecektir. Görüldüğü üzere, yüksek mahkeme kanunlarında, disiplin cezası verilmesini gerektiren farklı eylemler için somut bir ayrıma gidilmeden bir veya birkaç ceza öngörülmüştür. Uyarma cezasını icap eden bir eylem için uygulanacak müeyyide ile görevden çekilmeye davet disiplin cezasını gerektiren bir eylem için uygulanacak müeyyide aynı neticeye bağlanmıştır. Yüksek mahkeme kanunlarında, disiplin cezası gerektiren fiillerin nitelik ve ağırlığına uygun somut bir ceza kademelendirme yapılmamıştır. Bu nedenle yargı mensupları hakkında yapılacak ortak disiplin mevzuatında, disiplin cezası gerektiren fiillerin nitelik ve ağırlığına uygun somut bir ceza kademelendirmesi yapılmalı ve disiplin cezası gerektiren fiiller, muğlaklığa mahal vermeden somut ve belirli olarak ifade edilmelidir.

10- 2802 sayılı Kanuna göre, soruşturmayı yapan tarafından veya Hâkimler ve Savcılar Kurulunca üç günden az olmamak üzere, verilen süre içinde veya öngörülen

bir tarihte savunmasını yapmayan yargı mensubu, savunma yapma hakkından vazgeçmiş olarak kabul edilir.

Burada hâkim ve savcılar için 2802 sayılı Kanunda öngörülen savunma süresi çok kısadır. 657 sayılı Kanunda öngörülen yedi günlük savunma süresi daha makul düzeydedir. Hâkim ve savcıya savunma yapabilmesi için mümkün olduğu ölçüde uzun bir süre tanımak, yargı mensubu olarak hâkim ve savcıya daha rahat bir savunma imkânı sunacaktır. Hâkim ve savcıların meslekten çıkarma dışında kalan disiplin cezalarına karşı yargı yoluna başvurma haklarının bulunmadığı da dikkate alındığında, disiplin cezası verilmeden önce savunma sürelerinin uzun tutulması gerektiğinin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Öte yandan Danıştay Kanununda, beş günden az olmamak üzere tayin edeceği süre içinde ilgilisi yazılı savunmasını vermeye davet edilirken Anayasa Mahkemesi Kanununda, soruşturma sonucunu ilgiliye yazılı olarak bildirir ve ilgiliyi beş günden az olmamak üzere tayin edeceği süre içinde Genel Kurul huzurunda sözlü ya da yazılı savunmasını vermeye davet edilir. Yargıtay Kanununda ise, ilgiliye tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde yazılı savunmasını yapmak üzere bildirimde bulunulur. Bu durum, tüm yargı mensuplarının disiplin suç ve cezalarına ilişkin olarak ortak bir mevzuat ihtiyacını ortaya koymaktadır. Yeni yapılacak kanuni düzenlemede tüm yargı mensuplarına savunmasını yapabilmesi için en az on günlük bir sürenin tanınması gerekir.

11- Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunca, üyeleri hakkında disipline ilişkin olarak tesis edilen idari işlemlere karşı hangi yargı merciinde dava açılması gerektiğinin de açıklığa kavuşturulması gerekir. Anayasa Mahkemesi Kanununda, disiplin işlemlerine karşı hangi mercide dava açılacağına ilişkin özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu tür davalar da Danıştay üyelerine verilen disiplin cezalarında olduğu gibi, Danıştay ilk derece mahkemesi olarak görevli mahkeme olarak belirlenmelidir. Yüksek mahkeme üyeleri hakkında disipline ilişkin olarak tesis edilen işlemlerden dolayı açılacak davaların Danıştay gibi idari yargı yerinin temyiz merci olan makamda görülmesi hâkimlik teminatına uygun olacaktır.

12- Yargıtay Kanununda, Yargıtay'da görev yapan yüksek yargı mensuplarına ilişkin disiplin işlemlerine yönelik yapılan düzenlemelerde, disiplin işlemine karşı yargı yolu bulunup bulunmadığı, dava açma hakkı var ise bu hakkın ne kadarlık bir sürede kullanılacağı ve hangi yargı merciinde dava açılacağına ilişkin bir kurala yer verilmemiştir. Tüm yargı mensuplarını kapsayacak şekilde oluşturulacak ortak disiplin mevzuatında, disiplin cezalarına karşı dava açma süresinin açıkça gösterilmesi, bu sürenin de altmış gün olarak belirlenmesi ve tüm yargı mensupları hakkındaki tesis edilen disiplin işlemlerine karşı açılacak davaların ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da çözümleneceğine ilişkin özel bir düzenleme yapılması gerekmektedir.

Öte yandan, Danıştay Kanununa tabi yargı mensupları hakkında tesis edilen disiplin cezası işlemlerine karşı dava açma süresi onbeş gün olarak çok kısa tutulmuştur. Danıştay Kanununa tabi yargı mensuplarının disiplin cezası işlemlerine karşı dava açma süresi onbeş olarak belirlenmesi, hak arama hürriyetini kısıtlayıcı nitelik taşımaktadır. Bu nedenle yapılcak ortak disiplin mevzuatında, disiplin cezalarına karşı dava açma süresinin altmış gün olarak belirlenmesi hak arama hürriyetine uygun düşeceği gibi, hâkimlik teminatına da katkıda bulunacaktır.

13- Hâkim ve savcılar hakkında disiplin suçlarına ilişkin olarak 2802 sayılı Kanunda öngörülen zamanaşımı süreleri, Devlet memurları hakkında öngörülen zamanaşımı sürelerinden daha uzundur. Hâkim ve savcılar hakkında meslekten çıkarma ve yer değiştirme cezalarını gerektiren eylemler hakkında herhangi bir soruşturma açma veya ceza verme zamanaşımı da öngörülmemiştir. Hâkim ve savcılar hakkında meslekten çıkarma ve yer değiştirme cezalarını gerektiren eylemler hakkında herhangi bir soruşturma açma veya ceza verme zamanaşımı öngörülmemesi, yargı mensubu olan hâkim ve savcıların meslek hayatları boyunca ceza tehdidi altına kalmalarına sebebiyet verecektir. Meslekten çıkarma ve yer değiştirme cezalarını gerektiren eylemler hakkında, diğer cezalara nazaran daha uzun da olsa bir zamanaşımı süresi getirilmesi yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatına uygun düşecektir.

Yüksek yargı mensupları hakkında disiplin hükümlerini düzenleyen Yargıtay Kanunu, Danıştay Kanununda disiplin suç ve cezalarına ilişkin zamanaşımı kurumuna ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Yüksek mahkeme başkan ve üyeleri de işledikleri bir eylemden ötürü süresiz olarak ceza tehdidiyle karşı karşıya kalmaması için disiplin suç ve cezalarına ilişkin zamanaşımı süresi öngörülmesi gerekmektedir. Yüksek mahkeme başkan ve üyelerinin disiplin yönünden suç teşkil eden bir eyleminden ötürü süresiz olarak ceza tehdidiyle karşı karşıya kalmaması ve hâkimlik teminatının güçlendirilmesi için zamanaşımı kurumu tüm yargı mensuplarını içeren kanuni düzenleme içinde yer almalıdır.

14- Alt ceza ve tekerrür uygulaması, 657 sayılı Kanunda ve 2802 sayılı Kanunda yer bulmasına karşılık, yüksek yargı mensupları hakkında disiplin hükümlerini düzenleyen kanunlarda disiplin suç ve cezalarına ilişkin alt ceza ve tekerrür uygulamasına ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Disiplin suç ve cezalarında alt ceza ve tekerrür uygulaması, disiplin hukukunun önemli bir parçasıdır. Yüksek mahkeme başkan ve üyeleri hakkında disiplin suç ve cezalarına ilişkin alt ceza ve tekerrür uygulamasına yer verilmesi geremektedir. Bu nedenle düzenlenecek ortak disiplin mevzuatında tüm yargı mensuplarını kapsayacak alt ceza ve tekerrür uygulamasının da yer alması gerekmektedir.

Netice itibariyle, yargı mensupları hakkında uygulanan ve yürürlükte bulunan mevzuat hükümlerindeki eksiklik ve sakıncalara ilişkin yukarıda yapılan tespitler ışığında, Türk hukukunda görev yapan tüm yargı mensupları hakkında uygulanacak ortak bir disiplin mevzuatının eksikliği aşikârdır. Tüm yargı mensuplarının disiplin mevzuatı yeniden ele alınmalıdır. Bu kapsamda Türk hukukunda tüm yargı mensuplarını kapsayacak şekilde ortak disiplin mevzuatının kanunla düzenlenmesi gerekir. Yapılacak ortak düzenlemede, hâkimlerin bağımsızlığı ve teminatı ilkesi, kanunilik ilkesine göre hareket edilmelidir. Yüksek mahkeme kanunlarında, disiplin cezası verilmesini gerektiren farklı eylemler için somut bir ayrıma gidilmeden bir veya birkaç ceza öngörülmüştür. Yüksek mahkeme kanunlarında, disiplin cezası gerektiren fiillerin nitelik ve ağırlığına uygun somut bir ceza kademelendirmesi yapılmamıştır. Disiplin cezası gerektiren fiillerin nitelik ve ağırlığına uygun somut bir ceza kademelendirmesi yapılmalıdır. Ayrıca disiplin cezası gerektiren fiiller,

muğlâklığa mahal vermeden somut ve belirli olarak ifade edilmelidir. Kanunilik ilkesi gereğince disiplin suçları muğlâk ifadeler içermemeli, kıyasa sebep verecek içerikte olmaması gerekmektedir. Bu nedenle yargı mensuplarına ilişkin disiplin mevzuatında, ‘‘nitelik ve ağırlıkları itibariyle benzeri eylemlerde bulunmak’’ şeklinde suç tanımlanmasına yer verilmemesi gerekir. Kişiden kişiye göre farklı yorumlanabilecek ‘‘saygınlık ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak’’ şeklinde yargı mensupları hakkında bir suç tanımlanmasına yer verilmemesi gerekir. Tüm yargı mensuplarını kapsayacak ortak savunma süresi, dava açma süresi ve dava açılacak merciinin belirlenmesi gerekmektedir. Yüksek yargı mensupları hakkındaki mer’i disiplin hukukunda görevden uzaklaştırma, zamanaşımı, alt ceza uygulaması ve tekerrür kurumlarına yer verilmemiştir. Disiplin hukukunun önemli bir parçası olan görevden uzaklaştırma, zamanaşımı, alt ceza uygulaması ve tekerrür kurumları tüm yargı mensuplarını kapsayacak şekilde yeniden ele alınmalıdır.

Değinilen tüm bilgiler ışığında, Türk hukukunda görev yapan tüm yargı mensupları hakkında ortak disiplin mevzuatına ilişkin Kanun teklifi aşağıda gösterilmiştir.

TÜRK HUKUKUNDA GÖREV YAPAN YARGI MENSUPLARININ DİSİPLİN İŞLERİ HAKKINDA KANUN TEKLİFİ

Amaç

MADDE 1 - Bu Kanunun amacı; Hakim ve Savcılar Kanunu’na tabi hakim ve savcılar ile Yargıtay Kanunu, Danıştay Kanunu ve Anayasa Mahkemesi Kanununa tabi yargı mensuplarına ilişkin disiplin suç ve cezaları, disiplin soruşturma usulü ile diğer ilgili hususları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Kanun;

a) 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'na tabi olarak görev yapan hâkim savcılar, tetkik hâkimleri, raportörleri,

b) Yargıtay Kanunu, Danıştay Kanunu ve Anayasa Mahkemesi Kanununa tabi olarak görev yapan başkan ve üyeleri,

kapsar.

Tanımlar

MADDE 3 – (1) Bu Kanun hükümlerinin uygulanmasında;

a) Disiplin cezası: Bu Kanunda disiplin suçu olarak belirtilen fiilleri işleyen yargı mensupları hakkında, tabi olduğu kanunda belirtilen yetkili disiplin kurulları tarafından verilen ve bu Kanunda gösterilen yaptırımları,

b) Disiplin suçu: Bu Kanunda belirtilen disiplin cezalarını gerektiren fiilleri,

c) Disiplin soruşturması: Bu Kanunda belirtilen disiplin suçunu işlediği iddia edilen yargı mensubu hakkında disiplin yönünden karar vermek amacıyla yetkili disiplin kurulları tarafından yapılan veya yaptırılan araştırma, incelemeyi ve soruşturmayı,

d) Hâkim: 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununda tanımlanan hâkim ile geçici yetki veya herhangi bir görevlendirmeyle diğer bir kurum veya kuruluşta görev yapan hâkimi,

e) Savcı: 2802 sayılı Kanunda belirtilen savcı ile geçici yetki veya herhangi bir görevlendirmeyle diğer bir kurum veya kuruluşta görev yapan savcıyı,

f) Yüksek Yargı Mensubu: Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay' da görev yapan başkan, başkan vekili, başsavcı, daire başkanı ve üyeleri,

g) Yargı mensubu: Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay' da görev yapan başkan, başkan vekili, başsavcı, daire başkanı ve üyeleri ile 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'na tabi olarak görev yapan hâkim, savcılar, tetkik hâkimleri ve raportörleri ifade eder.

Adli soruşturma veya kovuşturmanın disiplin soruşturmasına etkisi

Madde 4- Bir eylemden dolayı yargı mensubu hakkında yürütülen ceza soruşturması veya kovuşturması, aynı eylemden dolayı ayrıca disiplin soruşturması ve tahkikat

yapılmasını engellemeyeceği gibi, ceza kovuşturmasında yargı mensubunun mahkûm olması veya olmaması disiplin cezası verilmesine ve bu cezanın yerine getirilmesine engel teşkil etmez.

Disiplin cezasını gerektiren eylemlerin ve disiplin cezalarının niteliği

Madde 5- (1) Aynı eylemden dolayı bu Kanunda yazılı olan disiplin cezaları birden çok verilemez.

(2) Bir eylemden dolayı birden çok disiplin cezası gerektiren suç işlenmesi halinde ağır olan disiplin cezası verilir.

İhbar ve şikâyet

Madde 6- (1)Yargı mensupları hakkında şikâyet üzerine başlatılan disiplin soruşturması, şikâyetçinin şikâyetinden vazgeçmesi halinde dahi durmaz.
(2)Disiplin cezasını verilmesini gerektirecek mahiyetteki ihbar ve şikâyetin kötü niyetle yapıldığı veya delillerin uydurulduğunun tespit edilmesi halinde, mahkemece 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 267 nci maddesinin birinci fıkrasında yazılı ceza hükmolunur. Ancak bu konuda kovuşturma Adalet Bakanlığı tarafından verilen izin üzerine yapılır.

Disiplin cezaları

Madde 7- (1)Yargı mensuplarının işlediği eylemin niteliği ve ağırlık derecesine göre bu Kanunda belirtilen disiplin cezalarından birisi uygulanır. Yargı mensupları hakkında disiplin cezaları uyarma, aylıktan kesme, kınama, kademe ilerlemesini durdurma, derece ilerlemesini durdurma, yer değiştirme ve meslekten çıkarma cezalarıdır.

(2) Geçmiş hizmetleri olumlu olan veya işlediği fiilden dolayı samimi pişmanlık duyan ve geçmişte disiplin cezası almamış bulunan yargı mensubuna verilecek disiplin cezalarında bir derece hafif olanı uygulanabilir.

(3) Disiplin cezası verilmesine sebep olan bir fiil veya davranışın, uyarma, aylıktan kesme ve kınama cezalarının uygulanmasından itibaren beş yıl içinde, diğer cezaların uygulanmasından itibaren on yıl içinde tekrarlanması veya aynı nev' i disiplin cezasını gerektiren birden çok eylem veya davranışın bir arada bulunması hallerinde bir derece ağır disiplin cezası verilir.

(4)Yükselebilecekleri son kademelerinde bulunan yargı mensuplarına kademe ilerlemesinin durdurulması cezasının verilmesini gerektiren hallerde brüt aylıklarının ¼'ü, derece ilerlemesini durdurma cezasının verilmesini gerektiren hallerde brüt aylıklarının ½'si kesilir. Yüksek yargı mensuplarının yer değiştirme cezasının verilmesini gerektiren hallerde bir daha tekrar yüksek mahkeme üyeliğine atanmamak üzere, Hâkimler ve Savcılar Kurulu ilgili dairesi tarafından, adli veya idari yargıda sınıf ve derecelerine uygun bir göreve atanırlar.

Uyarma cezası

Madde 8- (1) Uyarma: Yargı mensubunun görevinde ve eylemlerinde daha dikkatli olması gerektiği hususunun yazı ile bildirilmesidir. Uyarma cezası gerektiren fiiller şunlardır:

a) Görevin yapılmasında kayıtsızlık, düzensizlik veya özensizlik göstermek,
b) Mazeretsiz veya izinsiz olarak göreve geç gelmek ve erken ayrılmak,
c) Kılık ve kıyafetinde mesleğin gerektirdiği özeni ve saygınlığı gözetmemek,
d) Devlete ait araç ve gereçleri özel işlerinde kullanmak,
e) Sorumluluğunda bulunan büro ve kalem denetimini ihmal etmek hallerinde uygulanır.

Aylıktan kesme cezası

Madde 9- (1) Aylıktan kesme: Yargı mensubunun brüt aylığından 1/30 oranında kesinti yapılmasıdır. Aylıktan kesme cezası gerektiren fiiller şunlardır:

a) Kabul edilir bir mazereti olmaksızın veya izinsiz olarak göreve bir veya iki gün gelmemek,
b) Görevin tam ve zamanında yapılmasında kusurlu davranmak,

c) Eşlerinin, reşit olmayan veya mahcur olan çocuklarının kazanç getiren sürekli faaliyetlerini belirlenen sürede kurumuna bildirmemek hallerinde uygulanır.

Kınama cezası

Madde 10- (1)Kınama: Yargı mensubuna görevinde ve eylemlerinde kusurlu olduğunun yazı ile bildirilmesidir. Kınama cezası gerektiren fiiller şunlardır:

a) Meslektaşlarına, emrindeki personele, görevi nedeniyle muhatap olduğu kişilere veya iş sahiplerine kötü muamelede bulunmak,
b) Meslekten arkadaşlarına ve iş sahiplerine sözle sataşmak veya hakarette bulunmak,
c) Görevin işbirliği ve uyum içerisinde yapılmasını engelleyici tutum ve davranışlarda bulunmak,
d) İzinsiz veya kabul edilir bir mazereti olmaksızın kesintisiz olarak üç gün göreve gelmemek,
e) Devlete ait resmi belge, araç, gereçlerini özel menfaat sağlamak için kullanmak,
f) Kasıtlı olarak görevle ilgili resmi belge, araç ve gereçleri korumamak, bakımını yapmamak, hor kullanmak hallerinde uygulanır.

Kademe ilerlemesini durdurma cezası

Madde 11- (1)Kademe ilerlemesini durdurma: Yargı mensubunun bulunduğu kademede, kademe ilerlemesinin bir yıl süre ile durdurulmasıdır. Kademe ilerlemesini durdurma cezası gerektiren fiiller şunlardır:

a) Hatır ve gönüle bakarak veya kişisel duygulara kapılarak eylem veya işlemde bulunmak,
b) İzinsiz veya kabul edilir bir mazereti olmaksızın ikinden fazla göreve geç gelmek veya erken ayrılmak,

c) Meslektaşlarına, emrindeki personele, görevi nedeniyle muhatap olduğu kişilere veya iş sahiplerine müessir fiilde bulunmak,
d) Göreve alkollü içki içtiği belli olacak biçimde gelmek veya görev mahallinde alkollü içki içmek,
e) Mevzuatta belirlenen durum ve sürelerde mal bildiriminde bulunmamak,
f) İzinsiz veya kabul edilir mazereti bulunmaksızın kesintisiz olarak 4 – 9 gün göreve gelmemek,
g) Maiyetindekileri, iş arkadaşları veya iş sahiplerini tehdit etmek,
h) Kesinleşmiş borcunu ödeme gücü yettiği halde kasden ödemeyerek hakkında haciz işlemi tesis edilmesine neden olmak hallerinde uygulanır.

Derece yükselmesini durdurma cezası

Madde 12- (1)Derece yükselmesini durdurma: Yargı mensubunun bir üst dereceye yükselmesinin iki yıl süre ile durdurulmasıdır. Derece yükselmesini durdurma cezası gerektiren fiiller şunlardır:

a) Kasten gerçeğe aykırı belge düzenlemek,
b) İzinsiz veya kabul edilir mazereti bulunmaksızın, bir takvim yılı içinde, toplam onbeş gün göreve gelmemek,
c) Yargı mensubu tarafından mesleğin gerekleriyle bağdaşmayan kazanç getirici işlem veya faaliyetlerde bulunmak hallerinde uygulanır.

Yer değiştirme Cezası

Madde 13- (1)Yer değiştirme: Yargı mensubunun bulunulan bölgenin en az bir derece altındaki başka bir bölgeye o bölgedeki asgari hizmet süresi kadar kalmak üzere atanmak suretiyle görev mahallinin değiştirilmesidir. Yer değiştirme cezası gerektiren fiiller şunlardır:

a) Herhangi bir siyasi parti lehine veya aleyhine fiilen faaliyette bulunmak,
b) Görevi ile ilgili olarak çıkar sağlamak,

c) Doğrudan doğruya veya aracı eliyle hediye istemek veya görevi ilgili olarak verilen mutad olmayan hediyeyi kabul veya iş sahiplerinden borç istemek veya almak,
d) Görevini doğru ve tarafsız yapamayacağı yönünde eylem ve işlemde bulunmak hallerinde uygulanır.

(2) Göreviyle ilgili işlediği bir fiil veya göreviyle ilgili olmasa bile mesleğin şeref ve onuruna veya mesleğe olan genel saygı ve güveni etkileyecek şekilde işlediği bir fiilden dolayı adli yargıda verilen cezanın 2802 sayılı Kanunun 8 inci maddenin (h) bendinde yazılı suçlardan dolayı verilmemiş olması şartıyla, altı aydan fazla verilen cezanın ertelenmiş, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50 nci maddesindeki tedbirlerden birine çevrilmiş veya yüzseksen günden fazla adlî para cezası olması durumunda meslekten çıkarma cezası yerine, yer değiştirme cezası verilir.

Meslekten çıkarma cezası

Madde 14- (1)Meslekten çıkarma: Yargı mensubunun bir daha tekrar hâkimlik mesleğine alınmamak üzere göreve son verilmesidir. Meslekten çıkarma cezası gerektiren fiiller şunlardır:

a) Siyasi saiklerle kurumların huzur, sükun ve çalışma düzenini bozmak, boykot, işgal, kamu hizmetlerinin yürütülmesini engelleme gibi eylemlere katılmak
b) Kusurlu eylem, işlem veya uygunsuz hareket ve ilişkileriyle mesleğin şeref ve onurunu ve memuriyet nüfuz ve itibarını bozmak veya yitirmek,
c) Siyasi partiye girmek,
d) Özürsüz veya mazeretsiz olarak bir yıl takvim yılı içinde toplam 20 gün göreve gelmemek,
e) Taksirli suçlar hariç olmak üzere, altı aydan fazla hapis veya affa uğramış olsa bile 2802 sayılı Kanunun 8 inci maddenin (h) bendinde yazılı suçlardan biri ile kesin hüküm giymek hallerinde uygulanır.

Savunma hakkı

Madde 15- (1) Yargı mensupları hakkında, savunma istenmeden disiplin cezası verilemez.

(2) Soruşturmayı yapan tarafından veya disiplin cezası vermeye yetkili kurulca on günden az olmamak üzere, verilen süre içinde veya önceden belirtilen bir tarihte mazereti olmaksızın savunmasını yapmayan yargı mensubu, savunma yapma hakkından vazgeçmiş sayılır.

(3) Savunma soruşturmanın sonunda alınır. Savunma istem yazısında disiplin cezası gerektiren fiil belirtilir.

(4) Hakkında meslekten çıkarma cezası istenilen yargı mensubu, meslekten çıkarma cezasını tesis etmeye yetkili kurul veya daire önünde sözlü veya yazılı olarak kendisi veya vekili aracılığıyla savunma hakkına sahiptir.

Zamanaşımı

Madde 16- (1)Bu Kanuna göre disiplin cezasını gerektiren fiillerin işlenmesinden itibaren üç yıl geçmiş olması durumunda disiplin soruşturması açılamaz. Disiplin cezasını gerektiren fiilin işlendiği tarihten itibaren beş yıl geçmiş olması halinde disiplin cezası verilemez.

(2)Disiplin cezası gerektiren fiil ve hallerin işlendiğinin öğrenildiği tarihten itibaren üç ay içinde disiplin soruşturulmasına başlanmaması halinde artık disiplin soruşturması açılamaz.

(3)Disiplin cezasını gerektiren fiilin aynı zamanda bir suç teşkil etmesi halinde, bu suç için ilgili kanunda daha uzun bir zamanaşımı süresi belirlenmiş olması halinde, ceza soruşturması veya kovuşturması da açılması durumunda, birinci fıkrada belirtilen süre yerine bu süreler uygulanır. Ceza kovuşturması neticesinin beklenilmesine karar verilmesi durumunda ise, ceza mahkemesi kararının kesinleşmesinden itibaren iki yıl geçmesiyle ceza verme yetkisi zamanaşımına uğrar.

Uygulama

Madde 17- Yargı mensupları hakkında verilen disiplin cezaları kesinleştiği tarihte hüküm ifade eder ve ilgili kurum tarafından derhal uygulanır. Meslekten çıkarma cezası verilen yargı mensupları hakkında, cezanın kesinleşmesine kadar görevden uzaklaştırma tedbiri uygulanır. Görevden uzaklaştırılan yargı mensubuna bu süre boyunca aylık ve ödeneklerinin üçte ikisi ödenir.

Disiplin cezalarının sicilden silinmesi

Madde 18- (1) Yargı mensupları uyarma, aylıktan kesme ve kınama cezalarının kesinleşmesinden itibaren dört yıl, kademe ilerlemesi ve derece yükselmesini durdurma cezalarının kesinleşmesinden itibaren altı yıl, yer değiştirme cezalarının kesinleşmesinden sonra on yıl geçtikten sonra kurumuna başvurarak, disiplin cezasının sicilden silinmesini talep edebilir.

(2) Yargı mensubunun bekleme süresi içerisindeki tutum ve davranışları ile meslekteki başarısı dikkate alınarak istemi yerinde görülürse, disiplin cezasının sicilden silinmesine karar verilir.

Yargı yolu

Madde 19- Hakkında disiplin cezası verilen yargı mensupları, disiplin cezasının tebliğinden itibaren altmış gün içinde Danıştay'da dava açabilir.

Görevden uzaklaştırma

Madde 20- (1)Hakkında disiplin veya ceza soruşturması yapılan yargı mensubunun görevi başında kalması, soruşturmanın selametine veya yargı erkinin nüfuz ve itibarına zarar getireceği kanaatine varılması üzerine, geçici bir tedbir olarak görevden uzaklaştırılmasına karar verilebilir.

(2) Hakimler ve Savcılar Kanununa tabi hakim ve savcılar, disiplin soruşturmasının neticelenmesine kadar geçici yetki ile başka bir yere görevlendirilmesine de karar verilebilir.

(3) Görevden uzaklaştırma veya geçici görevlendirme tedbiri, disiplin soruşturmanın veya ceza soruşturması veya kovuşturmasının herhangi bir aşamasında uygulanabilir.

(4) Yüksek yargı mensupları hakkında görevden uzaklaştırma, disiplin cezası tesis etmeye yetkili kurul tarafından uygulanır.

Görevden uzaklaştırmada süre

Madde 21- (1) Yargı mensubu hakkında tesis edilen görevden uzaklaştırma veya geçici görevlendirme, disiplin soruşturmasına bağlı olarak tesis edilmiş ise en çok üç ay devam edebilir. İşin niteliğinin lüzumu hâlinde kurumunca bu süre iki ay daha uzatılabilir. Bu süre sonunda, yargı mensubu hakkında bir karar verilmediği takdirde göreve başlatılır.

(2) Görevden uzaklaştırma, ceza soruşturması veya kovuşturmasına bağlı olduğu takdirde, iki ayı aşmayan süreler içinde yargı mensubunun durumu incelenerek görevine dönüp dönmemesi hakkında bir karar verilir. Bu karar yargı mensubuna tebliğ olunur. İki ay içinde yargı mensubunun durumu hakkında bir karar verilmediği takdirde göreve başlatılır.

Görevden uzaklaştırma tedbirinin kaldırılması

Madde 22- (1) Yapılan disiplin soruşturması sonunda meslekten çıkarma cezası verilmesi halinde veya ceza kovuşturmasına geçilmesine lüzum bulunmadığının anlaşılması durumunda, görevden uzaklaştırma kararı, kararı tesis eden makam tarafından derhal kaldırılır.

(2) Soruşturma konusu olan fiillerin görev yapmaya engel olmadığının kurumca anlaşılması halinde görevden uzaklaştırma tedbiri veya geçici görevlendirme yetkisi her zaman kaldırılabilir.

Yargı mensubunun göreve tekrar başlatması zorunlu olan haller

Madde 23- Yapılan soruşturma veya yargılama neticesinde yetkili mercilerce:

a) Haklarında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilenler ile kovuşturmaya geçilip de kovuşturmaya konu eylemin meslekten çıkarma cezası verilmesini gerektirecek nitelikte görülmeyenlerin,

b) Meslekten çıkarılma cezasından başka bir disiplin cezası verilenlerin,

c) Haklarında beraat veya son soruşturmanın açılmasına yer olmadığına karar verilenlerin,

d) Hükümden önce yürütülen kovuşturma af ile kaldırılanların,

e) Görevleriyle ilgili olsun veya olmasın meslekten çıkarılmasını gerektirmeyecek bir cezaya mahkûm olanların,

Haklarında verilen bu kararların kesinleşmesi üzerine, görevden uzaklaştırma tedbiri kaldırılır ve yargı mensupları göreve başlatılır.

Görevden uzaklaştırılan veya görevinden uzak kalan yargı mensuplarının hak ve yükümlülüğü

Madde 24- (1) Görevden uzaklaştırılan yargı mensuplarına aylıklarının üçte ikisi ödenir. Görevi ile ilgili olsun veya olmasın herhangi bir suçtan tutuklanan veya gözaltına alınan yargı mensuplarına bu süre içinde aylıklarının üçte ikisi ödenir. Bunlar Kanunun öngördüğü sosyal hak ve yardımlardan faydalanmaya devam ederler.

(2) 23' üncü maddede sayılan hallerin gerçekleşmesi durumunda, bunların aylıklarının kesilmiş olan kısımları kendilerine ödenir ve görevden uzaklaştırma döneminde geçirdikleri süre, derece ve kademe ilerlemesinde değerlendirilir. Ancak 23 üncü maddenin (e) bendinde belirtilen mahkûmiyetleri ertelenmeyenlere, görevden uzaklaştırma döneminde kesilmiş olan aylık ve ödenek kısımları ödenmez ve infaz edilen hükümlülük müddeti de kademe ilerlemesi ve derece yükselmesinde dikkate alınmaz.

KAYNAKLAR

Kitaplar

AKBULUT Emre, **Türk İdare Hukukunda Kanuni İdare İlkesi**, Beta Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul 2013.

AKBULUT Berrin, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, 4. Baskı, Ankara 2017.

AKCAN Recep, **Hâkimin Vasıfları**, Adalet Akademisi Yayınları, Ankara 2014.

AKGÜNER Tayfun, **Kamu Personel Yönetimi**, Der Yayınları, İstanbul 1998.

AKINCI Müslüm, **İdari Yargıda Adil Yargılanma Hakkı**, Turhan Kitabevi, Ankara 2008.

AKINCI Müslüm/AKTALAY Alptekin/SEVGİLİ Didem/GÜNDÜZ Fatma Ebru/AÇIMUZ H. Bilge/BAYAR İbrahim Nihat/AVCI Mustafa/YAVUZDOĞAN Seçkin, **İdare Hukuku I**, Lisans Yayıncılık, İstanbul 2013.

AKYILMAZ Bahtiyar, **İdari Usul İlkeleri Işığında İdari İşlemin Yapılış Usulü**, Yetkin Yayınları, Ankara 2000.

AKYILMAZ Bahtiyar/SEZGİNER Murat, **İdare Hukuku Dersleri**, Konya 2001.

AKYILMAZ Bahtiyar/SEZGİNER Murat/KAYA Cemil, **Türk İdare Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 7. Baskı, Ankara 2016. (İdare Hukuku)

ALCAKAPTAN Uğur, **İngiliz Ceza Hukukunda Suç ve Cezaların Kanuniliği Prensibi**, Ankara Hukuk Fakültesi Kriminoloji Enstitüsü, Ankara 1958.

ALİEFENDİOĞLU Yılmaz, **Anayasa Yargısı ve Türk Anayasa Mahkemesi**, Yetkin Yayınları, Ankara 1996.

ALPAR Erol, **Yönetimin Hareket Serbestîsi Alanının Yargısal Denetimi ve Sınırları**, Ankara 1990.

ALTAY Evren, **Görevden Uzaklaştırma, Devlet Memurlarının ve Sözleşmeli Personelin Görevden Uzaklaştırılması**, Turhan Kitabevi, 2. Bası, Ankara 2007.(Görevden Uzaklaştırma)

ALTAY Evren, **İdari Yargı Kararlarının Uygulanmasından Doğan Uyuşmazlıklar**, Ankara 2004.

ANAYURT Ömer, **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Kişisel Başvuru Yolu**, Seçkin Yayınları, Ankara 2004.

ANSAY Sabri Şakir, **Hukuk Tarihinde İslam Hukuku**, 4. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2002.

ANTALYA O. Gökhan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Legal Kitabevi, İstanbul 2016.

ARAT ÖZKAYA Nilay, **Türk İdare Hukukunda İdarenin Hukuk Sınırları İçinde Hareket Serbestisi "Takdir Yetkisi" ve Bunun Sınırları Üzerine Bir İnceleme**, Beta Yayınları, İstanbul 2015.

ARDAHAN Vedat, **Mahkemelerin İstiklali ve Hâkim Teminatı**, Ankara 1961.

ARICA Mehmet Nadir, **İçtihatlı Kamu Görevlileri Soruşturma Rehberi**, C. 1, İlksan Matbaası, Ankara 2006.

ARMAGAN Servet, **Türk Esas Teşkilat Hukuku**, İstanbul 1979.

ARMAĞAN Tuncay, **İdarenin Sorumluluğu ve Tam Yargı Davaları**, Seçkin Yayınevi, Ankara 1997.

ARSLAN Çetin/AZİZAĞAOĞLU Bahattin, **Türk Ceza Kanunu Şerhi**, Asil Yayıncılık, Ankara 2004.

ARSLAN Ramazan/TANRIVER Süha, **Yargı Örgütü Hukuku**, Yetkin Yayınları, 2001.

ARTUK Mehmet Emin/GÖKÇEN Ahmet /YENİDÜNYA A. Caner, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 10. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2016.

ARTUK Mehmet Emin/GÖKÇEN Ahmet /YENİDÜNYA A. Caner, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 15. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2015.

ASLAN Zehrettin, **657 sayılı Devlet Memurları Kanununa Göre Disiplin Suç ve Cezaları,** Alfa Yayınları, İstanbul 2001.

ASLAN Ümit/EMEKTAR Fazlı, **Memur Suçları Soruşturma Usulleri**, Gazi Yayınları, Ankara 2005.

AŞÇIOĞLU Çetin, **Doğru ve Güvenli Yargılanma Hakkımız Var**, Adalet Matbaacılık, Ankara 1995.

ATALAY Oğuz, **Medeni Usul Hukukunda Menfi Vakıaların İspatı**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, İzmir 2001.

ATAR Fahrettin, "**Kadı**", İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 24, İstanbul 2001.

ATAR Yavuz; **Türk Anayasa Hukuku,** Mimoza Yayınevi, 10. Baskı, Konya 2015.

ATAY Ender Ethem, **İdare Hukuku**, Turhan Kitabevi Yayınları, 5. Bası, Ankara 2016.

ATAY Ethem/ODABAŞI Hasan/GÖKCAN Hasan Tahsin, **İdarenin Sorumluluğu ve Tazminat Davaları**, Seçkin Yayınları, Ankara 2003.

AYDIN Nurullah, **Hukuka Giriş**, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2009.

AYDINALP Sezai, **Hâkimlerin Hukuki Sorumluluğu**, Dayınlarlı Yayınları, Ankara 1997.

BAYINDIR Abdülaziz, **İslam Muhakeme Hukuku**, İstanbul 1988.

BELGESAY Mustafa Reşit, **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi**, İstanbul 1956.

BERKİ Ali Himmet, **Açıklamalı Mecelle (Mecelle-i Ahkâmı Adliye)**, İstanbul 1982.

BİLGE Necip, **Medeni Yargılama Hukuku Dersleri**, Ankara 1965.

BİLGİN Hüseyin, **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarının Türk İdari Yargısına Yansımaları**, Adalet Yayınevi, Ankara 2014.

BİLGİN Hüseyin, **İdari Yargı İçin Avrupa İnsan Hakları Uygulama Rehberi**, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara 2017.

BİLİR Faruk/TUNÇ Hasan/YAVUZ Bülent, **Türk Anayasa Hukuku**, Adalet Yayınevi, 7. Baskı, Ankara 2015.

BİLMEN Ömer Nasuhi, **Hukuki İslâmiyye ve Istılahatı Fıkhiyye Kamusu**, C. 6, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1952.

BİLMEN Ömer Nasuhi, **Hukuk-ı İslâmiyye ve Istılahât-ı Fıkhiyye Kamusu**, C. III, İstanbul 1975.

BİRTEK Fatih, **Ceza Hukuku Genel Hükümler Temel Bilgiler**, Adalet Yayınevi, 4. Baskı, Ankara 2017.

BOZ Selman Sacit, **Memur Yargılamasında İzin ve İtiraz Süreci**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2014, s. 47.

CAN Emre, **İdari İşlemin Şekil Unsuru**, Oniki Levha Yayınları, İstanbul 2016.

CANDAN Turgut, **Açıklamalı İdari Yargılama Usülü Kanunu**, Adalet Yayınevi, Ankara 2011.

CENTEL Nur, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Hâkimin Tarafsızlığı**, Kazancı Yayınları, İstanbul 1996.(Hâkimin Tarafsızlığı)

CENTEL Nur /ZAFER Hamide, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Beta Yayınevi, İstanbul 2005.

CENTEL Nur/ZAFER Hamide/ÇAKMUT Özlem, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, Beta Yayınevi, 3. Bası, İstanbul 2005.

ÇAĞLAYAN Ramazan, **İdare Hukuku Dersleri**, Adalet Yayınevi, Ankara 2017.(İdare Hukuku Dersleri)

ÇALIŞIR Kurtuluş Tayanç, **Teoride ve Pratikte Yargı Bağımsızlığı**, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2016.

ÇELİK Adem, **Adil Yargılanma Hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Hukuku**, Ankara 2007.

ÇİFTÇİ Osman, **Memur Suçları**, Denetim Yayıncılık, Ankara 1990.

DEDEOĞLU Erdoğan, **Açıklamalı ve İçtihatlı 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu**, Adalet Yayınevi, Ankara 2011.

DEMİRBAŞ Timur, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 11. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016.

DEMİRKOL Ferman, **Bağımsız Yargının Fonksiyonları**, Kazancı Yayınları, İstanbul 1992.

DERBİL Süheyp, **İdare Hukuku**, C. 1, Ankara 1995.

DOĞRU Osman/NALBANT Atilla, **İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar**, C. 1. (İHAS 2,3,4,5,6 ve 7. maddeleri), Ankara 2012.

DONAY Süheyl, **Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi**, Beta Basım, İstanbul 2009.

DÖNMEZER Sulhi /ERMAN Sahir, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım,** C.I, 12. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2013.

DÖNMEZER Sulhi, **Cezai Mesuliyetin Esası**, İstanbul 1949.

DURAN Lütfi, **İdare Hukuku Ders Notları**, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1982.

DURMUŞ A.Alper, **Memur Disiplin Hukuku,** Adalet Yayınları, 10. Baskı, Ankara 2014.

EDİS Seyfullah, **Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1997.

EPÖZDEMİR Rezan, **Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması**, Adalet Yayınevi, Ankara 2016.

EREN Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yetkin Yayınları, 21. Bası, İstanbul 2017.

ERGUVAN Derya Deviner, **İdari İşlemin Geriye Yürümezliği ilkesi ve Geri Alma İstisnası**, Adalet Yayınevi, Ankara 2017.

ERKUT Celal, **İptal Davasının Konusunu Oluşturma Bakımından İdari İşlemin Kimliği**, Danıştay Matbaası, Ankara 1990.

ERMUMCU Osman, **Hâkimlerin Hukuki Sorumluluğu**, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2013.

EROĞLU Hamza, **İdare Hukuku**, Turhan Kitabevi, Ankara 1985.

ERYILMAZ Ali, **Ceza ve Disiplin Hukukunda Hukuka Aykırı Delil**, Hukuk Adamları Birliği Yayınları, Ankara 2013.

ESEN Selin, **Karşılaştırmalı Hukukta ve Türkiye'de Olağanüstü Hal Rejimi**, Adalet Yayınevi, Ankara 2008.

FENDOĞLU Hasan Tahsin, **İslam ve Osmanlı Anayasa Hukukunda Yargı Bağımsızlığı**, İstanbul 1996.

FEYZİOĞLU Metin, **Ceza Muhakemesinde Vicdani Kanaat**, Yetkin Yayınları, Ankara 2002.

GEDİK Doğan, **Ceza Muhakemesinde Şüpheden Sanık Yararlanır İlkesi**, Adalet Yayınevi, Ankara 2016.

GİRİTLİ İsmet, **Türk Devlet Şurası İçtihatlarına Göre İdarenin Yetki Saptırması, İdari Tasarrufların Maksat Unsurundaki Sakatlık**, İstanbul 1957.

GİRİTLİ İsmet/PERTEV Bigen/AKGÜNER Tayfun/BERK Kahraman**, İdare Hukuku**, Der Yayınları, 5. Bası, İstanbul 2012.

GÖRGÜN L. Şanal, **Medeni Usul Hukuku**, Yetkin Yayınları, 4. Baskı, Ankara 2015.

GÖZLER Kemal, **İdare Hukuku,** C. II, Ekin Kitabevi, Bursa 2009.(İdare II)

GÖZLER Kemal, **Anayasa Hukukuna Giriş- Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku**, Ekin Kitabevi, Bursa 2006. (Anayasa)

GÖZLER Kemal, **İdare Hukuku Dersleri**, 8. Bası, Ekin Kitabevi, Bursa 2009. (İdare Dersleri)

GÖZLER Kemal, **İdare Hukuku**, C. I, Ekin Kitabevi, Bursa 2009. (İdare I)

GÖZLER Kemal, **Türk Anayasa Hukuku Dersleri**, Ekin Kitabevi, Bursa 2013. (Anayasa Dersleri)

GÖZLER Kemal, **Anayasa Hukukuna Giriş**, Ekin Yayınları, 20. Baskı, Bursa 2013. (Giriş)

GÖZLER Kemal/KAPLAN Gürsel, **İdare Hukuku Dersleri**, Ekin Kitabevi, 19. Baskı, Bursa 2017.

GÖZÜBÜYÜK A. Şeref /TAN Turgut, **İdare Hukuku Genel Esaslar**, Turhan Kitabevi, C. I, 8. Baskı, Ankara 2011.

GÖZÜBÜYÜK A. Şeref, **Yönetim Hukuku**, Turhan Kitabevi, 33. Baskı, Ankara 2015.

GÜNAY Erhan, **Hâkim Savcı Avukatlar ile Diğer Adli Personelin İşledikleri Suçlar ve Soruşturmalar**, Seçkin Yayınları, Ankara 1997.

GÜNDAY Metin, **İdare Hukuku**, İmaj Yayıncılık, 10. Baskı, Ankara 2015.

GÜRBÜZ Reşit, **İdare Hukuku**, Turhan Kitabevi, Ankara 2011.

GÜRİZ Adnan, **Hukuk Başlangıcı**, 16. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara 2014.

HAFIZOĞULLARI Zeki, **Cezanın Tayin Edilmesi, Ceza Hukuku El Kitabı**, 1. Bası, İs tanbul 1989.

HAKERİ Hakan, **Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2003. (İhmal Kavramı)

HAKERİ Hakan/ÜNVER Yener, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Adalet Yayınevi, 12. Baskı, Ankara 2016.

HARİS David/ O'Boyle, Michael/Bates Ed/ Buckley, Carla; **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku**, Avrupa Konseyi, Türkçe, Birinci Baskı 2013.

İÇEL Kayıhan, **Suçların İçtimai**, İstanbul 1972.

İÇEL Kayıhan, **"Suçların İçtimaı"**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Usul Hukuku Anabilim Dalı Ceza Hukuku Günleri, 70. Yılında Türk Ceza Kanunu Genel Hükümle**r**, (26-27 Mart 1997 İstanbul), Beta Yayınevi, İstanbul 1998.

İMRE Zahit**, Doktrinde ve Türk Hukukunda Kusursuz Mesuliyet Hâlleri**, İstanbul 1949.

İNCEOĞLU Sibel, **Yargı Bağımsızlığı ve Yargıya Güven Ekseninde Yargıcın Davranış İlkeleri**, Beta Yayıncılık, İstanbul 2008.

İZGİ Ömer/GÖREN Zafer, **Türkiye Cumhuriyetinin Anayasasının Yorumu**, TBMM Yayınları, C. I, Ankara 2002.

KALABALIK Halil, **İdari Yargılama Usulü Hukuku**, Sayram Yayınları, 5. Baskı, Konya 2013.

KALABALIK Halil, **İdare Hukukunun Temel Kavramları ve Kurumları**, Sayram Yayınları, 5. Baskı, Konya 2014.

KAPLAN Gürsel, **İdari Yargılama Hukuku**, Ekin Yayınevi, Bursa 2017.

KAPANİ Münci, **İcra Organı Karşısında Hâkimlerin İstiklali**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1956.

KARABULUT Mustafa, **İdari Yaptırımların Hukuki Rejimi**, Turhan Kitabevi, Ankara 2008.

KARAHANOĞULLARI Onur, **İdarenin Hukukla Kavranması: Yasallık ve İdari İşlemler (Yargı Kararlarına Dayalı Bir İnceleme)**, Turhan Kitabevi, 3. Baskı, Ankara 2015.

KARAN Kaman Nur, **Devlet Memurluğunun Sona Ermesi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2003.

KARAVELİOĞLU Celal, **İdari Yargılama Usulü Kanunu**, Adalet Yayınları, 9. Bası, Ankara 2016.

KARSLI Abdurrahim, **Medeni Muhakeme Hukuku**, Alternatif Yayıncılık, 4. Baskı, İstanbul 2014.

KASİMİ Zāfir, **Nizamü'l-Hukm**, Beyrut, C. II, 1992.

KAŞIKÇI Osman, **İslam ve Osmanlı Hukukunda Mecelle**, İstanbul 1997.

KAYA Cemil, **İdarenin Takdir Yetkisi ve Yargısal Denetimi**, Oniki Levha Yayınları, İstanbul 2011.

KAYA Nurullah/DOĞAN Cevdet, **Soruşturma Rehberi**, Ankara 2002.

KIRMAZ Birol, **Avrupa Birliği Sürecinde Hâkimlerin Denetimi ve Yargı Bağımsızlığı**, Adalet Yayınevi, Ankara 2009.

KIRMIZIGÜL Hüsamettin, **Uygulama ve Teoride Disiplin Suç ve Cezaları ve Denetim Yolları**, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul 1998.

KİTAPÇIOĞLU Tülay, **Ceza Muhakemesi Kanununda Soruşturmanın Sonuçlandırılması**, Legal Kitabevi, İstanbul 2014.

KOCA Mahmut/ÜZÜLMEZ İlhan, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayınevi, 4. Bası, Ankara 2011.

KOCA Mahmut/ÜZÜLMEZ İlhan, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Adalet Yayınevi, 4. Baskı, Ankara 2017.

KUNTER Nurullah/YENİSEY Feridun/NUHOĞLU Ayşe, **Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, Beta Yayıncılık, İstanbul 2010.

KURU Baki, **Hâkim ve Savcıların Bağımsızlığı ve Teminatı**, Ankara 1966.

KURU Baki**, Hukuk Muhakemeleri Usulü**, C. VI, Demir Yayınları, İstanbul 2001.

KURU Baki/ Ramazan ARSLAN / Ejder YILMAZ, **Medeni Usul Hukuku**, Yetkin Yayınları, 24. Bası, Ankara 2013.

KURU Baki, **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, Legal Yayıncılık, İstanbul 2015.

KUZU Burhan, **1982 Anayasası'nın Temel Nitelikleri ve Getirdiği Yenilikler**, İstanbul 1990.

KÜÇÜK Adnan, **Anayasa Hukuku**, Orıon Kitabevi, Ankara 2015.

LİVANELİOĞLU Ömer Asım, **Memur Disiplin Hukuku**, Türk Hukuk Enstitüsü Yayınları, 2. Baskı, 2003.

MEMİŞ Halil, **Personel Mevzuatı**, Mahalli İdareler Kontrolörleri Derneği, Yayın No: 5, Ankara 1998.

NOHUTÇU Ahmet, **Devlet Teşkilatı Hukuku C. II**, Savaş Yayınevi, Ankara 2016.

ODYAKMAZ Zehra/KAYMAK Ümit/ERCAN İsmaail, **İdare Hukuku**, 12 Levha Yayınları, 16. Baskı, İstanbul 2015.

OĞURLU Yücel, **Karşılaştırmalı İdare Hukukunda Ölçülülük İlkesi**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2002. (Ölçülülük İlkesi)

OLGAÇ Sami, **Adaletin Gerçekleşmesinde Hâkime ve Yargıtaya Düşen Görevler**, İstanbul 1969.

ONAR Sıddık Sami, **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, C. 1, 3. Bası, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1966.

ONAR Sıddık Sami, **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, C. II., İsmail Akgün Matbaası i, İstanbul 1966.

ONAR Sıddık Sami, **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, C. 3, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1966.

ÖNEN Ergun, **Medeni Yargılama Hukuku**, Ankara 1979.

ÖZAY İlhan, **İdari Yaptırımlar**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1985.(İdari Yaptırımlar)

ÖZAY İlhan, **Günışığında Yönetim**, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 2002.

ÖZBEK Kadir/ERTOSUN Ali Suat, **Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna İlişkin Anayasa Değişikliği Konusunda Analitik Bir İnceleme**, Yetkin Basımevi, Ankara 2010.

ÖZBEK Veli Özer, **Ceza Muhakemesinde Hâkimin Kanaati, Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arşivi**, 16. Kitap, 2007.

ÖZBEK Veli Özer, **Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2006. (Ceza Kanununun Anlamı)

ÖZBUDUN Ergun, **Türk Anayasa Hukuku**, Yetkin Yayınları, 14. Baskı, Ankara 2013.

ÖZEN Muharrem, **Hâkimin Cezai Sorumluluğu**, Seçkin Yayınları, Ankara 2004.

ÖZEN Mustafa, **Ceza Hukuku Özel Hükümler Dersleri**, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara 2017.

ÖZER Atilla, **Anayasa Hukuku(Genel İlkeler)**, Turhan Kitabevi, Ankara 2005.

ÖZGENÇ İzzet, **Türk Ceza Hukuku**, Seçkin Yayınları, 11. Baskı, Ankara 2015.

ÖZTÜRK Bahri/TEZCAN Durmuş/ERDEM Mustafa Ruhan/SIRMA Özge/KIRIT F. Saygılar/ÖZAYDIN ÖZDEM/AKCAN Esra Alan/ERDEN Efser, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayınları, 9. Baskı, Ankara 2015.

ÖZTÜRK Bahri/ERDEM Mustafa Ruhan, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016.

PEKCANITEZ Hakan/ATALAY Oğuz/ÖZEKES Muhammet, **Medeni Usul Hukuku**, Yetkin Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2015.

PINAR İbrahim, **4483 Sayılı Kanuna Göre Memurlar ve Diğer Kamu Görevlileri Hakkında Ceza Soruşturması**, Seçkin Yayınları, 2009.(Ceza Soruşturması)

PINAR İbrahim, **Devlet Memurları Kanunu Şerhi ve İlgili Mevzuat**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2001. (Devlet Memurları)

PINAR İbrahim, **Disiplin Suç ve Cezaları İle Sicil Hukuku**, Sözkesen Matbaacılık, Ankara 2008. (Sicil Hukuku)

PINAR İbrahim, **Memur Suçlarında İdari ve Adli Soruşturma Usulleri,** Seçkin Yayıncılık, 4. Baskı, Mart 2003. (Soruşturması Usulleri)

POLAT Şevket, **Memur Disiplin Hukuku-Ceza Hukuku İlişkisi**, TODAİE Kamu Yönetimi Yüksek Lisans Programı Dönem Projesi, Ankara 2010.

POSTACIOĞLU İlhan, **Medeni Usul Hukuku Dersleri**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015.

SAĞLAM Mehmet, **Devlet Memurlarının Naklen Atanmamaları ve Nakil İşlemlerinin Yargısal Denetimi**, Mahalli İdareler Derneği Yayını, Ankara 1999. (Atama)

SAĞLAM Mehmet; **Türk Personel Hukukunda Disiplin Suç ve Cezalarına İlişkin Esaslar ve Uygulaması**, Mahalli İdareler Derneği Yayını, Ankara 2003. (Disiplin)

SANCAKDAR Oğuz, **Disiplin Yaptırımı Olarak Devlet Memuriyetinden Çıkarma ve Yargısal Denetimi**, Yetkin Yayınları, Ankara 2001. (Yargısal Denetim)

SANCAKDAR Oğuz, **Memur Hukuku**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2007.

SCHROEDER Friedrich Christian - YENİSEY Feridun / PEUKERT Wolfgang, **Ceza Muhakemesinde 'Fair Trial' İlkesi**, İstanbul Barosu CMUK Uygulama Servisi Yayınları, İstanbul 1999.

SELÇUK Sami, Yasalar ve Yargıçlar, **Faruk Ereme'e Armağan**, Ankara 1999.

SERTER Yusuf Sertaç, **İdari Uyuşmazlıkların Çözümünde Yargı Dışı Bir Araç Olarak İdari Bavurular**, Adalet Yayınevi, Ankara 2015.

SOYASLAN Doğan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2016.

SOYASLAN Doğan, **Ceza Muhakemesi Usul Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara 2016.

SOYASLAN Doğan, **Yürütme Organının Suç ve Ceza Koyma Yetkisi**, Kazancı Yayınları, Ankara 1990.

SÜRBAHAN Sadrettin, **Disiplin Cezaları ve Uygulaması**, İçişleri Bakanlığı Yayınları, 1976.

ŞAFAK Ali, **Ceza Hukuku Genel ve Özel Hükümler**, Başkent Klişe Matbaacılık, Ankara 2005.

TAN Turgut, **İdare Hukuku**, Turhan Kitabevi, 4. Baskı, Ankara 2015.

TAN Turgut, **İdari İşlemin Geri Alınması**, Ankara 1970.

TANER Fahri Gökçen, **Ceza Hukukunda Zamanaşımı**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008.

TAŞDEMİR Kubilay, ÖZKEPİR Ramazan, **Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi**, C. I, 4. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2010.

TAŞKIN Ahmet, **Kamu Görevlileri Disiplin Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2006.

TEKİNAY Selahattin Sulhi/AKMAN Sermet/BURCUOĞLU Haluk/ALTOP Atilla, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 7. Baskı, İstanbul 1993.

TOROSLU Nevzat, **Ceza Hukuku Genel Kısım**, Savaş Yayınevi, 22. Baskı, Ankara 2016.

TORTOP Nuri, **Personel Yönetimi**, TODAİE Yayınları, Yayın No: 245, Ankara 1992.

TUNÇER Polat, **Borçlar Hukuku Temel Bilgiler**, Adalet Yayınevi, Ankara 2016.

TUTUM Cahit, **Türkiye'de Memur Güvenliği**, TODAİE Yayınları, Ankara 1972.

ULU Güler, **İdari İşlemin Yetki Unsuru**, Seçkin Yayınları, Ankara 2012.

ULUKAPI Ömer, **Medeni Usul Hukuku**, Mimoza Yayınları, 3. Baskı, Konya 2015.

ULUSOY Ali, **İdari Yaptırımlar**, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2013.

USLU Ferhat, **Türk Anayasa Hukuku**, Adalet Yayınevi, Ankara 2017.

ÜÇOK Coşkun/MUMCU Ahmet, **Türk Hukuku Tarihi**, İstanbul 1991.

ÜNAL Şeref, Anayasa Hukuku Açısından Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Hâkimlik Teminatı, **TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları,** Ankara 1994.

ÜNAL Ali, **Eğitim Kurumlarında Adli ve İdari Soruşturma**, Yargı Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2006.

YAŞAR Hasan Nuri, **İdare Hukuku**, Der Yayınları, İstanbul 2014.

YAYLA Yıldızhan, **İdare Hukuku**, Beta Yayınları, 2009.

YENİSEY Feridun/NUHOĞLU Ayşe, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2015.

YILDIRIM Mehmet Kamil, **Medeni Usul Hukukunda Delillerin Değerlendirilmesi**, İstanbul 1990.

YILDIRIM Ramazan, **İdare Hukuku Dersleri I**, Mimoza Yayınları, Ekim 2013.

YILDIRIM Ramazan, **İdari Başvurular**, Mimoza Yayınları, 2. Bası, Konya 2006.

YILDIRIM Ramazan, **Türk İdari Rejimi Dersleri I**, Mimoza Yayınları, Konya, Şubat 2014. (Cilt 1)

YILDIRIM Ramazan, **Türk İdâri Rejimi Dersleri**, **C. II**, Mimoza Yayınları, 2014.(Cilt2)

YILDIRIM Ramazan/AVCI Mustafa, **Türk İdari Rejimine Giriş**, Astana Yayınları, Ankara 2015.

YILDIRIM Turan**, İdari Yargı**, Beta Yayıncılık, 2. Baskı, Eylül 2010.

YILDIRIM Turan/YASİN Melikşah/KAMAN Nur/ÖZDEMİR H. Eyüp/ÜSTÜN Gül/TEKİNSOY Okay, **İdare Hukuku**, Oniki Levha Yayınları, 6. Baskı, İstanbul 2015.

YILDIRIM Abdulkerim, **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, 6. Baskı, Ankara 2017. (Borçlar)

YILMAZ Ejder, **Hukuk Sözlüğü**, Yetkin Yayınları, Ankara 2001.

YILMAZ Halit, **Türkiye'nin Yargı Bağımsızlığına İlişkin Sorunları**, Türkiye Barolar Birliği Yayınları 166, Ankara 2009.

YURTCAN Erdener, **Ceza Yargılaması Hukuku**, Adalet Yayınevi, 14. Bası, Ankara 2017.

ZABUNOĞLU Yahya Kazım, **İdare Hukuku C. I**, Yetkin Yayınları, Ankara 2012.

Makaleler

AKIŞ Ercüment, ‘‘Devlet Memurluğundan Çıkarma Cezasının Kapsamı, Özellikleri ve Uygulanması’’, **Yargıtay Hukuk Dergisi**, C. 8, S. 12, 2004.

AKYILMAZ Bahtiyar, ‘‘Anayasal Esaslar Çerçevesinde Kamu Personeli Disiplin Hukuku ve Uygulamadaki Sorunlar’’, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Haziran-Aralık 2003, C. 6, S 1-2, s. 239-260. (Disiplin Hukuku)

AKYILMAZ Bahtiyar, ‘‘Takdir Yetkisinin Yargısal Denetimi’’, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi**, C. 1, S. 1, 1998, s. 23-57.

AKYILMAZ Gül, ‘‘Mecelleye Göre Hâkimin Vasıfları’’, **Türk Hukuk Enstitüsü Dergisi**, S. 5, 1996.

ALAN Nuri, “Savunma Hakkı”, **Danıştay Dergisi**, Yıl 23, S 87, Ankara 1993, s. 17-26.

ALDEMİR Hüsnü, “Hâkimlerin ve Savcıların Disiplin Sorumluluğu”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Y. 8, S. 78, Şubat 2013.

ARAL Vecdi, ‘‘Özgür Vicdan’’, **İstanbul Barosu Dergisi**, 2004/4-5-6, C. 75, s. 331-343.

ATİK ÇOBAN Ayşegül, “İdare Hukukunda Kazanılmış Hak İlkesi”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 21, S. 1, 2013, s. 11-53.

AVCI Mustafa, “Türk Hukukunda Hâkimin Görevi İhmal Suçu”, **Kamu Hukuku Arşivi Dergisi**, Haziran 1999, s. 75-95. (Görevi İhmal)

AVCI Mustafa, “Mecelle’ye Göre Hâkimin Nitelikleri ve Yargılama Etiği”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Y. 7, S. 27, Temmuz 2016, s. 33-58. (Hakimin Nitelikleri)

AVCI Mustafa, "Adlî, İdarî ve Askerî Hâkimliğe ve Savcılığa Alınmaya İlişkin Bazı Değerlendirmeler", **Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 61, S. 3, 2012, s. 887-923.

BAŞ Eylem, "Hâkim ve Savcıların Disiplin Yönünden Soruşturulmaları ve İşledikleri Suçlar Yönünden Yargılanmaları", **Ankara Barosu Dergisi**, S. 1-4, 2016/3, s. 265-359.

BAŞ Türker/ARDIÇ Kadir, "Verimlilik İçin İş Disiplini ve Etkin Disiplin Sisteminin Kurulması", **Amme İdaresi Dergisi**, C. 36, S. 3, Eylül 2003, s. 131-143.

BAYRAKLI Hasan Hüseyin/BOZDAĞ Ahmet, "Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür (Afyonkarahisar Örneği)", Afyon Kocatepe Üniversitesi, , **İstanbul İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,** C.X, S II, 2008, s. 375-396.

BAYRAKTAR Erman, "Takdir Yetkisi ve Yargı Yoluyla Denetimi", **İdare Hukuku ve İdari Yargı ile İlgili İncelemeler I**, Ankara 1976, s. 255-270.

BIYIKLI Hasan İsmet, "Fransız ve Türk Hukuk Sistemlerinde İdari İşlemlerin Geriye Yürümezliği İlkesi", **Danıştay Dergisi**, S. 11, Y. 3, s. 82-132.

BOZ Selman Sacit, "Memur Disiplin Hukukuna Hâkim Olan Temel İlkeler", **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 25, S. 2, 2017, s. 15-41.

BUCAKTEPE Adil, ''Disiplin Makamlarının Disiplin Cezası Verme Yetkileri Üzerine Bir İnceleme'', **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XIX, S. 2, 2015, s. 199-224.

CAN Osman, "Belirlilik İlkesine Anayasal Bakış", **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 9, S. 1-2, 2005, s. 89-125.

CONTİNİ Francesco ve Richard Mohr, "Reconciling Independence and Accountability in Judicial Systems", **Utrecht Law Review**, Vol. 3, Issue 2, (December 2007), s. 26-43.

CROSS, Frank, "Judicial Independence", **The Oxford Handbook of Law and Politics**, Ed. Whittington, Keith E., Daniel R. Kelemen and Gregory A. Calderia, Oxford University Press, 2008, s. 557-575.

ÇAĞLAR Selda, ''Türk Pozitif Hukukunda Yargıcın Yargılama Faaliyetlerinden Sorumluluğu'', **İstanbul Barosu Dergisi,** C. 80, S. 2, 2006, s. 707-713.

ÇAĞLAYAN Ramazan, ''İdari İşlemin Geri Alınması Üzerine'', **Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. IV, S.1-2, Erzincan 2000, s. 43-49. (İdari İşlemin Geri Alınması)

ÇAĞLAYAN Ramazan, "Türk Hukukunda İdarenin Takdir Yetkisi ve Yargısal Denetimi", **Atatürk Ünvirsitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2003, C. VII, S. 3-4, s. 171-208. (Takdir Yetkisi)

ÇAKMAK Seyfullah, ''Hâkimler ve Savcılar Hakkındaki Araştırma, İnceleme ve Soruşturma İşlemleri'', **Adalet Dergisi**, 2012, S. 43, s. 104-138.

ÇELİK Kadir, "Disiplin Cezalarında Zamanaşımı ve Tekerrür'', **Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi,** C. 12, S. 1, Ocak 2007, s. 42-51.

ÇINAR Ali Rıza, "Erkler Ayrılığı Açısından Yargı Bağımsızlığı ile Yargıçlık ve Savcılık Güvencesi", **Suç ve Ceza(Ceza Hukuku Dergisi)**, S. 1, Ocak-Şubat-Mart 2008, s. 2-23.

ÇINARLI Serkan, "Yükseköğretim Kurumlarında Disiplin Soruşturması Sorunu ve Alman Disiplin Mahkemeleri Modeli Önerisi", **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.19, S.1, 2011, s. 39-63.

ÇİFTÇİOĞLU Cengiz Topel, ''2802 Sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununa Göre Hâkim ve Savcıların Disiplin Soruşturmaları'', **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 13, S. 1, Y. 2011, s.127-157.

DEMİR Mehmet, "Hâkime Hukuksal Sorumluluğu Nedeniyle Tazminat Davası", **Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. VII, S. 3-4, s. 805-861.

DİLEK Muzaffer, "Memur Disiplin Hukukunun ve Disiplin Soruşturmasının Temel Esasları", **Türk İdare Dergisi**, S. 423, Y. 1999, s. 27-64.

DİNÇER Yıldız, ''Devlet Memurlarının Disiplin Hukuku'', **Amme İdaresi Dergisi**, C. 9, S. 1, 1976, s. 71-94.

DONAY Süleyl, "İdarenin Ceza Verme Yetkisi Konusunda Anayasa Mahkemesinin Bir Kararı Üzerine Düşünceler", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C.XXXVII, S.1-4, 1972, s. 411-427.

DÖNER İsa, "Ceza Zamanaşamı", **Ankara Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. IX, S. 3-4, 2005, s. 35-62.

DÖNMEZ Mustafa, ''Devlet Memurlarının Görevden Uzaklaştırılması'', **İller ve Belediyeler Dergisi**, Ocak-Şubat 1997, s. 41-50.

DÖNMEZER Sulhi, ''Suçsuzluk Karinesi Üzerine Düşünceler'', **Prof. Dr. Nurullah Kunter'e Armağan**, İstanbul 1998, s. 67-74.

DÜNDAR Erol, "Milli Eğitim Teşkilatı Mensuplarına İlişkin Disiplin Cezaları ve Yargı Denetimi", **Danıstay Dergisi**, S. 68-69, Y. 18, Ankara 1988, s. 3-45.

ELMACI Şerafettin, ''Hâkimlerin Hukuki Sorumluluğu Rejiminin Cumhuriyet Savcıları Bakımından Uygulanması'', **Adalet Dergisi**, S. 37, 2010, s. 198-216.

ERDOĞAN M. Zafer, "Hâkimlerin Tarafsızlığı", **Adalet Dergisi**, S. 18, Y. 2005, s. 1-4.

ERDEM Fazıl Hüsnü, "Türkiye'de İdeolojik Devlet Gölgesinde Yargı ve Bağımsızlığı Sorunu", **Demokrasi Platformu Dergisi**, 2005, S. 2, s. 51-70.

ERDEM Mustafa Ruhan, "Ceza Hukukunda Cezaların Ertelenmesine İlişkin Düzenlemelere Anayasal Bakış", **Anayasa Yargısı Dergisi**, C. 18, 2001, s. 17-39.

ERDOĞDU Ahmet, ''Yeni Disiplin Cezaları'', **Danıştay Dergisi**, S.1, 1973, s. 5-18.

ERGİL Rahmi, "Yargıçlık Mesleği" Konulu Konferans, Ankara Hukuk Fakültesi, 5.4.1968, **Adalet Dergisi**, S. 6, Ankara 1968, s. 317-353.

ERKAL Atilla, ''Türk ve Alman Hukukunda Gerekçe Yükümlülüğü'', **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 17, S. 1, 2009, s.119-150.

EROĞUL Cem, "Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Olağanüstü Yasa Gücünde Kararnamelerin TBMM'ce Onaylanması Sorunu", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. 54, S. 4, 1999, s. 31-46.

FEYZİOĞLU Metin, "İşyeri Kapatma Cezası ve Anayasa Karşısındaki Konumu", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 1, 1993, s. 5-22.

FEYZİOĞLU Metin, "Suçsuzluk Karinesi: Kavram Hakkında Genel Bilgiler ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 48, S. 1–4, s. 135-163.

FRANCİS Bacon, "Yargıçlık Üstüne", **Yeni Adalet Dergisi**, S. 8, Ocak 1991, s. 44-45.

GELEGEN Taner; "Kamu Yönetiminde Disiplin ve Disiplin Cezaları", **Danıştay Dergisi**, Cumhuriyetin 50. Yılı Özel Sayısı, Ankara 1973, s. 219-251.

GERMEÇ, Mahir Ersin, "Ülkemizde Yargı Bağımsız mı? Yargıç Güvenceli mi?", **Bursa Barosu Yayınları**, S. 8, Bursa-2006, s. 65-67.

GİRİTLİ İsmet, "Devlet Memurları Kanun Tasarısı ve Bazı Eksiklikleri", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C.XXX, S. 1, 1965, s. 4-23.

GÖKCEN Ahmet, "Türk Ceza Hukuku'nda Tekerrür", **Kamu Hukuku Arşivi Dergisi**, S. 2, Eylül 2003, s. 123-145.

GÖKCEN Ahmet, "Türk Ceza Hukukunda Zamanaşımı", **Kamu Hukuku Arşivi Dergisi**, Mart 2004, s. 19-50.

GÖLÇÜKLÜ Feyyaz, "İdari Ceza Hukuku ve Anlamı: İdarenin Cezai Müeyyide Tatbiki", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. XVIII, 1963, S. 2, s. 115-182.

GÖZLER Kemal, "15 Temmuz Kararnameleri", **Ankara Barosu Dergisi**, 2017/1, s. 39-67.

GÜLENER Serdar, ''Yargı Bağımsızlığını Güçlendirici Bir Mekanizma Olarak Yargısal Hesap Verebilirlik ve Türk Yargı Sistemi'', **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XV, S. 2, 2011, s. 215-252.

GÜNDAY Metin, "OHAL İhraç KHK'leri ve Hukuki Durum", **Ankara Barosu Dergisi**, 2017/1, s. 29-38. (OHAL KHK)

GÜNDÜZ Fatma Ebru, ''Disiplin Cezalarının Geri Alınması'', **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XX, S. 1, Y. 2016, s. 411-424.(Disiplin Cezalarının Geri Alınması).

GÜNGÖR Devrim,''Ceza Hukukuda Kural Üzerinde Hata'', **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 68, 2007, s. 135-160.

HAFIZOĞULLARI Zeki, ''Polisin Zor Kullanma Görevi ve Yetkisi'', **İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası Dergisi,** C. III, S. 4, 1995, s. 565-585.(Polisin Zor Kullanma Yetkisi)

HAFIZOĞULLARI Zeki, "Genel Çizgileriyle Savunma Hakkı", **Ankara Barosu Dergisi**, S. 1, 1994, s. 20-40.

HAFIZOĞULLARI Zeki, "Hukuki Bilmeme ve Açık Ceza Normları", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ellinci Yıl Armağanı**, Ankara 1977, s. 193-211.

HENDEK Hasan, "Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun Yapısının Değerlendirilmesi", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, 2011, C. 1, S. 5, s. 451-486.

İNCEOĞLU Sibel, ''Karşılaştırmalı Hukuk Bağlamında Yargıca Yönelik Disiplin Süreçlerinin Yargı Bağımsızlığına Etkisi'', **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 72, Eylül-Ekim 2007, s. 55-74.

İNCEOĞLU Sibel, "HSYK Kararlarının Gizliliği Üzerine Bir Not", **Hukuki Perspektifler Dergisi**, Sayı 5, Aralık 2005, s. 17-19.

İNCEOĞLU Sibel, "Yeni Anayasada Bağımsız Bir Yargı için Neler Yapmalı?", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 95, Y. 2011, s. 235-268. (Bağımsız Bir Yargı)

KAMER Vehbi Kadri, "Mükerrir Suçluluğa Sosyolojik Bakış", **Adalet Dergisi**, Y. 2013, S. 45, s. 1-16.

KARAASLAN Mehmet, "Suç ve Cezaların Memuriyete Etkisi", Ankara **Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y. 2009, C. 58, S. 1, s. 95-138.

KARAHANOĞULLARI Onur, "Memur Disiplin Hukukunun Niteliği ve İlkeleri", **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, C. 8, S. 3, 1999, s. 55-78. (Disiplin)

KARATEPE Şükrü, ''İdarenin Takdir Yetkisi'', **Türk İdare Dergisi**, Yıl 63, S. 392, s.63-119.

KARGIN Baha, "Takdir Hakkının Şümulu ve Sınırları", **İdare Dergisi**, S. 256, s. 2-25.

KAYA Cemil, ''Memur Disiplin Suç ve Cezalarına ve Disiplin Soruşturmasına Hâkim Olan Temel İlkeler'', **Amme İdaresi Dergisi**, C. 38, S. 2, Haziran 2005, s. 61-87. (Disiplin)

KAYA Cemil/ AKCAN Recep, "Medeni ve İdari Hâkimin Davaya Bakmaktan Yasaklılığı ve Reddi", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 68, S. 1-2, 2010, s. 171-196.

KESER Hayri/ NİYAZİOĞLU Fatma, ''Türkiye'de Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'', **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 2, S. 2, 2011, s. 119-156.

KESKİN Serap, ''Yargı Bağımsızlığı'', **Prof. Dr. Nurullah Kunter'e Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları**, İstanbul 1998, s. 129-154.

KILIÇOĞLU Ahmet, "Hâkimlerin Hukuki Sorumluluğu", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 30, S. 1-4, 1973.

KIRIŞIK Fatih/AYDIN Nizamettin, ''İdari İşlemlerin Unsurlarında Takdir Yetkisinin Varlığı Sorunu'', **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 2002, C. 7, S. 2, s. 331-344.

KOCA Mahmut, "Fikri İçtima", **Ceza Hukuku Dergisi**, Y. 2, S. 4, Ağustos 2007, s. 197-221.

KORKMAZ Kadir, "Takdir Yetkisinin Disiplin Hukukunda Kullanımı Ve Yargısal Denetimi", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XIII, S. 1-2, 2009, s. 241-252.

MAHMUTOĞLU Fatih Selami, "Dava Zamanaşımı – Lehe Kanun – Aleyhe Alacakaptan'a Armağan", **İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları**, C 1, 2008, s. 271-285.

MAKARACI Halil, ''Hâkimin Vicdanı Esat Arsebük'ten Bir Hatıra'', **Ankara Barosu Dergisi**, 1978/1, C. 35, s. 33-37.

OĞURLU Yücel, ''Ceza Mahkemesi Kararının Disiplin Cezalarına Etkisi Sorunu ve Ne Bis In Idem Kuralı'', **Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 52, S. 2, 2003, s. 101-124. (Ne Bis In Idem Kuralı)

OĞURLU Yücel, "İdari Yaptırımlara Genel Bir Bakış ve İdari Yaptırım – Ceza Yaptırımı Ayrımı", **Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.3, S.1, s. 143-194. (İdari Yaptırımlar)

OKUR İbrahim, ''Hâkimlerin Mesleki Davranışlarını Yönlendiren İlke ve Kurallar Çerçevesinde Türkiye'de Yargısal Etik'', **Adalet Dergisi**, S. 21, Ocak 2005, s. 45-55.

ORMANOĞLU Hatice Derya,"Anayasal Bağlamda ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Boyutuyla Suçsuzluk Karinesi", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y. 2016, C.65, S. 4, s. 2241-2275.

ORTAYLI İlber, "Osmanlı Kadısı", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. XXX, S. 1-4, 1974, s. 1117-1128.

ÖDEN Merih, ''Anayasa Yargısında Yargıcın Davaya veya İşe Bakamaması'', **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 43, S. 1-4, 1993, s. 61-124.

ÖRÜCÜ Esin, ''Disiplin Cezaları 657 sayılı Devlet Memurları Sistemi'', **İÜHFM**, C. XXXII, S. 2-4, 1966, s. 782-823.

ÖZAY İlhan, "Komisyonlar Saltanatı Ülkesinin İdare Hukuku", **İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi**, Y. 4, S. 1-3, 1983, s. 95-103.

ÖZAY İlhan, "Yargı Güvencesi-Bağımsızlığı ve Anayasa Mahkemesi", **Anayasa Mahkemesi Dergisi**, S. 8, Ankara 1991, s. 103-116.

ÖZBEY Özcan, "Suçta Tekerrür ve Mükerrirlere Özgü Güvenlik Tedbirleri", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 88, 2010, s. 55-105.

ÖZDEŞ Orhan, ''Hâkimlerin Hukuki Sorumluluğu ve Devlet'', **Danıştay Dergisi**, S. 2, 1971, s. 9-17.

ÖZEKES Muhammet, ''Ülkemizde Hukukun Vicdan ve Ahlak Sorunu'', **Eskişehir Barosu Dergisi**, S. 6, 2005, s. 1-16.

ÖZEN Muharrem, "Yargı Bağımsızlığını Zedeleyen Düzenleme, Uygulamalar ve Bağımsızlığı Sağlamaya Yönelik Çözüm Önerileri", **Ankara Barosu Dergisi**, S. 68/1, Ankara 2010, s. 31- 65. (Yargı Bağımsızlığını Zedeleyen Düzenleme)

ÖZEN Mustafa, "Ceza Hukukunda Fikri İçtima", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S.73, Kasım/Aralık 2007, s. 132- 145.

ÖZGÜL Mecit, ''6087 sayılı HSYK Kanunu Uyarınca Yeni Denetim Modeli", **Adalet Dergisi**, S. 43, Ankara 2012, s. 1-12.

ÖZTEK Selçuk, "Türkiye'de Hâkim Bağımsızlığını Sağlayan Hukuki Tedbir Teşkilat ve Kurumlar, Ana Hatlarıyla Türk Hukukundaki Durum", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 7, S. 1-3, 1992-1993, s. 273-288.

PEKİNER Visalettin, "Yönetimde Yetkinin Saptırılması", **Amme İdaresi Dergisi**, C. 1, 1968, S. 3-4, s. 110-129.

RT. HON, LORD DIPLOCK LLD., "Devlet Yönetiminde Hakimlerin Rolü", (Çeviren: Tayfun Akgüner, **İdare Hukuku ve İlemler Dergisi**, S. 2, Ağustos 1980, s. 10-29.

SADE Ümit, "Hâkim ve Cumhuriyet Savcılarının Performans Değerlendirilmesinde Türkiye Örneği", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, S. 13, 2013, s. 223-253.

SAĞLAM Mehmet, "Personel Hukukuna İlişkin Anayasal İlkeler ve Anayasa Mahkemesi'nin Uygulaması", **Danıştay Dergisi**, S.109, s. 1-27. (Anayasal İlkeler)

SARI Cengiz, "Hâkimlerin Hesap Verebilirliği", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Y. 5, S. 17, 2014, s. 361-382.

SAYAN İpek Özkal, "Türkiye'de Yargı Bağımsızlığı Sorunu", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 4, S. 2, Ankara 2008, s. 44-73.

SEZER Yasin/ERMUMCU Osman/BİLGİN Hüseyin, ''Yeni Düzenlemeler Işığında İdari Yargıda Hâkimin Çekinmesi ve Reddi'', **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, S. 5, 2011, s. 123-158.

SOYSAL Mümtaz, "Ormanların Hâkimi", **İzmir Barosu Dergisi**, Y. 6, S. 1, Ocak 1987, s. 22-23.

SÖZER Ali Nazım, Kanunların Önceye Etki Yasağı, Sosyal Sigortalar Hukuku Bakımından Bir Değerlendirme, **Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, Aydın Zevkliler Armağanı,** C. 8, Özel Sayı, s. 2477-2504.

ŞEN Mahmut, ''Yargının Bağımsızlığı ve Hesap Verebilirliği İlişkisi'', **Terazi Hukuk Dergisi**, S.102, 2015, s. 74-84.

TANDOĞAN Sabri, "Objektif ve Subjektif Tasarruflarda Yokluk", **İdare Hukuku ve İdari Yargı İle İlgili İncelemeler**, C. I, Danıştay Yayını, Ankara 1976, s. 33-115.

TANRISEVER Süha, "Türk Medeni Usul Hukuku Bağlamında Hukuka Aykırı Yollardan Elde Edilen Delillerin Durumunun İrdelenmesi'', **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 65, s. 368-377.

TAŞDEMİR Kubilay, "Suçta Tekerrür ve Esasları", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 3, 1990, s. 351-360.

TEKİN Nurullah, "Fikri İçtima Kavramı ve Bunun Uygulamaya Yansıması", **Ceza Hukuku Dergisi**, Y. 5, S. 13, Ağustos 2010, s. 167-188.

TOZMAN Önder, ''Suçsuzluk Karinesinin Türk Hukukundaki Sonuçları'', **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XI, S. 3–4, 2007, s. 315-353.

BAYTEMİR Erdal, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Kapsamında Rüşvet Suçu”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 88, Y. 2010, s. 333-388.

TURHAN Mehmet, “Olağanüstü Hallerde Çıkarılabilecek Kanun Hükmünde Kararnameler”, **Amme İdaresi Dergisi**, C. 25, S. 3, 1992, s. 13-36.

TUTAL Erhan, “Genel Olarak Disiplin Hukuku ve İlkeleri”, **HUKAB Dergisi,** S. 5, s. 60-85.

TUTUMLU Mehmet Akif, “Hukuk Felsefesi ve Dogmatiği Bağlamında Hâkimin Vicdani Kanaatine Göre Karar Verme Gücü, Ankara Barosu Hukuk Kurultayı”, C. II, 2006, s. 616-649.

UĞUR Hüsamettin, “3628 Sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu’na Eleştirel Bir Bakışve Çözüm Önerileri”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2008, S. 76, s. 289-320.

UZ Abdullah, ‘Disiplin Hukukunda Tekerrür ve Tekerrüre Bağlanan Hukuki Sonuçlar Üzerine Farklı Bir Yaklaşım’’, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** C. 15, S. 1, 2013, s. 73-106.

ÜZÜLMEZ İlhan, ‘‘Türk Hukukunda Suçsuzluk Karinesi ve Sonuçları’’, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 58, Mayıs-Haziran 2005, s. 41-72.

ÜZÜLMEZ İlhan, “Suçta Tekerrür”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. IV. S. 1-2 (2000), s. 297-319.

YENİDÜNYA Caner, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Masumiyet Karinesi”, **Güncel Hukuk Dergisi**, S. 5, Mayıs 2004, s. 20-21.

YEŞİL İsmail, “Anayasal İlkeler Çerçevesinde Disiplin Cezaları”, **Terazi Aylık Hukuk Dergisi,** Y. 5, S. 52, Aralık 2010, s. 19-38.

YILDIRIM Ramazan, "2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 53. ve 65. Maddelerinin Ceza ve Disiplin Kovuşturması Açısından Değerlendirilmesi", **Kamu Hukuku Arşivi, Prof. Dr. İlhan Akın'a Armağan**, Y. 6, Mart 2003, s. 33-38.

YILDIRIM Ramazan, "Türk Askeri Disiplin Hukukuna Kısa Bir Bakış", **Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Dergisi**, S. 14, s. 81-126.

YILDIRIM Turan, "Kamu Yararı ve Disiplin Cezaları Affı", **Anayasa Dergisi**, S. 18, 2001, s. 438-449.

YÜCE Turhan Tufan, ''İn Dubio Pro Reo Kaidesi'', **Adalet Dergisi**, S. 12, 1962, s. 1209 vd.

YÜCE Turhan Tufan, "Ceza Hukuku İlkelerinin Disiplin Ceza Hukukunda Geçerliliği Sorunu ve Danıştay Kararlarının Bu Açıdan Tahlili", **Danıştay Dergisi**, 1994, S. 88, s. 5-13.

Diğer Kaynaklar

ALAN Nuri, ''Türk İdari Yargısında Yerindelik ve Takdir Yetkisi'', İdari Yargıda Yerindelik ve Takdir Yetkisinin Değerlendirilmesi'', **İdari Yargıda Son Gelişmeler Sempozyumu**, Ankara 1982, s. 31-61.

AŞIK Ayhan, **Devlet Memurları Kanununa Göre Disiplin Suç ve Cezaları ve İdari Yargının Tutumu,** TODAİE Kamu Yönetimi Lisansüstü Uzmanlık Programı Tezi, Ankara 1991.

AYGÜN Gökçen, **Kademe İlerlemesinin Durdurulması Cezası**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006.

BJORNBERG Kjell/RİCHMOND Paul, Türkiye cumhuriyetinde Yargı Sisteminin İşleyişi, İştişarî Ziyaret Raporu, 28.09.2003-10.10.2003, Avrupa Birliği Komisyonu, Brüksel, Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü Tercümesi.

BOA, 35 numaralı Mühimme Defteri, Hüküm no: 23.

BOSTANCI Gülşah, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Bağlamında Türk Ceza Hukukunda Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007.

COŞKUN Hakan, **657 sayılı Devlet Memurları Kanunua Göre Disiplin Suçları ve Disiplin Soruşturmaları**, Danıştay Kararları Üzerine Bir İnceleme, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

DELAL Turgut, **Türk Disiplin Mevzuatının Anayasal İlkeler Açısından Değerlendirilmesi**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölümü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

ERCAN İsmail, **Hâkim ve Savcıların Disiplin Sorumluluğu**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008.

ERGİL Rahmi, "Yüksek Hâkimler Kurulu Konferansı", **Adalet Dergisi**, 1968/6.

GÖKKOYUN Uğur, **Teori ve Uygulamada Tekerrür**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1996.

GÜNDÜZ Fatma Ebru, **İdari İşlemin Geri Alınması**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2010.

GÜNEŞLEYİCİ Şerife**, İdare Hukukunda Memurların Disiplin Soruşturması**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Şubat 2010.

KARTAL Kadir, **Adil Yargılanma Hakkı Çerçevesinde Memurların Disiplin Soruşturması**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Ensitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2010.

OKUMUŞ Ali, **Türk Hukuk Sisteminde Yargı Erkinin Bağımsızlığı**, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2011.

ORMAN Harun, **Memur Disiplin Hukukunun Genel İlkeleri**, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011.

ÖZDEMİR Emrah, **Türk Hukukunda Yargıtay Kararları Işığında Fikri İçtima**, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya 2012.

ÖZEN Mustafa, **Suçların İçtiması**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2008.

ÖZTÜRK Bahri, "Kabahatler Kanunu'nun Genel Esasları", **TC İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İdari Ceza Hukuku Sempozyumu,** Seçkin Yayınları, Ankara 2009.

SAKLI İsmail, **Kamu Personeli Rejimimizde Disiplin Suçları, Cezaları ve İdari Yargının Tutumu**, Ankara 2001, TODAİE Kamu Yönetimi Lisansüstü Uzmanlık Programı Yayımlanmamış Tezi.

SEVER Ömer, **Hâkim Bağımsızlığı ve Savcılık Teminatı**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi, 2007.

SEZGİNER Murat, **İdari İşlemlerde Amaç Unsuru Bakımından Hukuka Aykırılık**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 1991.

SÖYLER Yasin, **İdari Usul İlkeleri Açısından Devlet Memurlarının Disiplin Soruşturması,** Gazi Üniversitesi Sosyal Bilemler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilimdalı Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2008.

TAŞKIN Ozan Ercan, **Tekerrür**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2002.

TERCAN Erdal, **Hâkimlerin Sorumluluğu**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1988.

TEZCAN Durmuş, "Kamu Görevlilerine Uygulanan Disiplin Cezalarının Hukuki Niteliği ve Adil Yargılanma Hakkı", **Kamu Personeli Sorunları İdare Hukuku Sempozyumu**, Eskişehir 4-5 Nisan 2003, Eskişehir 2004, s. 187-208.

ULUDAĞ Arif, **Türkiye'de Kamu Görevlileri Açısından Disiplin Düzeni**, TODAİE Kamu Yönetimi Lisans Üstü Uzmanlık Programı Yayımlanmamış Tezi, Ankara 1986.

UZUN Ali, **Ceza Hukukunda Zamanaşımı**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1994.

İnternet Kaynakları

ATASOY Ömer Adil, Temel Hak ve Hürriyetler Açısından Yeni Bir Kavram Ölçülülük İlkesi ve Yasa Uygulayıcıları Açısından Uyma Zorunluluğu, www.anayasa.gov.tr, e.t. 14.12.2016.

GÖNENÇ Levent, Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı,http: //www.tepav.org.tr/upload/files/12998515620.Yarginin_Bagimsizligi_ve_Tarafsizligi.pdf, e.t. 03.10.2017.

LUBET Steven, "Judicial Discipline and Judicial Independenceé 61 Law and Contemporary Problems 59-74(Summer 1998). http://scholarship. law.duke.edu/lcp/vol61/iss3/9, Amerika Birleşik Devletleri, 2004, e.t. 26.12.2016

PINAR İbrahim, "Disiplin Soruşturmalarında Savunma Hakkı", http://ibrahimpinar.com/ index.php/blog/89- disiplin-sorusturmalarinda-savunma-hakki. e.t. 16.01.2017.

SAYIN Gökhan, ''Hâkimin Hukuki Sorumluluğu'', www.abchukuk.com/ makale.421, s.1, e.t. 08/09/2015.

TANBAY Çetin, ''Disiplin Suç ve Cezaları Sağlık Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı Muhakkik Eğitim Notları'', www. tdh.gov.tr/hukukbelgeler/eğitim. e.t. 24.02.2017.